

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. : Передплата виносить 18 зл. річно
з проповідничим д о д а т к о м : піврічно 9 зл., чвертьрічно 4.50 зл.
— в 1 арк. до кожного числа — : — для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

ЗМІСТ:

Під один прапор!	361—363
Сконфісковане Посланиє Наших Владик	363—367
о. Северин Матковський	
Соціяльне питання на селі	367—372
о. Теофіль Гориньчич	
Католицька Акція і преса	372—375
інтерв'ю Високопреосвященого Митрополита	375—376
Др. Г. Костелник	
„Свої не приймили його“	376—381
о. Др. Г-К.	
Куток мови	381—383
О. К.	
Галицьким оком по Волині	384—389
З життя духовенства	390—
Вісти з Риму	390—394
Нові книжки	394—398
Всячина	399—405
Програма викладів	406—408

До Вп. Передплатників „НИВИ“!

В останнє звертаємо увагу, що П.Т. Післяплатники, які отягаються з точною висилкою передплати і тим підкопують Видавництво, оскільки негайно не вирівнюють залежностей, не одержать чергових чисел, а ми будемо примушені доходити наших витрат іншою дорогою.

АДМІНІСТРАЦІЯ „НИВИ“

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата вносить 18 зл. річно
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4'50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Під один прапор!

Заклик Високопреосвященного Митрополита

Важкі часи і наближаючіся ще чорніші хмари змушують нас згуртуватися суцільніше ніж досі та, полягаючи на правді, у власній сильній єдності обороняти те, що нам усім найдорожше і святе.

Тому взиваємо і заохочуємо усіх католиків Українців до зорганізування КАТОЛИЦЬКОГО СОЮЗА, на основі ось таких принципів:

1) Будемо кріпко держатися й боронити католицької віри і моралі також і в політичному життї.

2) Збережемо послух для Церкви в справах віри і моралі.

3) Уважаємо християнську родину за основу народу і на кожному кроці будемо боронити її прав, обстоюючи нерозривність подружжя і християнське виховання молоді в своїй школі.

4) Будемо домагатися і обстоювати соціальну справедливість, розбудову соціальної охорони селянства, робітництва, загалом усіх працюючих, а передусім суспільно покривджених.

5) В єдності, ладі та карності зорганізованої акції, стоячи на ґрунті легальности супроти держави, якої ми горожанами, будемо посвячувати наші сили, щоби на всіх ділянках народного і політичного життя законними засобами здобувати для нашого Народу щораз то більшу освіту,

культуру, добробут та права. Всестороннє добро українського Народу в християнським розумінню сього слова — се ціль, до якої в політичному житті прямуємо.

б) У всіх справах активної політики, в яких ненарушеннє католицька віра і мораль та висше подані суспільні і національні основи — лишаємо членам нашого СОЮЗА цілковиту свободу.

Христос наша сила!

Дано у Львові дня 22, жовтня 1930

† *Андрей, Митрополит.*

* * *

Заклик нашого найвисшого Архипастиря для нас святий. „Католицький Союз“ з такою програмою, як її тут Високопреосвящений Митрополит означив, уважаємо за спасенний, бо дуже потрібний і мудрий. Не будемо розводитися над тим, що нині обставини, в яких довелося нам жити, більше як колинебудь передтим, домагаються від нас, щоби ми всі — священики й світські — злучилися в один могучий союз для оборони, найбільших святощів нашого життя. Се кождий бачить, відчуває й розуміє.

Але як здійснити таке зєдинення всіх здорових сил нашого народу? На підставі якої програми? Що найважніше, довкола чого малиби можливість і охоту всі здорово думаючі й відчуваючі члени нашого народу скупчитися? Як усіх вдоволити, щоби їх в найважливіших справах звязати в одно, а в менше важних справах лишити їм свободу рухів? Нелегка задача — обдумати таку соціяльну програму, приноровлену саме до наших часів і обставин. Відомо нам, що Високопреосвящений Митрополит уже від кількох років постійно думав про сю справу.

І ось прийшов час, справа дозріла. Ми свято переконані, що програма „Католицького Союзу“ розвязала всі труднощі, які стояли перед нею. Найважніше для всіх народів — се Христова віра, удержання сеї віри в суспільности й виховання молоді в дусі сеї віри. Але сього народи так глибоко не розуміли й не відчували, доки більшовизм не показав, куди веде модний атеїзм. Тай тоді релігія ще не була так загрожена, як тепер. А нині кождому повинно бути ясно, що без християнської віри та моралі й своя власна, самостійна держава може стати прокляттям для своїх власних синів.

Ось тому програма „Катол. Союзу“ як центральну точку має католицьку віру й мораль — також у політичному житті. Політика в такому значінню, як її звичайно розу-

міємо, се слово, для нас нині — задля своєрідних наших обставин — майже безплідна й ялова. Щож можемо політикою нині досягнути? І яка має бути та політика, з якою подрібною програмою? Чи яканебудь подрібніша політична програма може числити на те, щоб скупчить довкола себе всіх членів нашого народу, котрим катол. віра і мораль дороги і святі?

Програма „Катол. Союзу“ у п р а в и л ь н ю є наші, дуже ускладнені, політичні відносини. Вона стверджує нашу легальність супроти держави, одначе абстрагує від подрібніших переконань і напрямів майбутніх членів „Катол. Союзу“. Через те „Катол. Союз“ стає свого роду соціально-політичною надпартією, до котрої можуть належати члени інших політичних партій, оскільки ті партії своїми програмами не противляться точкам, вичисленим у програмі „Катол. Союзу“.

Віriamo, що „Катол. Союз“, створений і проголошений найвисшим авторитетом нашого народу й нашої Церкви, згуртує в собі всіх здорово думаючих членів нашого народу і стане могутньою силою.

Організаційна праця „Катол. Союзу“ розпочнеться небавом, про що, як і про адресу, куди зголошуватися, повідомимо в чергових числах.

Редакція

* * *

Сконфісковане Пастирське Посланіє Наших Владик

С К О Н Ф І С К О В А Н О

Ізв.) Тому до цього часу ми не мали, а ще не проявля-
лися, то робимо це ділом, щоб уникнути біль-
шого зла. Ми, маючи в руках владу, або
твердимо і підтримуємо нас, що ми не обра-
ли самодержавств з низовною акцією підпа-
нів і т.д. саботажів, бо ми ^{не} знаємо сам
визволення за все, що діється в Краї,
та за злочини одних, не вислідити ін-
ших, масово карати нас не год.

СКОНФІСКОВАНО

Випуск. 368) З глибоким одначе жалем і болем не-
рефлексно події, з акцією з точки справд-
ливості ніяк не можна погодитися; за ви-
ник, ще не вислідити, розгадати, був на
весь кару, на війну, на італійський, на се-
нальство. Окрем карати ціле населення побо-
рами, контрибуціями, реквізиціями навіть не
питаючись про його вину. Карні експедиції йдуть
до річки сім, де які не було ніяких саботажів,
ані перешкоди до властивості, де протест, люди
зовсім суворі і нещадно заохочувалися. Глубо-
кий жах і страх про будучність багатьох
богато сураїв, де на превеликий жал безпре-
вно вбивається дозволити сам по собі самі вни-
щення і контрарестів дозволити людям, або на
зупинити на безсторонній і невинним людям;
навіть вбивають нещадно в багатьох випад-
ках бито, не вагаючись перед карати так до Краї
позитиву і додати їх духов. достоїнство і авторитет.
Ми бодавими у Воскресеннях, Міністерствах,
представили і просили та масово карати, що держа-
вство стримує і покарає безправство і ладується.
Масово карати, що вони забирає з дороги масових і

там завжди був і буде, де царитиме справедливості.

Божою Милостю і Благословенням св. Апостольського Престола

† **АНДРЕЙ** Митрополит Галицький, † **ГРИГОРІЙ**
Єпископ Станиславівський, † **ЙОСАФАТ** Єпископ Пере-
миський, † **НИКИТА** Єпископ Патарський, † **ГРИГОРІЙ**
Єпископ Пом. Перемиський, † **ІВАН** Єпископ Пом. Львів-
ський, † **ІВАН** Єпископ Пом. Станиславівський

Духовенству і вірним Галицької Провінції Божий Мир і наше Архієрейське Благо- словення!

Христова Церква, що стоїть на сторожі Божої Правди і Божого Закону, все ясно осуджує як морально злі всі поступки, що цьому законові противляться; Вона вчить цього людей і в катихизмі і в проповідях і в сповідальниці і всюди, де лиш сягає її вплив і не залишає жадної нагоди, щоб голосити правду та відводити людей від зла, а вести їх до добра. Однак коли розходиться о конкретні злочини, яких допустився хтонебудь у даному місці й часі, за які горожанською властю є потягнений до відповідальности, тоді Церква не забирає голосу, щоби всіми признаний вчинок злий, ще виразно осуджувати та щоби заявляти, що ані церковна Влада, ані вірні не солідаризуються з цим злочином. А не робить цього тому, бо це очевидна річ, сама собою зрозуміла, пливуча з основних засад християнства, що моральне зло є злом і Церква зі Своєї природи не може цього, що зле, уважати за добре і з ним солідаризуватися. Такі заяви понижалиб Боже достоїнство Церкви. В случаю конкретних злочинів Церква не потребує промовляти, але навіть промовляти й не може тоді, коли вислідження й укарання винних є в руках поліційної й судової влади, а еунуція духовної влади моглаби й невинним причинитися до підозріння й оскарження, а може навіть і незаслуженої кари.

*1
Ver. 364.*

(Сконфісковано цілий уступ)

В надії, що наше слово причиниться до цього, щоб вернули нормальні відносини в нашому краю, в надії, що тим стримаємо несправедливе карання невинних, відзиваємося до Вас — дорогі в Христі Браття — цим пастирським посланням. І Ми, Ваші Єпископи, й наше духовенство й Ви всі, що слухаєте голосу Христової Церкви й за ним ідете, ми всі від самого початку уважали й уважаємо роботу підпалів за морально злу, противну Божому Законові, а через це і нашому народові у високому степені шкідливу, тим

більше шкідливу, що промощує дорогу комунізму. Ми всі, що по християнськи думаємо і хочемо християнського життя, ми всі признаємо, що так, як у случаях інших беззаконій, таксамо й тут повинна рука справедливости досягнути винуватих. Одначе ми не можемо брати на себе відповідальности за одиниці чи революційні групи. Підпалачі й усякого рода замаховці, це люди, що слухають не голосу Христової Церкви, а тайних приказів якоїсь тайної влади. За їх діла (навіть у цих случаях, де винуватим мав би бути якраз український націоналіст, а не комуніст, реванжист, спекулянт, чи провокатор) ми не можемо відповідати, вини за них не поносимо й за них ми не повинні бути карані.

Генерал Ж.

(Сконфісковано два уступи)

А тепер звертаємося як пастирі Христового стада до Тебе, дорогий і многострадальний наш Народе. Ми хотілиб передати Вам слова потихи, які відповілиб Вашому горю; в тім горю нам спільнім „возведох очи мої в гори, отнюдуже прийдедть помощ моя; помощ моя од Господа сотворшаго небо і землю“. В Бозі і Його Христі, в Покрові Пречистої Диви наша надія. До молитви треба нам більше чим колинебудь горнутися; з молитви черпати нам сили, щоби витревати в спокою, розвазі й християнським поведенню. Хай ніяка сила не зможе відорвати нас від св. Віри, від послуху для Божих заповідей і для св. Католицької Церкви, — а дні бурі перейдуть та не пошкодять нам.

На закінчення ще пару слів до Вас, наша молоде! Ви молоді літами, а чувствами горячі. У Вас могутнє почування любови до Вітчизни: вона домагається діл, до діл взиває. Витревайте у службі й не жалуйте жертв але жертв таких, яких вимагає народня справа у теперішній хвилі — жертв згідних з наукою Христа, з добром Народу.

Ми до краю обезсилені; щоби прийти до себе, вернути до здоровля й сили, народ наш потребує щоденної тиhoї, муравлиної, будуючої та продуктивної праці на всіх ділянках життя; потребує праці господарської, наукової, потребує католицької організації. Якже много тут відлогом лежить! У тій праці витревайте, — до цієї праці приготуйтеся, беріться до неї всі молоді. Правда, — теперішні обставини виїмково непригожі, але тим більше та праця так для нас конечна, як саме життя. У підпольну роботу не давайте нікому ввести. Злочину на Вас і на Вітчизні допускається той, що відводить Вас від позитивної праці, а наклонює до конспірації. Працюйте явно для народу, підпорядковуючи все ту Вашу працю Божому закону.

Родичів і старших не легковажте, противно, хай їх життєвий досвід і відповідальність перед суспільністю все доповнює й кермує в розвазі молоду й буйну Вашу ідейність. Для упрощення Божого милосердя в тих тяжких

обставинах, які переживаємо, заряджуємо, щоб кожний священник при кожній відправі св. Літургії додавав при ектенії мирній і сугубій по три прошення зі служби „во время всенародных скорбы“, яку на особній картці до цього послання залучується.

Благодать Господа Нашого Ісуса Христа і любов Бога Отця і причастіє Святого Духа най буде зі всіми вами. Амінь.

Дано у Львові в Навечеріє Покрови Пресвятої Діви Марії,
дня 13-го жовтня 1930.

.....

о. С. Матковський

Соціальне питання на селі

(Докінчення)

Саме слово «душпастирство» каже нам дуже багато. Душпастирство займається найбільшою нуждою на землі, якою є безперечно душевне убожество і душевні злидні. І тому душевна поміч, яку дає душпастирство людській душі для влекнення тої душевної нужди, є найбільшим добродійством. Добре душпастирство дає стільки потіхи і відряди нещасним людським душам, що вони без нього не можуть обійтися, за ним тужать і відчують найбільшу дяку і любов для тих, що несуть їм щиро ту потіху. Вправді всякі «товариші» і «соці» стараються в письмі і слові брати душпастирство на глум — але се не повинно нікого бентежити, бо вони, не маючи іншого способу, лиш глумом намагаються побороти се, що є непоборимим. Людська душа все рветься до вічного добра, длятого християнське душпастирство повсякчас остане великим добродійством цілого людства. Се влучно висказав один з папів, здається мені Лев XIII., що нема більшого нещастя для людей, як колиб їм відобраз надію на вічні добра. Чоловік позбавлений жадоби і надії вічного добра, кидається зі звірячим інстинктом на добра дочасні. Звідси родиться зависть і ненависть, родиться захланність — крадіж, грабунок і морд.

Отже задачею душпастирства є плекати тую жадобу і надію на вічні добра — а разом і розділювати щедрою рукою ті добра, освячуючи людські душі божою благодатю — та виплекуючи всякі чесноти християнські, що ведуть до щораз більшого совершенства і зближують нас до найбільшого вічного добра — Бога.

Таким робом добре душпастирвання є найважливішим і найактуальнішим розв'язуванням соціального питання.

Де не булоби доброго душпастирвання, або воно зійшлоби на другий плян, там щезає совісність, а з нею й стремління до чесноти, а се доводить до розперезання людських пристрастей, що може довести людей до упадку або і цілковитої загибелі. Отже дуже важним чинником для суспільности є добрий душпастир. Ідїть, учїть, хрестїть — сказав Христос до Апостолів. Се важне і конечне слово. Душпастир учить, веде й освячує людські душі. Виходить, що душпастир ніколи сього свого завдання не може спустати з свого ока.

Одначе се не є одиноким завданням душпастиря. Він, їдучи за приміром свого учителя Христа, має творити людям добро. Се ті добрі діла, діла милосердя і християнської любови, за котрі християнські душі надіються вічної нагороди, а котрі то діла милосердя так щедрою рукою розділяв наш Учитель Христос, коли діяв на землі.

Сим харитативним добродійним діланням мусить також і душпастир старатися розв'язувати соціальне питання.

Яке широке поле до ділання знайдеться тут для душпастиря! Певно, не можна сього **розуміти** так буквально, щоб наш душпастир ставав «безсребренником», бож він і сам убогий, що нераз в нужді коротає своє життя, не богато і недовго мігби роздавати — а треба розуміти се так, що одним з головних його обов'язків є організування загальної добродійности на селі і в місті.

Його завданням буде вишукувати матеріяльні засоби для християнської добродійности, а по друге спільно слїдити за всіма тими, що нераз у великім укріттю потребують тої добродійности. На сей обов'язок душпастиря вказують нам первопочини перших християнських громад під проводом Апостолів і діяконів. Тоді всяка Служба Божа була тісно звязаною з обслуговуванням «Святих». В нашій гр. к. Церкві лишилися ще до нині спомини того «обслуговування святих». Я думаю, що всілякі виноси, приноси — поминки і т. п., що їх ще нині бачимо, се давні спомини сеї християнської добродійности.

Однак чоловік жиє не лише хлібом, але і духом. Се вказує ще те, що наша добродійна діяльність не може обмежуватися лише на діла милосердя щодо тіла ближнього, бо є люди, котрі потребують куди більше духовної помочі, як тілесної. Влучно тому хтось сказав, що нема чоловіка так бідного, щоби не міг дати чогось своєму ближньому, ані так багатого, щоби не потребував помочі других. Харитативні задачі душпастиря дістають в сім напрямі величезне і незмірне поле до ділання. Одним словом: нам треба організувати християнську добродійність і для душі і для тіла ближнього.

Та не менше мусить душпастир свою увагу звернути на нормовання наших суспільних відносин, між тими, що дають роботу, як і тими, що тую роботу приймають. Здавалосяби, що се доторкається лише фабричного промислу. Та коли тільки ближше розглянемося в питанню хліборобського робітництва, то переконаємося, що і на селі є фабрика в ширшій значінню сього слова, бо хліборобство і т. п. дуже часто послугується роботою чужих рук. Правда, регулювання тих робітничих відносин входить вже в обсяг діляння державного законодавства. Так звана в нас «суспільна опіка» над сиротами, вдовцями, убогими, робітництвом і т. п. санітарними, виховавчими, добродійними, асекураційними і т. п. установами в нинішніх часах лежать у руках держави. Однак чи не лежить і в інтересі церкви, щоби в тих установах якнайбільшу і найживішу участь брали душпастирі, і відповідно старалися, щоби ті всі установи опирались не лише на гуманітарности, але передовсім на християнській етиці і справедливості? Щоби ті всі закони були не лише на папері, але щоби дійсно виконувались на хосен і пожиток тих, що тої помочі потребують. Нормовання і регулювання тих суспільних відносин, особливо дотикає роботодавця і робітника і для того, коли говориться о соціальному питанню, то звичайно розуміється ті робітничі відносини. І дійсно забезпечення робітника від визиску, його право на відповідну заплату за його нераз дуже тяжкий труд, забезпечення на случай слабості і старости та нездатности до праці, забезпечення його родини, питання відповідного людського мешкання, питання здоровля і здібности до роботи і многі інші такі справи се зміст робітничого суспільного питання. Соціялісти і комуністи стараються звести се питання лише до прав робітника, та закликають до клясової боротьби, але чи з другої сторони і роботодавець не має права жадати забезпечення свого майна і варстату праці, жерела свого доходу — перед визиском робітника, його несовісністю, його злобою і надмірними вимогами, котрі часто перевиснають можливість роботодавця не то досягнути якийсь дохід для себе, але навіть задоволити всі вимоги свого робітника? Св. О. Лев XIII в своїй енцикліці „*Rerum novarum*“ дає дуже виразні і ясні вказівки, як треба поступати, щоб по людській можности усувати кривду і всілякі суспільні недомогання.

Не місце тут входити в подрібности сих питань і вичерпуючо їх обговорити, бо се переходить і сили мої і далеко переходилоб границі сього письма. Одначе конечно треба констатувати, що таких питань є дуже багато.

Пригадаймо собі лише так званих «форналів» — служби по фільварках і багатіших господарствх, тих поденних робітників сільських, тих халупників і комірників, котрих

шої, як у місті, а знов маючі господарі віддячуються їм за се високими цінами за фіри до ліса, за плуг і т. п. Одним словом — обопільне обдирство.

На селах, особливо подільських, близьких до міст, загніжджується що раз більше люксус і життя понад стан, особливо у жіноцтва і доростаючої молоді. Бідні і багаті родичі селяни нарікають і не можуть оборонитися від сього. Складаються на се різні причини, що їх тут не слід всіх вичислювати. Одначе всі вони мають своє жерело в легкодушности.

Се велике лихо на селі. З сього родяться сварка і колотнеча між родичами і дітьми, а навіть формальний бунт дітий проти батьків. Діти, котрих родичі не хочуть, або і знемагають вдоволити їх забаганкам, перестають працювати, покидають родичів, обкрадають їх, бо — мовляв — «тамтой і сеся має, а я ні — чи я гірша? З мене насміхаються, я не можу показатися на село» і т. п. Батьки для святого спокою, зі стоном, задоволюють ті забаганки. З того росте нове обдовження села по жидівських крамах, що не раз приймає застрашаючі розміри, бо досягає не десятка, а соток доларів. До того та новомодна одежа спричинює великі шкоди на здоровлю. В однім селі, належнім до моєї парохії, вийшла велика часть дівчат і молодичь з попареними шиями і плечима від сонця в наслідок новомодного панського «декольте», — а в холодний час не можуть собі дати ради всілякі сільські знахорі і лікарки з «баньками», котрі треба прикладати в наслідок перестуди і змороження. Ревматизм, запалення легких і сухоти — се нині найзвичайніші хвороби на селі — спричинені панською модою, що просто десяткують наші села.

Чи може собі сказати сільський душпастир: Я не можу до сього мішатися, се мене нічого не обходить?

Або знов читання книжок і часописів, а їх читається нині багато на селі (головно молодь), самих «масних» еротичних, що побуджують доростаючу молодь до різних сексуальних починань, скандальних знасилувань, а навіть убійств і самоубійств! Чи можемо ми на се примикати очі?

Село ядром і основою нашого народу і хоронім його і плекаймо, бо з занепадом нашого села загигає наша нація, а з тим росте наша відповідальність перед Богом і людьми.

Та лекше деклямувати і критикувати, як ділати. Тому піддаю отсі мої думки під розвагу і оцінку Ш. Читачів, бо я радби, щоби і се питання на часі не скінчилося на балаканці, як се у нас часто водиться, а виросло велике діло морального і матеріяльного відродження нашого села.

Отсі думки навіяло на мою душу панське авто, що переїхало попри мою хату. Ось такі міркування і почування викликала моя розмова з моїм знакомим, панським форналем Василем, що плакав і стогнав на вид того переїжджачого авта.

Коби Господь Бог дав, щоби з сих моїх міркувань вийшло щось путнього і хосенного — для нашого села!

о. Теофіль Горникевич

Католицька Акція і преса

Нема, здається, сьогодні вже ніде в світі освіченого чоловіка, який не розумів би значіння преси в життю суспільности.

Преса, це в дослівному значінню модерна проповідниця. Тому слушно сказав раз славний єпископ Майнцу, Кеттелер, що колиби св. Апостол Павло жив у наших часах, так певне ставби редактором якогось великого католицького дневника.

Дійсно, — ніяким иншим очеркненним не можна би красше та більше влучно схарактеризувати отсеї широкої та глибокої, повної актуальности та вірлиного полету умової геніяльности Апостола народів. Отсі знаменні слова славного єпископа вказують нам рівночасно на це, який повинен бути тип новітнього апостола Христового.

Ми, священники, не можемо забувати ні на одну хвилину, що наш обовязок апостолування, не обмежується тільки до голошення Божого слова з проповідниці. Якщо Христос й вчинив вправді „живе слово“ головним орудником у голошенню Його науки, так треба нам тямити, що в нашій епосі поруч говореного слова, мусить зайняти щонайменше рівнорядне йому місце і друковане слово.

„Сьогоднішні часи вимагають значно більше оборонців віри пером, як проповідників Правди з проповідниці“ — сказав іще папа Пій IX. А прецінь від хвилі висказання отсих памятных слів Христового Намісника змінилися часи в користь друкованого слова до тої міри, що вже один із слідувачів папів сказав: „Пресу вважаю найважнішим нашим оружям нинішньої доби. Колиб я вичерпав вже всі матеріяльні жерела на підпомагання католицької преси, то ніколи не забуваю, що на грудях ношу золотий хрест, який з чистою совістю кожної хвилі можу виміняти на гроші, потрібні для католицької преси“.

Ми є дійсно свідками, як преса чимраз більше займає місце проповідниці. Часописи, одноднівки, летючки, брошу-

ри та книжки стали сьогодні насущним хлібом усіх суспільностей. Завдяки скорій та легкій комунікації доходять вони протягом кількох годин навіть до найбільше глухих закутин провінції та легко дістаються до таких душ, до яких голос проповідниці немає вже ніякого доступу. З одної сторони здемократизування науки, а з другої упадок анальфбетизму вкладають їх у руки кожного сучасного чоловіка. Широкою хвилею розливаються вони по цілому світі. Блискавицею розносять вони найновіші відомості по цілій земській кулі, заспокоюють вроджену людині цікавість, ділають на уяву, будять людей з духової дрімоти, розбурхують почування, витворюють публичну опінію та впливають на формування релігійних, моральних, політичних і суспільних поглядів. Дійсно, неначе якась велитенська хвиля заливають вони цілі краї, лишаючи по собі в людських умах намул та осад того, що криється в їхньому змісті.

Вистарчить прецінь сьогодні недовгу хвилину говорити з кимось, щоби переконатися, які він читає часописи чи книжки. Ось якої ваги є в нинішній час преса!

„Ви мусите зі мною дуже чемно поводитися“ — сказав редактор одного великого французького дневника до новоіменованого міністра — „бо в противнім випадку усуну вас із уряду так само певно і легко, як вашого попередника!“

Слушний висказ і варта нам, священикам, добре собі його затамити!

Вороги бють нас найбільше пресою, тож коли ми хочемо вдержатися при нашому почесному уряді духовних та національних провідників, так мусимо мати за собою добру та велику католицьку пресу, — мусимо перш за все навчитися цінити значіння католицького редактора!

В нинішній час читає на цілому Заході часописи та книжки вже не тільки інтелігент, але й селянин і ремісник і денний зарібник і візник і перекупка.

„Nicht uninteressant ist es, zu wissen, dass der deutsche Wirtschaftsindex die Anschaffung von 4 Reclam-Bänden pro Monat zum Existenzminimum zählt, wie Brot, Kleider, Schuhe usw.“ — ось що може написати про Німців їхній накладчик популярної бібліотеки.

Якжеж ця справа представляється в нас, зокрема в кругах духовенства?

Не можна сказати, щоби загал наших священиків нерозумів ваги преси в нинішній добі. Доказом цього може служити факт, що на питання, поставлене в розісланих до всіх парохіяльних урядів нашої Архиепархії квестіонарях, що о. Парох вважає конечним під теперішню пору вчинити в напрямі оживлення релігійного життя в парохії? — майже

всі Отці, відповіли, що найбільше потрібною являється в теперішній час правдива католицька преса.

Дивними однак супроти цього факту мусять виглядати цілі великі паки, наладовані популярними виданнями, призначеними для парохіяльних бібліотек, які лежать на складі у львівській консисторії та терпеливо чекають з дня на день на численні, здавалосяби, замовлення.

Яка причина цього, що—мимо повторених вже закликів нашого Впресв. Ординаріату, отся переважна під теперішню хвилю справа посувається таким черепашиним кроком вперед?

Причина, на нашу думку, отся, що нам, Українцям, взагалі якось тяжко перейти від гарних поглядів та слів до творчих діл.

Звичайно висувається в нас у таких випадках на свою оборону два аргументи:

- 1) брак гроша на закуплення бібліотеки і
- 2) брак відповідних видань (бо ці—мовляв—що є, не стоять у нас на висоті свого завдання!).

Відповідаємо:

Ad 1. Заложення та скомплетування парохіяльної бібліотеки не вимагає великого вкладу гроша, але за це вимагає великого вкладу доброї волі. Завдяки отсій добрій волі дбайливих о добро свого стада пастирів деякі навіть дуже бідні парохійки мають свої власні, зовсім показні бібліотеки.

Ad 2. Ніщо й ніде у світі не повстало відразу досконалим. Тих усіх, що підносять горі наведений закид, питаємо: „Що ви вчинили дотепер, щоби отсі наші маленькі покищо видавництва, які „не стоять на висоті свого завдання“, піднести на відповідаючу теперішній хвилі висоту?“ А рада є тільки одна: закуповувати їхні, хоча б покищо і дійсно не самі вибрані видання, щоби в такий спосіб їх матеріально піддержати, а тим самим дати змогу належно розвинути ся та стати дійсно на висоті свого завдання.

Тільки від совісної відповіді на ці питання, отже від нас самих залежить, чи встоїмося ми, священники—пастирі, на висоті вложеного на нас Христом завдання, чи занедбуючи справу закладання парохіяльних бібліотек, та поширювання катол. часописів, допустимо до цього, щоби вороги видерли нам з рук оружя. Вони певне не залишать випередити нас у цьому, закладаючи по наших таки парохіях ворожі церкви безбожницькі випозичальні книжок та читальні. Перейдім вже раз від гарних плянів та слів до може малозамітних, дрібних, але все таки великих, бо твердих діл

Інтерв'ю Високопреосвященного Митрополита

В понеділок 27. жовтня с. р. запросив Високопреосв. Митрополит до себе представників львівської української преси, котра стоїть на засадах католицької віри і моралі, щоби їм дати авторитетні вияснення в справі ново-основаного „Католицького Союзу“. З'явилися в митрополичій палаті відпоручники редакцій: „Ниви“, „Нової Зорі“, „Правди“, „Поступу“, „Діла“, „Нового Часу“ і „Народньої Справи“. Крім них був на тім інформаційнім зібранні і Преосв. Бучко. Серед розмови з ВПреосв. Митрополитом прийвні поставили до нього засадниче питання: Чи „Катол. Союз“ є політичною партією, чи ні?

На це питання відповів ВПреосв. Митрополит осьяк:

„Панове мене питаєте, чи „Католицький Союз“ в моєму понятті, має бути новою політичною партією?

На те відповідаю ось так: Якщо політичною партією називаєте то, що звичайно під тим іменем розуміють, то є партію, протиставлену всім іншим, вже існуючим партіям й програмі політичній, протиставленій всім іншим програмам, то таксю партією Союз не повинен і не може бути.

Але якщо партією називаєте групу людей, які хочуть і на політику мати вплив і в цілїм ряді політичних справ хочуть в єдності поступати і лише в тих справах мають свою спільну, стисло означену програму — такою партією „Католицький Союз“ повинен бути. Він ставляє собі за мету оборону віри і Церкви й усі ті принципи національні, суспільні й політичні, на які всі католики без виїмку мусять годитися. А противно — у всіх тих справах політичних, в яких не нарушена віра і мораль й такі загально- всіми католиками приняті принципи національні й суспільні — лишас своїм членам цілковиту свободу — значить дозволяє їм, чи належати до якихсь існуючих партій, чи нові творити. Католицький Союз неначе принципами своїми стоїть над партіями.

Тим треба би, гадаю, означити відношення „Католицького Союзу“ до існуючих партій, або до тих, які моглиб утворитися. Могли би члени „Католицького Союзу“ бути рівночасно і членами інших партій, очевидно не таких, які би в програмах своїх або й практиці йшли проти Церкви і її науки, моглиб також лучитися у якісь нові групи, під тими самими умовами.

Тим також пояснюється ріжниця, яка заходить між „Католицьким Союзом“ а Католицькою Акцією. Словом „Католицька Акція“ означається звичайно цілком аполітичні організації католицької суспільности. Очевидно Католицька

Акція може мати тих самих членів, що „Католицький Союз“ і в багатьох справах будуть вони собі взаємно помагати. Уважаю Католицьку Акцію за один з важніших постулатів теперішньої хвили — над якими працюємо і в праці тій даліше поступати будемо“.

* * *

Як бачимо, наші пояснення програми „Катол. Союзу“, подані у цьому числі на іншому місці в нічому не противляться тій автентичній інтерпретації, яку відносно основних принципів „Катол. Союзу“ уділив представникам преси сам основник Союзу.

о. Др. Гр. Костельник

Свої не приймили його

I

Т е м а

Як заголовок каже догадуватися, в сій статті буде мова про відношення жидів до Христа. А саме про відношення нинішніх жидівських учених, спеціалістів у жидівській історії. „Ab uno disce omnes“ (по однім пізнавай усіх). Отся латинська приповідка тут уповні оправдана.

Тим „одним“ буде Др. Йосиф Клявзнер, професор жидівської історії на єврейському університеті в Єрусалимі, котрий саме цього року видав об'ємисту книжку про Ісуса з Назарету.*) Очевидна річ, що жида не дали би когонебудь на таку визначну, репрезентативну посаду. Становище супроти Христа се для нинішніх жидів найважливіше й найдражливіше з цілої жидівської історії, бо вічно живе й вібруюче, від чого залежить жидівське „бути або не бути“, „так бути“ або „інакше бути“. Отже зрозуміло, що кандидат на професора жидівської історії на недавно креованому єврейському університеті в Єрусалимі мусів визначатися такими поглядами про Христа, які знаходять признання в світових жидівських, висше освіджених кругах. Й. Клявзнер дійсно й представляється таким речником „новочасного Ізраїля“. Він жид і раціоналіст.

*) *Jezus von Nazareth — Seine Zeit, sein Leben und seine Lehre.* Von Dr Joseph Klausner, Professor an der Hebraischen Universität Jerusalem. Jüdischer Verlag, Berlin 1930. Стр. 592. Авторизована переклад з німецької мови з німецької мови Др. Вальтера Фішеля.

Отже вірний репрезентант загалу освічених жидів у наших часах.

Давнійші жиди, доки раціоналізм не був загальною „вірою“ інтелігенції, мали для Ісуса з Назарету тільки анатему. Так само ще й нинішні прості жиди. Але просвічені жиди, типові раціоналісти, виломлюються з тієї прикрої для них ситуації. Не є се для жидів питома ставитися рубом до пануючої суспільности. Отже шукають у раціоналізмі способів, щоби притупити й остроту релігійного відношення між жидами і християнським світом. Можливе се тільки за ціну підірвання властивої релігії, що раціоналізм і робить. З релігії він усуває питомий їй елемент, і признає релігію тільки як форму культури. Ось се перспектива й тенденція Й. Клявзнера. Його ціллю є: оправдати жидів у їх відношенню до Ісуса з Назарету і християнства.

„Християнство зродилося в середині ізраїля, одначе ізраїль, як нарід, відкинув його з цілою силою. Де лежить тому причина?“ (Стр. 7).

Історію Христа, Його життя й науку перемальовує Клявзнер після вимог новочасних жидівських тенденцій. До помочі йому притім раціоналізм — сей чудотворний новочасний духовий орудник, який виключає тільки надприродне чудо, але за те дозволяє на „біле“ сказати „чорне“, а на „чорне“ — „біле“, як кому потрібно.

Чудова се метода! Нічого чудесного в життю Христа Клявзнер а рїогі не признає в імені „науки“; одні факти відкидає, бо їх хоче відкинути; другі замовчує, бо їх не хоче піднести; треті просто видумує, бо їх хоче мати, й так виходить „чиста наука“: що то не жиди винуваті, що Ісуса з Назарету розп'ято, тільки погани-римляни (Пилат); що Ісус з Назарета був тільки жидівським рабіном; не вчив він нічого нового, чого не вчили би й інші рабіни; ані не снилось йому засновувати нову, світову релігію; не творив він ніяких (правдивих) чудес; не воскрес...

Ось така *summa summarum*. Але подробиці, що знаходяться в книжці Й. Клявзнера, для нас незвичайно цікаві і повчальні. Автор зібрав кольосальну, можна сказати: всю важнішу, новочасну літературу, яка відноситься до його теми. А його тема се осередок нашої віри. Отже довідуємося з його книжки: що про Христа відкрили новочасні студії, що видумав проти нього новочасний раціоналізм. І перекоонуємося, що найновіші раціоналісти самі приневолені опрокидувати видумки давних ворогів Христа й старших

раціоналістів як небилиці. А їх видумки — тих найновіших раціоналістів — не потребують чекати аж на завтрашніх раціоналістів, щоби їх опрокинули. Вони такі марні, що в світі дійсно критичного розуму вмиють гинуть, наче ті бактерії під проміннями сонця.

Для людей доброї волі з розвитком історії щораз яснішим стає пророцтво: „Ніяке знаряддя, зроблене проти тебе, не буде придатне; а кождий язик, що повстане проти тебе, на суді осудиш (Іса. 54, 17).

Книжка Й. Клявзнера ділиться на 8 книжок (Buch), які взаємно доповнюють себе:

1. Жерела; 2. Епоха; 3. Історія молодечих літ Ісуса й Івана Хрестителя; 4. Початок Ісусового ділання; 5. Ісус як Месія; 6. Ісус у Єрусалимі; 7. Осудження й розп'яття Ісуса; 8. Наука. На початку книжка має „Введення“.

Реферуючи й оцінюючи книжку, буду придержуватися того самого порядку.

II

Обітниці автора

Віруючі бігмаються Богом, а раціоналісти „наукою“. Їх погляди, їх віра — се „чиста наука“, „тільки наука“, „об'єктивна наука“. Не забув і Й. Клявзнер про „добрий тон“ раціоналістів. В своїм „Введенню“ він ось як представляє своє духове „я“ у відношенні до своєї теми:

„Я старався по можливості в рамках об'єктивної науки оставляти й обминати всяку суб'єктивно-релігійну або національну тенденцію, котра лежала би зовні обсягу науки (д р у г и й р а з!). Якщо з тієї відмінності й тієї різності наче само собою вийшло оправдання екзистенції жидівства, то був би се знак, з якого я тішився би, одначе ані тенденція, ані ревність для жидівської віри тай жидівського народу на дозволять мені відхилитися від наукової правди (т р е т і й р а з!) або змінити факти. Я не зміряю до того, щоби жидівство боронити, а християнство нападати або навиворіть, тільки щоби „велику суперечність“, про котру говорив Вольтер, прояснити й висвітлити“ (8—9).

Христос був жидом, одначе його ученики не були жидами — ось се та „велика суперечність“, яку Вольтер висказав у своїм творі „Розмова між сумніваючимся й поклоняючимся“.

Клявзнер, виходячи від принципу „ex nihilo nihil fit“, признає, що отсю суперечність годі порішити тим, що мовляв — Христова наука спершу була чисто жидівська, а

щойно Ап. Павлу вніс в неї багато гелєністичних елементів і звернув її вістрія проти жидів.

„Якщо навіть Ісусова наука спершу не була спрямована проти тодішнього жидівства, всетаки без сумніву містилися в ній зародки, з котрих скорше або пізніше могла й мусіла розвинутися нежидівська, ба навіть протижидівська наука“ (8).

Автор тут у „Введенню“ запевнює, що не хоче ані жидівства ставити вище християнства, ані християнства вище жидівства — (се він лишає, „апольогетам і місіонарям“).

Автор сподіється, що метода його книжки і в жидів і в християн наткнеться „auf viel Widerspruch“ (11). Ці запевнення й обітниці автора в жидів певно входитимуть за „добру монету“ і „наука“, „критичний дослід“ у книжці Й. Клявзнера скажуть їм тільки те, в що вони й без того вірять що християнство се фальшива, на всяких обманах побудована віра, Але для нас, віруючих християн, його обітниці мають аналогічне значіння, як усякі самохвальби на жидівських шильдах. Правда, Й. Клявзнер остентаційно не нападає ані на Христа, ані на християнство. Але його осуди для жидівства аж надто прихильні, а для християнства несправедливі й неправдиві — видумані ad libitum, без тіни якихсь доказів. „Козел огородником“.

Зрештою нехай автор сам говорить“.

„Передовсім хотів я тим, що читають по єврейськи“ дати до рук книжку в єврейській мові, книжку, котра представляє історію життя основника християнства після найновішого стану критичного дослід (четвертий раз!), без вибухлості і пересад тай фантастичних і прославляючих сповіщень, що знаходяться в євангеліях, тай без зогиджень таких книжок, як „Толдотг Ешу“ або „Ма' ассе Талу“ (10).

III

Жерела

Цінне є признання Й. Клявзнера, яке відноситься до історичности Христової особи і євангелій: „З того також слідує, що жерела перших трьох євангелистів годі класти на надто пізний час, й годі сумніватися щодо факту істновання Ісуса (як се многі вчені 18. століття тай ще й наших днів роблять), ані щодо загального образу, котрий нам ті євангелія переказують про Ісуса. Се одна з історичних вартостей, котру можемо приписати найдавнішим талмудським віткам про Христа“ (19). Отже основний камінь стоїть: Христос є історичною особою, а його євангельський образ, бодай в загальних нарисах, правдивий.

1. Жидівські жерела. А) Талмуд і мідраш. В талмуді знаходиться мало матеріалу про Христа і його науку. А й сей матеріал, як зауважує Й. Клявзнер, має невелике об'єктивне значіння тому, що він походить з полеміки й вороговання проти основника зненавидженої секти. Автор наводить дві причини, задля яких у талмуді так мало історичного матеріалу про Христа. Поперше: мудреці талмуду не мали історичних тенденцій, і тому н. пр. про макевейську війну в талмуді так мало записано, що нема навіть згадки про Юду Макавея. Ми від себе подаємо аналогію: з наших догматик, етик та збірників канонічного права ми дуже мало знали би про історію Христа й первісної церкви. А характер талмуду власно догматично-етично-правничий. Подруге: виступ Христа припадав на неспокійні часи панування Іродового дому й римських намісників, й тому для сучасників поява Христа остала малозамітною.

Мудреці талмуду стали писати про Христа щойно тоді, коли християнство розрослося в велику й впливову секту. Алеж се вже були часи, коли правдивий історичний образ Христа в людській пам'яті затерся, і талмудисти реагували тільки на те, що про Христа „оповідано“, вивертаючи славне в неславне, а добре в зле.

І так талмуд згадує „богохульника в ізраїлі“, котрий „глузував собі зі слів мудреців“; каже (іронізуючи), що Ісус певно не від батька родився, ані від Св. Духа, але від жінчини, що поповнила перелюб і то в часі менструації(!); признає, що Ісус творив великі чуда, алеж се були недозволені чари.

„Мудреці талмуда не перечать, що Ісус творив чуда, тільки вважають їх за чари“ (30).

На деяких місцях у талмуді Ісуса по імені називається; на інших називається його скрито „пельоні“, т. зн. один такий; знов на інших розуміється його під історичною назвою поганського ясновидючого чародія Валаама (Bileam). Про смерть Христа сказано в талмуді: „В навечір'я пасхи повішено Ісуса“ (Sanhedrin 43 a). В одному флорентському рукописі стоїть: „В навечір'я пасхи і в навечір'я суботи“. Одначе ці дані знаходяться в такому контексті в талмуді, котрий відбирає їм історичну вартість. Се наша замітка. Наведемо се місце не тільки задля важности події, яку згадує, але й тому, щоби мати взорець талмудського способу писання.

„В навечір'я Пасхи повішено Ісуса. Через сорок днів ходив перед ним вістун: „Ісус з Назарету має бути укаменований, бо він робив чари, зводив ізраїла й зробив його відступником. Хто знає для нього якусь оборону, нехай прийде й нехай вставиться за ним“. Але не знайшлась ніяка оборона для нього, й повішено його в навечір'я свята пасхи“.

Потім слідує слова аморея Уллі: „Улля сказав: Чи ти думаєш, що він (Ісус) був таким, котрого можна було би звільнити? Ажте він був зводителем. А Милостивий (Бог) сказав: Не будеш такого жалувати, ані щадити. — А все-таки інакше сталося з Ісусом, бо він мав близькі зносини з владою (29).

Як видно, се злобні й вповні безкритичні мудровання талмудських рабів, які вже не мали поняття про історичні факти з Христового життя; а що в їх відомостях дійсно згідне з історією Христа, се вони певно взяли з християнської традиції. Наші євангелія без усякого сумніву старші від тих талмудських місць, що відносяться до Христа. Отже треба припускати, що й згадка про час, коли Христа розпято, з євангелія передісталась до талмуду. Клявзнер бачить суперечність в текстах, де євангелісти подають день Христової смерті (стр. 31). Та в дійсності ніякої суперечності тут нема (гл. розвідку „День Тайної Вечері“, Львів, 1929).

(Дальше буде)

Куток мови

В повоєнних роках українська літературна мова наглядно прочищується й устальюється. Однак подекуди пуританізм доводить до зубожіння мови, або й до її покривдження. В нас головно зважають на те, щоби наші слова й фрази відрізнялися від польських і російських. У дійсності отся критична перспектива не вистарчає. Доктрина завсіди повинна бути дуже обережною супроти практичного життя, щоби — оперуючи його — не усмерчувати його. Правильно о кожному слові й кожній фразі, котрі частійше вживаються, якщо вони пуританізмом запідозрені, треба би написати цілу монографію, і щойно так вирішити квестію. На жаль, сього в нас нема.

Від якогось часу в „Ділі“ являється „Куток мови“, де авторитативно вирішується: „так зле — так добре“. В деяких наглядніших випадках се вистарчає, в інших ні. Тому й ми відкриваємо „Куток мови“, щоби по змозі причинитися до вияснення бодай деяких з тих пекучих квестій.

О — про

Лінгвіст з „Діла“ каже, що „писати, говорити о кімсь“ се польонізм. По українськи має бути про когось. У дійсності по війні так і стали писати всі наші письменники. А на нашу думку се велике покривдження нашої мови.

Конструкція „говорити, писати о кімсь“ є правильною у старослов'янській мові, а приходить у всіх нових слов'янських мовах. Отже не є вона польонізмом.

Приіменники взагалі мають дуже суб'єктивне й широко розвинене логічне значіння. Первісні їх значіння звичайно відносяться до матеріального світа (простору, часу, ділання...), а на підставі аналогії аплікуємо їх до духового, або до мішаного — духово-матеріального світа.

Первісно значіння приіменника о (об) відноситься до простору, й менше-більше зрівнується з поняттям „довкола — довкруги“. Н. пр. обійти, обвинути, острегти, оголити, обібрати...

Уявляючи собі більше предметів довкола, й визначаючи один з них, говоримо: вдарився о стіл, о камінь...

Відти переходимо до часу: о Петрі, о Різдві (менше-більше коло Петра); а в дальшому розвиненню того значіння також з точнішим означенням часу: о другій годині, о півночі...

Не вмію певно сказати, яким шляхом логіки народня мова дійшла до визначування міри через о при степенуваннях: старший о рік, довший о місяць, більший-висший о два метри... (так само в сербсько-хорватській мові).

Мабуть первісними тут є ті конструкції, котрі відносяться до часу, а щойно на підставі аналогії відносимо їх також до простірних явищ. Час уявляємо собі як просту лінію. Отже коли собі подумаємо „о Петрі“ — „о Різдві“, то zarazом усвідомлюємо собі віддаль, часову різницю між ними, а така різниця може стати мірою для явищу у часі: старший о рік (при чому маємо два явища в свідомості: А, що має п років, тай Б, що від А одним роком старший.)

Всяка прикмета є свого роду мірою для річей, їх виріжненням.

Відти польська конструкція: нога о двох, трьох, п'ятих пальцях; чоловік о сивім вусі... Се чистий польонізм. У нашій мові має бути: нога з двома, трьома пальцями; чоловік з сивим вусом...

Аналогічно до первісного значіння приіменника о, коли хочемо означити якесь ділання, котре скупчується довкола якогось предмету, говоримо: борюся о гроші (щоби їх здобути); борюся за гроші (мені заплатили за те, щоби я боровся); парубки б'ються о дівчину (кождий хоче її для себе здобути); б'ються за дівчину (всі разом хочуть її обронити, здобути); дбаю о діти.

Так само, коли тільки думками кружляємо довкола предмету: думаю о Бозі, говорю о сонці, пишу о атомах.

* * *

Приєменик про первісно також розуміємо в льокальному значінню, уявляючи собі, що якесь ділання переходить від одної границі до другої. Н. пр. пробити, пробігти, прорубати, промерзти... Відти в часовому значінню: прожити, провести день, проспати...

Аналогічно до тих первісних значінь уживається про для вираження таких випадків, де ділання проникнуло якусь цілість, або бодай її часть (продерло межу цілости): прогайнувати, пропускати, проймається, продерти, промовити (= продерти мовчанку словами), прозріти...

Відти фраза „про мене“, якої повне льогічне значіння менше-більше таке: я, пройшовши свою свідомість, годжуся з тим, що говорили.

Вдальше розвиненому значінню про виражає напрямок, мету, зачіпну сторону якогось ділання: міркувати про щось (з усіх можливих думок вибрати собі один напрямок, одну точку на предметі); дбати про когось; сказати, написати щось про когось... Наконець про прибирає значіння для (ціль, мета): про всякчас (для всякого часу).

З тої аналізи виходить, що льогічні значіння приєменників о (об) та про так відносяться до себе, як простір і лінія. О має ширше значіння; про вузше, та зате виражає енергію, зачіпність. Отже вповні льогічно треба би нам говорити: говорити о кимсь, але сказати про щось. Се така різниця, як між значіннями слів „мова“ — „промова“, „биття“ — „пробиття“...

Одначе жива мова не всюди любить придержуватися такої точности, й витворила конструкції: говорити про щось, сказати о чімсь... Також ці конструкції годі проscribeбувати, бо мова має зважати на легкість, точність і багатство нюансів, а не всюди вдається їй зважати на ті всі три вимоги нараз, тому часто мусить вдовольнитися сповненням одної з тих вимог.

Конструкції: йде мені о те — про те, ходить мені о те — про те, о що — про що вам розходиться — всі добрі. „Йде“ виражає більшу енергію й актуальність, тому воно було би в красшій згоді з „про“; а „ходить“ було би в красшій згоді з „о“.

„Розходиться о — про“ добре тоді, коли відносимо його до кількох (бодай двох) людей, які розходяться своїми думками: про що вам розходиться? Якщоб ми в такім випадку сказали „про що вам іде або ходить?“, то не було би ясно: чи треба розуміти згоду, чи незгоду людей, про котрих мова, бо само „йде“ або „ходить“ виражає тільки інтерес, одначе не виражає розбіжності в інтересах різних людей.

Д-р Г. К.

Галицьким оком по Волині

(Докінчення)

З Піддубець автобусом (а на Волині автобуси дуже розповсюджені, та майже всюди ними можна дістатися) через Луцьк їду до Торчина. Але, що автобус здержується в Луцьку через три години, тому користаю з часу та йду до апеляційного суду — прислухуватися розправам. Сая, у відділі, призначенім для публіки, набита вщерть людьми. Це ті, що мають сього дня розправу — та їх свідки. Самі селяни.

Одно характеристичне явище: всі муштини говорять до судового трибуналу по польськи, хоч судії говорять до них по українськи. Тільки жінки говорять по українськи. На розправі є дуже много полішуків.

З Луцька до Торчина 25 км. По дорозі оглядаю ще цілі громади полішуків що поприходили тут шукати праці, на жнива, та розтаборившись під церквою і по площах ждали на прагедавців. Много їх поприїжджало до агенції — бо дуже много тепер полішуків емігрує до Бразилії, чи де тільки дається, щоб добути хоч твердий кусок насущного.

Торчин — малесеньке містечко, але й тут досить жидів — всю торгівлю вхопили в свої руки. Є тут гарний, старинний костел, побудований на квадратівім насипі — що був колись окружений ровом з водою, а тепер остав тільки рів — на місце колишньої фортеці. Передання каже, що на сім місці стояла колись церква. Це дуже можливе. І сама будова костела вказує на се, що се зовсім добре могла бути колись церква.

Церкви в селі нема, бо підчас війни спалили її, як розказують люди, жиди, з пімсти за погром, який мали зробити козаки, відступаючи перед німцями. Нової церкви ще не вибудовано, але якусь хату пристроїли на тимчасову церковцю, та там служиться служба, та моляться люди. Хоч є тут досить Українців — навіть інтелігентів — то якось жадної активності не проявляють. За те є тут тільки кілька родин польських, та кілька таких «польських», що і говорити не вміють по польськи — але завдяки праці ксьондза та органістого всі вони згуртувалися, та заложили свою кооперативу і касу Стефчика.

Є тут, на подвір'ю будинку громадського уряду, пропam'ятний хрест, на якому напис голосить всім, що тут, на сьому місці де стоїть хрест, вбито підполковника Лис-Кулю, який згинув «за приналежність волинської землі до Маґежи». І як раз, біля сього памятника говорив президент, підчас свого побуту на Волині, до зібраних мешканців містечка, та доколичних селян, промову про братню любов та згоду.

Лис-Кулю вбили синьожупанники 1919 р., коли він зробив наскок на Торчин. Так оповідає про се місцеве населення.

На Волині прикро дається відчувати брак лісів — які як і всюди на «кресах» так і тут нищиться безпощадно. І колиб не торф, якого тут копають досить много — то не булоб чим нашому селянинові й палити. Хати на Волині та на Поліссю всі з дерева. Села — на загал — мало свідомі. Много ще треба праці, та много часу — щоб піднести їх на сякий — такий рівень. А де тоді будуть вже інші народи?... Скільки то є сіл, що тільки говорять по українськи — а не знають навіть, хто вони, яка їх нація...

Коли питати в такому селі селянина, хто він, то почуєте відповідь: «здешній» або—«православний» — а більш свідомий скаже — що він «русский» — хоч говорить по українськи. Можна собі уявити, як в такому селі поводитьсь з людьми всяка «владза»... І тамошнє духовенство — на загал — мало що різниться від своїх вірних...

Пе воно не гірше вірних, часописів не читає — а ті, що читають — то тільки російські «За Свободу» або чорносо-тенну берлінську «Руль» — ту останню тільки більше заможні. Майже всі священники одержують «Українську Ниву» даром, з галицьких часописів ще найбільше розповлюднена між ду-ховенством є «Неділя».

У вірних дуже помітно брак пошановання для своїх душ-пастирів. Яка сьому причина — не трудно вгадати. Духовен-ство на загал мало свідоме, залякане, зрусифіковане — не бере жадної участі в економічному чи духовому відродженню народу.

Дуже шириться серед православних сектанство. Сектант-ська література засипує села. Щоб запобігти дальшому роз-ширюванню сектантства духовенство урядилося в той спосіб, що в кожному деканаті вибрало собі з поміж себе одного місіонара, якого завдання — боротися з сектантами — виголо-шуючи протисектантські проповіді, та публично диспу-туючи ними. Треба признати, що св. Письмо так нового, як і старого завіту знають добре, та вміло ним оперують.

Сконфісовано

Чимраз більше посуваюся на північ — та доходжу до Любитова, к. Ковля. В селі — свідомий священник, українець о. Новоселецький. Є тут трохи нашої інтелігенції, є кооператива та читальня. Живе тут звісний з облоги Львова — отаман Долуд. Приїжджав тут підчас вакацій много літників і з Варшави, бо околиця тут гарна. Є тут дуже гарне, та досить велике озеро. Тут часто купалася Леся Українка. А і хата Лесі Українки недалеко — звідси — бо в Колодежні — поблизькому, сусідньому селі. Хата досить запущена — та є надія, що по кількох роках завалиться — хоч це булоб великою шкодою, та свідоцтвом нашої убогости духа — малокультурности.

Йду дальше, та приходжу до с. Дроздень. На першій крайній хаті прибита табличка з написом: «Острожне. Ве всі всцеклізна». Більш нічого. З острахом йду через село. Нікого ніде не видно.

...І знова така сама церковця з трьома банями та зеленим дахом, така-ж дзвінниця, та такий-же добродушний та гостинний батюшка — як і всюди... Через Битень, — де був колись монастир та уніятська церков — тепер остала тільки церква, з якої Німці підчас війни забрали много старих книжок та документів, — та Нужель приходжу до Голоб. Тут мала відбутися того дня вечером забава, яку влаштували Поляки в дохід L.O.P.P у. а на яку вибиралися і то без скрупулу — й деякі українці — інтелігенти...

Дуже много говорять наші сусіди — пропольськість міст. А коли Ви хочете про се наглядно переконатися, які то чисто-кровні і расові Поляки замешкують наші волинсько-поліські міста та місточка — то прийдьте коли до них в суботу. Так. Тільки в суботу. Крамниці в місті всі позачинювані — крім 2—3-ох християнських, в яких не все те дістанете, чого Ви якраз хочете... Рано в місті пусто — начеб 99 проц. населення вимерло...

Таким побачив я Ковель, коли приїхав до нього в суботу рано. Всі доми тут — крім кількох — деревляні — помальовані на зелено. Місто без каналізації — і як впадає трохи більший дощ — то по вулиці плывуть правдиві ріки води, по якій плавають на дошках малі жидики... Церкви гарні — одна з них зукраїнізована, належить до числа тих церков, де все служиться по українськи. Є це одинока парохія українська в Ковлі. Священником тут є о. Губа, емігрант, з Херсонщини.

Зводити мусів довгу та важку боротьбу з тими всіми чинниками, яким не понутру була українізація — та українська парохія... В церкві служба, та спів хору робить дуже гарне враження. о. Губа працює також над перекладом всіх богослужбових книг на українську мову. Українізація, мимо неохоти висших духовних властей поступає стало хоч поволи вперед. Її домагається сам нарід. А коли зважимо, що зависимість прав. священника від своїх парохіян є о много більша чим у нас, то зрозуміємо, що це немогання має не останнє слово. Тільки там, де нарід дуже бідний, темний, та віддається п'янству — де йому все байдуже — там ще не скоро прийде до українізації церкви. Українізація церкви поступає вперед не лиш під кличем націоналізму — але може більше ще під кличем бажання розуміти се все, що служиться, що є знова впливом того загального, пововного заінтересовання справами релігійно-церковними. А те заінтересовання релігійними справами проявляється серед наших селян в формі сектанства — та українізації Церкви.

В Ковлі є монастир наших ОО. Редemptористів — що правда, дуже маленький, — але ОО. Редemptористи не можуть тут розвинути жадної місійної акції, не можуть насаджувати тут правдивої унії — бо се заборонив польський уряд — уряд чисто католицької держави, яка свій католицизм та толеранцію стало підчеркує, де тільки може. Майже всюди по селах Ковельщини, по старших церквах найдете сліди, які вказують, що тут була колись унія...

От возьмім під увагу хочби церкву в Вижві. І старенький іконостас, і ризи, і книги досі заховані — і старі хрести — все те вказує на се, що тут служили колись службу уніятські священники для своїх вірних, та придбали разом з ними ті всі річі, дбали, щоб не понижилися скоро. Хоч унію знесено відтак, то все те свідчить однак, що вони тут були колись. Церква побудована на місці колишньої, замкової церкви, на невисокім насипі. Передання каже, що там, де стоїть церква тепер, є закопаний великий клад, і хто там покопавби, мігби його найти. Тільки, що на тому місці стоїть церква, отже і копати не можна. А так — то булоб варто і покопати... Вижва — колись місто, та тепер село. Недалеко від Вижви — є село — Воля. Там також є старенька церковця, та дзвіниця.

На дзвіниці залізний хрест, та такої гарної композиції, якої мені ніколи ще не доводилося стрічати ніде — на жадній дзвіниці, ані церкві, — ані в жаднім збірнику ілюстрацій христів. На таку композицію міг здобутися тільки геніяльний народний артизм — який проявився може і в зовсім звичайному сільському ковалеві.

По церквах, там, де не було фронту, або Німців — знаходиться дуже много річей таких, які для музею малиб величезну

вартість. Маю тут на думці старі рукописи та образи. Дуже много тих наших цінних пам'яток культури та мистецтва нищиться — та пропадає. Пропадають вони або через те, що нищаться, або нищать їх — або через се, що дістаються вони в чужі руки. А нищаться вони через незнання, не увагу або недбальство тих, в яких власти ті цінні пам'ятки знаходяться. Тоді, як всі громадають — ми тратимо. Тоді, коли навіть, за границю інтересується як найбільше сим, та через своїх агентів старається якнайбільше тих культурних цінностей набуті — платячи за се добрі гроші — то ми — якось дуже мало заінтересовання оказуємо в тому напрямі.

Не треба тут, якби хто думав, великих фондів. Ні. Треба тільки ініціативи — та людей доброї волі. От скільки тут моглиби зробити пластуни — вибравшись так на прогульку по Волині та Полісся, порозумівшись передтим з зарядом нашого музею, та взявши від нього певні вказівки — скільки вони моглиби зробити під сим, чи може й іншим зглядом! Скільки цікавих річей можнаб було привезти — або бодай відфотографувати! Яка велика культурна робота, моглаб через таку прогульку бути зроблена! Якби так що року — бодай кілька повітів прослідити, скільки то вже булоб зроблено! Не одну цінну річ можнаб вратувати від знищення.

А як легкодушно нищяться наші культурні цінности — зілюструє найкраще слідуючий факт.

В висше згаданім селі Волі к. Вижви на дзвіниці було 6 чи 7 великих, старинних образів, розмальованих на дошці. Викинули їх на дзвінницю — бо в церкві примістили на їх місце — нові, гарні, отже зі старими не було що робити. Образи старі — дуже гарно заховані, хоч вже кілька літ стояли на дзвінниці та зносили дуже ріжну температуру та погоду — походили з поч. XVI, або XV ст. Може навіть із ще скоршого часу.

І стоялиб вони собі спокійненько на дзвіниці — колиб не пастухи. Ті поскидали ті образи з дзвіниці — з гори; деякі з них порозколювалися, та пообсипувалися трохи. Та деякі — на диво заховалися на дальше добре. Люди, коли се побачили, нагнали пастухів, та позаносили образи на давнє місце. І можеб вони знайшли були своє остаточне приміщення в нашому музею — колиб той, хто заняв їх транспортом, був розумівся на ділі. А так — коли везено їх фірою — неопакувавши належно, або і зовсім неопакувавши — вони обсипалися зовсім — та привезено на двірцець — вже голі дошки.

Йду в напрямі Каміня Коширського, та по дорозі задержуюся в Доротишу. Церква тут велика та гарна — мурована. Що була вона колись уніятською — про се свідчать малюнки в церкві, старі ризи, та хрести — і дзвони. Є тут і старинний образ чудотворної Матері Божої.

Все те ще добре тямить унію — ту давню унію... Варто згадати і про с. Скулин. Є там старенька церковця — було і много рукописей, як про се розказує тамошній священик, були й старші книги — та тепер з того всього нема нічого. За війни все те пустили з димом дядьки. «Бумажки» не було — а куритиж все таки треба. Отже і покурили все, що було. Вони не в силі зрозуміти, яку вони шкоду зробили. Наоборот: — Кому воно потрібне, навіщо здалося, коли вже навіть і дяк не читав з нього? Отже краще вже було його так зужити...

В тій церкві є також — крім звичайного, нерухомого — рухомий іконостас, мальований для української армії, який по довгому блуканню з армією найшов тут своє приміщення. Є також і антимінс, посвячений Митрополитом Денисом, ще з тих часів, коли Митроп. Денис був тільки єпископом кременецьким, та перехилився вже зовсім на сторону Українців. Все те радо віддавби тамошній священик, бувший духовник Укр. Армії, до нашого музею у Львові, колиб хто тільки звідси зголосився до нього...

Мистецька вартість того іконостасу — може невелика, або і жадна — та за те має він велику вартість історичну...

Ще менш свідомі під національним оглядом є Поліщуки. Скільки я не наслухався — то всюди вони стараються говорити по польськи — та на жаль — вже таки досить добре балакають... Хоч говорять по українськи дуже гарно — то однак.... як мало з них є таких, що знають, хто вони є... І пють. Мені дивно було, за що вони, такі бідні пють. В торговий день, в такім місточку як Камінь Коширський, що виглядає як наше добре село — всі шинки — а є їх там багато — були набиті Поліщуками. А коли їхали до дому з торгу — хоч се може трудне до увірення — то кождий купував пляшку монополюки... Скількиж то майна переходить в жидівські руки, тих Жидів — що брідяться та погорджують тим Поліщуком. Яка це страшна — матеріальна та моральна руїна народу! І яка велика тут праця потрібна, а як мало є тих робітників... Скільки то напрацюватися треба, щоб зискати то довіря Поліщука, якого вже надуживало так много всяких пройди-світів — ворогів.... Інтелігенції нашої мало, дуже мало. А інтелігенції, що працювалаби для того бідного, темного народу — ще менше. І думаєш: яка величезна нива праці лежить облогом — нива культурно-економічного відродження, а передусім — та велика нива Божа лежить облогом, і жде на своїх робітників...

О. К.

З життя духовенства

Вісти із Стрийського протопресвітерату. Дня 25. IX с. р. відбулися в Стрию наради відпоручників стрийського протопресвітерату при участі 37 священників з такою програмою: 1. Організація дух. взагалі, 2. Католицька Акція, 3. Реколекції для духовенства, 4. Участь духовенства протопресв. в ювілейнім святі в честь Ексц. Митрополита в Стрию, 5. Маєткові податки і справа рідної мови.

ад 1. По рефераті і дискусії ухвалено звернутися до всіх протопресвітератів, відбути в себе нараду в справі організації духовенства, та уложити подрібний проєкт статута і вибрати по трьох делегатів на зїзд, який в порозумінню з духовною владою скличеться до Львова найдалше до половини грудня с. р. Вибраних делегатів належить зголосити до деканального уряду в Фалиши п. Стрий.

ад 2. По рефераті і дискусії ухвалено розпочати Католицьку Акцію по містах і селах, щоби апостолят світських наших парохіян поміг духовенству в праці над католицьким життям народу. Першим кроком буде заведення спільних, щоденних молитов по родинах.

ад 3. Щоби Бог благословив ту працю, рішено уладити в найближшій часі реколекції для духовенства в Гребеніві, в санаторії Зелемін, в осередку нашого протопресвітерату

ад 4. Духовенство цілого протопресвітерату візьме участь зі своїми родинами в ювілейних торжествах в честь Митрополита в Стрию, в місяці жовтні після усталеної програми.

ад 5. В справі маєткового податку рішено звернутися до Митроп. Ординаріату з просьбою правної інтервенції в Міністерстві і скарбових палатах, а в справі переписи зі світськими властями ухвалено держатися рішення Найвищого Трибуналу, а на случай адміністраційних кар, все рекурсувати до суду.

.....

Вісти з Риму

700-ліття перенесення чудотворної ікони Преч. Д. Марії з Тускулум до Гротафферрати. Евхаристійний Конгрес в Льорето. — Тиждень студій для провідників Кат. Акції в Італії.

Яких 20 км. на полудневий схід від Риму знаходиться при старій Via latina — мале містечко Гротафферрата; всіх мешканців має около 3.300; вони займаються управою винограду і виробом вина, яке належить до найліпших вин, вироблюваних в римських кастеллях. Назва містечка походить імовірно від crypta ferrata — (залізна печера). Там з часів

одні кажуть-республіки, інші — римської імперії остався гробівець, однак без сліду саркофагів або урн; його в перших початках християнства в тих околицях — то є з кінцем IV-того, а початком V-того століття перемінено в церковцю з малими вікнами, заосмотреними в залізні крати; і звідси назва *crypta ferrata* — що стала основою назви Гротаферрата для цілої місцевості.

Свою славу завдячує місточко монастиреви О.О. Василян греко-кат. обряду, які походять переважно з Італюгреків (є між ними — трьох з Галичини). Цей монастир заснував калябрійський ігумен — св. Ніль на руїнах одної римської вілли; деякі твердять, що монастир побудований на руїнах вілли Ціцерона. До монастиря належить церква Пр. Д. Марії, посвячена папою Іваном XIX в р. 1025. Церква замітна мозаїками византійського стилю з XIII ст. та фресками славного італійського маляря з Больонії — Цампієрія, прозваного Доменікіном (1581-1641), які зображують події з життя Св. Ніля і Св. Вартоломея. Крім цього при монастири є музей, в якому зберігається збірка образів, між ними один подарований Іх Ексц. Митрополитом Кир Андреєм (поява Преч. Діви Марії св. Антонієви), різні предмети штуки, монети і нові ікони византійського стилю, мальовані монахами, музей старинної і середньовічної скульптури та богата бібліотека з цінними кодексами.

Дооколичне населення вельми привязане до монастиря — передусім ради чудотворної ікони Преч. Д. Марії. Сього року як раз обходили в днях 11–22. серпня торжественними відправами в церкві і процесіями до дооколичних місцевостей 700-літній ювілей перенесення тої чудотворної ікони до монастиря в Гротаферраті. Образ мальований на дошці. Авторство тої ікони, на основі грецької написи на відворотній стороні ікони, приписують св. Євангелистови Луці, та це авторство інші оспорюють. Первісно та ікона находилася на висотах Тускулюм (яких 5 км. на північний схід від Гротаферрати) в церкві, в якій св. Ніль та товариші відправляли богослуження в грецьким обряді. Звідси однак мусіли вони втікати і шукати собі деінде пристановища. І це пристановище знайшли вони недалеко від Тускулюм — в місці, де тепер знаходиться монастир у Гроттаферраті. Та ікону Преч. Д. Марії не могли вони відразу забрати з собою до Гроттаферрати. Вона була якийсь час в захристії в базиліці св. Петра, опісля в катедрі міста Фраскаті (яких 3 км. на північ від Гротаферрати), а звідси доперва вдалося монастиреви О.О. Василян ревіндукувати його власність на основі старого документу — авторитетивної концесії папи Григорія IV. 700-ліття перенесення ікони до Гротаферрати обходили О.О. Василяни вельми торжественно цього року.

Дві важні події сконцентрували біля себе в місяці вересня увагу католиків Італії, а це Х. Евхаристійний Національний Конгрес в Льорето і Тиждень студій для духовних єпархіяльних асистентів Італії. Ці події оживили і скріпили католицьке життя і діяльність в Італії, тому й подаю про них коротенькі інформації.

Х. Евхаристійний Національний Конгрес в Льорето відбувся в днях від 10—14. вересня в місточку Льорето під протекторатом і проводом кардинала Капотості — легата Св. Вітця. Місточко Льорето лежить в середущій Італії, в провінції Анкона, недалеко побережа андрійського моря. Воно вправді мале, одначе дороге серцю кожного католика, а зокрема Італійця, бо в ньому зберігається св. дім з Назарету, в яким архангел Гавриїл благовістив Преч. Діві Марії про вочлчення Сина Божого та в якому Спаситель воплотився. Цей дім після давного передання мали перенести ангели в ночі 29. мая 1294. р. з Назарету до Льорето. Тому це мале місточко вибрано цього року на Х. Евхар. Нац. Конгрес, а в виголошених рефератах головною темою була християнська родина та її освячення при помочи Найсв. Евхаристії так, як св. дім з Назарету „був не тільки немов першим кивотом, в яким воплотився Ісус Христос, але також оселею всіх домашніх чеснот, внаслідок перебування в нім св. Родини“, як сказано про се у Апостольським бревє, виданим з нагоди скликання конгресу. Вибір місця і тем до рефератів, як прим.: Евхаристія жерелом надприродного життя для християнської родини. Родичі виховники дітей при помочи Найсв. Евхаристії, Найсв. Евхаристія — найвисший провідник молоді, священник — виховник родини при помочи Найсв. Евхаристії — вказують, що цей Евхаристійний Конгрес обертався біля провідної ідеї кожного такого конгресу — поширити і поглибити культ Найсв. Евхаристії і мав на цілі оживити й освятити родинне життя струєю надприродного життя, яке пливе з цієї Найсв. Тайни.

Праці Конгресу поділено на 5 секцій, а то: клир, мужчини, жінки, мужеська, жіноча молодь. Ріжні секції в кінцевих зібраннях висказували побажання публичного характеру, м. ін. секція молоді: Щоби скоро прийшов день, в яким би непомільним авторитетом Намісника Христового була здефініювана догма про тілесне перенесення Преч. Діві Марії до неба.

Італійський національний комітет Евхаристійних Конгресів рішив уладити в 1931.р. кольтоніальний Евхаристійний Конгрес в місті Родос на острові Родос, а слідуочий національний в 1933. р. в Барі.

Другою важною подією католицького життя Італії — це „Тиждень студій епархіальних духовних асистентів Італії“. Духовними асистентами — називають в Італії тих священників, яким поручено опіку над поодинокими організаціями Католицької Акції — чи то дісцезальними, чи генеральними, яких обсяг ділання відноситься до цілої Італії. Їх завдання — помагати членам Католическої Акції в усовершенню душ, стояти на сторожі чистоти Католическої Акції та побуджувати до діяльності. Цей тиждень студій духовних асистентів відбувся в днях 15—19 XI при участі 550 духовних асистентів з 260 італійських епархій під протекторатом і проводом кард. Серафіні. На зібраннях дискутовано над виголошеними рефератами, в яких обговорювано різні актуальні питання Католическої Акції. Між референтами був і італійський теоретик Католическої Акції, о. проф. Л. Чиварді, якого систематичний твір в 2 томах про Католическу Акцію має великий попит в Італії.

Вельми цікавим був реферат тит. архієпископа Піццардо, генерального асистента Центрального Комітету на тему: „Католическа Акція і її директиви“, в якому говорив про завдання духовного асистента, про відношення Католическої Акції — до акції соціальної і політичної.

На прикінці свого цікавого реферату сказав, що Католическа Акція, втілюючи принципи любови, має за завдання відтягати партії від жорстокостей боротьби до погідного розуміння потреб нації та до справ Бога і душ; злучити католиків в однім високім ідеалі правдивого соціального добра в світлі Євангелія понад політичними распрями; ця місія дає Католическій Акції висшу гідність і освободжує її від партійних спорів і змін.

В часі останнього зібрання септиманалістів (учасників тижня студій) цей же референт, Впреосв. Піццардо вказав ще раз на ціль, до якої стремить Католическа Акція: спасення душ і царство Христове в душах, взиваючи присутніх до так ревної і совісної праці, щоби і другі набрали переконання, що працюється для цілей суттєво надприродних, хоча всіма тими середниками, які може піддати християнська любов; взивав теж до лагідности в судженню людей і пойді — відповідно до вказівок і приміру Св. Вітця.

Тиждень студій по звідомленням „Оссерваторе“ вдавсь надсподівано гарно: число учеників (550) велике, щоденна фреквенція на зібраннях, рефератах і дискусіях повна, карність совершена; зібрання і праці відбувалися в атмосфері високої духовности, а щоденні спільні розважання надали зням надприродности тим плідним дням.

19. вересня в навечері італійського національного свята — здобуття Риму королівськими військами (20. вересня)

приняв Св. Отець учасників тижня студій на авдієнції. В своїй довгій і сердечній промові висказав Св. Отець своє вдоволення і радість по причині досягнутих успіхів; дякував присутнім і їх єпископам, а передусім Божому Провидінню за цю погідну і веселу розраду, яку вони дали його серцю якраз в день все болючого навечеря 20. вересня.

Опісля вказав присутнім на Спасителя як на взір до наслідування при досконаленню себе в апостольській праці і уділив їм апостольського благословення.

о. Др. Лев Глинка

.....

НОВІ КНИЖКИ

О. Юліян Дзерович — **Катихитика**. Праці Гр.-Кат. Богослов. Академії у Львові. Том. VII. Львів 1930. стор. 184. вел. 8°.

Хто з нас священиків не знає, якої великої ваги для кожної людини є знання й розуміння катихизму, тої малої книжечки, від якої, без пересади можна сказати, зависить щасливе, чи нещасне будуче даної Церкви й народу? Та рівночасно, хто з нас не здає собі справи з того, які великі труднощі приходить ся побороти всякому, хто по найліпшій волі забираєть до доцільного навчання катихизмових правд, чи то малої дітвори, чи дорослих вірних.

Книжка о. проф. Дзеровича має стати, по словам самого автора „Каганчиком, що просвічуватиме цю ділянку“ в духовній праці кожного священика — а в дійсности вона кидає чималий сніп світла на методу та засоби, якими належить користуватися катихитови при навчанню основних правд нашої св. віри.

Оригінальний є поділ цілої катихитики. — Вельми практичні, а подекуди незвичайно влучні — відмінні від дотеперішних, загально звісних — вказівки, що до методи самого навчання. Ціла книжка ділиться на дві головні частини: 1) Як вчити катихизму шкільну дітвору. 2) Як виховувати шкільну молодь по засадам, виложеним в поодиноких катихизах, а одна й друга розложені на пять подрібних розділів.

В I-ій частині обговорює автор ось які питання: 1) Катихизування загалом та розбирає вельми ядерно а) важність навчання катихизму, б) час (від дитинства) в) місце (чолове місце між всіма предметами) г) історію релігій-

ного навчання. Тут вичислено не лиш найкрасших катихитів від найдавніших часів християнства до найновіших, але наведено й наших українських та переведено критичну оцінку їхніх катихизмів і метод навчання. 2) Особа катихита. При цьому розділі порушено й висвітлено такі kwestії: а) хто має в церкві право навчати? (єпископи й відних залежні священники), б) прикмета доброго катихита (глибока віра, справжня набожність, ходячий приклад святого життя, терпеливий, виrozumілий, тактовний приятель дітвори, муж науки, знання богослов'ї й світських наук). в) приготування до кожної лекції — бо від цього зависить у великій мірі добрий успіх навчання. Тут (стор. 46) поміщена вельми цінна заввага: Деякі катихити теоретики жадають від катихита, як від проповідника, щоби не послуговувався печатаними, готовими катихизмами, тільки своєю самостійною працею. Се домагання — завважує дуже справедливо автор, задалеко посунене, бо не кождий катихит має до цього відповідний талан і потрібний час. А початкуючий ледви чи дасть собі сам раду. Тому поручає вивчити й переробити один добрий підручник, а на самостійність знайдеться багато місця при обговорюванню поодиноких правд. 3) Шкільна дітвори. Катихит повинен заєдно тямити, що його катихумени — се ще малі, нерозвинені діти; їх треба ще вчити шкільної карности та уваги в часі лекцій.

В цьому місці автор подає дуже цінні замітки, як поводитися катихитови в часі шк. лекції, якої уживати мови, зворотів, питань, яких вживати в школі нагород та кар. Не бути занадто поблажливим, ні надзвичайно строгим. (*Poenā debet esse medicinalis*). 4) Катихиза — або, як вести, до чого стреміти при навчанню катихизму? Катихизму належить вчити: а) Поглядом — поп *multa-sed multum*, поодинокі правди унагляднювати, послуговатися образами, порівнаннями, прикладами, притчами, пословицями, знаками. При тім розділі обговорена докладно так звана „школа праці“, у нас при навчанню релігії майже незнана. Школа праці каже катихитови користуватися вмілим огляданням й помічуванням, давати дітям короткі письменні задачі на релігійні теми, уживати часто таблиці й рисунку, модельовання, витинання, клеєння, переривати лекцію співом, навчити учнів служення до Служби Божої. Дуже на місці поміщена тут замітка, що тої „школи праці“ не дасться ужити при всіх питаннях катихизму, чи історії біблійної. б) Належить вчити сконцентровано. Кожда лекція повинна лучитися з попередною, протягом року треба переробити певну, заокруглену цілість, але й кожду лекцію доцільно заокруглити. Передовсім послуговатися методою монахійською, себто учити катихизмових правд на основі пояснювання біблійного оповідання. в) Учити практично,

з приміненням до щоденного життя, тільки найважливіших річей, ширше обговорювати основні правди і підставові етичні правила. Тут і там звертати увагу на всякі постанови нашого обряду та пропам'ятні народні свята. г) Учити в душі Церкви — ступати по лінії, яку все подавав непомильний Учительський Уряд Церкви, правд, догматично очеркнених, уживати підручника, Церквою апробованого. д) Форма навчання. При навчанні найкраще придержуватися висше згаданої методи монахійської. При біблійній історії викладати, але й перепитувати виложене, пояснення подавати або аналітично-індукційно, від конкретних знань річей до абстрактного, або синтетично-дедукційно від загального правила до конкретного случаю (хоча багато з новітніх катихитів сій методи противні), відповідно до предмету й знання учнів. При навчанні катихизму можна придержуватися методи ексегетичної, при якій читається поодинокі питання із катихизму, а катихит подає відповідні пояснення і припоровлення. У тому місці є поданий зразковий хід лекції при навчанні біблійної історії, катихизму, літургії й історії Церкви. При кожній лекції начеркнено, як маєтись переводити складові частини кожної доброї лекції, а саме: 1) приготування й заповідження 2) виклад нового матеріалу, 3) вяснення, 4) припоровлення 5) вправи. — 5. Сам катихизм - як книжка. В отсім розділі обговорює автор важність катихизму, поділ, прикмети доброго катихизму та плян навчання катихизму, так загальний як і подрібний, котрий обов'язує у всіх народних школах у львівській Архиепархії.

В II-й частині своєї книжки займається автор релігійним вихованням молоді в часі шкільних лекцій. Обов'язком катихита є не тільки вчити, але й виховувати, а се завдання чи не важніше як саме пояснювання обявлених правд, хочаб і по найкращим методам. Кожний катихит нехай буде свідомий того, що тільки тоді вповні сповнить своє завдання, коли при навчанні піддасть молоді відповідні етичні спонуки, які склонювалиб волю учнів до діл по пізнаним правилам етичним, до діл, які образувалиби в учнях правий характер. Найновітші німецькі педагогі (Förster) кладуть якраз найбільшу вагу на те повсякчасне спонукування волі до чесного, праведного життя по правилам святої віри. Але й Німці мають найбільше солідних, етично вироблених людей.

До виховних чинників в тому напрямі належить: виховання в душі молитви, навчання співу набожних пісень, слухання слова Божого і Служби Божої, св. сповідь і св. Причастіє та активна участь у релігійних товариствах.

М о л и т в а. Привчити дітей добре молитися — се те саме, що дати дітям в руки найдорогоцінніший скарб —

найпевнішу запоруку спасення, бо хто вміє добре молитися, той вміє добре жити. Хто проте зуміє розбудити у дітях шире замилювання до молитви, доконав великого діла. Піддержити того духа молитви 1) церковна пісня (а їх у нас і то прекрасних чимало) взята із Служби Божої, або й церковно-народня (коляди); 2) експорта, коротка, з вервою виголошена, до життя учнів приновлена, проповідь; 3) слухання Служби Божої і то набожне, з увагою та захопленням слідування за тим, що діється на престолі. 4) пізнання й почитання евхаристійного Ісуса. — сього сонця праведних душ. Треба з зарання ознакомити дітей з Ісусом, пробуваючим у наших кивотах, вияснити, що таке посіщення та як його робиться, навчити, як приготувитися до гідного прийняття св. Причастія, вказати, як робиться благодарення по св. Причастію. З того зродиться у дітей любов, почитання й набоженство до Евхаристійного Ісуса. Особлившу увагу належить звернути на гідне прийняття першого св. Причастія, — щоб воно випало як найторжественніше. Тоді воно останеться незатертим спомином в душі дитини на завсіди; 5) св. сповідь. Автор зразково обговорює всі п'ять умовин доброї сповіди і переводить практично, як кожду з них при сповіди виконується. Особливо цінними є завваги при обрахунку совісти, та як збуджувати акт жалю; 6) Не поминув автор катихитики мовчки такого дразливого питання як шеста заповідь Божа та полове освідомлення. Дуже на місці тут замітка, щоби не „заясно“ все викладати та вказівки, як поборювати в собі змислову пристрасть. При половім освідомлюванню порушено коротко отсі питання: чи освідомлювати, яким робом, хто й коли має се зробити? Вельми знаменна при сьому заввага: Се питання, хоч має за собою вже досить обильну літературу — то все таки не має ще в тій царині певних, безоглядних тез, що булиб каноном поступовання для катихита.

На прикінці цілої книжки поміщено один розділ про вагу й значіння Марійських Товариств для нашої Церкви й народу. На жаль — тільки виїмки із загального статута — без ніяких практичних заміток — яких так повно в цілій катихитиці: як таке товариство основувати, вести, які теми обговорювати на сходинах, чого стерегтися, щоби товариство не зійшло на невластивий собі шлях, то що.

Ось короткий перегляд цілої катихитики. Вона прямо необхідна й неоцінена для кожного молодого священика й початкуючого катихита. Але й старші, практичні катихити повинні її добре перестудіювати й часто до неї заглядати для самоконтролі, чи і як приновлюють виложені в ній правила між повіреною їм шкільною молоддю. Додаймо, що книжка написана ясним стилем, ядерними речення-

ми, гарною мовою, не сухо, теоретично, але займаючо, з практичними прикладами, маючи на оці заєдно наші своєрідні обставини, подаючи відповідну найновішу літературу — то вартість її окажется ще більшою. Справді вельми щира дяка належиться авторови і Богосл. Академії за видання такої цінної книжки.

о. Др. Ів. Фіголь

Х. Кан. J. Borodziej — **Kresy Polskie w niebezpieczeństwie**. До звісних елюкубрацій як: „Pod wozem i na wozie „Na Rusi galicyjskiej schyzmą się gotuje“, „Hladi, jak dobre під Moskałem żyty“ і т. п. додав ще нові в брошурі, під наведеним в горі заголовком. Змістом брошури — його подвиги між „Білополянми“ (себто Білорусинами) — Спосіб думання і поведення відносно не-Поляків по рецепті ендецького „Курієра Поранного“. Всі білоруські і литовські патріоти се wuwrotowse. До того самохвальба, посунена аж до обридження. його етика — заїхати до когось, користуватися його гостинністю, а рівночасно під господарями копати яму, та клеветати. Особливо ненависні йому білоруські ОО. Маріяни в Друї. Насильно захопити чужу церкву, чи ґрунт, се для нього нічого не значить, його ендецька совість спокійна.

Любить театральні пози, та при тім забуває, що sancta sancte tractanda sunt. Він уміє завалити кобці́й старий, як йому того треба, а потім зібрати людей в руїнах заваленого костела і дається фотографувати, як то він уділяє генерального розрішення гріхів або инша фотографія „Lamentacja po katastrofie“.

Чисто кіновий артист!

Спосіб його апостолування найкрасше пізнати з того, що „мимо заслуг ізза побудовання 12 костелів“, міністер Добруцький уважав за відповідне, домагатися від архієпископа усунення його з „кресів“, а коли знов там з'явився сего року, постарався „завдяки старанням — як каже Бородзіч—оо. Маріянів о те саме Рим. О. Бородзіч „подвизався“ також в Сан Ремо, де побудував костел і віллу, та заінтабулював те все на свого брата і сестру.

Справа виглядає не дуже чисто, коли зв'ажиться, що костел італійським єпископом призначений для різних народностей. Зрештою, як зачувати, то і там вже ks. Borodziej не попасає.

х. у.

.....

ВСЯЧИНА

Конфіскація 9. числа „Ниви“. Проповіді попереднього (9) числа сконфіскувала прокуратура. Тому що вже не було часу їх передруковувати, бо число і так з тої причини вийшло із значним опізненням, ми були змушені вислати його нашім ПТ. Передплатникам без проповідничого додатку. Той сконфіскований аркуш проповідей долучуємо до сього числа і тому просимо не реклямувати його більше в нашій Адміністрації. Се (10) число ізза обильности актуального матеріалу видаємо о $\frac{1}{2}$ аркуша побільшене.

Інавгурація нового академічного року на Богословській Академії у Львові. Інавгурація нового академ. року 1930/31 на Богосл. Академії відбулася в неділю 5 жовтня с. р. в церкві Духовної Семинарії торжественною Сл. Божою о призначенні помічі Св. Духа. Академія вступає при Божій допомозі в третій рік свого існування. У складі професорської колегії зайшли останніми часами поважні зміни, а саме: при кінці минулого акад. року 1929/30 помер вельми заслужений професор канонічного права, о. д-р Діон. Дорожинський, а підчас академічних ферій вийшов зі складу колегії довголітний професор філософії о. д-р Г. Костельник, який працював там через 10 літ, від першої хвилини існування сих наших теологічних студій, а також о. Скрутень ЧСВВ, що через два роки викладав філософію. На опорожнені катедри покликав на предложення Ректорату Впреосв. Митрополит нові сили. До церковного права покликано о. д-ра Ішака, (до загального права) о. д-ра Лабу до подружнього права, і д-ра Романа Ковшевича, вченого каноніста, автора кількох праць із тієї ділянки, що веде у сім семестрі семинар канонічного права. На катедру філософії покликано доктора філософії, о. Волод. Максимця, що покінчив свої студії на університеті в Інсбруці і о. д-ра М. Конрада, який в минулім акад. році викладав соціологію.

Ректором на сей акад. рік остає ще о. д-р Сліпий, звичайний професор догматики, а деканом вибрано о. д-ра Т. Мишковського, звич. професора біблійних студій. Скількість слухачів досягнула в сім акад. році рекордове число, бо аж 210, мимо того, що звиж 50 подань не можна було узгляднити. Зпоза границь нашої церковної провінції є 16 слухачів.

Католицька місія в Японії. В Японії на 70 мільйонів населення є тепер 95 тисяч католиків, над якими працює 250 священиків, в тому 50 японського походження. В Токіо є католицький університет.

Конгрес німецьких католиків в Мінстер. В Мінстер, у Вестфалії, відбувся в днях від 7 до 10. вересня імпозантний конгрес німецьких католиків. Був це 69-тий з ряду німецький католицький конгрес, в якому взяло участь багато тисяч людей. На зібранню останнього дня конгресу начислено до 150.000 учасників. Конгрес відвідав і на ньому промовляв між іншими німецький канцлер Брінінг.

З англіканської церкви. Англіканська церква розпадається тепер на три відлами. Сторонники одного відламу схильються до раціоналізму, сторонники другого відламу є дещо зближені до католицизму, а сторонники третього відламу придержуються своєї старої традиції. Єпископи всіх цих трьох церков збираються від 1867. р. час до часу на спільні конференції в палаті архієпископа з Canterbury Lambeth. Звідси й називаються ті зібрання „Конференціями в Lambeth“. Після кожної конференції видають її учасники збірний пастирський лист, очевидно компромісовий. Пастирський лист з останньої конференції замітний тим, що дозволяє на практики, які спинюють запліднення й зганяють плід. Проти такої неморальної ухвали конференції протестують навіть деякі англійські днівники.

Ювілей польського кардинала. Дня 28. вересня ц. р. обходив польський кардинал-примас А. Гльонд свій 25-літний ювілей священства. Дня звеличення ювілею ухвалили його вірні оснувати в Познані Дух.-Семинарію для місіонарів, які працювалиби між польськими емігрантами.

Протибільшовицькі конгреси. В останніх часах відбулися два конгреси, посвячені цілковито більшовицькому питанню. Один конгрес був в Фельдкірх в Австрії (від 8—12 вересня), а другий майже рівночасно в Женеві. Конгрес в Фельдкірх був зорганізований Міжнародною Католицькою Агенцією. На ньому говорено про ідельогічні основи більшовизму, про його відношення до релігії, до родини, про його вплив на молодь і робітників. На конгресі в Женеві обговорено головню боротьбу більшовиків з релігією і зі свободою совісти та атаковано капіталістичні держави за посередну піддержку більшовиків уділюванням їм кредитів. Так само більшовицьким питанням займався міжнародний конгрес католицької преси в Брюсселі.

„Католицизм“ чи поганство національного шовінізму? Дня 14. Х. с. в. відбулася на львівському університеті інавгурація нового академічного року. Відбулась вона в лат. катедрі, де молодь вислухала богослуження і проповіді, а в університеті вступного викладу і після того та сама молодь забрала каміння до кишень та пішла громити україн-

ські культурно - економічні і наукові інституції, а також приватні склепи і помешкання Українців — без найменшої причини, а єдино тому, що вони українські. Така інвентурація польської „народової“ академічної молоді не нова, ми вже до неї привикли як до звичайних явищ, які від дванадцятих літ стало у Львові повторюються. Нове тільки се, що та молодь, народова а zarazом католицька, що гуртується здебільша в студентській католицькій організації „Odrodzenie“, яке є складовою частиною Католицької Акції в Польщі, сим разом вибила шиби в будинку Духовної Семинарії при вул. Коперника і в монастири СС. Василянк при вул. Потоцького, спричиняючи там (о год. 11³⁰ в ночі) серед монахинь і сиріт із сирітського захисту велику паніку і переполох. І зробила се не соціалістична чи комуністична, але католицька молодь і то безпосередньо по вислухання богослуження і проповіді! Страшне се і жахливе та свідчить про повну затрату серед тої молоді не тільки католицької, але загалом усякої етики! Бо сеж начуване ніде в католицькому світі, щоби члени Католическої Акції, значить — еліта польської католицької суспільности, кидали камінням у вікна католицьких релігійно-виховавчих установ! При чергових демонстраціях та сама молодь стане кидати хіба вже у вікна українських католицьких церков! Така молодь не католицька, бо далека від розуміння правд та ідеалів, які голосить католицька Церква, вона радше поганська, бо покланяється новітньому божкови національного шовінізму до тої міри, що її не зворушуює навіть плач і зойки сиріт з тихого монастирського захисту. На сніжнобілий прапор Христової любови, під яким та молодь на зверх гуртується, кинула вона чорну пляму, якої не в силі стерти ніякий викрут, ніяке виправдування. Смутне се явище ще більше тому, що на нього не zareагувала ні польська католицька преса ні польське духовенство. Але знаючи не від нині відношення польського духовенства до цілого нашого народу загалом, а до нашої Церкви і духовенства зокрема — не дивуємося.

Зріст польських парохій в Галичині. З нагоди скликання львівського єпархіального синоду, який відбувся — як ми вже про це писали в попередньому числі — в днях 23—25. вересня с. р. видав львівський архієп. Твардовський пастирський лист, в якому м. ин. признає заслуги свого попередника арх. Більчевського, котрий робив приготування до синода, однак війна і довготривала недуга не допустила до того. За арх. Більчевського повстало 117 нових парохій ріжного типу, 328 костелів і каплиць і прибуло 200 священиків. Як описує лат. єпархіальний шематизм з р. 1823, то в тодішнім тернопільському „циркулі“ (нинішні староства Тернопіль, Збараж, Теремовля і Скалат), котрий обнимав цілий тодішній теремовельський деканат,

були слідуєчі лат. парохії: Баворів, Чернелів (сотрудник свящ. з ордену Бернардинів), Грималів, Янів, Качанівка (основана 1792), Микулинці, Настасів (колишній монастир О. О. Єзуїтів), Оприлівці, Скалат (адмініструє свящ. з орд. Бернард.), Струсів, Тернопіль (сам парох — є тоді вже й О.О. Єзуїти, видалені з Росії), Токи, Товсте, Тереховля (сотр. з орд. Кармел.), Вишнівчик, Збараж (інкорпор. О. О. Бернард.) Золотники і Тарноруда. В Струсові перед будовою нового костела, збудованого около 1900, відбулося богослуження в скасованім монастирі Василянськім, котрий в XVIII ст. недовго існував. Нині в теперішнім лат. тереховельськім деканаті є слідуєчі лат. парохії: Хоростків з костелом в Говиліві і каплицею в Увислі, Янів з капл. в Слобідці, Лошнів з капл. в Сушині, Микулинці, Могильниця з капл. в Кульчицях, Настасів з капл. в Маріянці (спільна з гр. к.), Струсів, Тереховля з капл. в Семенові, Боричівка, Дерехів, Іванівка з капл. в Глещаві, Ключвинці, Кобиловолоки з капл. в Млинисках і Папірни, Кровінка, Ладичин, Мишковичі, Островець і Підгайчики — в Підгайчиках перед 90 літами була ще гр. кат. парохія — адміністрував сусідній священик—греко-католики майже зникли, а церква зубом часу знищена). З вичислених тут лат. костелів теперішнього тереховельського деканату Хоростків, Говилів, Увисла і Ключвинці належать до староства Копичинського (давні Гусятинського).

Або взмім „циркул“ чортківський (дек. Язловецький) з р. 1823. Були там парохії Борців (при душпастирстві О.О. Єзуїти), Будзанів, Червоногород, Чортків (інкорп. до О. О. Домініканів) Гусятин (душп. 1 отець з орд. Кармелитів), Ягольниця, Язловець, Копичинці, Кривче (душп. 2 О.О.Єзуїти) Личківці (душп. секуляризований священик екс—Тринітар), Петл'яківці, Сидорів (парох з орд. Домініканів, сотр. Єзуїт), Скала, Тлусте (душп. 2 О.О. Єзуїти), Заліщики (душп. з орд. Бернард.). Гусятин, Чортків, Сидорів і Личківці були парохіями, за часів Польщі інкорпорованими до кляшторів. Теперішній Чортківський деканат має ось які парохії: Будзанів з капл. в Скоморошу, Хомяківка (основ. 1850, з капл. в Білобожници, Семиківцях; — в Ридодубах і Білім Потоці будуються каплиці) Чорнокінці (основ. 1892), Чортків з 3 капл. в сусідніх селах, Гусятин з 2 капл. в сусідніх селах, Ягольниця з 1 капл., Копичинці з 1 капл., Личківці, Сидорів з 1 капл. Жабинці з 2 капл., Бичківці з 1 капл., Городниця з 1 капл. Яблонів, Коцюбинці, Нижбірок, Товстенке, Улашківці з 2 капл., Васильківці, Вербовець з 1 капл. — Останні 10 па-

рохій і прилучених до них каплиць згл. костелів повстали в р. 1880 — 1910 головню за старанням еппа суфр. Пузини і Стан. Громницького, пароха з Бучача. Парохії Личківці, Гусятин, Сидорів і Ягольниця належали давніше до епархії Каменецької.

О. Й. Гв.

Раз хреститися. Село Корчин коло Синевідська вижного ділиться на „рустикальний“ і „шляхотський“. На „шляхті“ школа з польською викладовою мовою — якжеж би інакше, коли „шляхта“, хоч самі українці?! Стрічаю па-стушка в лісі. — Ходиш до школи? — Я вже виходив. — Вмієш читати по українськи? — Вмію, але в школі в нас учать тільки по польськи. Мене брат дома доучував по українськи. — І розбалакався хлопчина:

— Наша пані (учителька) казала нам і молитися по польськи. Але ми — всі діти — змовилися, і не хотіли, мо-лилися по „руськи“. Тоді пані хотіла, щоби ми тільки раз хрестилися — нехай вже буде по „руськи“, але лиш раз хреститися. А ми хрестилися три рази. Я і в пив-ниці сидів за се — пані мене замкнула... От і маємо наших, малих „ісповідників віри“. Наші „приятелі“ знають, „куди стежка в горох“: коли не по польськи молитися, то бодай лиш раз хреститися.

Непотрібна полеміка. Пише й пише... Допишує. Давніше, доки був у Галичині, дописував до „Ниви“ — оче-видно в її „густі“ (а се був час кампанії довкола целібат-ської реформи); тепер з Америки до „Нової Зорі“ — оче-видно в її „густі“. Не догадується, хто такий?... Авжеж о. А. Хлистун! Не жалує пера, не жалує слів. Щораз повер-тає до тої самої справи. Останній його лист заняв у „Новій Зорі“ (ч. 80) повні три шпальти. Не дивуйтесь — є собі типи: налогові дописувачі. „Ратують правду, віру, світ...“ або „sie machen sich wichtig“. Не вірите? Послухайте: „Дуже маленькі люде видко пишуть в Ниві“. Тай уявіть собі, що се пише о. А. Хлистун (аякже! з повним підпи-сом). Величина? Що? Вправді він знаний тільки з своїх дописувань до „Н. Зорі“, але чи се ніщо — ті довжезні, безладні, визиваючі дописи? І власне тому о. А. Хлистун має право так писати. Справляє, дає реприменди, клясифі-кує, витикає зарозумілість, глузує, прозиває „маєстатом“, посилає до ліпшої школи: з загумінка — до світа, щоби „в нинішнім часі на церковні потреби дивитися трохи даль-ше й глибше“... От ніде правди діти, найбільші права „сло-ва“ має перекупка, коли свариться. Тоді вона себе хвалить, а на кого сварить, того лає — аж цілий ринок зглядається. Такий рівень психіки.

Не забув виписати собі похвал і о. А. Хлистун. Друкує лист одного американського священика, котрий називає допис до „Нової Зорі“ „знаменитою“, й два рази йому „гратулює її“, бо вона „дуже добре написана і раже обережно все, що кому треба знати, не випроваджуючи на денне світло згіршаючих подробиць“...

Однак та похвала, яку о. Хл. поспішився помістити на самому переді свого другого допису, нікого не переконали. Міг о. Хл. дістати не дві, але десятки таких похвал від своїх приятелів, то факт все остане фактом, що так в першому як і другому дописови о. Хл. в „Новій Зорі“ немає основних річей: льогіки, правди і такту. Пускаючися на бистрі води полеміки, хоч би навіть з „меншими“ від Вас людьми, треба Вам, Всч. Отче, тямити все на ті три основні засади!

О. Хлистун ставить цілу дискусію в зовсім хибну площину і зводить її на зовсім фалшиві тори. В 6. числі „Ниви“ подали ми у „Всячині“ коротеньку інформаційку (всього 13 стрічок) про відпадення кільканадцятьох священиків від гр. кат. Церкви в Америці. За се напала на нас „Нова Зоря“ двічі: раз у статейці анонімній, а другий раз у статті о. Хлистуна. Тому ми в слідуючій (7—8) числі подали докладніші пояснення про сю справу. Тимчасом о. Хл. так першим як і другим разом, замість прояснити саму справу, вчепився „інформаторів“ „Ниви“ і воює з ними, що вони сякі й такі: „найзавзятіші вороги гр. кат. Церкви“ і „тільки з імени гр. католики“ і т. д., і т. д. цілі шпальти крепких слів, а редактори „Ниви“ уділює батьківських упімнень, щоби „на будуче був осторожний, з якими інформаторами має до діла“. Тут діло не в інформаторах, але в самій інформації. Або є інформація „Ниви“ правдива, а тоді зайвий є всякий крик, або є вона неправдива, а тоді треба її збити. Тимчасом о. Хл. підтверджує правдивість інформації (відпадення священиків) і навіть її доповнює, а одночасно чіпається „інформатора“ і всю свою енергію витрачує на се, щоби його (хоч особа інформатора є йому цілком невідома і його здогади щодо неї хибні) представити в якнайгіршому світлі.

Отже більше льогіки для о. Дописувача „Нової Зорі“ не завадилоб!

Крім сего о. Хлистун воює у своїй дописи злобними видумками і явною неправдою! Ось що він пише в своїй останній дописі: „Інформатор „Ниви“, а через це і сьма „Нива“ тою нотаткою роблять винним Преосвященного Константина Богачевського за прикрі церковні відносини в Америці, які спричинили і піддержують особи, про яких інформатор пише. Колиби Шан. Редактор стояв на іншій становищу, певно замість висказувати співчуття ворогобникам, був би — яко такий, що має авторитет редактора ка-

толицького часопису — висказав радше братську пересторогу для поблудивших та заохотив до направи зла. Тимчасом Шан. Редактор „Ниви“ не бачив у ворохобниках ніякої вини і опираючись на інформаціях свого інформатора винуватим приписав Епископови! — Се вже вершок злоби і затрата всякої етики в трактуванні противника! Такі висновки з наших заміток могла зробити тільки зловна або наївна людина! Бо ось що ми написали під інформаційкою в б. ч. „Ниви“: „Подаємо сі відомости на відповідальність нашого інформатора, невимовно жаліючи, що наша церква в Америці знаходиться в такому тяжкому положенні“. А під інформацією в 7—8 числі написали ми ось як: „Дивне є лише те, що священники, як оо. Пелехович, Улицький, Лисяк, Уляницький, Склепович, Середа входять в зносини з такими „псеудосвященниками“ та роблять велику кривду і Церкві і народови, закладаючи „Американську гр. кат. Церкву“ на те тільки, щоби підкопати й ослабити владу Преосв. Константина та ще більше ослабити і скомпромітувати гр.-кат. Церкву в очах своїх і чужих“.

Ми нарочно навели слова о. Хлистуна і слова з „Ниви“, щоби люди доброї волі самі осудили, де „Нива“ в своїх словах робить винним Преосв. Константина за прикрі церковні відносини в Америці і де вона висказує співчуття ворохобникам? — Всечесніший о. Хлистун, якщо Ви ще колись схочете з ким полемізувати на сторінках католицьких часописів, то не забудьте, будь ласка, пам'ятати на відому народню пословицю: „Правдою світ перейдеш і т. д.“

Про такт о. Хлистуна не будемо писати, бо про се наглядно свідчить сам його допис! Дісталось в його дописах доволі усім! І редактори „Ниви“, давньому і теперішньому, й „інформаторам“, і старокраєвому духовенству, всім „особливим українським католикам“ і всім „маленьким людям“, що пишуть в „Ниві“ — остав гарним і чистим тільки о. Хл. і його приятель, що то йому так сердечно gratулював його успіхів у публіцистиці.

З огляду на висше наведені докази, які вказують, що ревному дописувачеві „Н. З.“, о. Хлистунові бракує найпримітивніших засад, які обов'язують кожного, хто хоче вести поважну дискусію, ми невимовно жаліємо, що були на силу до неї втягнені і більше до сеї справи повертати не будемо. Тільки люди із затишного Vätervliet можуть собі нині дозволити на таку безглузду і недоцільну полеміку. Ми маємо доволі своїх журб і смутку і терпіння, щоби в нинішніх часах займатися такими безконечно малими і безвартісними справами, як дописи о. Хлистуна в „Новій Зорі“.

Програма викладів

на Гр.-кат. Богословській Академії у Львові

в зимовім семестрі акад. року 1930/31.

I. Р І К

о. проф. Др. Тит Мишковський :	Ісусія біблійна Стар. Зав.	5 год.
	Пояснення вибраних частей св. Письма Ст. Зав. на основі церк.-слов. тексту	3 год.
	Граматика єврейської мови	2 год.
о. Др. Василь Лаба :	Біблійна герменевтика	1 год.
о. Др. В. Максимець :	Logica Ontologia Critica }	8 год.
о. Др. Мик. Конрад :	Історія старої і класичної фі- лософії	2 год.
о. проф. Др. С. Кархут :	Граматика церк.-слов. мови	1 год.
о. Стефан Рудь :	Літургіка : Про храм і цер- ковні сосуди	1 год.
Проф. Др. М. Чубатий :	Загальний просемінар	1 год.

II. Р І К

о. Др. Ст. Сампара :	Dogmatica fundamentalis: Inqui- sitiones praeviae. De Christo Legato divino	5 год.
	Theodicaea: De existentia Dei	1 год.
	Cosmologia: De mundo	2 год.
о. проф. Др. Теодо- зій Галушинський :	Історичні й ексегетичні по- яснення до поодиноких пи- тань життя Г. Н. І. Хр.	2 год.
	Прославлене життя Спасителя. Ексегеза на основі церковно-сло- вянського тексту	2 год.

	Друге послання св. Ап. Павла до Коринтян. Екзегеза на основі грецького тексту . . .	1 год.
	Сирійська і арамейська граматики	2 год.
о. Др. Василь Лаба:	Введення до св. Книг Нов. Зав. (загальне)	2 год.
	Патрольоґія	2 год.
о. Л. Лужницький:	Історія всемірної Церкви від її заснування до XIV Всел. Собору	3 год.
о.проф.Др.С.Кархут:	Граматики церк.-слов. мови: Іменникова деклінація прикметників і дієприкметників; числівники і заїменики. Граматичне пояснення Полунощниці повсякденної ч. II і суботної . . .	1 год.
о. Стефан Рудь:	Літурґіка: Начерк вечірні, повечеря і полунощниці . .	1 год.
о. Др. Мик. Конрад:	Етика	2 год.
Др. В. Залозецький:	Християнська археолоґія . .	1 год.

III. Р І К

о. проф. Др.Й.Сліпий:	Dogmatica specialis (De Sacramentis in genere. De SS. Eucharistia et Poenitentia) . .	4 год.
	Exercitationes practicae . . .	1 год.
	Історія схоластики	1 год.
о. Др. І. Цегельський:	De principiis theologiae moralis	5 год.
	Casus conscientiae	1 год.
о. Юліян Дзерович:	Катихитика	2 год.
	Педагогіка	2 год.
о. проф. Др.С.Кархут:	Граматики церковно-словянської мови. Конюґація I Граматичне пояснення Утрени Ч. II. Часів I. і III.	1 год.
о. Стефан Рудь:	Літурґіка: Церковний рік в його подвижній частині . .	1 год.
о. Др. Іван Фіголь:	Головні правила гомілетики .	2 год.
Проф.Др. М. Чубатий:	Історія уніонних змагань на Україні до Берестейської Унії (1596)	3 год.
	Історичні вправи: Інтерпретація вибраних текстів . .	1 год.

IV. Р І К

о. Др. Я. Левицький:	Пастирська богословія: Про св. Тайни	4 год.
	Годегетика	1 год.
о. Др. І. Цегельський:	Casus conscientiae	1 год.
о. Др. Іван Фіголь:	Гомілетичний семінар: Як ви- голошувати проповіді . . .	1 год.
	Моральна богословія: Про VII Божу заповідь	1 год.
о. Др. Андрій Іщак:	Ius canonicum sec. C. J. C. respectu Eccl. dissid. habito	3 год.
	Theologia dogmatica Orientalium dissidentium. (Pars generalis)	2 год.
о. Др. Василь Лаба:	Ius matrimoniale	2 год.
о. Юліян Дзерович:	Практичні вправи в навчанню релігії	2 год.
о. Проф. Др. С. Кархут:	Граматика церк.-слов. мови: Граматичне пояснення Обідниці, Вечірні і Повечерій	1 год.
	Семинар церковно-словянськ. мови	1 год.
о. Стефан Рудь:	Літургіка: Пояснення церков- ного правила і Служби Бо- жої св. Івана Золот.	1 год.
о. Др. М. Конрад:	Соціологія	2 год.
Проф. Др. М. Чубатий:	Історичний семінар. (Читання праць)	1 год.
Др. Ром. Ковшевич:	Семинар канонічного права: Рішення українських цер- ковних синодів	2 год.
Др. В. Залозецький:	Історія церковного мистецтва	2 год.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

Друковано в друкарні Щасного Беднарського, в аренді „Графічного
Промислу“ Львів, Ринок 9. Телефон 76—14

Церкви купують СВІТЛО

лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

Львів, вул. Окружна 13 (Бічна Кульпарківська 9)

Численні признання за добірний товар, наші трійці і поставники безконкурентні. Диплом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго.

Жадайте цінників.

Подяка

Підписаний Комітет Церковний в Подусільний складає щиру подяку Вп. П. Зваричеві Михайлови з Рогатина за артистичне виконання Іконостасу для Церкви в Подусільний. Як солідного і zarazом дешевого свого артиста-різьбаря поручаємо його Всч. ОО. Парохам і Хвальним Комітетам Церковним.

За Комітет

О. СЛУЖИНСЬКИЙ МИКОЛА
парох

СОКЕРКА МИХАЙЛО
ВИТВИЦКИЙ ІВАН

Дентист ЯКІВ НАСС

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. пов.

Телефон 65—73.

години урядові 9 — 1 рано і 3 — 6 по полудни

Лічення, плъмбовання і винимання зубів без болю. Скріплювання розхитаних зубів. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджуються в найкоротшому часі. — П. Т. урядовцям і студентам

знижка —

Найліпші дзвони і всі церковні предмети
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинокі українська кооператива

ДОСТАВА

в своїх складах. ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМІШЛ. Б.
Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, і п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі інші фірми з церковними речами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одиноким кооперативом, де членами є три наші Архієреї, многі священники і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

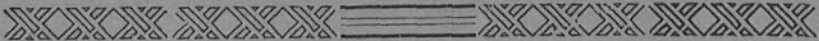
Виходить раз у місяць в 2½ арк. : Передплата виносить 18 зл. річно
з проповідничим д о д а т к о м : піврічно 9 зл., чвертьрічно 4'50 зл.
— в 1 арк. до кожного числа — : — для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

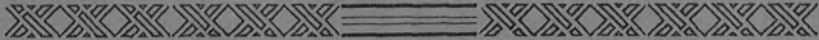
Конфіскація	409
о. Др. Йосиф Сліпий	
Ювілей Генія	410—417
Др. Г. Костельник	
„Свої не приймили його“	418—426
о. Д. Н.	
Кілька вражінь з Лемківщини	426—429
Д. Державник	
Сумерк „драгоманівщини“	429—432
о. Петро Дзедзик	
Монастир на Соловецьких островах	432—436
Відповідь Редакції	437—438
о. П. Проць	
Некрольог	439—440
Нові книжки	441—442
Всячина	442—448
Проповіди	161—176

До Вп. Передплатників Н И В И!

Минулого місяця ми вислали поштою всім Передплатникам, які залягають з повною передплатою, повідомлення та долучили поштові складанки. З сим числом розсилаємо також поштові складанки (чеки), де є зазначено, скільки хто має доплатити до кінця ц. р. за передплату. Дуже прохаємо вирівнювати свої рахунки за цей рік (1930) бо кінцеві місяці року се тяжкий „передновок“ для часописів, що удержуються тільки з передплат як от і наш часопис.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. : Передплата виносить 18 зл. річно
з проповідничим до датком : піврічно 9 зл., чвертьрічно 4'50 зл.
— в 1 арк. до кожного числа — : — для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чековеkonto: 151.092

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 7. XI. 1930. roku.

Sąd okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 10. czasopisma pt. „Nywa” z daty Lwów, październik 1930 r. do Sygn. VI. 1. Pr. 301/30 na posiedzeniu niejawnem w dniu 7. listopada 1930. r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie

postanawia:

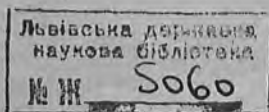
uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 3. listopada 1930. r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma pt. „Nywa” Nr. 10 z daty Lwów październik 1930 r. zawierającego: 1) w artykule pt. „Skonfiskowane Pastyrskie Posłanie Naszych Władcy” w całości, 2) w artykule pt. „Hałyckym okom po Wołyni” w ustępie od słów „Cikawi” do „Unija” zawiera znamiona występku z § 300 i 305 uk. ad. ustęp 1), zaś ad. ustęp 2) zbrodni z § 65 a) uk., zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17/12 1852 Nr. 6 ex 1863 tj. sąsądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł.

Uzasadnienie:

Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej ustępów artykułów ma na celu pod 1) poniżyć w powadze zarządzenie władz administracyjnych odnośnie do episkopatu ruskiego potępienia publicznego akt sabotaży jako też usprawiedliwić stanowisko metropol. Szeptyckiego zajęte w liście pasterskim wobec władz administracyjnych a więc pochwalić czyny karygodne, pod 2) pobudzić do wzgardy i nienawiści przeciw administracji Państwa, co odpowiada znamionom zbr. z § 65 a) uk. i wyst. z § 300 i 305 uk. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność
(Підпис нечиткий)
starszy sekretarz

о. Др. Йосиф Сліпий

Ювілей Генія

(З нагоди 1500-ліття смерті св. Августина † 430—1930)

В сумерку віків сяє ясно постать велита духа, св. Августина. Хоч ділить його від нас повних півтора тисячі літ, то мимо сего він нам такий близький і сучасний! Багатством гадок, інтуїтивною силою, буйною творчістю, в якій дав вислів розгонови життя і здоровому, вічно юному оптимізму, універсальністю знання і начитання, словом, геніальністю ума і серця приковує Августин нас до себе. Клич, який виписав на стягу людства, *inquietum est cor nostrum, donec requiescat in Te, Domine* — неспокійне наше серце, доки не спочине в Тобі, Господи — лунає ще голосніше нині, як в давніх віках. Бо нестримний потяг в чоловіці до вічного і невмирущого відзивається зі щораз то більшою стихійною силою. Захоплений вдовіллям похотей, котився в низ, а жаждою пізнання правди рвався в гору, пригнетений пекучими проблемами життя та заслуханий в таємні тони душі, він наче уособлює сучасну людину. В одночас Августин се один з найкрасших святих, якого видала Христова Церква. Богато внутрішніх мук стояло його, щоби з рознузданого життя двигнутися до чистої любови Бога.

Життя і творчість Августина мимо слабого здоров'я, нервовости і меланхолійности, бурливі, як рідко в кого. Прийшов на світ в Тагасте, в Нумідії 354. р. Там і побирав першу науку. Батько його Патрикій був поганином, а мати Моніка глибоко побожна християнка. Вона то відложила охрещення сина, щоби з тим більшим душевним хісном прийняв він пізніше сю тайну. Дальшу науку побирав він в Картагіні, де почав вести розпусне життя і від тоді то страшний демон похоти держав його в своїх міцних путах аж до прийняття хрещення в Медіюлані. Свій духовий розвій представив Августин в *Confessiones* — Ісповідах. З дитинною щирістю розповів він всі свої блуди і пороки і на кождім кроці дякував Богови, що витягнув його зі змислого бруду і життєвого баговиння. Нераз кликав він в пізнішій життю: О, давна, але вічно нова красо, як пізно я тебе полюбив! Августин глибоко відчув найніжніші дроговання людської душі і вмів їх передати в геніальний спосіб. З хлопячих часів згадує він про нехить до греки і математики, про пристрасну любов до гри в мяч, несталисть, неправдомовність, поверховність, безоглядність і жажду слави, честилюбіє аж до сліз — борони Господи, щоби хто його в чім перевисив. Неначе завершенням тих пороків був

світський дух і змисловість. Пособляла йому в такім життю приналежність до маніхейської секти, яка вчила, що чоловік не є зовсім винуватий, а причина зла, се матерія-плоть. Гіркими слезами оплакувала Моніка рознузданість свого сина. Тоді то мав сказати до неї картагінський єпископ, що дитина, над якою пролято стільки сліз, не може пропасти.

По чотиролітніх студіях реторики в Картагіні, отворив Августин свою школу. В тім часі завдяки неоплатонській філософії покинув маніхейство. Та не довго провадив він школу. В 384. р. вибрався до Риму, звідки за посередництвом префекта міста Симмаха покликано його на професора реторики до Медіоляну. Там слухав він проповідей св. Амброзія з чисто реторичної цікавості, студіював дальше платонську філософію, піддався впливам зверненої до вічності метафізики та читав св. Письмо і вдумувався в надприродне обявлення. Завдяки сему поняття Бога усовершенувалося щораз більше і він набирав щораз то ширшого погляду на філософію. А вже найбільше захоплювала його особа Христа в євангеліях. Та мимо того демон розпусти держав його ще цупко в своїх тенетах. Рівночасно душевний неспокій змагався і розгорювалася страшна внутрішня боротьба. З одної сторони чув він про високе, духове життя християн, вічне щастя, а з другої похоть і вдовілля пестили його змислову уяву. Благородна сила душі змагалася! Серед тих виснажуючих вагань, що пекли його мозок, почув він хлопячий голос: *Tolle, lege* — бери, читай! Він отворив послання св. Павла до Римлян 13, 13: „Жиймо чесно, не в гульні і пиянстві, не в любодійстві і розпусті, не в сварні і зависти. Але одягніться Господом нашим Ісусом Христом і не догоджуйте тілу в похотях“.

Се була зворотна точка драми, яка відігралася з рівною силою хиба в душі другого генія, св. Павла. Августин кинув реторику і пішов до Кассіціякум близько Медіоляну до свого товариша і став приготуватись до хрещення, якого довершив св. Амброзій 387. р. Там поконав він скептицизм, чувство недуги і резигнації, які нікого не зробили ще щасливим, та християнізував найвисшу філософію старинного світа. В мистецький спосіб представив він підшепти спокус: „Чи хочеш нас покинути? Від тої хвилі не буде тобі вже можна робити се і те на віки. І чого вони не пригадували мені, тими словами „се і те“? Боже мій, чого вони мені не шептали? І вже чув я їх ледви помітно, але не так, начеби вони свobodно виходили мені на зустріч, але немов шемрала вони за моїми плечима і дотинали мені на відході, щоби я ще оглянувся... Сильна, нахабна звичка говорила мені: Чи ти думаєш, що будеш могли видержати без них? Але вона мовила се зовсім знеможена“.

(*Confess.* VIII, 11. MSL. 760/1).

Незабаром відтак вернув Августин до Африки. По дорозі в Остії умерла мати. В одній з глав „Ісповідей“ згадує про бесіди, які вів тоді з матір'ю на тему блаженства: „Ми вели разом солодку гутірку; забувши на минуле, ми гляділи в майбутнє перед нами. Питали ми себе в присутності Правди, якою є Ти, яке буде вічне життя святих, якого око не бачило, ухо не чуло і жадного чоловіка серце не зазнало. І прагнули устами нашого духа за небесними водами Твого джерела, джерела життя, що є в Тобі, щоби покріпившись ним, по нашій спроможності могли ми всесторонньо розважити ще вищий предмет... І коли ми так про нього говорили і за ним багнули, діткнулися ми його ніжно в хвилі найвищого піднесення серця; тоді ми зітхнули. лишили там перетвори нашого духа і вернули знова до шепоту наших уст, яким починається і кінчиться слово. Та щож дорівнює Твоєму Слову, що нам приказує і що, не старіючися, остає в собі і все обновлює“. (Conf. XI, 10. MSL 32, 774).

В Африці, в Тагасте розійшлася скоро вість про вченість Августина і побожне життя. Се звернуло увагу єпископа Валерія в Гіппо, так що він висвятив Августина на священника, а відтак на єпископа-помічника. По смерті Валерія, Августин став гіппонським єпископом. Новий єпископ вів строге монаше життя в основанім ним монастирі, часто проповідував, піклувався вірними, роздавав своє майно, а навіть казав стопити церковні посудини і продавати, щоби облегчити життя по нападах і знищеннях єретиків. Головно віддавався письменській праці, яку вважав своїм обов'язком. В 400. році видно в Августина вироблені католицькі переконання, що наглядно виступають в „Ісповіддях“ і „Божій державі“. Закінчивши внутрішню боротьбу, гіппонський єпископ взявся до поборювання жидів, єретиків, аріян, що перечили божество Христа, маніхейців, що вважали зло существом, а не незгідністю волі з божим законом, донатистів, які твердили, що важність семи тайн залежить від святости уділяючого, пелягійан з їх наукою, що чеснота і добрі діла залежні виключно від чоловіка, а не від ласки, надприроднього і неналежного божого дару. В творі *De gratia et libero arbitrio* доказав він конечність божої ласки в діланню, яка одначе не зносить свободи волі. Зі всіх тих боротьб о чистоту науки Церкви і її єдність вийшов Августин на африканських спорах, якими сам проводив, повним і славним побідником. Кидані ним його гадки, стали напрямними для цілих століть.

Та тяжка, всестороння праця серед недуг підкошувала його життя. Умер 430. р. будуючою смертю каянника, при облозі міста Гіппо Вандалами. Тіло спочиває в Павії, як дар

льомбардського короля Люїтпранда, що купив мощі від прогнаних африканських єпископів.

Тяжко дати огляд філософічної, теологічної, історичної, реторичної і душпастирської творчости сего всестороннього генія, а ще тяжше уняти його особовість. Августин се рідкий, повний чувства, прямолінійний характер. З „Ісповідей“ і філософічних діялогів видно наглядно, що був наділений незвичайно великою вражливістю в схоплюванні вражінь і відчужань. Ідеаліст, плятонік, при тім всім муж залізної волі і великий організаційний талант.

В життю милий, живої вдачі, радісний, енергічний, жадний знання і правди, а рівночасно повний чувства. Поет, досадність і барвистість мови надавала йому, реторови по званню, особливого чару і зеднювала всіх. А всі ті природні дарування усовершували надприродні ласки. Велич характеру пробивається в щирій скромности. Лише „малодухи“ обстоюють свою непомильність і за всяку ціну і всюди хотілиби переперти свої погляди, не допускаючи ніякої завваги: „У всіх моїх письмах бажав би я собі мати не лише побожного читача, але і свобідного поправника... Не послуговайся моїми творами, як канонічними письмами“. (De trinit. III proem. n. 2. MSL, 42, 869).

Він бачив межі свого знання, бо ніхто на землі крім учительського уряду Церкви не є непомильним, хоч як авторитетно і самопевно він виступав би. І в тім духа велич, щоби пізнати свою неміч! При кінці життя написав Августин „Retractationes“, в яких перевів безпощадну самокритику і посправлював свої попередні хибні погляди.

До характеристики особи св. Августина належить підкреслити його велику гуманність і виrozumіння для людської немочі. „Хай ті вас ненавидять“, писав до маніхейців, „що не знають, скільки стоїть труду знайти правду і оборонитися від блудів“. (Contra ep. Man. 2, MSL 42, 174). Переписувався він з цілим тодішнім церковним світом і своєю наукою зачудовував вірних і єретиків, папів, єпископів і богословів. Гіппонський єпископ се найбільш творчий ум першого християнського тисячліття на Заході. Він був для нього міродайним авторитетом. На нього покликувалися папи в рішеннях як на вислів католицького переконання. Тому вже св. Єронім передсказував, що будуть величати його „Catholici te conditorem antiquae rursum fidei venerantur atque suspiciunt“. (MSL 22, 1180), а св. Бернард назвав його: Maximus post apostolos ecclesiarum instructor (MSL 182, 405). Одним словом Августин злучив в собі церковний дух Кипріяна, оригінальність Тертуліяна і всесторонність Оригена. Практичний змісл Римлянина йшов в парі з бистроумністю і рухливістю Грека. Жаден латинський письменник з па-

тристичної доби не полишив так багатої спадщини як Августин. Видання Міня (Migne) обнімає 16 грубих томів.

У філософії Августин плятонік, бо Платон найбільше зблизився до християнства. Цілий світ, підпадаючий під змисли, се відбитка божих ідей. Істнує різниця між світом духовим і змисловим. Платон приймав, що істнує два світи, духовий, в якому перебуває правда, і світ змисловий, якого існування приймаємо зором, слухом і чуттям. Перший є правдою, другий є світом подібності, сотвореним на подобу першого". (С. Acad. III., 17 MS. 32, 954). Наші поняття є також відблеском божих ідей, духового світа. Августин справив Платона, додаючи, що ідеї, які є рацією світа і думання, не мають власного існування, але існують в умі божім: — В Бозі є причина всіх змінних річей і незмінне начало всього проминаємого і в ній живуть відвічні рації всіх нерозумних і часових творинь. Світ, остільки істнує, оскільки відзеркалює собі відвічні божі ідеї. З видимого світа повинні ми підноситися до невидимого і з него пізнавати незмінну відвічну правду. У видимім світі криються вічні і незмінні первні. Треба основно пізнавати явища, бо вони є ступенями, по яких доходимо до нескінченности і ідей. Зі всього сотвореного світа займає душа найвисше місце в існуванні, а тому що вона злучена з тілом — матерією, є найкрасшою обсерваційною площиною, на якій найсовершенніше унагляднюється для нас дійсність. Августин справді незрівняний обсерватор людської душі! *Deum et animam scire cupio* — була його життєва девіза! Залюбки застановлявся гіппонський єпископ над душею, її одністю і проявами, і найскритшими її закутинами. У чоловіці є щось таємничого, о чім не знає навіть його власний дух. Та самою аналізою психічних функцій не вдовольнявся він, але пішов до самого ядра проявів — субстанції душі і її безсмертності. — Душа, се не сума психічних актів, звязаних свідомістю. Навпаки свідомість говорить про існування підмету „я“, що живе, відбирає враження, думає. Душа пізнає себе зі своїх актів.

Існування Бога доказує Августин не лиш зі зовнішнього світа, але і з душі. Чоловік має вроджене бажання щастя і пізнання правди, а щастя не лежить в шуканню правди, як вчили плятоніки, але в її посіданню. Сей факт вродженого бажання можна пояснити собі лиш тим, що істнує незмінна правда, яка всіх освічує, і найвисше добро, що обнімає всі добра і всіх ущасливорює. Бог є понад всі часи і щойно зі сотворенням світа починається час. Существо і якість (*substantia* і *qualitas*) в Бозі є тотожні, бо божя суть недопускає ніякої зміни. Звершенність божя являється в нашім пізнанні так, як краски заломаного світла.

Відношення розуму до обявлення характеризує висловом: *Intellege, ut, credas, crede, ut intelligas*. Зрозумій, щоби повірив і вір, щоби зрозумів (*Sermo 43. VII, 9. MSL. 38, 258*). Умом пізнаємо факт обявлення і рації, які змушують нас до прийняття обявлення. Обявлені правди стають відтак предметом пізнання.

Головним твором Августина є *De trinitate*. Це є й загалом найглубша патристична книга про Пресв. Тройцю із него через довгі віки черпали своє знання католики. Автор виходить від вислову Бога — сотворімо чоловіка на образ і подобу нашу. Обявлені є три особи божі, отже чоловік, а ще більше душа з розумом і волею відбиває в собі троїчність осіб. Затим між Льогосом-Словом а нашим пізнанням заходить аналогія, як знова між актом дихання любови і Св. Духом. Любов залежна є від пізнання, бо *nihil volitum nisi praecognitum*. Отже Дух Св. походить і від Сина. Всі ділання на зовні (сотворення світа, удержання і т. д.) є спільні трьом Особам, бо ці акти походять від природи Божої, яка всім трьом Особам Божим є спільна. Сей психологічний підхід до тайнства Пресв. Тройці є дуже оригінальний і він ляг в основу пізнішої схолястичної спекуляції про Пр. Тройцю.

Рівнож виказав Августин свою оригінальність в розумовім уявленні обявленої правди про порушення ума і волі ласкою божою. Переживши сам страшні моральні упадки, він відчув на собі ділання ласки божої, звязок, який безпосередно лучить душу з Богом. Власним досвідом переконався він, як слаба і найблагородніша людська душа, коли не утвердиться через християнське виховання і як нещасливий той, що шукає радости в недозволених тілесних втіхах: „Ти все був близько мене своїм милосерним гнівом, мої недозволені втіхи поляв та гірким болем, щоби я навчився шукати радости без терпінь і не найшов відтак ніщо крім тебе, Боже“ (*Conf. II, 2. MSL. 32, 676*). За глибокі трактати проти Пелягійан дістав він титул *Doctor gratiae*.

Від упадку прародичів не має чоловік тої ненарушеної природи, в якій був сотворений. Будяться в нім мимоволі пожадливість і похоти, які пруть до згоди волі на гріх і які насильно треба поконувати і поборювати. Без ласки божої чоловік не може зробити ніщо надприродно доброго і заслужуючого на небо.

Правдива Церква є одна, апостольська, свята і католицька. Августин розрізнявав видиму і невидиму Церкву. „Многі, що здається, є зовні, вдійсности є внутрі Церкви, а такі, які здавалобися, що є внутрі, є поза Церквою“. (*De bapt. V, 27, 38. MSL 43, 196*). Від него походив по осудженню Пелягійя в Римі вислів, пізніше одначе специзований: *Roma locuta, causa finita*.

В Христі приймав дві природи незмішані і одну особу Сина. Зворушення душевні будилися в природі людській Христа за згодою свободної волі. Христос після Августина то великий вчитель, що веде нас до правди, він мудрець, що є для нас зразком життя. Мати Божя зачата без первородного гріха.

В біблійних студіях держався Августин перекладу Itala і св. Єроніма. Вправді єврейської мови не знав, але порівнював латинський текст з грецьким. Крім буквального змісту приймав і алегоричний. Лиш виложення св. Письма Церквою є правдиве і вона є тут найвисшим авторитетом. Августин сотворив біблійну герменевтику, науку про пояснювання св. Письма. Від нього походить також багато душпастирських письм про боротьбу з гріхом, подружество, дівцтво, монашество і и. Августин є рівнож творцем катихитики, науки про навчання правд віри (*de catechizandis rudibus*) і гомілетики про проповідання Божого слова. Він є найбільшим християнським бесідником Заходу. Зразу старався о штучний вислів, антитези і гру слів, пізніше одначе дбав о якнайбільшу простоту. При тім його мова все гнучка і ядерна. Подекуди робив він примінення до життя і з логічною послідовністю розвивав свою тезу.

І так пояснюючи Пс. 33, 13, „де є такий чоловік, що любить життя і бажавби бачити щасливі дні“, Августин дає відповідь, оперту на глибокій психологічній обсервації: „Не відповідає кождий з вас? Ось тут. Бо чиж є між вами такий, що не любить життя і не бажавби діждатися щасливих днів? Чиж не нарікаєте день в день якраз на се та не воркотите: Як довго будемо се терпіти? З дня на день гірше, за часів наших предків було все таки красше, то були лучші часи! Та як би ти спитав твоїх дідів, то вони так само нарікали би на свої часи. Наші батьки були щасливі, а ми нещасні і переживаємо лихі дні. Ми думали, якщо умер би був пануючий, прийшла би полекша, а так воно гірше! О Боже, дай нам щасливі дні!... Все будуть лихі дні на світі, але і добрі в Бозі. Щасливі хвили переживав Авраам, але внутрішні в серці; мав лихі, коли задля голоду покидав свою загороду і шукав хліба на прожиток. Так всі шукали. Мав може Павло щасливі дні, коли казав: „Я терпів голод і спрагу, холод і наготу“.
(MSL 36, 317).

В монументальнім творі *De civitate Dei* гіппонський єпископ зясував погляд на відношення християнської релігії до держави. Притоку до написання сего твору дали закиди поган, немовби то християни стягнули гнів богів на римське царство, яке знищив Алярих 410. р. В перших десяти книгах виказує автор, що поганство непотрібне до щастя ні в сім ні в майбутнім життю.

Християнство і римське царство, то представники двох держав, *civitas Dei* (добрі ангели і люди) і *civitas terrena* (починається з упадком злих духів), які ведуть зі собою завзяту боротьбу. Відтак переповідає історію світа, зясовуючи при тім історіософічні погляди. Се перша філософія історії, якої основи не стратили ще й нині свого значіння. Твір попереплітаний археологічними екскурсами і цитатами з різних класичних, декотрих пропавших вже творів, які цікаві передовсім для філософа. Августин опрокинув поганське поняття держави як найвисшої цілі чоловіка і створив поняття християнської держави, яка має помагати чоловікови в осягненню вічного життя і тому повинна опиратися на моральних законах. Великому заборчому царству протиставить Августин малі держави в сусідській згоді і співжиттю, хоча і великі держави не повстають без божого Провидіння. Державна влада не повинна ніколи даватися обманути милозвучним підхлібством і себе не боготворити. В „Божій державі“ Августин представив Христове царство, не думаючи про здійснення своїх поглядів в світовім християнсько-германським царстві, на якого повстання і розвій він мав мимоволі ідейний вплив.

Августин схристиянізував і цілу поганську етику. Він опер її на любови: *Ama et fac, quod vis*. Любов Бога і ближнього є законом. Всі справедливі зарядження опираються на *lex aeterna*, всемогучій Божій волі. Любов Бога і Кантівський імператив з автономною етикою стоять отже проти себе як непримиримі вороги. Тим висшим і благороднішим стає чоловік, чим більше полюбить Бога і пожертвує себе.

Зразу бачив Августин ідеал чоловіка в а н а х о р е т о в и, що вдоволяючися чимнебудь, жиє чистим життям і розмовою з Льогосом та пізнанням його краси, чується щасливим. Відтак просвічував йому як зразок вчений, якого місце заняв з часом святий, що йде звершеннішою дорогою, від дороги наук, а саме дорогою любови. Підчинення Богови заспокоює чоловіка повніше, ніж світські дисципліни.

В письмах Августина пробивається все серце і любов, які розгрівають і найхолодніший предмет. Рівночасно видно суб'єктивну працю і змагання при розв'язці проблеми, які в інших учених звичайно ховаються за холодний, об'єктивний суд.

І в найглубшій спекуляції не тратив він контакту з релігійно-церковним життям, як і загалом черпав з життя свої теми. Через те його твори були такі актуальні, займаючі і живі.

о. Др. Г. Костельник

„Свої не приймили його“

(Продовження)

На іншому місці в талмуді знаходиться анекдота про одного праведного „філософа“ (християнина) і Імму Шалом, жінку рабіна Еліезера, а сестру рабіна Гамаліїла. Імма Шалом захотіла поглузувати собі з християн. Запитала філософа: чи вона може дістати якесь віно (золоту лямпу) з родинного майна, хоч має брата (а закон Мойсея в такому випадку не дозволяє цього).. Філософ відповів: Нехай тобі дадуть! „Від дня, відколи ви вигнані з вашої землі, закон Мойсея від вас віднятий, а дане вам євангеліє“ (в оригіналі: „ложна книжка“ — „awen gillajon“). А другого дня рабін Гамаліїл сказав до філософа: „Я переглянув кінець книжки, а там написано: „Я не прийшов, щоби від науки Мойсея щось відняти й не, щоб до науки Мойсея щось додати“ (стр. 53).

Клявзнер (з Nickolson-ом і Herford-ом) думає, що отся подія сталося небавом по збуренню єрусалимського храму римлянами, десь около 73 р.

Одначе стоїть отвертою квестія: чи та анекдота є історичною, чи тільки видуманою? На всякий випадок євангеліє тут уже виразно згадується, а навіть наводиться одно місце з Мат. 5, 17, хоч і доцільно перекручене (замість „тільки доповнити“—написано: „й не, щоб до науки Мойсея щось додати“).

Сей рабін Еліезер (син Гіркана), про котрого тут мова, був раз суджений задля єреси, яка мала християнський характер. Вказують на се його вискази, записані в талмуді: „О, маловірні, тому ви не повинні журитися й говорити: що будемо їсти, що будемо пити, в що одягатися?... Тому не журіться про завтра“ (52).

На іншому місці в талмуді оповідається, що сього Еліезера вчив християнської віри „Яків з села Сеханії“, котрий каже про себе: „Так учив мене Ісус Назорянин; З місця нечисти ви прийшли й в місце нечисти ви повернетесь“ (45).

Про якогось іншого рабіна Еліезера (сина Дама) оповідається, що його вкусила гадюка, а Яків з села Сама (або Сеханія) прийшов до нього, щоби його в ім'я Ісуса бен Пандера уздоровити. Еліезер не хотів на се згодитися, щоби єретик його уздоровлював, і помер ще заки Яків успів намовити його.

Клявзнер думає, що сей Яків се Яків апостол, брат Господень.

Ось так виглядають важніші місця в талмуді, що відносяться до початків християнства. На деяких місцях талмуд називає Ісуса „сином Пантери або Пандери“ (ben Pantera—Pandera). Вже поганин Келзій (178 р.) воював тим проти Христа, кажучи, що про се довідався від одного жиди: „Мірям—Марія була прогнана своїм мужем, теслею, задля перелюбу. Зі стыду вона скиталася від села до села, й тайно породила Ісуса, котрого батьком був один жовнір іменем Пантера“. Оріген, щоби якимось „злегітимізувати“ отсю злобну жидівську видумку, припускав, що батько Іосифа, мужа Преч. Діви, називався Пантера. Алеж для нас нині ясно, що се тільки злобна жидівська пародія Христового роду й родження. Преч. Діва породила Сина на дорозі, а тут Марія родить сина на „бездоріжжю“; Преч. Діва породила сина без (людського) батька—тут без батька в звичайнім розумінню, з перелюбу; а жовніром—поганином зробили жиди того невідомого батька тому, щоби Ісус не був по крові правдивим жидом. Але відки довідався сей жид, що оповідав Келзієви, як невідомий батько, жовнір-поганин, називався? Чому він мав би носити якраз таке, підхоже для жидівських цілей (щоби Христа зогидити), ім'я „Пантера“ (дику звіря пантера)? Автори Nietzsche і Bleek, а до них пристає також и. Клявзнер, ясують цю справу так, що ім'я „Пантера“ се перекручене грецьке слово „παρθένος“. Нехай говорить сам Клявзнер: „Жиди завжди чули, що Ісуса християни називають „сином діви“ — υἱός τῆς παρθένου; тому прозвали вони його згідно „бен га—Пантера“, т. зн. „син Пантери“. З часом забулося, що Ісус був прозваний по своїй матері. Й назву „Пантера“ або „Панторі“ або „Пандера“ стали вважати за ім'я Ісусового батька“ (25).

Так остаточно паде стара злобна байка, якою ще й нині деякі півінтелігенти воюють.

Менше відомим є в християнському світі, що на деяких місцях талмуд (рабін Хізда і товариші) називає Ісуса „сином Стади“ (ben Stada). Клявзнер також сю назву ясує аналогічно до „Пантера“. „S'tath da“ зн. „вона була своїм чоловікові невірною“. Отже назву, яку рабіни спершу були придумали для матері Ісуса Христа, з часом, через забуття, перенесено на його батька (25).

Талмуд се збірник мудрощів визначніших рабів. Один рабін щось „сказав“, другий—пізніший—щось до того доповів, з незнання історії перекрутив факти, довільно видумав. Критичного історичного замислу нема в талмуді ні на лік. Рабінатська догматика й ексегеза, гра слів на основі св. Письма—ось се живчик талмуда.

До попередних примірів ще один. Кажеться в талмуді: „Ісус мав п'ятьох учеників: Маттаї, Накаї, Незер, Буні

і Тгода". Кожде з тих імен має а d h o s дібане значіння в єврейській мові: Матгаі—коли, Накі—невинен, Незер—ein Sprössling, Буні—мій син, Тгода—подяка, хвала.

Жиди судять тих Христових учеників. Вони викручуються, покликуючись на якесь місце зі св. Письма і на значіння свого імени; однак жиди (рабіни) ще краще оперують тою штукаю, і таки всіх тих Христових учеників засуджують на смерть.

Ясно, що в сім оповіданню нема ні крихітки історичности.

Знаємо з досвіду, як легко забуваються імена, числа, дати. По 20—30-тих роках чоловік уже не пам'ятає їх і переплутує, хіба що спеціально культивував їх пам'ять.

Пам'ять Христової історії і початків Церкви культивувала Христова Церква, а не жиди. Тому вірний образ Христа й початків його Церкви треба і можна шукати тільки в християнських жерелах (св. Письмо Н. Завіта), а не в жидівських. Ось таке наше заключення.

Б) Толдотг Ёшу. Ё в жидів окрема, старинна книжка про Ісуса з Назарету. Її заголовок був ріжний: „Толдотг Ёшу“, „Ма'азег Талуї“, „Ма'азег д'отг в'етг б'но“ і ін. Се злобний памфлет на Ісуса, на якого текст зложилися талмудські клевети й нові видумки.

Ось короткий зміст сеї жидівської книжки:

Йоханан (Іван), з дому Давида, богобоязний і вчений у торі (в інших верзіях на підставі талмуду: Паппос, бен Ёгуда), заручився з Мірям з Вифлєсму, розумною і чесною дочкою одної вдови. Але Мірям сподобав собі уродливий, однак лихий Пандера (або бен Пандера). Він прийшов до неї одної суботи, власне підчас її менструації, в ночі. Мірям думала, що се її наречений, і по даремнім спротиві, віддалась йому. Йоханан, бачучи свою наречену вагітною, втік до Вавилону. Мірям породила сина, котрому дала імя свого вуйка „Ёгошуа“, яке опісля змінили на „Ёшуа“. Хлопця обучав в торі один спосібний учитель. Але хлопець вдався державний, що глузував собі з Мойсея і з Йотора (тестя Мойсеєвого) тай біля мудреців переходив з ненакритою головою. Тому (sic) учені проголосили його бастардом, зачатим підчас менструації. Мірям і сама се признала (як у талмуді).

Ісус утік опісля до Ёрусалиму, і в храмі навчився вимовляти „невимовне імя“ (Ягве). На брамі стояли мідяні пси, котрі загавкали на кожного, хто се довідався, й він забував вимовляти „невимовне імя“. Але Ісус написав се імя на пергаміні, й зашив собі його в лідках. У Вифлєсмі

проголосив себе месією і сином божим. Щоби се доказати, творив чуда при допомозі „невимовного імени“. Уздоровив одного хромого й одного прокаженого. Привели його перед царицю Єлену (!), яка тоді в ізраїлі панувала, щоб його засудила задля чарів. Але коли Ісус воскресив одного мерця, цариця стала хитатись у вірі. Ісус пішов до Галилеї, де творив численні чуда й потягав нарід за собою.

Мудреці ізраїля вважали за конечне, щоби одному з Ісусових учеників, а саме Юді Іскаріото (в інших верзіях: Юді ha-Chassid) повірити „невимовне ім'я“, щоб і він міг чуда творити. Ісус і Юда прийшли перед царицю. Ісус полетів у воздух, а Юда ще висше, і занечистив його так, що Ісус упав на землю (що за плюгавство жидівських „мудреців“!). Цариця тепер засудила Ісуса на смерть, віддаючи його мудрецам ізраїля, але ученики відбили Ісуса від мудреців ізраїля, і втікли з ним до Антіохії. Відти пішов Ісус до Єгипту, щоби принести чари. А Юда замішався між його учеників, і вкрив йому „ім'я“. Ісус пішов другим раз до Єрусалиму по „ім'я“. Юда зрадив се мудрецам ізраїля, які зловили Ісуса в храм, і в навечір'я пасхи, в п'ятницю, повісили його на качані з капусти, бо ніяке інше дерево не хотіло його приймати тому, що Ісус „іменем“ заляв був всі дерева, щоби його не приймили, а качана капусти не вважав за дерево.

І того самого дня погребли його. Але Юда, огорожник, виняв його з гробу, і вкинув в канал, що був у його городі.

Коли Ісусові ученики не найшли його тіла в гробі, прийшли перед царицю, й звистили їй, що Ісус воскрес. Цариця повірила, й хотіла позбавити всіх мудреців ізраїля. Тепер усі жида плакали і постили, аж доки рабін Танхума (який жив в V ст. по Хр.!) з помічю св. Духа не віднайшов тіла Ісусового в городі Юди. Тоді мудреці ізраїля витягнули Ісусове тіло, прив'язали коневі до хвоста, й приволікли перед царицю, щоб їй показати, як вона дала себе обманути.

Дальше слідує оповідання — з таким самим психологічним кольоритом — про апостолів (яких було 12) і навіть про Несторія і його науку.

Одні вчені (Krauss) думають, що „Толдотг Єшу“ було готове вже коло 500. р. Клявзнер думає, що нинішній текст сього памфлету походить не скорше X в. Одначе сам Клявзнер признає, що книжка з титулом „Толдотг Єшу“ існувала між жидами вже в V ст., а опісля мав її в руках Агобард, єпископ Ліону, який згадує її ок. 830. р. в своїй книжці „De judaïcis superstitionibus“; а також книжка Грабана Мавра, архієпископа Майнцу, „Contra Judaeos“ в 847. р. вказує на зміст книжки „Толдотг Єшу“.

Ось таку книжку, повну низького плюгавства й ідіотизмів, полишила жидам їх традиція про Ісуса Христа.

Зрозуміло, що в нинішніх часах історичної критики, позитивізму, раціоналізму, натуралізму й атеїзму жидівські вчені можуть тільки стидатися книжки „Толдот Ёшу“ й приневолені зайняти зовсім нове становище супроти Ісуса з Назарету. Як сказано, се й є ціллю Клявзнера: обоснувати те нове становище.

В) Йосиф Флявій. Се найвизначніший жидівський історик (родж. 37—38 р. по Хр.), учасник жидівської революції проти римлян в 70 р. Він є автором двох книжок: „Жидівські старинности“ і „Історія юдейської війни“. Треба йому признати, що має першорядний талант оповідання, в противенстві до талмудських „мудреців“ визначається історичним критичним змістом, інтересом і обсервацією.

В „Старинностях“ знаходяться два місця, котрі відносяться до Христа і християн. Особливо важне перше місце, яке наведемо в цілости:

„В тому часі (себто коли Пилат був римським намісником в Юдеї) жив Ісус, мудрий чоловік, як що його можна називати чоловіком (σοφὸς ἄνθρωπος, εἶχε ἄνδρα αὐτὸν λέγεῖν ἡμεῖς). А саме був він творцем уповні неімовірних діл і учителем усіх тих людей, котрі готові з радістю прийняти правду. Так притягнув він до себе багато жидів, як також багато греків. Він був Месією (ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν); і хоч Пилат на домагання найвизначніших з нашого народу засудив його на хрестну смерть (ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῶν), всетаки ті, що його спершу полюбили, не стали йому невірними. Бо він явився їм третього дня знова живий (πάλιν ζῶν), як Богом післані пророки се й тисяч інших чудесних річий про нього заздалегідь звістили. І ще й до нинішнього дня існує порода (φυλὴν) християн, як вони по ньому прозвали себе“.

Якщо се місце автентичне, так тоді поміж нехристиянськими жерелами воно є найсильнішим і найважливішим історичним свідоцтвом для Христа. Але чи воно автентичне?

Є вчені, котрі вважають се місце в цілости за пізнішу — очевидно християнську — інтерполяцію. Як рації подають: а) що Йосиф Флявій, жид фарисей, не міг з таким признанням писати про Христа; б) він є автором, що любить подрібніші описи, і колиб згадував про Христа й Християн, то написав би більше, а не так мало — особливо, коли зважити, що Йосиф написав свої „Старинности“ ок. 93 р., а тоді християнська віра вже була дуже поширеною так Schürer, E. Norden).

Й. Клявзнер є того погляду, що тільки підчеркнені речення (які ми за ним так само навели) є інтерпольовані, а решта є автентичною. Як рацію подає тільки те, що Йосиф не міг так писати про Ісуса.

„Йосиф не міг про Христа писати: „він був Месією“; а Оріген два рази стверджує, що Йосиф не вірив в месіянство Ісуса“ (69). Клявзнер навіть подає вік, у котрому християнські копії ті речення інтерпольовали.

Клявзнер навіть подає вік, у котрому християнські копії ті речення інтерпольовали.

„Кажемо: в III. столітті, бо Евзебій, котрий жив у IV. столітті, знав автентичні й неавтентичні частини, і покликався на них після потреби, а Оріген, котрий жив в I. половині III. століття, взагалі не згадує цього місця, бо воно для християнства його часів... не мало ніякого значіння тому, що в оригінальній, непідробленій формі не містило нічого такого, що свідчило би для Ісуса як Месії і Божого Сина“ (72).

Інші автори, як Eisler, Berendts, Grass, Birch, ціле се місце в „Старинностях“ йосифа Флавія признають за автентичне. Основніша критика тексту й обставин домагається щоби й ми заступали сей погляд.

І так: а) контекст цього місця логічно вповні судільний; одно речення оправдується другим. Сказано: „А саме він був творцем уповні неімовірних діл“, якого речення Клявзнер не квестіонує, алеж воно логічно оправдує попереднє речення, заквестіоноване Клявзнером: „Якщо його можна уважати за чоловіка“. Атже хто є „творцем уповні неімовірних діл“, цього годі вважати за чоловіка в звичайнім значінню. Виходить, що Клявзнер повинен би також те друге речення („А саме він був...“) уважати за інтерпольоване. Подібно річ мається з реченням: „Він був Месією“. Воно в'яжеться з попередніми реченнями („якщо його можна називати чоловіком“ — „творець уповні неімовірних діл“ — „Месія“), а наступне речення: „І хоч Пилат... засудив його на хрестну смерть, всетаки ті, котрі спершу полюбили його, не стали йому невірними“ — психологічно оправдує попередню піднесені „неімовірності“. Сеж неімовірно, щоби ученики Христові не спроневірилися йому, хоч Пилат розп'яв його, колиб Христос не був „творцем уповні неімовірних діл“, „надлюдською особою, колиб по смерті третього дня не явився їм. І так останнє квестіоноване речення: „Бо він явився їм третього дня знов живий...“ уповні умотивоване попередніми.

Отже, як бачимо, аналіз тексту не дозволяє розривати цього місця на автентичні й інтерпольовані речення. Треба або ціле се місце признати за автентичне.

тичне, або ціле відкинути як інтерпольоване.

б) Не дається подумати, щоби Йосиф Флявій згадав Ісуса, а не схарактеризував його відношення до жидівської ідеї „Месії“, щоби бодай кількома словами не змалював його діяльності, щоби не згадав, що він дав почин до нової релігійної секти. А ті характеристики розвинено виступають саме в тих реченнях, котрі Клявзнер квестіонує.

в) У III. віці, коли ще тревали переслідування християн, коли між ними ще панувала жива, свіжа віра в божество Христа, оперта на живій історичній тяглості життя християнської Церкви, такі інтерполяції не мали би для християн ніякого інтересу.

г) Заключування Клявзнера з мовчанки Орігена про се місце в „Старинностях“ не має достаточної логічної основи. Оріген писав проти Кельзія („Contra Celsum“), а проти клевет Кельзія придався би був Орігенови навіть такий текст „Старинностей“, який Клявзнер признає за автентичний.

З мовчанки Орігена більше правдоподібним було би заключувати про те, що в оригінальному тексті „Старинностей“ або не було ніякої згадки про Ісуса Христа, або була некорисною для нього. Одначе ніодно з тих припущень не має солідних підстав.

а) Годі припустити, щоби Йосиф Флявій, списуючи жидівську історію I. століття по Хр., ні словом не згадав Ісуса Христа та християн. Досить широко описує він Йоана Хрестителя таї смерть Ап. Якова, брата Господнього. Отже або всі ті місця треба би вважати за пізніші інтерполяції, або всі за автентичні. Авжеж місце, де Флявій говорить про Ап. Якова, на основі логічної симетрії домагається попередньої, бодай сумаричної, згадки про Христа і його діяльність.

б) Вповні оправдано вказує А. Réville на те, що ніякий християнин-інтерполятор не був би писав про Христа такими словами, які знаходяться в „Старинностях“: не був би написав „мудрий чоловік“, „неімовірні діла“ (παράδοξα ἔργα), про апостолів „люблячі“ (ἀγαπήσαντες) його“, про християнську віру чи церкву „порода“, але сказав би був: „Син Божий“, „чуда“, „Апостоли“ і т. д.

в) Стиль і психологічний кольорит на квестіонованих місцях уповні згідний зі стилем і психологічним кольоритом цілого твору Флявія „Старинности“. А довші інтерполяції правильно зраджують „іншу руку“. Флявій, пишучи свою книжку, мав на увазі поган-читачів, і старався підходити до них їхніми категоріями думання. Тому не каже „чуда“ чи „знаки“, але „неімовірні діла“. Про Христа каже „мудрий чоловік“,

про Йоана Хрест. „благородний чоловік“ — на зразок назв, які прикладано до поганських філософів.

Флявій пише з симпатією не тільки про Ісуса Христа, але й про Йоана Хрест. тай про Ап. Якова. Правильно від фарисея—жида ми повинні би очікувати нападів на Христа і християн, а в Флявія знаходимо похвалу й признання. Ось се бентежить усіх й се є одинокою причиною, що деякі вчені вважають сі місця, або бодай найвизначніші їх речення, за інтерполяції. Як історик жид-фарисей міг написати про Ісуса: „Він був Месією“?

Одначе на нашу думку те становище Флявія до Христа зовсім не є абсурдне. Я сам був нераз у подібнім положенню, як Флявій, а саме коли я находився за границею, між чужими людьми, які не мали ясных понять про відносини між українцями й поляками, й мене, як підданого Польщі, сьак чи так ідентифікували з поляком. Тоді я, не маючи змоги розяснити їм цілу справу, в коротких реченнях займав становище неначе поляка, бо в тих загальних похвалах (як н. пр. „Польща багата: має багато лісів, нафти і т. ин.“ в дійсности я й мій нарід партиципував.

Не сміємо спускати з ока, що Флявій писав свою книжку для поган. А перед поганами, які не могли визнаватися на всіх жидівських міжусобицях, він хотів похвалитися також Ісусом Христом.

У тих часах християнство ще уходило за жидівську секту, отже говорячи похвально перед поганами про Ісуса Христа, Флявій тим самим хвалив свій нарід. Очевидно при тім він не міг входити в подробиці, бо мусів би заявитися або за Христом, або проти Христа. А подаючи тільки загальний нарис Христа, він міг займати становище „неначе християнина“.

Колиж ще зважати на те, що Флявій дожив цілковитого розбиття фарисейських змагань і ідей (зруйнування храму, прогнання жидівського народу зі св. землі), а християнство, покищо з маркою жидівської секти, щораз більше розвивалося, так стане ще більше зрозумілим, що Флявій, який у своїх творах представляється зовсім неподібним до талмудських рабів, безкритичних фанатиків, міг сподіватися по християнстві бодай якоїсь слави для ізраїля. Отже мав добрі рації похвально говорити про Христа і християн.

Так оконечно переконуємося, що нема ні найменшої солідної підстави оспорювати автентичність тих місць у „Старинностях“ Й. Флявія, котрі відносяться до Христа і християн.

На другому місці Флявій говорить про смерть Ап. Якова. А саме: що первосвященик Annas ben Annas в'часі

по смерті римського прокуратора Феста, доки не прийшов його наслідник Альбін (в 62. р.), поспішився, щоби одного мужа, на ім'я Якова, брата Ісуса, прозваного Христом (τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ Ἰακωβὸς ὄνομα αὐτοῦ), з іншими, котрих він обвинював в переступстві тори, привести перед синедріон, і засудити їх на укаміновання. Але проти того незаконного поступовання протестували навіть найревніші послідувачі тори, й потайки післали скаргу на первосвященника до Альбіна і до Агрипи І, котрий мав право іменувати первосвященників. Агрипа скинув Анну безпроволочно, а на його місце іменував Ісуса бен Дамнаūs.

(Продовж. буде)

.....

Кілька вражінь з Лемківщини

Богато пишеться і оповідається про Лемків, про їх русофільство, схизму, їх впертість, та всетаки цікаво побачити їх зблизька, приглянутися їхньому життю, познакомитися з тамошніми відносинами, подивитися на них безпосередньо, а не через відповідно наставлені очічч часописних репортерів, щоби потвердити „свою“ правду.

Лемки — так звуть їх від слова „лем“ — самі себе називають русинами, руснаками, замешкують гори Карпати за Сяном по сей бік і по той в Чехословаччині. Числять їх на пів мільона. Лемківські села тягнуться під самі Татри. їх говір відріжнюється особливо тим, що наголос паде все на останній склад та має багато словацизмів і польонізмів.

Коли переїздити через лемківські села, то подибується багато польських літників, що приїзять там передусім з Варшави на лікування до Криниці і на відпочинок. Сама Криниця ділиться на Криницю-живець і Криницю-село. Криниця-живець спольщена майже ціла, передусім через викуплення ерекціональних парцель тамошньої греко-кат. парохії і селянських ґрунтів під купелеві заклади і вілли. Навпаки Криниця-село заховало народній характер. Видніють українські написи, писані етимологією. Прегарна велика многобанна церква опановує з узгір'я цілу околицю. Не диво, сеж королева Лемківщини! Мурована і тим відріжнюється від інших. Також стилем стоїть осторонь. Звичайно лемківські церкви деревляні. Такі церкви зпереду подібні до старої башти, на якій спочиває найвисша башта, за нею низша копула, над престольною частию ще менша. Не рідко стрічаються старі іконостаси лучших іконописців XVI-го ст. Церква ще й тепер в Лемка справжній осередок цілого його життя і думання. Він цікавиться найменшою річю, а привязання до давньої традиції і жах перед винародовленням не

терпить нововведень. Можна сміло сказати, що мимо деяких хиб се найбільш церковне племя в українськiм народі. Мабуть недоцінювання сеї ціхи викликувало непорозуміння в церковних справах. Лемко любить молитву, коли нема Служби Божої, то він бере книжку і сам в тім часі молиться.

Не треба аж довших студій, щоби переконалися о тім, що ціла Лемківщина остала позаду від цілого українського сучасного руху. Дуже рідко на селі (на пр. село Злоцьке, що завдяки там. священикови може бути зразком для Лемківщини) стрінеться читальню „Просвіти“ або кооперативу, а їх основування відтягнулиб лемка від його пересадностей в церковних справах і занялиб іишими справами. Вина лежить в великій часті в тім, що лемківські парохії занимали під ряд кілька священичих родів та переходили з батька на сина. Витворилися своєрідні умовини і патріархальні відносини села до священика, які зі всіми дрібницями хотять подекуди задержати парохі ще й тепер, не думаючи ніяк приновитися до новочасного „лібералізму“ селян, якого набираються вони на роботах або поїздках. На тім тлі повстають тертя. Між священиками стрічається глубоко-побожні святі одиниці, яким добро Церкви лежить дійсно на серці, але не все здають собі справу з духа часу. Їх дійсно гризе т. зв. православна пропаганда і призадумуються поважно над способами, якби їй протиділати. Коли зайти на приходство, вас витають щиро і гостять сердечно зі справді старою українською гостинністю. Спитати в розговорі про причини православної пропаганди, то не почуєте вдоволяючої відповіді. Вони і не зовсім свідомі потайної, а то й явної агітації. А в котрих селах шириться православіє? А от тут довкола: Ізби, Перунка, Милик, Фльоринка і др. Звідкиж почалося „православіє“ в Ізбах? Там був парохом великий любитель грецької мови. Гомера він напам'ятовує. За свої грубі провини був суспендований, перейшов на перекір на православіє тай агітує на ярмарках між селянами, що їм хочуть забрати „тверду, хлопську, руску віру“. В Варшаві має попєртя і так деморалізує сусідні села. В другій парохії почалося від требів і невдоволені перейшли на „православіє“. Денеде негодували селяни, що жена священика стоїть коло престола, а не на церкві і звідси непорозуміння, що кінчається апостазією. Через подвіря парохі, переходили люди в лїс. Мимо заборони парохі вони дальше ходили. Священик виточив процес і виграв, але кільканадцять хат перейшло на православіє. Доколичні священики радять йому перенестися. „Щоби всі до одного перейшли на православіє, то я не вступлюся і на своїм покажу“. Апостазій було би ще більше, якщо з переходом церква і приходство належалиб до „православних“. Ставити нову церкву і приходство, то для лемка завеликий видаток, хоч і на нього ча-

сом здобудеться. А наші дяки — тягне даліше господар — то також своєрідні філософи. Розлять зіди, тайні засідання і „радять” над вірою і церковними справами. Покутуємо за старі гріхи! В проповідях нарід чув замало про католицизм, а польське сусідство і страх перед винародовленням робило його лемкови чужим. Бо треба знати, що всьо, що „пілске”, того лемко не любить. Та всеж не можна того пересаджувати, бо слідні латинські впливи в іконописі, різьбі і ін.

Подивляти треба, що на пр. села Шляхтова, Явірки, Біла Вода і Чорна Вода, положені коло самої Шавниці, яка також була колись українська, держуться своєї віри і народности, хоч оточені, неначе оаза, польськими селами.

Там знова в іншому селі не злюблять люде священника за його різьке українство.

Та переживають апостати заслужене розчарування. До села Перунки прийшов батюшка, всі дуже тішилися, нарід горнувся. Та небаром почав романс з сільською дівчиною і одної ночі зник з нею зі села. Сміх на цілу околицю, а рівночасно й наука!

А вже роля священника скінчена на селі, коли „міряни” не почують „всіх вас православних християн”. Якраз входить до кімнати один бувший провідник делегації до Преосвященного Єпископа в справі залишення „православних”. „А чому ж ви так за тим словом вминаєтеся”, питає його. „А так є — відповідає — в старих, твердих книгах і ми так привикли. Коли чуємо „всіх вас” то нам здається, що всі телята, лошата, . . . і вас да помянет, наче би ми вже ніщо не значили”. З огляду на той опір народу, багато священників, мимо заборони, співали „всіх вас православних християн”...

Найдавніші села, то Андріївка, дочерна Милика коло Жегестова і Вафка в Грибівськім коло Фльоринки. Деякі села памятають часи наших князів. От вибираємося до Тилича, про якого привязання до свого обряду і народности згадує о. Камінський. Дорога веде серед гір і високих смерек. В княжих часах воно звалось Орнава. Містечко розляглося в широкій китлині, багато сонця, затишне місце. Далі видніє дорога через гору, куди ходили Тиличани до Мушини на богослуження. Он і церква деревляна новіша з 1870. р. а оподалік камінь, де стояла колишня стара, ізза якої почався спір. В польського пароха переховується хроніка, де докладно записана сумна історія тиличської громади.

Виходить священник з погідним лицем і запрошує до себе. Завдяки ширости господарів чувається, як в себе дома. Видно кілька українських часописів на столі, знак, що дома цікавляться й іншими справами.

В церкві маєстатичний образ Матери Божої, ікона св. Варвари, яку лемки дуже почитають. В парохіяльному архіві переховуються статuti брацтва „Непорочного Зачаття Пречистої Дви“ затверджені епп. Шумлянським і Атанасієм Шептицьким (1759 і 1773. р.). Почитання Матери Божої серед лемків особливше. Оповідать, що коли приїзшний батюшка виступив в однім селі проти Непорочного Зачаття, селяни розійшлися сейчас, а успіх православної агітації зовсім знівечений.

Дальше веде дорога до Мохначки, в якій розгорілась була православна пропаганда та завдяки дбайливості пароха зовсім притихла. Шляхом тягнеться валка підвод, що везуть боровину, мінеральну землю до купелевих заведень в Криничі. В селі можна подибати коло хати карлика, кретина, чи, як кажуть лемки „бортака“. Мабуть се вплив гірського тамошнього клімату. По дорозі між горами буди хатки циган, що заходять сюди з Угорщини. Цікаво подивитися на Мушину, за княжих часів „Плохе“. Мушиною названо від діда Мухи. Та жаль серце стискає, з колишньої церкви ні сліду. Осталось лиш кілька родин, а прочі? Перед війною перейшли на „пільське“, бо не хотіли платити конкуренції на нову церкву. Знова двірська служба примушена переходити на латинський обряд і так поволі Мушина спольшилась. Села назагал небогаті, як звичайно гірські оселі. Заробіток коло дерева, сіна, годівля худоби і т. п. се головні джерела прожитку. Так Войка, Злоцьке, Щавник і ін.

Світська інтелігенція вихована в польських школах, володіє дуже добре польською мовою, а противно української не знає і не старается пізнати. Говорить страшенною тарабанщиною, мішаючи лемківський говір з польською мовою. Навпаки, коли говорити з простолюддям, то з приємністю можна дослухатися старих українських слів, або бодіє слівних пнів.

о. Д. Н.

.....

Д. Державник

Сумерк „драгоманівщини“

(голос з кругів світської інтелігенції)

„Супроти наслідків, які принесла нам драгоманівська доктрина, є Драгоманів демоном, якого наша історія впише на своїх чорних сторінках“.

Отсі пророчі слова написав в 1913 р. в „Ниві“ визначний наш священик і громадський діяч, бувший парох На-

стасова, бл. п. Евстахій Цурковський. Тоді це прокляття викликало обурення серед більшості українського громадянства, одурманеного драгоманівщиною. Тай не дивниця! Боже, то були часи побідного тріумфу драгоманівщини, панування її доктрини в найвульгарніших (створених епігонами Драгоманова) формах, як „попофобії“, соціалістично-радикального чаду і т. д., коли в нас відбувалось друге з ряду (перше відбулось в р. 1909) віче української молоді у Львові зі своїми звисними антирелігійними рефератами і резолюціями, коли під впливом тогож віча зачала у нас організуватись „безвіроісповідна громада“. І замітне, що майже без протесту зі сторони читачів, пропагандистичне оголошення ініціативного комітету „безвіроісповідної громади“ помістив найбільше тоді почитний дневник консервативних кол, якого одним з редакторів був явно афішуючий себе „анархіст“.

Така була тоді могутність драгоманівщини, такий був лібералізм. І супроти того безрадна була та часть нашого громадянства, що ставилась критично до драгоманівщини. Безрадна була, бо драгоманівщина стала у нас страшною пошестю. Вона гангреновала вже друге з ряду покоління інтелігенції, захопила всю старшу молодь середніх шкіл і студентів високих шкіл, розклада селянство. Розміри того морального спустошення усвідомимо собі, коли пригадаємо собі, що навіть в священничих кругах формулувався тоді дивний тип „попика-радикала“, який то епітет уважався почесним в кругах „поступовців“. Знаменний об'яв для характеристики тих часів!

Дійсно неабияку цивільну відвагу треба було мати, щоб виступити прилюдно проти драгоманівщини. Треба було мати і трибуну, бо крім священничого органу „Нива“ і найбільш непопулярного тоді „Руслана“ — вся тодішня преса була в руках явних і скритих ісповідників драгоманівщини. За драгоманівщиною стояли тоді наші найвисші літературні і наукові авторитети, супроти яких ніхто не мав відваги піднести голос — особливо зі світських людей. Тільки „Нива“ вела боротьбу і то дефензивну. Але вона була читана виключно в кругах духовних, тож і її вплив на світське громадянство був мінімальний.

Серед таких обставин громадська опінія канонізувала Драгоманова на „національного свяця“, перед котрим по тодішній моді бив поклони кождий, навіть такий що ніколи і на очі не бачив ніякого твору Драгоманова. А коли підносився деколи протест з духовних кругів, то такий голос збувано або сальвою насмішок, рідко обурення (коли автор був визначним громадським діячем), а деколи зневажливо махалось рукою — мовляв — „для самовбійників нема ратунку“.

Так заскочила нас всесвітня заверуха, яка в руїну обернула і українською кровю зілляла всі наші землі від Карпат по Кавказ. І от на пожарищі українських надій зродилась нова українська думка, яка, шукаючи за причинами всенародної катастрофи, піддала докладній критичній аналізі цілу передвоєнну українську ідеологію. І на першій місці винувників нашої катастрофи критики поставили драгоманівщину.

Придушена драгоманівщиною правда віджила серед світського громадянства, з кожним днем набирала сили і, можемо сміло сказати нині, перемагає драгоманівщину. Переворот у сфері громадської думки dokonується на наших очах. Повалено з пєдесталю драгоманівського ідола, а поваленого найзавзятіше і найболючіше бичують бувші найревніші ученики і жреці драгоманівщини.

Від часів Володимира Великого Україна не бачила такого явища. Бо коли ще в р. 1913 інтелігентний молодець прилюдно радив прийняти віру в Перуна, а другий з незаперечним талантом виголошував антирелігійний реферат на вище згаданім вічу — по війні той самий референт (в р. 1920) клонить голову перед Божою інституцією — калицькою Церквою. (це автор виразно підчеркує!), яка переживає в розбурханім війною світі незаперечуване навіть її противниками відродження — як інституцією, що вносить в суспільність елемент карности, авторитету і духа антиматеріалізму.

Так отже над хорою ідеєю-утопією, ідеєю-блюфом, драгоманівщиною званою, якої штучним блеском і модою упоювались два українські покоління, тріюмфує нині ідея Церкви, що була провідною зорею нашого народу, його державности, в обороні якої клали голови найкрасші слуги української державности. До таких результатів доходять ті, що проникають в саму душу вічної Божої ідеї. Бються в груди ті, що блудили, Божа ідея у нас обновила, росте, цвіте, дозріває... Відроджуємося на цілім фронті під гаслом слів Євангелиста: „І пізнаєте правду й правда освободить вас“.

* * *

Нещасна драгоманівщина повинна бути докладно висвітлена в нашій пресі, щоби найширшим кругам нашого громадянства ясна була суть цієї інфекційної недуги, що через півстоліття мучила провідну верству Українського Народу по обох боках Збруча.

Не є темою отсих рядків задержуватись довше при характеристиці драгоманівщини та виказувати, які спустошення зробила вона в релігійній і державницькій царині.

Вистарчить сказати на отсім місці, що драгоманівщина ці царини української культури перемінила в пустиню, сплинула розвій релігійної і державницької думки і її в безприкладний спосіб в болоті придоптала. Наслідки її гірко переживають всі українські землі.

І отсе в хвилі страшнх злиднів, які переживає Український Народ на всіх просторах своїх земель, підноситься голос найбільшої нинішньої моральної нашої сили — авторитету — Високопреосвященного Митрополита Андрея, котрий взиває українське громадянство до організації моральної сили, яка кермувалаб нашим життям, без котрої матеріальна сила народів є мертвою, як мертвим є людське тіло без душі. Формою цієї моральної сили Українського Народу має бути „Католицький Союз“, який спільними, об'єднаними силами духовенства і світських людей повинен розпочати як найскорше свою діяльність. Зимова пора найкраще надається до організації. Тому до праці!

Голос Впреосв. Митрополита має бути приказом для кожного, що леліє думку про краще наше завтра. Це приказує нам найвища наша моральна сила в важливу хвилю нашого національного життя.

Львівський Митрополит став справжнім провідником Українського Народу, бо він як найвищий церковний достойник одинокий має право репрезентувати тепер християнську ідею цілого Українського Народу.

.....

о. Петро Дзедзик

МОНАСТІР НА СОЛОВЕЦЬКИХ ОСТРОВАХ

I

Соловецькі острови („Соловки“) — це група островів підарктичної полоси, на висоті 65° геогр. ширини, облита водами Білого Моря.

Вже сам факт, що ці острови положені близько полярних околиць, вказує, що життя на них є вельми тяжке. У тій географічній ширині сонця майже не видно; воно появляється там тільки через кілька тижнів у рік, а саме в літі, яке починається на Соловках з кінцем червня, а кінчиться з початком вересня. Але і в цій літній порі гріє там сонце тільки через кілька годин денно, якщо, очевидно, небо не покрите хмарами. Бо найчастіше панують там в літі дощі й мряки, а мряки ці так густі, що ледви на кілька кроків можна побачити перед собою людину.

Домінуючою порою року Соловецьких островів є зима, ця ледова, понура, пригноблююча зима полярних околиць. Вступом до неї є пора безнастанних дощів вересня і жовтня; в половині листопада настає пора обильних опадів снігу та нагальних північно-східних вітрів, після чого цілу природу Соловецьких островів сковує довжезна невиносимо жорстока зима, супроводжена пригноблюючими полярними ночами. Вже від початку листопада завмирає там день; сонце сходить о 8 год., а вже о 3-ій з полудня западає ніч. А цілий грудень, січень і лютий погружені у безперервній ночі, — хіба що часом відіб'ються лучі сонця від полярних ледів, або на яку годину з'явиться над головами саяво полярної звільди, щоб в коротці розплинутись у безконечній темряві. Води, що обливають Соловки, зимою замерзають, через що устає всяка плавання, а разом і комунікація зі світом на довгих сім місяців.

Місяці найтяжшої зими та полярної ночі (грудень, січень, лютий) є рівночасно порою нагальних циклонів і снігової заметілі. І саме ці гурагани, при студені понизше 30° Реоміра, серед пронизуючої до костей мряки, роблять зиму Соловецьких островів просто невиносимою.

Щоби уявити собі лють тамошньої зими, вистарчить сказати, що селяни зі Сибіру, які в себе при звичасні теж до майже вічних снігів і ледів та переносять майже щороку морози о 45—50, — вони то, найшовшись на Соловках у зимі, тужать за своїми „теплыми“ сторонами.

Тому зима Соловецьких островів є страшними тортурями для всякого, хто найшовся там без дуже теплої одежі, доброго приміщення та добірного харчу.*)

Але і літо, якого так дуже вибікують мешканці Соловецьких островів, не є там вельме принаде. Бо треба знати, що Соловки це острови, вкриті ще до тепер частинно мочарами. Через це рояться вони літом множеством настирливих москітів, перед якими не охорониться людина ні в день ні в ночі, а вкушення яких є дуже болюче та спроваджує лихі наслідки. Серед таких життєвих відносин малярія являється звичайною недугою мешканців Соловків.

II

До XIII століття були Соловецькі острови зовсім незамешкалою територією; до того часу були вони одною величезною, недоступною мочаровиною — тож не диво, що людина здалека сторонилася від тої маляричної землі, що ди-

*) Цих саме найконечніших умов життя є цілковито позбавлені нинішні мешканці Соловецьких островів: нещасні засланиці, жертви большевицького терору. Отже й не дивно, що вони там масово вигибають.

хала смертю. Треба було наравду надлюдських зусиль, героїчної посвяти довгих поколінь та надзвичайної праці, націхзачної муравлинної терпеливості і витривалістю, щоб із цієї дикої, недоступної, вбивчої для людини безодні вчинити можливий для людського життя осідок. Доконати цього могли тільки герої, — люди, що зреклися не тільки найпримітивніших особистих потреб, але й самих себе.

Таких людей видати могла тільки ідеологія Христа: ідеологія любови, терпіння й праці — аж до самопожертви.

А видала їх вона чимало; і ті герої, задивлені в свій ідеал Христа, вчинили найтяжше терпіння, безкорисну працю та найстрогіше умиртвлення ради Христа, найшли його на Соловецьких островах; і туди пішли вони, зразу поодинокі, а далі десятками й сотками.

Та знаючи, що Спаситель не хоче, щоб його почитати самими тільки молитвами, але передовсім ділами, які неслиб як найбільшу користь ближньому, взялись ті анахорети за тяжкий, безнадійний, здавалось, Сизифів труд: культуризацію Соловецьких островів.

Через п'ять соток літ йшла надлюдська праця в цьому напрямі!

Це була завзята, безпощадна боротьба жмінки, сказати, муравлів, виснажених аскетів, із могутньою природою, що на кождім кроці несла їм загладу. І чимало жертв упало! — Хто змігби сказати, скільки їх поглинули в собі соловецькі мочарища?

Та не припинялась боротьба ні на хвилю; вона кипіла зі змагаючоюся ще силою, бо зяєдно напливали нові герої і побільшувались ряди борців.

І ті слабосилі аскети накінець побідили. Просто чуда доказали. Дали вимовний доказ, чого може доконати збірне зусилля, натхнене Христовими ідеалами, зусилля, якому просвічує могутня, неустрашима воля та беззастережна, одушевлена віра в успіх. І сповнилися тут Христові слова: „...Коли мати мете (сильну) віру... і скажете сій горі: Перейди звідси туди, — і перейде; і нічого неможливого не буде для вас.“*)

Безмежне й безплідне мочарище, яким були саме Соловецькі острови, замінилось у гарні ліси й розлогі пасовиська, в управні поля й цвітучі городи.

Довга, вікова муравлина праця монахів висушила майже всі багна, а множество малих озер получила зі собою каналами, місцями пригожими навіть до сплавлювання бу-

*) Мт. 17. 20.

дівельного матеріалу, який йшов опісля з соловецьких лісів на європейський континент.

У великих соловецьких лісах розведено згодом усяку дичину*), а озера зарибнено. І саме риболовля та полювання стали опісля одним із головних і дуже обильних джерел доходів для мешканців Соловецьких островів.

Таким чином, дякуючи безупинній праці монахів, Соловецькі острови стали опісля найбагатшою околицею північної Росії.

III

На основі едикту Марти Посадниці, (затвердженого опісля царем Іваном Грізним) дістались Соловецькі острови у виключне посідання та власність їхніх мешканців, монахів. Таким способом справедливо нагороджено їх за ті незвичайно великі труди, які вони положили для культуризації Соловок.

В р. 1429 заснували монахи — праведники Єремія і Сава на Соловецьких островах монастир, а 1436. р. анахорет — праведник Созим збудував при монастири першу церкву.

І завдяки тим трьом праведникам, яких російський нарід незвичайно високо почитає, соловецький монастир став могутньою атракцією для російських анахоретів на довгі віки.

Довкола монастиря, у Соловецькому „Кремлі“, повстали згодом комплекси й інших забудовань, призначених будьто для адміністрації різних ділянок праці, будьто для поміщення монахів, будьто для визначніших путників, що залюбки прогуляками відвідували Соловки, щоб пригланутися тій своєрідній республіці.

А в міру того, як Соловецькі острови висушувалися, почато будувати будівлі та церкви¹⁾ і поза „Кремлем“. Для вигоди путників збудовано й великий, зразково уряджений шпиталь; а навіть й школу уряджено, щоб шкільна молодь, перебуваючи літом на Соловках на прогульці, могла без перерви продовжувати свою науку.

Дякуючи безперервній, а незвичайно доцільно зорганізованій праці монахів, значіння Соловецьких островів зросло чимраз більше; вони стали згодом огнищем високо-розвиненого промислу на різнородних ділянках, бо прибу-

*) Один із островів прозваний „Заячим“ саме тому, що розвелась на ньому величезна кількість заяців.

¹⁾ Усіх перков (— не рахуючи численних богослужебних каплиць) — збудовано на Соловках шість; матірною і катедральною стала Церква св. Преображення Господнього, положена в соловецькому „Кремлі“.

вали тут люди з різних сторін, з різним знанням і досвідом — а прибували із найкрасшою волею, як найлучше прислужитись своїй громаді своєю працею і знанням. Таким чином повстали з часом на Соловках великі заводи деревного та залізного промислу; дуже скоро і буйно розвинулися теж і шевський, кравецький і гарбарський промисл. Не бракувало тут і цеголень, що достарчали знаменитого матеріалу під будову будівель і церков. На високому степені розвою стояло теж молочне господарство.

Як високо і різносторонно розвинувся промисл на Соловках, свідчить ця обставина, що вся внутрішня обстановка будівель аж до артистичної церковної утвари включно, була виключно ділом рук самих монахів.

Нагромадження великої сили промислових виробів, як також високо розвинене лісове, рибне та молочне господарство спонукало соловецьких монахів до торговельних взаємин з європейським континентом. В тій цілі збудували вони велику, 8-кілометрової довжини, пристань враз із морською звіздуою та доками. Подбали очевидно і про свою торговельну „флоту“.

І тут знову приходить ся подивляти високу умову працездатність соловецьких аскетів; вони дали зпоміж себе не тільки тих чорноробучих працівників, що своїми руками мостили мочарі камінням, що виробляли і випалювали цеглу та її опісля клали у будівлі, але видали вони й знаменитих інженірів, які випрацьовували для своїх товаришів — мулярів пляни будівель церков, пристані, доків; самі монахи будували й великі торговельні пароходи, вони то збудували, теж виключно своїми власними силами, 2-кілометрову греблю, якою получили, для догідної комунікації, центральні установи соловецького Кремлю із острівцем Муксольні, де були великі пасовиська і осередок молочного господарства.

IV

Від XVIII століття ужив російський царський уряд Соловецьких островів як місце депортації для політичних преступників. Цю саму роль сповняють ці острови й тепер, під большевицьким режимом. Та тільки не однакову долю найшли на Соловках жертви білого та червоного абсолютизму. Бо коли царські засланці одержували там відповідне поміщення, харч, людське трактовання, а до того ще й щирі опіку зі сторони вічливих монахів, то жертви червоного режиму не тільки, що позбавлені відповідних помешкань, харчів і одежі, при вбийчому кліматі Соловок, але ще й віддані на поталу нелюдських чекістів, які немилосердно знушаються над нещасними засланцями, засудженими на страшний, повільну смерть.

Відповіді Редакції на питання

в обрядових і практично-богословських квестіях

1) На чім мають бути печені просфори, на кваснім тісті чи на дріжджах? В синоді Замостьським сказано, що матерією Евхаристії в східнім обряді є квашений хліб — а нема там сказано, при допомогі чого має бути викликане киснення. Львівський синод каже, що просфора має спечися з муки, води і кваску — а нема ближшого означення, що таке той квасок. Нині загально прийнято, що до житної муки, коли з неї печеться хліб, дається квашене тісто з попереднього печива з домашньою дріжджів, а до хліба з пшеничної муки уживається дріжджів. Отже дріжджі є тим „кваском“, що спричиняє киснення. Нині загально уживається при печенню просфор тільки дріжджів — церковна власть о тім знає — отже можна держатися того способу зі спокійною совістю.

2) За кого відправляється церковне правило? На се питання маємо відповідь в рішеннях Львівського синода, стр. 119 і 120: „Най добре зрозуміють священники і діакони, що се не аби які молення, лиш всенародні і то приношені священослужителями в імені Церкви, сповнюючи післанництво у Бога за нарід, для того їх залишення“ і т. д. 2) Кажуть, що хто 6 годин працює в церкві, є вільний від правила. Про се синод Львів., котрий видав закон відносно правила, не згадує, а Noldin, котрого маю під рукою; (нове вид. 1910 р. стр. 820 і 813) каже, що причини, котрі звільняють від правила, є слабкість і заняття, котре без великої невинности не дається сполучити з відчитуванням, правила і на стр. 813 дає таку нотатку: *Falsum est eum a recitatione officii excusari, qui interdium per septem horas gravibus laboribus occupatur immo ne ille quidem per se a recitatione excusatur, qui interdium per decem horas gravibus et urgentibus laboribus occupatur* — хіба що тою працею так умучений, що без великої трудності не може відчитати.

3) До чого обов'язаний священник, котрий занедбує правило? До того самого, що кожний чоловік, котрий тяжко грішить. Вправді у моралістів є згадка про реституцію певної частини доходів (ex beneficio ^{1/10} парох чи завідатель) на побожні цілі, однак в Синоді нема про те згадки.

4) Чи вільно давати слюби (вінчання) в середи і п'ятниці в загальниці? Чи вільно дозволити забави з музикою на Богоявлення або в неділю Томину? В додатку до Львівського синоду на сторінці 586 є сказано:

Час освячений є: Від дня по св. Филипії аж до Богоявлення Господнього включно. Від неділі мясопустної аж до неділі Томиної, від понеділка по неділі Всіх Святих аж до празника св. Петра і Павла, від св. мучеників Макавейських аж до празника Успенія Пр. Богородиці, в день Усікновенія ч. глави Івана Хрестителя, на Воздвиження ч. Христа а також в середи і п'ятниці, в котрих приписаний піст—є заборонено відправляти весілля (а тим самим і забави з музикою). Отже в середи і п'ятниці, коли нема посту вільно давати слюби.

5) Які тепер задержані гріхи? Ті самі, які були і перше себто: 1) Добровільне чоловікоубивство. 2) Побиття батька або матери. 3) Кровозмішання в першім ступні споріднення або посвоячення. 4) Зігнання плоду, хочби й без наслідку. 5) Скотоложство. 6) Сповідь перед священиком, з Римською Церквою незєдиненим. 7) Тілесне змішання з Жидами обох полів і мамчення у Жидів. 8) Добровільний підпал будинків, хочби пожежа і не наступила. 9) Також переступлення обіту повздержаности або умірености від оп'янюючих нап'итків. Вправді на час війни були резервати завішені—однак тепер вони знов обов'язують. В А Епархіяльних Відомостях з року 1922 ч. 2 на стороні 6. сказано: „що до резерварів ординарійських, то як взагалі в часі війни так і в часі сповіди пасхальної суть завішені“—зн. поза часом пасхальної сповіди обов'язують.

† о. Кирило Пачовський

декан і парох в Старих Богородчанах.

В грудні с. р. минає десять літ від тої хвилі, як Богородчанщина прощала в послідну путь свого довголітнього пароха, декана, повітового віцемаршалка і провідника на ниві культурної і політичної праці.

Якось так зложилося було тоді, що тодішня наша преса навіть не згадала про смерть сего заслуженого на церковній і народній ниві робітника. Може бути, що тодішнє люте время перешкодило тому.

Щоби направити хоч вчасти се занедбання, подаю тепер в десятиліття смерті Покійника сих кілька стрічок про Нього на вічну, заслужену пам'ятку.

Покійний о. Пачовський родився 1844 р. у священичій родині в селі Солонці, львівського повіту, де Його батько о. Іван був парохом. По укінченню народних шкіл у Львові учився в бережанській гімназії і там склав іспит зрілости. Богословію студіював у Львові. По висвяченню обняв посаду сотруди́ника в селі Зарічє, прилученім до парохії Старі

Богородчани, де парохом був тоді вже також покійний о. Алексій Заклинський, бувший посол до австрійського парламенту і автор кількох загально знаних і співаних пісень. В р. 1877 став пок. о. Кирило Пачовський парохом міста Богородчани і на тім становищі перебував аж до 1892. р., коли то перенісся на парохію до сусіднього села, Старих Богородчан, де й помер в 1920. р.

Час душпастирювання о. Пачовського в Богородчанах-місті, а опісля і в Старих Богородчанах се пасмо великої і безперервної праці, передусім в церкві і школі. Точність у відправі богослужень, все підготованість до проповіді, й такаж сама ревність в уділюванні науки релігії в 4-класовій народній школі в часах, коли лише частина собратів розуміла значіння навчання релігії і виконувала сей обовязок, як треба.

Таку точність і совісність у виконуванні своїх обовязків виявляв покійний і як декан, а опісля як віцедарш. не згадуючи вже про його працю в Повітовій Шкільній Раді, в громадській раді і пильний догляд власного господарства для удержання родини, що складалася з дружини, Ольги з Левицьких і п'ятеро дітей: трьох доньок і двох синів.

Попри точність у сповнюванні своїх душпастирських обовязків виявляв Покійний велику дбайливість о добро своїх парохіян. Вже в перших роках свого душпастирювання в Богородчанах мав з тої причини великий процес: оскаржено було Його о державну зраду, за підбурювання людей проти панів і жидів. Процес тягнувся більше як два роки у станиславівським суді і вкінці виявилось, яка то була державна зрада, яке підбурювання людей проти панів і жидів: судова розправа виказала, що о. Пачовський, стаючи в обороні убогого населення, упігнувся у жандарма і жида, що сидів на рогачці і побирав ярмарочне мито, щоби з селян з поблискої громади не побирано ярмарочної оплати два рази за один візд у місто. Суд увільнив покійного від вини і кари, але що то коштувало небіжчика грошей, а що часу і жури!

Свою дбайливість о добро свого народа виявляв покійний ще більше тим, що дуже старався і помагав убогій міщанській молоді вчитися. Щороку висилає кількох хлопців до гімназії в Станиславі. Сеї справи дуже пильнував. Убогих батьків, що через убожество не мали відваги посилати своїх синів до вищих шкіл, спонукував до сего радою, заохотою, а то й доганою. Хлопцям, що їх висилав до гімназії, помагав не тільки радою, понукою, але також матеріально: заходами о приняття до бурси, підмогами з Повітової Ради і своїм власним грошем, хоч сам мав дуже тяжкий дім. Був випадок, що за одного ученика заплатив в бурсі сам всю оплату, якої мати ученика не могла

заплатити. Тільки завдяки Його заходам і допомогі вийшло з міста Богородчан значне число нашої інтелігенції.

Політичної і освітньої праці небіщик також не за-недбував. Доки жив і жили ще Його співробітники священники: о. Паук з Саджави, о. Андрохович з Горохоліни, о. Рудницький Нестор з Яблінки і о. Рудницький Антін з Богородчан міста, доти Богородчанщина посидала все до галицького сойму Українця.

Хоч покійний зачисляв себе до «старорусинів», то в народній роботі все йшов солідарно, ба й давав провід.

Як людина був незвичайно тактовний, лагідний, для вірних батько, для собратів вирозумілий брат.

Доля не жалувала Йому ударів. Скоро стратив одного зятя пок. Д-ра Зелинського, зазнав багато прикростей в часі світової війни а особливо в р. 1916—17. Тоді мусів не тільки покидати хату і парохію і жити примусово поза австрійським фронтом в Саджаві, але й мусів ще дивитися, як огонь, підложений австрійським військом, нищив увесь Його добуток і добуток Його парохіян — а все зроблено нібито із стратегічних зглядів.

По відступі російських військ вернув до парохії. Парохіяни, хоч самі не мали де мешкати, побудували покійному маленьке помешкання і збиралися будувати нову церкву на місці погорівшої.

В січні 1919. р. помер у Львові старший син покійного, Ярослав, суддя і визначний громадянський працівник у Львові; в кілька місяців пізніше помер молодший син, Константин, гімназійний учитель в Коломиї; на Україні помер в тімже році зять покійного, о. Володимир Яворський, парох Жиравки, духовник У. Г. А., також визначний народний діяч. Вкінці прийшла найбільша втрата: смерть забрала в р. 1920 покійному і дружину, з якою прожив 48 літ і яка була правою Його рукою в Його, особливо харитативній праці.

Втрата в такім короткім часі всього майже майна, дружини, трое дітей, жура о долю сиріт скосила скоро і Покійного. Помер в грудні 1920 р. На похорон, що відбувся д. 5/ХІІ в Старих Богородчанах, зіхалося було багато духовенства і зійшлася була маса народу з самих Старих Богородчан і околичних громад, хоч студінь була доскульна. Зі сльозами в очах прощали покійного устами о. Білінкевича з Раківця і о. Гриця з Солотвини: духовенство, парохіяни і вся Богородчанщина.

З політичних і національних зглядів не взяли участі в похороні ніякі власті; навіть Повітова Рада не взяла участі, хоч покійний був до 30 літ урядуючим віцемаршалком.

Отся коротка згадка про життя і діла покійного о. Кирила Пачовського нехай буде живучим на науку, а Йомуж тут на землі маленькою нагородою за добре серце, за дбайливість о добро свого стада, за ревну працю на славу Божу і на добро свого народу.

о. Й. Проць

НОВІ КНИЖКИ

Помічні рисунки при науці релігії в перших роках навчання. 31 відручних образків з поясненням. Видав о. В. К. Зборів 1930.

Парох Зборова, о. Василь Кулик не загнувається на рецензента, що відкріє його повне імення, бажаючи обговорити його цікаву книжечку. Подання свого авторства тільки ініціалами свідчить звичайно о тім, що автор не довіряє собі, чи його праця вдалась йому, чи може треба за неї соромитись і тому красше вкрити себе криптонімом. В цьому разі зайва була скромність. О. Василь Кулик, хоч не заводив катихит, дав нам добру, нову й потрібну книжку, яка зробить велику прислугу о. катихитам й душпастирям.

Принцип „школи праці“, загально прийнятий тепер в дидактиці всіх предметів, аж просився від давна, щоб і релігію оживити, вияснювати рисунком, бо рисунок це нічо іншого, як графічне оповідання. Рисунок, нарисований дитиною, віддасть катихитови нераз цінну прислугу тим, що він вгляне через рисунок в душу дитини, як вона оповіджену ним подію зрозуміла і як вона собі її представляє. Не говоримо тут о пропорціях чи величині представлених осіб і річей, не говоримо о перспективі, бо ті в діточих рисунках грають побічну роль, але як не використати ту охоту до рисунку у дитини, яка якраз береться до рисовання найтрудніших річей і охотніше рисує прим. чоловіка, коня, корову, як дім або дерево? І томуто й німецькі катихити видали вже кілька книжечок з помічними рисунками до навчання релігії. Для приміру назву: Alfred Hoppe: Zeichnen im Religionsunterricht (вичерпана в книгарнях); Martin: Zeichenbüchlein; Fr. Hörmann: Lebendiger Unterricht; W. Straub: Malendes Zeichnen; A. Scheid: Zeichnen im Religionsunterricht. В наших шкільних підручниках пок. о. Івана Рудовича дуже часто стрічаємо таке завізвання до дітей: „Діти, нарисуйте (прим. Хрещення Іс. Христа), але самих підруч-

ників таких рисунків не було. Дав нам їх вперше о. Кулик, а саме:

1. Сотворення світа. 2. Рай. 3. Стручення сатани. 4. Гріх первородний; 5. Вигнання Адама й Еви з раю й обітниця Спасителя. 6. Жертва Каїна й Авеля. 7. Потоп і корабель Ноя. 8 Жертва Авраама. 9. Мойсей отримує божі заповіді. 10. Благовіщення. 11. Родження Іс. Христа. 12. Пастирі. 13. Три царі. 14. Стрітіння. 15. Утеча до Єгипту. 16. В Назареті. 17. В святині. 18. На Йордані. 19. В пустині. 20. Ісус навчає людей. 21. Чудо в Кані. 22. Помноження хліба. 23. Успокоєння бурі на морі. 24. Ісус благословить дітей. 25. Уздоровлення. 26. Воскресення Лазаря. 27. Візд до Єрусалиму. 28. Тайна вечера. 29. Знаряди мук Ісуса. 30. Пилат засуджує Ісуса. 31. Діаграма життя Христа від Вифлєса до Єрусалима.

Рисунки не тяжкі, непереладовані ні особами, ні річима, дадуться легко на таблиці нарисувати. Очевидно треба вправи й до таких рисунків і катихит, що хоче з них користати, мусить сам дома кілька разів собі їх перерисувати, щоби їх міг дітям дати як зразок. Шкода лише, що рисунки відбиті на цикльостилі, а не приготовані на окремих клішах, і тому вийшли не так, як слід.

Наклад малий; всього 400 примірників — тому радимо поспішити з закупом, бо готово скоро забракнути в продажі. Ціна, на жаль, не подана.

о. Юліян Дзерович

.....

ВСЯЧИНА

Друга конфіскація „Ниви“. 10. число (за жовтень) „Ниви“ прокуратурія знова сконфіскувала. Сконфісковано статтю п. н. „Сконфісковане Пастирське Посланіє нацих Владик“ (ціле) і одно місце із статті „Галицьким оком по Волині“. Увесь наклад того числа знищено і редакція була примушена ціле число наново печатати. Тому і вийшло 10. число із значним опізненням, з тої також причини і се число трошки припізнилося.

Відкликання. У 9. числі „Ниви“ на стор. 352, в посмертній згадці про бл. п. п. протоігум. Калиша подали ми м. ін., що Покійник, працюючи в міжепархіяльній обрядовій комісії, „належав на засіданнях тієї комісії до завзятих і послідовних прихильників якнайдалше посуненого латинізаційного курсу“ — що отсим відкликуємо, щоби не давати причини до застою в працях тої комісії.

Інсинуації. „Нова Зоря“ в ч. 71 з 18. IX 1930, в некрольозі бл. п. о. протоігум. Калиша написала: „В останнім часі працював у комісії обрядовій над упорядкуванням Богослужень в нашій обряді, де як предсідник заняв дуже визначне становище. На засідання комісії приходив з вели-

ким запасом знання і здорової орієнтації наріжні шкідливі для нашої Церкви струї, що грозять особливо тепер нашій Церкві”.

Американський „Католицький Провід“ в 19. числі з 15. X 1930, в посмертній згадці про бл. п. о. протоігумен Калиша написав: „В останньому часі був членом і предсідником Комісії для справ обрядових в нашій Церкві і своєю вимовою і розумними висновками причинився до переведення в Комісії однообразности в нашій обряді, проти нездорових струй деякого відлому в нашій Церкві, який поклав собі за ціль заводити православні церемонії і практики в нашій Службі Божій, на шкоду святої єдности і против 300 літньої практики“ (підч. наші).

Маємо надію, що Впр. Отці, члени тої комісії, проти котрих звернені зацитовані нами місця, а зглядно Преосвящені Ординарії, котрі їх до тої комісії виделегували, також зажадають відкликання тих кривдячих і шкідливих інсинуацій.

Вибори до польських законодавчих палат.

В неділю дня 16. падолиста с.р. відбулися вибори до польського сойму, а в тиждень опісля, дня 23-го падолиста до сенату. До обох виборів станули і ми Українці, і хоч вийшли з них з доволі великими матеріяльними втратами (зменшене число добутих мандатів), то все таки нарід виявив велику політичну зрілість. Хоч у жадному селі не уряджено ні одного майже віча та загалом не розвинено ніякої агітації, рід пішов масово до виборчих урн, віддавши на свою національну листу майже 3/4 мільона голосів і вибравши 21 послів до сойму (в тім одного Білорусина) і 4 senatorів. Національні меншини вибрали загалом значно менше число представників, чим до попереднього сойму. Німці замість 18 послів і 4 senatorів в попередньому соймі і сенаті вибрали 5 послів і 3 senatorів, жида замість 14 послів і 7 senatorів — 7 послів і жадного senatorа, білорусини ні одного посла, ні senatorа. В порівнянні із тими виборчими здобутками національних меншин ми вийшли, беручи під увагу всі обставини, з виборів доволі добре.

Інші українські партії, як Партія Праці і „Руська Селянська Організація“ здобули смішно маленьке число. РСО тільки в Золочівській окрузі здобула біля 8000 голосів. Комуністи вибрали 5 послів в чисто польських округах.

Із польських лист найбільший успіх у виборах досягнув Безпартійний Блок співпраці з Урядом (ББ), що добув 248 мандатів до сойму, а 2/3 усіх мандатів до сенату. Опозиційний „Центролів“ (зблоковані партії: ППС, Хлопське Сторонництво, Пяст, НПР) вийшов з виборів з великанськими

втратами (втрата майже половини того числа мандатів, що їх мали у попереднім соймі).

Посвячення бібліотеки Папського Орієнтального Інституту. Папа Венедикт XV Конституцією *Motu proprio* з 15. жовтня 1917 в кілька місяців після заснування Св. Конгрегації для Східної Церкви, яка кермує всіма церковними справами зєдинених східних Церков, заснував Папський Інститут для студій Сходу, що його завданням є розсліджувати і пізнавати церковні дисципліни Сходу та вязати під культурним, моральним і релігійним оглядом Схід із Заходом. Цей Інститут міститься в великій будівлі при пл. Св. Марії Маджоре.

В р. 1923 основано при Інституті бібліотеку завдяки щедрому дарови Св. Вітця Пія XI та дарам деяких католиків і достойників близького Сходу. Бібліотека з кожним роком зростала і розвивалася так числом книжок, як також заінтересуванням студіюючих. Початково мала вона скромне приміщення в салях Інституту; з розвоєм бібліотеки виказалася потреба нового поміщення в обширніших салях та модерного технічного уладження, щоби як найбільше удогіднити працю студіюючим в бібліотеці. В тій цілі добудовано до задньої частини будинку одно велике крило з великими салями, призначеними для бібліотеки. — Перша саля — це саля консультацій (*salone di consultazione*); вона уряджена з великим комфортом і призначена для праці для студіюючих; в ній теж знаходиться т. зв. підручна бібліотека, що в її склад входять: грецька і латинська, патрологія, збірка актів соборів, енциклопедії, лексикони, словарі та цінні річники журналів на різних мовах. Між річниками знаходяться й українські річники „Богословії“, „Записок Наук. Т-ва ім. Шевченка“, є також словар Грінченка; все таки український відділ в тій частині бібліотеки представляється дуже слабо і прямо блідне в порівнянні з російським. Розуміється, що нема в тому вини заряду бібліотеки, хиба тільки нас самих, що слабкий в нас науковий рух, і що не посилаємо примірників чужим бібліотекам.

Друга велика саля — це конференційна саля, яка служить для депозиту книжок, до якої доступ має тільки обслуга. Урядження її дороге, вигідне і гігієнічне. В салі триповерхові полиці, які не йдуть рівнобіжно зі стінами, а тільки поперечно до них; а між ними свободний перехід, так, що легкий є доступ воздуха і людей до книжок. Ціла стеля скляна — тому саля добре освітлена.

В бібліотеці знаходиться досі около 20.000 томів; крім того щомісячно приходить 175 журналів на різних мовах, переважно східних. З українських журналів приходять „Бо-

гословія“ — „Записки Наук. Тов-а ім. Шевченка“, „Нива“ „Тризуб“ (з Парижа).

Добудовання до будинку Інституту крила для бібліотеки вигідне і багате вивінування бібліотеки виконано коштами вдови-баської аристократки — Й. Вікторіни Ляррінага і Арріага, яка під впливом папської енцикліки „*Regum Orientalium*“ віддала на ту ціль поважну частину свого маєтку. Тому над входовими дверми до конференційної салі видніє між трьома артистично золотом прикрашеними сталевими таблицями в середині таблиця з таким написом: „*Pio P. P. XI P. M. — Pro suo erga orientalia studia zelo — Victorina de Larrinaga et Arriaga — Vid. de Basabe — humilis et devota dabat*“. З бічних таблиць — на одній вирізьблено родинний герб жертводавця — а на другій герб Папського Орієнтального Інституту. Праці над улагодженням салі для бібліотеки викінчено якраз зпочатком цього академічного року, так, що від падолиста бібліотека, уміщена в нових саях, віддана вже до публичного вжитку.

14. падолиста в день св. священомученика Йосафата (по новому стилю) відбулося торжественне посвячення бібліотеки. В торжестві взяли участь численні церковні і світські достойники та дипломатичний корпус при Апостол. Столиці так, що конференційна сая, в якій торжество відбувалося, була переповнена учасниками. Торжество удостоїли своєю присутністю Ем. Кардинали: Гаспаррі Петро, Фрівірт, Скапінеллі, Сінчеро і Гаспаррі Генрих. На програму торжества зложилися хорові виступи Папських колегій — української, грецької, етіопської, маронітської та російської, промови президента Інституту, Преосв. Д'Ербінія і кард. Сінчера та торжественний обряд посвячення, довершений кард. Сінчером.

Українська колегія відспівала два хорові кусники 1) До Йосафата і 2) Блаженні людиє — Бортнянського. Спів випав, на жаль, дуже слабо; а це дуже велика шкода. Перед так добірною публікою, яка була на тім торжестві, належить виступати або з добре підготованими кусниками, або радше не виступати. Правда, на оправдання хору колегії треба сказати, що час до підготовки був малий та що сая була переповнена учасниками і тяжко було співати. Все таки мимо тих самих недостач хор „Руссікум“ (всього 4 співаків) випав куди красше, чим хор української колегії, якого чисельний склад досить поважний (виступало около 15 співаків); тому й хор „Руссікум“ зєднав собі симпатії публіки. А ледви чи зєднав собі симпатії хор української колегії, яка й доси називається історичною назвою *Ruthenorum*. — Певно це наша назва історична з не дуже давньої минувшини і як така нам не чужа; але, на жаль, вона не відповідає

теперішности, в якій весь нарід приняв назву „український“, тому й не диво, що та історична назва, уживана ще й тепер, вводить замішання в поняттях чужинців про нас так, що появляються такі куріози як прим.: В „Enciclopedia Fascibile 1930 — видання R. Bemporad Firenze на стр. 221 знаходиться таке: „I popoli d' Europa classificati secondo la lingua da esse parlata:

Slavi { Russi: Grandi Russi, Bianchi Russi, Piccoli Russi,
Ruteni — nella Galizia.

Виходить, що ті Piccoli Russi і ті Ruteni — це дві окремі нації etc.

Співи колегій були переривані промовами і самим обрядом посвячення. Преосв. Д'Ербіні в своїй промові подав начерк розвою Інституту і бібліотеки та подякував жертводавцви п. Ляррінага і Арріага за дар, а присутним достойникам і публиці за участь в торжестві.

Кард. Сінчеро говорив в своїй промові, що з великою радістю і одушевленням благословить цю бібліотеку, бо вона є здійсненням горячого бажання св. Вітця і тому, що це бібліотека, призначна для студій річей і матерій Сходу. Основне-ж пізнання Сходу по словам Енцикліки св. Вітця Пія XI „*Rerum orientalium studiis*“ — починається в великій мірі до зросту взаємної любови, взаїмного розуміння і пошани між східними і західними. Тому й та бібліотека в Римі це велике добро. Достойний промовець висказав при кінці горяче побажання, щоби та бібліотека розвивалася чим раз красше під батьківською опікою Всевишнього за заступництвом Преч. Д. Марії, всіх святих Учителів і св. Йосафата, патрона дня торжества посвячення.

о. Лев Глинка

Престол папи Григорія VII. У Палермі віднайшли старинний престол, котрий був престолом папи Григорія VII в XI ст.

Конгрес христ. церков відбувся у Берні (Швайц.) від 6—12-IX. 1930, очевидно без катол. відпоручників. Головним ініціатором тих конгресів є шведський протест. архієп. Седербльом. Головною темою конгресу в Берні була kwestія: що є Христова Церква? Присутні були делегати протестан. церков, старокатолицької і англіканської й православної церкви. До якогось порозуміння очевидно не дійшло.

Спростовання „До замітки „Ниви“ ч. 5, на стр. 189, прошу в слідуючій числі подати моє спростоване: В цілій дієцезії Пінській і в сусідніх на Богослуженнях не вимавляєсь

„Господі памілуй“ лиш „Господі помілуй“ не „ва вєкі“ лиш „во вєкі“ т. є, в церковнім язиці „г“ читаєсь як г, „о“ завше, як о.

А чому на Богослуженнях тут так вимавляєсь, а не по галицьки? Відповідею на се є рішене на з'їзді гр.-кат Священників в Піньську дня 19/XI 1928. під проводом Єпископа, де одноголосно рішено так точно відправляти і вимовляти Богослуження, як в тутейших нез'єдинених Церквах відправляєсь“.

святи. З. Каленок

Протикатолицький закон в Греції. Від давна існує в Греції закон, який заборонює переходити з православної віри на иншу і на відворот, що в практиці припинює поширення католицтва. Ся заборона т. зв. прозелітизму стала скріплена новим декретом уряду з дня 23.VIII 1930. р., який має на цілі „охорону гелєнського духа“ перед католицькими впливами. Новий декрет замикає не тільки чужі негрецькі школи, якими кермують переважно чужинці, католики, але й школи грецькі, в яких діти визначніших родин виховуються в католицькій дусі. Священникам грецького обряду, яких називають з погордою „уніятами“, заборонюється з покликом на сей закон носити грецького крою одіж і правити в грецькій обряді Сл. Божу, а також ідуть змагання замкнути їх семинарію і релігійні та добродійні товариства.

В тім напрямі працює православне духовенство з митроп. Хризостомом на чолі, який в імени св. Синоду вислав для 9. вересня с. р. слідуєче письмо до міністра просвіти Папандрева: „Св. Синод, довідавшись, що запала важна постанова, яка заборонює з одної сторони грецьким питомцям ходити до чужих шкіл перед укінченням елементарного курсу в грецьких школах, а з другої сторони священникам уніятам носити одіж православного духовенства та що сього рода зарядження вже затвердила рада міністрів, виказує найгорячішу подяку Церкви і т. д.“

Новий будинок Григоріянського університету посвятив дня 6. падолиста 1930. р. в присутности численних кардиналів, світських і духовних представників та 1500 питомців кард. Біслеті. Величезний будинок займає 8000 м² площі і є на 23 м. високий (крила 29 м. високі). Зараз при головнім вході знаходиться університетська каплиця з одної сторони і адміністраційні бюро з другої. З викладових саль заслугують на увагу 3 кольосалні, амфітеатральні збудовані саль з 750 місцями для слухачів. Бібліотека має простори, які можуть помістити 400.000 томів. Третій поверх є призначений на мешкання для професорів, четвертий для инших членів Ісусовців.

Переслідування релігії в Мексиці заломалося на упорі і привязанню народу до віри і Церкви. Гонитель Каллес, здискредитований аграрною реформою і залицянками до большевизму, стратив союзників і лишився при малій партії прихильників. Головний генерал народньої революційної партії сказав виразно, що Каллес став божищем минулих днів і виповів йому службу. Церква La Soledad при головній вулиці Мексика, замкнена Каллесом 1926, р., перейшла дня 30. серпня 1930. р. назад в руки католицьких властителів, бо всі вірні бойкотували її завзято за цілий час правління Каллеса, який хотів поволи втягнути католиків до народньої мексиканської церкви. Духовенство, витерпівши тяжке переслідування, в часі якого згинуло 147 священиків, віднесло остаточно перемогу. Гроби мучеників за віру стали місцями прилюдного почитання і навіть деякі з них уважася загалом місцями чудесних ласк.

Рай для жидів. В Радянському Союзі після офіційної статистики є 2,800.000 жидів. З того 21% урядників, 25% робітників, 21% ремісників, 12% промисловців і 8% рільників. У школах є 14,7% жидів слухачів висших технічних шкіл, 17,7% в торговельних, 15% в медичних, 11,5% в педагогічних, 21,3% в школах гарних штук. На 417 членів центрального комітету є 127 жидів.

В Білгороді в Югославії є вже 32.000 католиків римського обряду і кількості католиків грецького обряду. Білгород тепер має 300.000 мешканців. Для римо-католиків недавно основана вже пята парохія. Для гр.-католиків основана покищо „душпастирська стація“, яку займає о. Іван Будинський, неосерей, що також на нашій львівській Богосл. Академії через рік слухав викладів.

Катол. священик міністер соціальної опіки на Мадярщині, Др. Йосиф Ваш помер 9.IX с. р. в Будапешті. Він був міністром і zarazом підпредсідником державного уряду через 10 років.

Новий катол. університет в Чиле. В Сантіаго основано католицький університет. Се перший католицький університет в полудневій Америці, яку переважно замешкують католики.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарня Щасного Беднарського в аренді „Промислу Графічного“
Львів, Ринок 9.

Церкви купують СВІТЛО

лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

Львів, вул. Окружна 13 (Бічна Кульпарківська 9)
Численні признання за добірний товар, наші трійці і поставники безконкурентні. Дипльом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго.
Жадайте цінників.

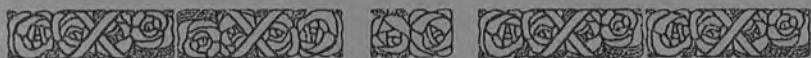
Подяка

Підписаний Комітет Церковний в Подусільний складає щиру подяку Вп. П. Зваричеві Михайлови з Рогатина за артистичне виконання Іконостасу для Церкви в Подусільний. Як солідного і zarazом дешевого свого артиста-різьбаря поручаємо його Всч. ОО. Парохам і Хвальним Комітетам Церковним.

За Комітет

О. СЛУЖИНСЬКИЙ МИКОЛА
парох

СОКЕРКА МИХАЙЛО
ВИТВИЦКИЙ ІВАН

Дентист ЯКІВ НАСС

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. пов.

Телефон 65—73.

години урядові 9 — 1 рано і 3 — 6 по полудни

Лічення, пльмбовання і винимання зубів без болю. Скріплювання розхитаних зубів. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджуються в найкоротшому часі. — П. Т. урядовцям і студентам
знижка —

Найліпші дзвони і всі церковні предмети
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинок українська кооператива

ДОСТАВА

в своїх складах. ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМІШЛЬ

Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, і п. Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви, З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

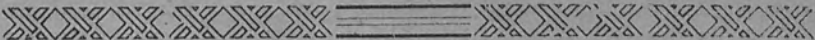
Передплата вносить 18 зл. річно
піврічно 9 зл., чвертьрічно 4.50 зл.
— для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

Батькови Народу	449—451
о. Др. Йосиф Сліпий:	
Митрополит - Ювілят	
і Духовна Семинарія у Львові	452—455
о. Др. Трохимчук:	
Незабута прогулька	455—458
Др. Г. Костельник:	
Епоха Митрополита Андрея	
Шептицького	458—464
о. Др. Андрій Ішак:	
Промова на концерті	464—470
о. Александер Бучацький:	
Митрополит на „відпочинку“	
у Підлютім	470—471
о. В. К.	
В Ювілейний Рік	472—473
о. Вол. Кармазин	
Книжка й душпастирство	473—478
Др. Г. К.	
Куток мови	478—480
Нові книжки	480—481
Всячина	481—488
Проповіді	
Зміст річника з 1930 р.	

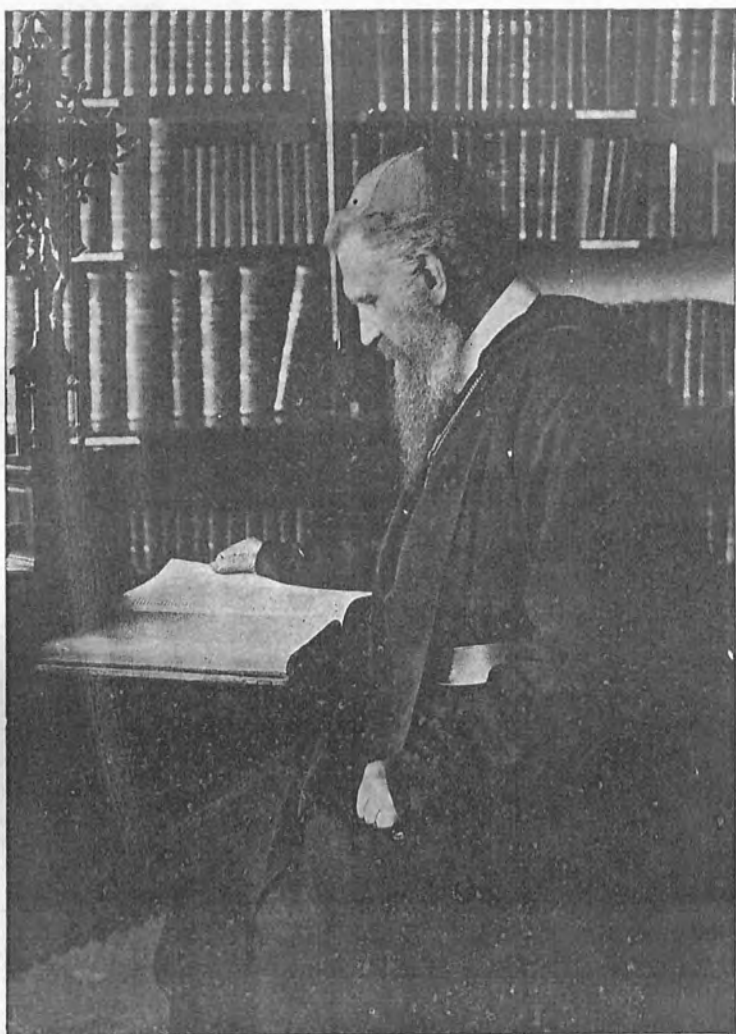

До Вп. Передплатників **И И В И!**

Минулого місяця ми вислали поштою всім Передплатникам, які залягають з повною передплатою, повідомлення та долучили поштові складанки. З сим числом розсилаємо також поштові складанки (чеки), де є зазначено, скільки хто має доплатити до кінця с. р. за передплату. Дуже прохаємо вирівнювати свої рахунки за сей рік (1930), бо кінцеві місяці року се тяжкий „передновок“ для часописів, що удержуються тільки з передплат, як от і наш часопис.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

**Високопреосвященний Митрополит Андрей
в бібліотеці в Амстердамі**

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. : Передплата вносить 18 зл. річно
з проповідничим додатком : піврічно 9 зл., чвертьрічно 4'50 зл.
— в 1 арк. до кожного числа — : — для Америки 3 долари річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чекове конто: 151.092

БАТЬКОВИ НАРОДУ

Привіт на 30-літний ювілей Його творчої праці

Коли вечірній сумерк вкривав нашу Церкву і вона, прибита і погорджена ворогами й «приятелями», задихувалась на своїм вузкій загумінку, замкнена і закрита перед широким світом, наче ті Апостоли перед зісланням Св. Духа — прийшов до неї із чужого (здавалось вже) шляхотського роду, Ти, післаний божим Провидінням, щоби розяснити і розігнати ту сутінь, яка наче павутинням обсо-тувала її життя та солодким сном клалася на повіки її пастирів.

Важке завдання вложило боже Провидіння на Твої ра-мена, вкладаючи на них архіерейський омофор. Треба було в ослаблений організм рідної Церкви влити нової, свіжої крові, окрилити її новими ідеями, навязати нитки до її великого минулого і, обновивши її в нутрі, вивести її — як синтезу церковного Сходу і Заходу, як воплочення повсякчасної туги Христових Намісників за церковною єд-ністю — на широкі шляхи нинішнього світа.

З молодечим жаром взявся Ти за працю біля її обнови. Пастирські послання, місії, проповіді, духовні конференції, креування нових єпископств, віднова старих і оснування нових монаших чинів, канонічні відвідини вірних, тут у краю і в далеких заморських краях, змагання до тіснішого об-єднання усіх частин нашої Церкви уряджуванням єпископ-ських конференцій, створення найвисшого наукового центру — се ті середники, якими Ти обновив нашу Церкву і скрі-пив її в нутрі.

І ось після 30-ти літ Твогого верховодства у ній за-грава нової доби спалахкотіла на її овиді. Вона піднялась

Львівська державна
наукова бібліотека

№ 11

5060

і випрямилась. І зродилась у ній та давня, благородна гордість і почуття своєї краси і вартости та свого великого післанництва.

Та Ти не тільки підняв ту Церкву із закостенілості і обнови її, але розніс її славу по широкому світі. Рим, Велеград, західна Європа, Суздаль, Київ, Петроград, Америка, північна і полуднева — ось ті трибуни, з яких Ти голосив світові про невмиручість і високі завдання українського католицизму. І очі Заходу звернулися на українську католицьку Церкву — що досі була для нього закопанним скарбом — як на ту точку, в якій схрещуються церковний Схід і Захід зі своїми великими ідеями, як на той поміст, що лучить одних і других. І вона стала предметом зацікавлення з боку церковних кругів Заходу та немало причинилася до того великанського церковного руху в катол. світі, що, звернений лицем до християнського Сходу, змагає до відродження релігійного духа.

І тому Ти для неї розголос і слава. Для неї Ти не завагався піти на муки і знущання. Зі Львова аж до непривітної монастирської тюрми в Суздалі брязкіт Твоїх кайдан голосив цілому світові величчю внутрішню силу української Унії. Від часів Рутського і св. Йосафата не було в нашій Церкві більшого над Тебе!

Ти її Обновитель і печаливий Батько, Ти Ідеолог її історичного післанництва, Ти її слава і гордість!

* * *

Та Твоя праця оберталася не тільки у межах Церкви, для піднесення й звеличення якої Ти приніс в жертву майже всі сили Свого геніального духа, але Ти зрозумів ясно, що Церква ся, се Церква українського народу і йому віддав Ти другу половину свого серця та став і для нього Батьком і Вождом. І зазначився Твій жертвенний труд на всіх ділянках національного життя. Наука і мистецтво, освіта і школи, бурси і сирітські захисти, економічні й суспільні установи — ось поле, по яким Ти розсіяв перли Твого жертвенного труду і Твоїї безмежної любови до Рідного Краю.

Під Твоїм омофором виростала новітня українська нація із ясно скристалізованою ідеологією. Кипіло національне життя, переливалось мов те море срібно-перлистими філями, зеленів і процвітав широкий український лан, зближався час жнив. А Ти радів радощами народу, і Твоя радість уділювалася усім робітникам на широкому українському лані.

І прийшов довго очікуваний час жнив. Вийшли жінці і заспівали пісню подяки Богови, а Твоя рука їх на нові труди благословила.

Та серед жнив захмарилось небо, зірвалася буря, вдарили громи. І перервалася праця... застогнала українська земля, похилилась у смутку Твоя могутня постать. Та не на довго! Випрямилася знов.

Хоч слабій тілом, поїхав Ти у широкий світ шукати правди народови.

Бадьорість вступила в народні маси. «Митрополит з нами!» — понеслось по всім усядам. Навіть ті, що досі вперто не довіряли Тобі, переконалися, що Ти і нарід — одно!

І Ти знов при роботі. Знов став орати переліг — запущений, зруйнований, политий кровю! Ти знов, як усе, готовий на найбільші труди, на посвяту, на жертви — для народу. Чи ж мігби Батько покинути дітей у хвилях смутку і зневіри?!

І хоч довкруги Тебе шаліли вихри і бурі лютували, і хоч у Тебе били громи брехні і ненависти Твоїх ворогів — своїх і чужих — Ти і тепер не подався і не зломився на Твоім шляху ні разу!

І знов під Твоім проводом і захистом, під Твоім ласкавим батьківським серцем — руїна замінилася в цвітучу леваду. На пожарищах зацвили нові цвіти нового українського життя. Мов легендарний фенікс із попелу, встав нарід, відмолоджений, бадьорий, готовий на нові труди, на нові подвиги.

А коли пійма вкрила ще раз овид національного життя, коли ще раз вдарили громи і завилася буря — Ти знов тим ясним сонцем явився, щоби хоч внасти розсвітити чорні хмари і розігнати той жах і терпіння, які несла з собою буря. Ще раз піднялася високо Твоя, похилена вже, постать і зважилась на найбільш болючий подвиг, подвиг, рівний хрестоношенню..., а Твоє могутнє слово влило у серця мільйонів нову потіху, нові надії.

А за Твою працю, за Твої багатоцінні труди і жертви, зложені на жертівнику Церкви і Батьківщини, за радість і тепло того сонця, яке Ти розсіваєш по всім усядам широкої української землі — у дні Твого пресвітлого Ювілею клоняють перед Тобою у щирій подяці свої голови всі сини української землі. Навіть вороги Церкви, бачучи Твій безпримірний подвиг, не можуть здержати свою подиву для Тебе!

І ми, Твої найблизші сини та сподвижники у здійснюванню Твоїх великих ідей і задумів, у дні всенароднього Свята Твого Ювілею, лучимось з цілим народом в горячій молитві до Творця світів: Те наше Сонце, ту нашу Славу і Радість, нашого Батька й Опікуна збережи нам на довгі літа, Господи!

Редакція.

МИТРОПОЛИТ-ЮВИЛЯТ

і Духовна Семнарія у Львові

Ваша Ексцеленціє! Тридцять літ минуло, як Льва-город, оповитий смутком після смерти свого Митрополита, бл. п. Юліяна Куїловського, загомонів радістю, пристроївся святочно, задзвонив у свої милозвучні дзвони і обляг залізничий двірець, щоби повитати свого нового князя Церкви і народу. І коли втихли невгаваючі оклики і гучні оплески, рознісся спів питомців Вашої Духовної Семинарії: «Слава во вишніх Богу» — «Витай нам, Владико». Бо й якже серед тої загальної втіхи могли не дати вислову своїй радості найменші Ваші духовні сини, яких радість є все найчистіша і найщиріша! А велику втіху будили великі надії! Тай справдилися вони більше, ніж мож було по людськи передбачити. Доказом того ці тридцять літ покірної жертви і велитенської праці, за які сьогодні, здіймаючи руки до Бога, дякує весь народ і кличе: «Благословена будь во віки вічні хвиля Його входу!» Хвалить і величає Вас нині одними устами наша Церква, наші установи, ціле громадянство. Хвалить і величає — бо має за що. Та найменші Ваші духовні сини, як звичайні діти, свого батька не вміють хвалити; вони лиш живіше люблять, невинно радіють і притуливши свою головку до Вашої груді, горячим, щирим серцем дають відчуті свою глибоку вдячність за все добро, яке Ваша Милість через тих тридцять літ оказували так щедро їхнім попередникам і їмже самим. Та колиб вони не отворили в нинішню хвилю своїх уст, то отсі могутні семинарські мури затряслися б і промовило б німе каміння... Бо мають вони багато дечого пригадувати собі у споминах і дякувати Вам за щось більше, ніж всі інші разом.

Найперше за той гарний приклад плакання свого священного звання від молодих літ і дороження ним як найціннішим скарбом Божим. Запалюється наше серце любовю до Бога, коли згадаємо Вас як трилітне дитя, що так побожно складало руки і ледви вміло шептати молитву, а вже з плачем домагалось від своєї матері дозволу на першу святу сповідь. З яким непорочним серцем приступали Ви тоді до першого св. Причастія! Як твердо заявили Ви тоді своїй матері: Я хочу бути священником і від цієї постанови мимо шутливих насмішок і відмов не далися нікому відвести. Чиж не підбадьорює нас у тяжких хвилях те слово, яке почули Ви раз від одного проповідника і глибоко заховали в своїм серці: «А чей священник є добродієм людства!» Скільки щирих молитов засилали Ви до Бога як

гімназійний учень, стараючися щодня бути на Службі Божій! З якою любов'ю віддавалися Ви богословській науці як студент прав! З яким трудом і геройським самозреченням вибороли Ви серед гірких сліз право на своє покликання у батька, що Вас так дуже любив і так дуже тому покликанню спротивлявся. Як росте наше серце, коли пригадаємо собі ту блажену хвилю, як на Монте Кассіно у стіп св. Венедикта, спадкоємця св. Василя Вел., серед важких дум, бачучи велич, красоту і маєстат латинської Церкви, осталися Ви при своїм обряді, збіднілій Церкві і вбогим народі!

Благословена була та хвиля, коли від трону Св. Отця Льва XIII почули Ви на тяжку тернисту путь мужні слова заохоти: *Optimam partem elegisti, quae non auferetur a te* — добру часть вибрав еси, яка не відойметься від тебе. Відтак упали Ви на коліна перед престолом у Добромилі і заявили всім: Я прийшов вести покайне життя в рясі і законних мурах.

І за той золотий приклад хай буде Вам, наш Батьку, перша наша дяка!

А як дивимося на Вас як священика, також маємо за що дякувати Богу і Вам: за ту покору і повне самозречення та за зразок життя по євангельським радам, що покинувши батька й матір і вигоди дому, взяли хрест і пішли слідом Христа, — пішли твердо, послідовно.

Яким широким серцем обіймали Ви вже тоді всіх наших братів, з якою неструженою ревністю голосили Ви по місіях Боже Слово і сповідями гоїли рани душ вбогого народу.

Які пориваючі духовні вправи голосили Ви нам, у сих святих семинарських мурах і будували наші душі.

І за се, Дорогий наш Батьку, прийміть другу нашу подяку!

А коли стали Ви єпископом і митрополитом, скільки любови сплило з Вашого серця на нас, скільки журби і передумувань коштувало Вас і скільки вложили Ви труду, щоби духа побожності і праці влити в нашу Духовну Семинарію, в якій покутували старі навички. Богато разів у конференціях, розмовах і вечірних гутірках старалися Ви доказати і впоїти в нас, що нові часи ставлять великі і нові вимоги до священика, що народ жадає тепер глибшого духовного життя, більше любови і посвяти для себе. А щоби наша Духовна Семинарія стояла на висоті завдання, не вагалися Ви і за власні гроші висилати чимало нас до заграничних європейських семинарій і університетів, щоби ми там поширили наш світогляд і поглибили богословське знання. А також тут у Львові перші спроби злету молодечого богословського ума, як «Католицький Схід», Аль-

манах богословів і інші, чиж не опиралися вони о Ваші широкі й могутні крила? Яка печальність о наше душевне і дочасне добро бе з пастирського листа, писаного до нас 1907 року, які золоті слова вичитуємо ми в тій програмі зреформованої Семинарії. Ще й досі гомонить у наших ушах грімке Ваше слово: «Зрозумійте, що нема на світі гіршого нещастя, як бути лихим священиком. Будьте патріотами цілим серцем, але не забувайте, що добрим патріотом лиш той священик, що добре сповнює всі свої обовязки».

Часом приходилось нам почути і прикре слово докору, та ми чули завсіди, що й у ньому бреніла ніжна, шовкова струна батьківського серця. А коли нераз втихали уста, тим сильніше говорило до нас отсе Ваше серце.

В 1907. р. мусіли кривджені й обиджувані питомці покинути львівський університет і перенестися до Відня та Кракова. Тоді як добрий отець поїхали Ви за нами до Відня, щоби там разом з нами відсвяткувати Йордан та щедрим датком облегчити гіркі і тяжкі хвили скитальства.

Коли вибухла страшна війна і Вас, неустрашимого борця за віру, повезли в далекий Суздаль—і тоді, в тюрмі, не забували Ви за нас, а кожде Ваше слово було цілющим бальсамом на наші душі і надією на Бога: З нами Бог!

А ті недавні подорожі по широкому світові, поза океан, чиж і не задля нас Ви їх піднялися? Колиби не Ваше прохання у Св. Отця Бенедикта XV, що так щедро Вас обдарував, і не призирані Вами жертви у католицькій Заході, то ніяким чином не могла була Духовна Семинарія стати так сильно на ноги в тих останніх тяжких літах. Ваші подорожі по католицькій Заході утвердили нас в тому переконанню, що Унія наша стояла і стоятиме все католицькою єдністю в вірі і що без цієї єдності не вдержать її ніякі часові ні людські зусилля. Лиш поміч Божа, свідомість єдності Христового стада, свідомість світлої минувшини, часів великих Отців Церкви, які разураз ставять перед очі теперішній Св. Отець Пій XI, перші століття християнства в єдності з Апостольським Престолом на Україні, до яких відкликувалися наші славні обновники Унії, св. Йосафат і Рутський, запевнять розвій і вічну силу Унії Сходу. Під тим гомінком кличем розвою Унії основана Вами недавно Богословська Академія. Вона є рівнож висловом вітцівської печальности о богословське образування питомців Духовної Семинарії.

А накінець шість єпископських свячень, приблизно 830 священничих рукоположень, тисячі-тисячі св. Причастій, чим не уділили Ви нам найцінніших ласк, що їх Господь вложив у Ваші святительські руки? І за се, любий наш Батьку, лине до Вас втрете наша синівська дяка.

Ваша Ексцеленціє! За тих тридцять літ обдарував Вас Господь неодною радісною хвилиною, але скільки теж було ран у Вашому серці! І якщо ми причинилися до сего, то покірно пробачення прохаємо. Не зі злої волі сталося воно, але з молодечої нерозваги. Свідком є се, що наша любов до Вас ніколи не остигала і не знаємо багато владик—та й Ваша Ексцеленція також, хоч обіхали цілу земську кулю, — до котрих їх духовні сини булиби більше прив'язані, як ми до Вас.

Прийміть ласкаво сі слова як вияв нашої любови і прив'язання зі запевненням щирої, на віки в пам'яті записаної вдячності, бо «фаз добром налите серце, в вік не прохолоне».

.....

о. Др. М. Трохимчук

Незабута прогулька

(присвячую Високопреосв. Митрополитови Кир Андреєви
у 30 ліття владництва)

Літ тому 20, в суботу, дня 28. липня збудив нас — питомців нашої колегії в Римі—ранішній дзвінок о годині $\frac{1}{2}$ 5. Ми вислухали Службу Божу, відслужену Високопреосв. Митрополитом і за добру годину в товаристві Високодостойного Гостя вибралися на прогульку.

Такі прогульки улаштував для нас цей, нами так щиро і тужно вичікуваний, Дорогий і Високодостойний Гість кожного року, приїхавши до Риму як найліпший батько до своїх дітей, що студіювали на чужині, не бачучи через кілька літ своєї батьківщини. Ся прогулька в напрямі Альбанолішилась в моїй пам'яті і записках до нині.

День встав якийсь хмарний і це децю захмарило й нашу радість.

Але коли ми всіли до трамваєвого возу і виїхали за місто, побачили з вдовolenням, що сонце розігнало мраку, хмари десь поділися. Хвиловий неспокій минув, вернула веселість до нашого серця.

Плян прогульки був такий, що ми мали їхати аж до останнього трамваєвого перестанку Дженцано, а при повороті відвідати наших товаришів-богословів, що в Альбанолі мали свою віллу.

До Дженцано їхали ми дві години; але як багато ми за той час побачили, годі описати... В трамваю заняли ми місця на поверсі. (Італійські трамваї, що виїжджають поза Рим, є поверхові). З обох сторін розлягався перед нами

вид на далеку околицю... Широкі сіножати, зелені виноградники, більші і менші горбки мигали нам перед очима. Лиш тут і там десь зпід горбка виглянула якась мурована хатина своїми сірими стінами, або зачорніло серед пахучого винограду дуло одної-другої гармати, з яких стріляють Італійці у хмари, щоби усунути їх небезпеку для винниці.

Сонце піднеслося вище і освітило синіючі в далі гори. Там видніло прегарне Монте Дженаро в товаристві поменших гір. А ще дальше знане нам Тіволі, де в серпні мали ми виїхати на вакації.

Ми минули Фраскаті, що наче притулилось до гори та розкинуло свої кам'яні хати посеред зелених дерев; минули Грота-Фerratу і гарною алеєю розлогих дерев доїздили до містечка Маріно. Перед нами в далі зазеленіло Монте Каво, а від нього у бік заблестіла Рокка ді Папа своїми, як сходи уложеними, домами. — „Боже! як гарно серед цієї гірської природи!“ — мало не вирвалось з грудей. І справді; щойно тут, далеко від столиці, пізнається, чому Італію називають у описах зеленим раєм.

Досі ще не показала нам мати — природа... За містечком Маріном побачили ми — чудо. Здається, що се запався вулкан, щоб на його місці повстало чудове Альбанське озеро. Побачили ми його здалека і оніміли з вражіння, захоплені його красою. Щойно по хвилі один-другий з нас відіззався словом подиву. Чудове воно справді. Ніюдин малляр не мігби віддати його краси. Бо годі перенести на папір все те, що бачили тоді очі. — Озеро! Воно таке синє, переходить в голубе, то міниться раз на зелено, то знову на фіолетно, коли розпливуться по ньому легкі філі. А коли такі дві філі зійдуться зі собою, розбіються тоді на білі верстви, зашумлять піною і розпливуться, щоб на іншому місці повторити той самий образ. А береги озера? Вони так нагло спадають, а зі всіх сторін покриті зеленою деревиною так густо, що здається нема зовсім приступу до нього. Мається вражіння, що тут природа нікому не хоче дозволити зблизька приглянутись цій красі.

Трамвай спішився, озеро ховалося, то знов показувалось нам з іншої сторони. Чим більше ми від нього віддалювалися, тим красше виглядало воно на зеленім тлі своїх берегів, під блакитним, італійським, погідним небом. Очі напоювалися чаром, душа розкошувалася, доки не скрилось воно нам за овидом.

Ми переїхали Кастель Гандольфо, минули саме містечко Альбано і Арічію та дісталися до нашої мети, до Дженцано. Висіли з воза і пустились по вуличках містечка. Зараз найшовся хлопчина, що показав нам дорогу до другого кратерового озера: Ляго ді Немі. І знову чудовий образ перед нашими очима. Ми сховалися від спеки під зе-

лений виноград якоїсь винниці і, відпочиваючи, любувалися гарним видом. Озеро Немі також положене в долині і є о половину менше від Альбанського, але не уступає тамтому щодо краси.

Пішла весела розмова. Високопреосв. Митрополит се спеціаліст у веденню таких принагідних гутірок. Кожного з нас вмів про щось запитати, кожному щось сказати, а всіх зацікавити. Це може лиш чоловік з всестороннім, основним образованием. — Нас було 16 молодих людей з різних галицьких гімназій, зі всіх 3 наших епархій. Були це звичайно здібніші абітурієнти, що подавалися тоді на богословію. Кожний крім теології і філософії мав ще свою спеціальність: Один літературу, другий штуку, инший музику; багато любувалося в християнській археології. — При таких довших розмовах теми змінювалися, а при кожній з них Впреосв. Митрополит говорив як знавець. Навіть щодо музики, хоч як покійно зазначував: „я не музик“ — думаючи тоді певно про музикальний слух, — коли на неї зійшла диспута, виказував велике знання її теорії. Ми подивляли завсіди, як може одна людина так много і так основно знати. Розуміється, що такі розмови в товаристві Іх Ексцеленції були не лиш милі, але незвичайно корисні. Наш світогляд поширювався, росла жадоба науки, повставало бажання бодай в частині наслідувати свого Митрополита. А що такі гутірки були ведені в дуже щирій, просто родинній атмосфері, тому ми всі так дуже привязувалися до Впреосв. Кир Андрея, що як діти на рідного батька чекали на Нього цілими місяцями, доки не надійшла телеграма, що знову приїде відвідати нас.

Та серед такої широї, веселої розмови час минає дуже скоро. Так було і в Дженцано. Ми й не оглянулися, а сонце підійшло вже високо. Нам треба було вертати, щоби ще перед полуднем бути в Альбано. До Арічії ми їхали, а далі вже пішки пустились в дорогу, щоби дещо розрухатися по довшім сидженню. Впреосв. Митрополит з огляду на свою ногу мусів їхати аж на місце і випередив нас з о. ректором на яку годину. Наші товариші, довідавшись, що зближаємося до їх віллі, вийшли нам на стрічу і дивувалися, що ми в саме полудне, під італійським сонцем, при кінці липня йдемо веселі, незмучені. Ми лиш дуже тужили за тінню і тому великий город перед віллею припав нам дуже до вподоби. Головно старезний, американський дуб, що розложив своє галуззя широко, мов запрошував нас вічливо сісти під ним довкола великого стола і любитися холодом.

Під тим гостинним дубом відбули ми пообідну спільну рекреацію на веселій розмові. Та не можна було тут довго сидіти. Нас манило озеро. Ми хотіли щераз його побачити

та охолодитися у його філях. — Купіль була чудова. І найзавзятіші пливачи могли наплаватися до схочу і ті менше відважні не могли нарікати, бо дно озера рівномірно поглиблювалось від берега, лишаючи для неплаваючих досить багато безпечного простору.

І булиб ми дальше веселі, вдоволені йшли до перестанку в Альбано та вертали щасливі до Риму, колиб не це, що Впреосв. Митрополит їхав з нами лиш до Грота Феррати. Там бажав відвідати грецьких Василян. Ми лишилися без свого Найдорожшого Гостя. Розмова нам не клеїлась, якась задума вдиралася до серця. Дехто лиш вдивлявся у заходяче сонце, що золотило—червонило хмари, усміхнулось ще на прощання, а потім сховалось за високі гори. Лишило по собі лиш сум і жаль... Земля зачала накриватись сірим покривалом—мракою, на траву і листки дерев посипалася дрібненька роса... сльози.

о. Др. Г. Костельник

Епоха митрополита Андрея Шептицького

Промова, виголошена на академії в Підгайцях в честь митрополита Андрея Шептицького з нагоди 30-літнього ювілею його митрополитовання)

Наш Високодостойний Ювілят, митрополит Андрей такий поважаний і люблений цілим народом, що не раз уже на святочних зборах в Його честь та в часописах вчисляли його великі заслуги, жертви й старання для нашої Церкви, для культури, для бідних. І—є надія—будуть ще не раз вчисляти. Се звільняє мене, коли припала мені честь промовляти на сій святочній академії в честь 30-літнього ювілею Його митрополитовання від обов'язку: піти тим самим шляхом. Те, що загально відоме, спробую освітити з точки, яка тяжко доступна, з точки вічності.

Хочу кинути оком на особу Високодостойного Ювілята та на Його діяльність, як вони виступатимуть у майбутній, віковій історії нашої Церкви й нашого народу.

Відгадувати майбутність з теперішньости се те саме, що читати з книги божого Провидіння. А пророк остерігає час, що божі пляни й думки так далеко від людських, як небо від землі. І весь думаючий людський рід свідомий тієї правди — особливо, коли йде про будучність, яку боже Провидіння ладить.

Всетаки людське серце й думки нездержно пруться в майбутність, щоби її відгадати. Коли в теперішності давить нас і ломить гірка невдача, переслідує недоля, тоді єдиною розрадою є надія на красшу будучність. Щоб тільки та надія мала реальні підстави! Український нарід від ряду літ саме в такому положенню. До давньої нашої, вікової недолі — долучилась по світовій війні нова, тяжка й дуже скомплікована. Інакша на Великій Україні, інакша тут у нас, інакша між нашими виселенцями в Америці. А леж вона обіймає весь наш нарід. Кожному кидається в очи, що наша стара історія пірвалась, її вікові форми розпалися, все рухається, все трясеться, все непевне, бо щойно в завязку. Родиться нова наша історія — яка? Гірша, чи красша? Чи се, що рухається, процес гниття, що веде до розкладу, до смерті? Або се фермент, що виділює благородні, красші частини, й веде до життя?

Чи падемо, чи ростемо? Чи тільки падемо, чи також ростемо?

* * *

Ось тут треба би нам заглянути до книги божого Провидіння. Правда, не можна з неї читати сторінку за сторінкою. Одначе коли собі взяти до помочі закони природи таї людську історію, то з книги Провидіння, з книги майбутності, всетаки можна відчитати бодай важніші заголовки, бодай поодинокі слова, котрі нас найбільше обходять. Возьму приміри з природи і з життя, які сам Христос підносить. Зерно пшениці, засіяне, не може принести плоду, коли не збутвіє. В сій своїй фазі воно має всі позначки розкладу, гниття, а однак воно росте, щоби в кільканадцять разів помножити себе.

Противно, бувають у життю позначки росту, збогачування, щастя, а в дійсности вони є нагальним пертям до катастрофи. Сю правду забразив нам Христос притчею про богача, котрому зародила нива. Зовсім подібною є баллада німецького поета Шіллера „Ring des Polykrates“.

Неподібний початок до свого кінця — се, що так скажу, тасмна гра божого Провидіння

В історії народів бували катастрофи, упадки, які виплекали для них, або й для людства, куди більші цінности, як не знати які побіди. Давні греки втратили свою політичну самостійність під наступом Македонців (Филип, Александер Вел.), але зате рознесли свою мову й культуру по цілій західній Азії та по північно-східній Африці. І знов греки втратили свою самостійність під наступом Римлян, а зате рознесли свою культуру по цілій римській імперії. І власне їх мова стала мовою св. книг Нового Завіту. Наш

Шевченко певно не був би став для свого народу тим, чим став, якби не виховався на тлі недолі закріпощеного українського простолюддя. Якщо б він був походив із заможніших верств, то може був би став другим Гоголем, однак не був би „Шевченком“.

Найбільші велити польського народу — Міцкевич, Словацький і Красінський — вирости на тлі всенародної польської катастрофи. Але історія ніодного іншого народу не така повчаюча під тим поглядом, як історія вибраного старозавітного народу. І єгипетський Йосиф, що спас свій нарід, і Мойсей і пророки вирости на тлі і в часах катастроф, що в різних формах виступали в історії вибраного народу. Ілія, божий чоловік, бореться із споганщеним царем Ахавом, що споганщив був ціле ізраїльське царство. А всетаки цар упав, а дух пророка перемиг. Трьох великих пророків се діти найбільшої катастрофи юдейського народу. Єремія плине над зруйнованим Єрусалимом, а Даниїл і Езекиїл проживають і вмирають у вавилонській неволі.

Могучий Вавилон давно пропав без сліду, як йому пророки прорекли, а Єремія й нині плаче, плаче в ньому людська душа над своєю земською долею, а Даниїл і Езекиїл і нині розмовляють з Богом...

Що було важніше для історії вибраного народу, більше творчим: чи Мойсей на пустині, чи Соломон на престолі із слоневої кости й золота? Мойсей, що творив майбутність вибраного народу, чи Соломон, що своїми прогріхами, які вирости з багатства, розбивав будучність вибраного народу?

* * *

Ось тут розглянутись би нам по нашій непривітній теперішності: чи вона не має свого Мойсея? Чи не ворушаться в ній живі завязки для великої майбутності?

Обмежуся до церковного становища, підтягаючи під нього національне становище лише остільки, оскільки ці два становища в нашому народі органічно зв'язані.

І не буду користуватися поетичною гіперболею, а висловлюся оглядно.

При тих застереженнях смію твердити, що епоха митрополита Андрея Шептицького „підє в мандрівку століть з його духа печаттю“.

На весні сонце не є єдиною причиною, що для землі настає нова доба. На пустині й сонце не допоможе. Але й засіяна нива не прокинеться до життя без весняного сонця.

Оглядно говорячи, не сказав я, що митрополит Андрей є нашим Мойсеєм. Алеж без Нього, без Його особи, без його геніяльності й високої свідомости в церковних і життєвих спра-

вах, без його жертвенних зусиль і старань, без Його про-
воду в тих розбурханих круговоротах нашої дійсности не
булоби тої епохи відродження нашого церковного духа.
Хоч прийшла би пора для неї, не було би сонця для неї.

* * *

Галичина український піємонт. А піємонт се свого роду
дорогосказ майбутности. Шож бачимо нині в Галичині?
Що тут найвизначніше — яка особа, який рух? В часі,
коли на Вел. Україні шаліє казньонний атеїзм, а Церква
наче западається під землю, в нас безперечно найвизначні-
шою особою є особа церковна, митрополит Андрей. Не так
тому, що він займає митрополичий престіл, як тому, що він
є найсвітлішим символом нашого народу в Галичині.
Власне на час великого історичного перевороту в цілій Ев-
ропі боже Провидіння дало нам на митрополита мужа, ко-
трий є символом відродження нашого народу, бо
він, іспитуючи в своїй душі історію своїх предків, повернув
до нашої Церкви й нашої нації з боярської родини, яка
вже перестала бути нашою. І видержує гідно й відважно
всі наступи на нашу Церкву й націю. Видержує московське
заточення, вертає в королівській славі на свій престіл. Се
не сам він вертав — ми вертали з ним, Церква й нарід. Де
наш нарід страдав, тим і він страдав. Коли опісля прийшов
удар із заходу, й його сей удар не оминув. Познань —
се тільки перелетний фільмовий образок, що може послу-
жити як ілюстрація на засаді „pars pro toto“.

Не тільки в нас, але й в світі наш Високодостойний
Ювилят є великою особою. Його ім'я, Його авторитет, Його
примір, Його слово — се найвисші моральні цінности, які
український нарід під сю пору має зібрані в одній особі.

Маючи те все на увазі, годі не зрозуміти, що митро-
полит Андрей є провіденціальною особою для на-
шої Церкви й народу. А се означає, що головною місією
нашого народу в Галичині під сю пору мав би бути якийсь
рух, що вважеться з Церквою. Провіденціальна церковна
особа вказує на провіденціальний церковний рух.. Без та-
кого руху ми були би наче засіяне зерно пшениці, що
гниє, одначе не ворухиться в ньому живий зародок.

Кожний знає, що в нас є — скажу так, як звичайно
люди говорять — „обрядова боротьба“. Чи се мав би бути
той провіденціальний рух? Замість відповіді поставлю
спершу дальші питання? Чи є в нас якийсь інший рух, ко-
тому так уважно приглядались би і прислухувались като-
лицький захід і православний схід? На котрий так відгуку-
вались би й самі брали участь у ньому? Котрий був би
наш оригінальний (а не чужий, як н. пр. більшовизм), а до-
водив би до повної кристалізації й розподілу протилежних
думок, що від віків дрімали в душі нашого народу?

Нема в нас іншого руху з такими прикметами. Отже відповідь на поставлене головне питання сама насувається. Алеж конче треба заважити, що назва „обрядова боротьба“ не є властивою. Вона замало каже, бо підносить тільки „pars pro toto“. На обряді найлекше, найнаглядніше можна виказати засади того нового руху, відси для нього така назва. От я се зараз і зілюструю. Нас призвичаїли були думати, що обряд се „одежа“. Отже можна його, як одержу, змінити, щоби було красше. А в дійсности обряд се „скіра на живому організмі“, се вираз раси. Вправді й скіра змінється, алеж не на підставі тих самих законів, що одержа. Квестія обряду се квестія історичної тягlosti, престіжу Церкви. Коли зачешиш скіру, зачешиш цілий організм. Наш новий церковний рух заціпас не тільки обряд, але цілий організм уніятської Церкви. „Ідеологія унії“ — ось так він повинен називатися. Який вигляд, яке положення має мати східна Церква в католицькій Церкві, щоби могла досягнути повну рівновагу в собі й бути притягаючим світилом для православних? Ось се головна проблема тої ідеології, вікова проблема, що розгалужується на різні, нераз субтельні або й дразливі проблеми з царини нашої літургії, устрою Церкви, історії, психіки.

Без пересади можемо сказати, що ніколи в історії наші предки не мали такої дозрілої свідомости в тих проблемах, як ми нині. Тяжкий був шлях, котрий нас довів до тої духової дозрілости. Ми діти великих світових переворотів, досвідчень, страдань. Стося книжок не могли нам вияснити стільки життєвої, що так скажу, правдивої правди, як поодинокі події, котрі наче розвертали перед нами ну-тро життєвих конструкцій.

Ми так поглибили наші погляди, як медицина свої поняття, відколи лікарі стали секціонувати людський організм.

Є плитші й глибші погляди на світ і життя. Плитші дуже часто більше привабливі.

Першого дня, коли Українці в 1918. р. заволоділи Львовом, рано хотів я піти до церкви на літургію, одначе при замкненій брамі (се було в „Народному Домі“) найшов я старих наших „ляндштурмістів“, котрі не хотіли мене випустити. „Непевно в місті, а тут наш табір!“ — говорили. Докиж се так буде? — я їх спитав. А вони відповіли: „День — два; коли не буде спокою, то все кидаємо і йдемо до дому. Ми зпід Тернополя, Поляки аж там не прийдуть. Всі вже мають досить війни, ніхто вже не буде воювати!“ Сей погляд мав деякі привидні рації за собою, але головна його сила була в тому, що він був привабливий для тих „ляндштурмістів“.

Думаю, що власне того роду погляди в історичнім розвою уніятських Церков були властивою слабою точкою, „пятою Ахила“. Не цілість проблеми унії, тільки льокальні відносини, або й особисті аспірації бували міродайними для нових посулень в обряді, в устрою Церкви, в кристалізації церковної свідомости. І наступило роздроблення уніятських церковних провінцій, відчуження, неподібність до себе. Найгірший рятунок — утеча перед труднощами. Нині втечеш, завтра ті труднощі доженуть тебе в двоє збільшені.

Перший з нас живучих, котрий ясно зрозумів цілість проблеми унії, се безперечно наш Високодостойний Ювильят. Він обїхав усі наші українські уніятські церковні провінції на земській кулі. Зрозуміти цілість проблеми унії се значить не тільки зрозуміти католицизм як слід (щоби навіть скрито не ідентифікувати латинізм з католицизмом), але й зрозуміти душу православних: про що їм властиво йде. Хто се осягнув, той матиме лекший доступ до православних. Власне тому наш Високодостойний Ювильят мабуть з усіх наших владик, яких ми дотепер мали, найбільше поважаний у розумних православних кругах.

Для ілюстрації згадаю, що сербські православні церковні достояники, з котрими я стрічався в Югославії, з подивом висловлювалися про нашого Високопреосвященного Митрополита Андрея, й бажали собі побачити його тай зложити йому поклін (митрополит Андрей тоді був якраз у Югославії).

Те, що я сказав про відродження церковного духа в нас, ще не дає повного образу дійсности. Не тільки в нас, але в цілому католицькому світі слідні симптоми нового руху, котрий любується в духових скарбах східної Церкви, студіює їх, величає, й бере з них деякі зразки для відродження релігійного життя. Т. зв. „літургічний рух“ на заході, котрий каже всім вірним брати с л о в н у участь у літургії, взорується на нашій літургії. Існують під сю пору церковні часописи, редаговані латинськими монахами, в котрих духові скарби східної Церкви з такою любовю й ніжністю описувані й обговорювані, начеб се писали не латинники, але „греки“.

Потішаюче явище і — що так скажу — „многонадійне“. Яке воно противне поняттям тих польських ідеологів унії, котрі не тільки думають собі, але й явно пишуть, що катол. Церква лишає уніятів їх обряд тільки в тій надії, що уніяти самі його покинуть, коли пізнають й зрозуміють ліпший (латинський)...

Ні! Се не є шлях для унії! Унія мусить бути так поставлена, щоби східні християни в катол. Церкві знайшли свою власну добру славу й своє ім'я, а не щоби жили славою латинників. Так завсіди було, доки первісна єдність не пірвалася.

Наш Високодостойний Ювілят з усіх уніятів певно найбільше причинився до того, що на заході найшлися щирі приятелі й любителі східної вітки Церкви.

А коли все те зібрати перед очима, то входить у нас надія наче весняні проміні сонця. Ні, не гинемо марно в нашій непривітній теперішньості, але ростемо, збираємо духові скарби для майбутності. Правда, історія не розвивається простолінійно. В близькій або і в дальшій будучності можуть ще стрінати нас на церковному полі всякі допущення, менші чи більші заломання лінії, придушення. Старий дух, котрий уже віджив своє, завсіди подібний до старої будови, котра заєдно небезпечна тим, що своєю руїною може придусити завязки нового життя.

Одначе великі наші досвіди — москалі в Галичині, австрійці на Волині й Холмщині, галицька військо на Вел. Україні, Галичина, Волинь і Холмщина в новій Польщі, більшовики в Росії й на Україні — сі досвіди й дозрілість нашої церковної свідомості, як плід тих досвідів, не можуть загинути безслідно ні в нас, ні в цілому католицькому світі.

В великих часах живемо, ми заблизько них, і тому не легко нам приходить зробити подрібнішу синтезу того великого відродження церковного духа, який у цілому світі назріває. Але се певне, що велике діло твориться. Маємо повне право вірити, що епоха митрополита Андрія Шептицького, як я вже сказав, „підє в мандрівку століть з його духа печаттю“, що вона є тим євангельським зерном, котре в майбутності принесе плід в соторо. Слава й честь такому Митрополитови, нашому провіденціяльному Вождови!

о. Д-р Андрій Ішак

Промова

на концерті в честь 30 літнього ювілею Митрополита Андрєя, виголошена в Зборіві дня 19. червня 1930.

Святочна Громадо! Торжественна і поважна хвиля скликала нас тут нині, щоби в присутности дорогого гостя, Преосв. єпископа-помічника львівського, Кир Івана, вшанувати 30 літній подвиг на митрополичім престолі сивоголового Князя нашої Церкви і Батька нашого народу, Митрополита Андрєя.

Сповняємо в сей спосіб милий обов'язок, сплачуємо належний довг вдячності невтомному Робітникови на митрополичім престолі, великому Громадянинови укр. народу, ревному Подвижникови української культури й науки.

Тому до звуку милої пісні що ділає на наші естетичні почування, що переносить нас у світ гадок і споминів 30 літної минувшини, нехай буде достроєне отсе святочне слово, відбитка крилатої людської гадки — слово, що не має бути пустим панегіриком, ані порожнім звуком, але змістовним оглядом 30 літної праці і змагань нашого Дорогого Ювілята.

А оглядаючи сей 30 літний період праці, які має наш сивоголовий Митрополит за собою, видимо в Нім а) Великого Апостола Унії б) Великого українського Громадянина в) Великого Мецената укр. науки і мистецтва.

а) Унія?! Ах чи се не історична похибка? Чи се не зловний політичний маневр, обдуманий нашими ворогами на розєднання і знищення українського народу?! Над сим питанням мусить застановитися кожний Українець — католик. Розв'язка його становить одну з основних підвалин світогляду свідомого інтелігентного Українця, що знає свою минувшину і шукає доріг самовизначення свого народу в будучности. На упадок і повстання многих серед нашої суспільности лежить позитивна або негативна відповідь на се питання. Будьмо безпристрасні! І замість подивляти буйне козацтво, що з очайдушним завзяттям боролось проти нової релігійної струї та зробило сю історичну помилку, що не дало ніколи першим подвижникам великої релігійної ідеї опанувати нашого старого державного центра Київa, подивляймо сю муравлину працю, яка dokonувалася під захистом Риму над поглибленням, релігійним і культурним нашого народу, над виробленням народної карности і свідомости при допомозі католицьких засад. І замість роздирати ризи над тими протекційними методами, якими в початках була піддержувана унія за ціну свого існування, бо інакше ледви чи булаби удержалась — плакати скорше належить над тим нещастям, яке стрінуло самостійну колись київську православну Церкву, по скасованню її самостійности в р. 1682 і підчиненню під московський патріархат, та над тим змосковщенням, яке опісля наступило і з якого до нині не можуть православні Українці отрястися. Оцінюючи ті два релігійно-культурні напрями, які стерлися на наших землях в XVII в., в ретроспективнім світлі, видимо по наслідках, що унія як форма релігійно-культурного життя нашого народу, була о ціле небо кориснішим для нас під народним оглядом. Вона не нівелювала, а розвивала ті природні творчі сили народні, що оказались так дуже потрібними для будови нації в часі світової війни. А в історичнім про-

цесі поглиблення релігійної і народної свідомості на католицьких основах, в історичнім внутрішнім розвою унії, першорядну роллю відіграв рід Шептицьких, світлих попередників, нашого Ювілята: Варлаама (1709—15), Атанасія (1715—45), Льва (1770) Шептицьких, уніятських єпископів, галицьких, з титулом митрополитів київських і всеї Руси. Цілий XVIII вік нашого релігійного життя виповнює праця сего старого боярського роду, що в релігійно-культурнім змаганню до самостійности відновлює традиції короля Данила, що видить на Заході можливість здійснення релігійно-народніх ідеалів. Гідно продовжує ті наші рел. народні змагання на переломі XIX віку нащадок цього славного роду, Митрополит Андрей. Він дідичить всі світлі традиції свого роду, Він їх відновляє з подиву гідною витривалістю, з прометейським завзяттям, з самозапереченням анахорета. Він підносить дорогу спадщину перших творців Унії до небувалого в історії блиску.

Бо чи не є це свого рода прометеїзм обернути всі свої матеріальні і духові багатства на користь поневоленого укр. народу? Чи не значить се викрасти огонь богам, щоби широкі верстви суспільности користувались цим цінним даром? Що жене в монастирські мури молодого, образованого, готового вже чоловіка, якому усміхається світська кар'єра, як не бажання посвятити себе праці над релігійно-духовим піднесенням народу? Подібне бажання обнови релігійно-моральне життя гнало в старині Отців Церкви в пустиню, звідки покликувало їх Провидіння на владичий престіл, як дорогоцінний знаряд до збудовання і поширення Христової Церкви. О спасенне се рішення, спасенна посвята! Боже світло, що освітило колись Ап. Павла в дорозі до Дамаску, освітило Тебе, Достойний наш Архипастирю, на роздоріжжю молодості і завело до нас. Чим Тебе назвем, вибранце Божий? Апостолом?! Ти ним був від самого початку і остав до нині: В ревности не лінивий, духом горячий, Господеви роботящий, терпеливий, в молитві перебуваючий, в потребах співділяючий (Рим. 12, 11). Твою апостольську ревність знає не лиш Галицька провінція, але Боснія, Америка і Канада. Її поділяє Рим, Париж, Брюссель, Намір. Про неї згадує Москва, Петербург і Київ. Як колись Ап. Павло був невтомимий в творенню християнських громад — так твориш і Ти нові єпископства для своїх вірних на еміграції, їздиш до них, пишеш для них послання, робиш безустанні заходи у Ап. Престола в напрямі їх церковної організації. А майже по кожній подорожі приковує Тебе неміч до ложа болізни, але радість переповняє Твою душу по причині довершеного діла. Братіє! радуємся, єгда ми немощствуєм, ви же сильні биваєте (2 Кор. 13, 9)—писав

колись слова, повні апостольського жару до Коринтян ап. Павло. — Слова, які точнісько справджуються на Тобі.

Але не лиш своїх укріпити в вірі старався Ти, щей приєднати забажав Ти розєднаних у вірі братів. Звідси научні зїзди на Велеграді, які мають на цілі запізнати кат. Захід з православним Сходом; звідси новий напрям, який по 20 літах приняв серіозні форми, розбудив новий научний інтерес в цілім католицькім світі, дочекався офіціальної санкції св. Престола у відомій буллі *Rerum Orientalium* (1928). Кому снилося перед 20 роками, що справа релігійної обнови на Сході стане так скоро актуальною? Тоді сильна була царська Росія, опікунка казьонного православія і надію на релігійну обнову там можна було схарактеризувати пословицею: *contra spem spero*. Нині по її упадку справа релігійної обнови на Сході стає щораз більше пекучою, а супроти нечуваного релігійного гнету неминучою потребою. Тому її наукова підготовка, започаткована релігійними зїздами, набирає великої ваги. Вона була розпочата в саму пору, вона була щасливо піднята. І хоч в послідних часах завернено дещо з традиційної дороги „*per vos Rutheni*“, то прецінь стає щораз ясніше провідним кругам, що нові дороги унії при допоміж тзв. біритуалізму і поодиноких на-вернень не принесуть бажаного плоду. Недалекий вже час, коли наступить поворот до традиційної дороги з тої простої причини, що укр. католики є найсильнішою віткою церковною на Сході. В нас у східних формах пульсує правдиве католицьке життя, так в зовнішнім культі, так в правній формі, як і у внутрішній глибині та ширині. Над нами не можуть перейти до порядку денного творці майбутньої унії на Сході, вона не може заїстнувати без нас.

Тому готовись, Владико наш, Ювиляте, що на склоні Твоїх літ, перейде в Твої руки релігійний патронат над Сходом, бо Ти є його одиноким, гідним представником. Ти посідаєш довіря народних мас і потрібний авторитет, здобутий в царській вязниці серед тяжких мук і терпінь!

б) Але неповний бувби образ трицятьлітньої діяльності нашого Дорогого Ювилята на митрополічїм престолі, колиб ми остановилися тільки на Церкві і релігійних ідеалах. Є другі ділянки, в яких діяльність Митрополита Андрея зазначила свої глибокі сліди серед українського народу. Се ділянка громадянська. Коли перейдемо важніші політичні і культурні події послідного 30 ліття, скрізь бачимо творчу руку Великого Громадянина. Від часів виборчої реформи в Австрії і демократичного парламента (1907) стреміло наше політичне представництво до створення найвисшої школи у Львові і політичної рівноправности в краю. Одна і друга справа була близька до здійснення, і колиб не війна, бувби креований український університет у Львові і булаб пере-

ведена 1914. р. осінню виборча реформа до галицького сойму. В одній і другій справі підпомагав наш Ювилят щиро і успішно нашу політичну репрезентацію. Хто не тямить його бесіди в віденській палаті панів (1912) за український університет, що викликала в правительствених кругах велике вражіння?! Хто не знає тих численних сходин представників всіх галицьких партій в митрополичій палаті, які увінчалися повним успіхом в справі проєктованої виборчої реформи?! Працював Достойний Ювилят для народної справи, як той добрий батько, що бажає неба прихилити дітям, що то мирить їх і годить, що хоче кожду дитину як найкрасше вивінувати.

Прийшла війна, а з нею горе і терпіння. Страдали сини нашого народу в політичних тюрмах, гинучи на полі бою, скиталися старі батьки з жінотою і недолітками по світі. Перейшов наш нарід море мук і терпінь і таки не узрів їобічно землі. А в тім терпіню може пощадила доля Достойного нашого Ювилята? Може зазнав Він деяких виїмкових прав, як другі католицькі владики? Де там! На нього першого впали всі благодати війни: вязнення, тюрма, скитальство. Він мусів терпіти і мовчки ожидати кінця, як не один з нас. Як політичний вязень не міг навіть отверто писати про своє положення в тюрмі. Тому клясичною остане його картка з суздальської тюрми до брата монаха: „Що я Вам можу від себе написати? Хиба скажу, як жовнір, що пише до дому: Дорогі Родичі: Я дякувати Богу здоров — від місяця лежу в шпитали“. Так терпів не тільки український Владика, представник унії, але передовсім український громадянин, бо його громадянська діяльність була не по нутру царській Росії. Він мав право сказати до всіх терплячих громадян словами апостола: „кто ізнемагаєт, аз же не ізнемагаю, кто соблазняєтсѧ, аз же не разжизаюсѧ. (2 Кор. 1, 29). Минулося терпіння — прийшла воля: хвилі тріумфу в Києві серед своїх і поворот до Львова і знов тяжкі часи на престолі серед днів облоги Львова, часи зневіри по відступленню Галицької Армії за Збруч — виїзд за границю і даремні заходи там ратувати хоч дещо з прав нашого самоозначення. Все те короткий образ громадянської діяльності коло політичного нашого освободження.

в) ! дальше. Від перших хвиль свого владичтва був наш Ювилят Великим Меценатом української культури, мистецтва і науки, бо змалку навчився цінити, що добре і красне, що занесе, благородне.

Благородні склонности душі казали Достойному Ювилятові шукати в нашій старині всего того, що цінне, що характеризує нашого творчого духа, нашу окремішню духову культуру. Перехрещувалися на наших землях впливи византійського мистецтва з ренесансом Заходу. Від Бого-

родиці-Молитвенниці з піднесеними руками в гору, первозору найстаршого християнського малярства, аж до Мадонни італійського Cinquecenta з Дитям на руці — ціла широка скаля релігійної творчости перейшла через наші землі, мимо лихоліть і воєн. Розп'яття Христове, мальоване на дошці без перспективи і почуття бриловатости, аж до креації Гвіда Рені, яке видимо в римських пінакотеках, можемо оглядати *mutatis mutandis* в нашій Національній Музею, як прояв нашого живого мистецького інтересу до європейської культури. Іконостаси з примітивними образами святих, аж до мистецьких постатей богородчанського іконостаса, найкрасшого пам'ятника нашого ренесансу — все те цінности, все те культурні скарби, які були би для нас пропали, колиб не мистецьке око Великого нашого Мецената, що умів їх видобути з пороку забуття і показати перед здивовані очі культурного світа як нашу незаперечену культурну власність. Не говорю про стародруки, про вишивки, килими, писанки і будівництво, яких взірці є раз на все заховані для потомности в Нац. Музею, завдяки жертовности Нашого Ювілята. Чим для Риму музеї і галерії Боргезів, Барберініх і других меценатів на Петровій Столиці, що великими грошевыми вкладами законсервували найкрасші твори християнського мистецтва — тим для нас Нац. Музей, гордощі нашої культури.

І не лиш у церковнім мистецтві, в котрім наші артисти йшли на підбій Польщі і оставили стінописі в Кракові, Сандомирі і Люблині — але і в науці мали ми більше щастя, ніж на полі політичнім. Коли перший організатор наддніпрянського козацтва, Сагайдачний не успів через вчасну смерть зібрати овочів свого лицарства, коли великий Богдан не встиг закріпити новотвору укр. держави, то сучасні їм культурні діячі Київ в монаших рясах вміли сотворити самостійну науку, яка відбула в половині XVII в. побідоносний похід з Києва на Москву, освітила і уцивілізувала північну Слов'янщину. Се безперечно найбільший культурний похід на Сході Європи, який признають нам всі без виїмки. Чомуж маємо в нинішнім нашім положенню зрезигнувати з великої ідеї батьків? Чому не повинні ми сотворити релігійно-наукового центра у княжім Львові, іменно тепер, коли ворог нищить безпощадно нашу культуру і релігію в ширшій батьківщині? Творення самостійної Богословської Академії у Львові треба повитати як щасливу гадку продовжування наших культурних традицій, як новий доказ великодушности Великого нашого Мецената на митрополичім престолі.

Мав і має понадто наш Достойний Ювілят повне християнської любови серце для недолі широких мас, чого доказом вже в перших роках владництва основання „Народ-

ньої Лічниці", де біднота дістає безплатну лікарську пораду.

Має достойний наш Ювилят розуміння для просвітних наших потреб — звідси його фундація в Милованню для Тов. „Просвіти“, де відбуваються рік-річно практичні курси для піднесення сільського господарства.

А вже не всилі ані я, ані ніхто з нас перелічити тих різних менших княжих дарів на школи, бурси, захоронки, студіюючу молодь і многі інші потреби.

Великим умом і благородним серцем обдарив Всевишній нашого Достойного Ювилята — дав нам в тяжких часах Правдивого Ангела Хоронителя, вірного наставника душам і тілам нашим.

Тому горячу просьбу заноситимем в часі 30-літнього Ювилею нашого Архипастиря перед Божий Престіл, щоби заховав нам Його цілим і здоровим на многі літа.

.....

о. Александер Буцацький

Митрополит на „відпочинку“ у Підлютім

В половині липня виїхав Митрополит в товаристві о. мітрата Войнаровського до Підлютого на відпочинок, та заняв партер кедрової палати, де улажено богослужібну каплицю. Саме тоді почалася 3 днівна місія, приготована старанням ігуменату СС. Василянок з вулиці Потоцького, які мають на Камінці біля Підлютого церковцю і монастир. Монастир веде від ряду літ знаменну працю, так на релігійному, як і культурно-освітньому полі. Давав реколекції редемпторист, о. Van de Voght з Голоска, а сотки Бойків з Перегінська, Ясеня, Сливка, Небилова, Камінця і. т. д. користали з гарних наук. В неділю 20. VII до Камінця прибув Митрополит, де враз із 7 священиками перегінського деканату сповідав кілька годин, а по Службі Божій мав прекрасну проповідь. Про успіх місії нехай свідчить факт, що до св. Причастія приступило 700 людей, число як на сі далекі і малозаселені околиці імпозантне. Незабуту картину творила товпа святочю вбраних Бойків, їхніх жінок і дітей, котрі то сидячи, то клячучи чи стоячи, вінком обвели свого Архипастиря, слухаючи набожно його слів.

Дня 23. липня відвідав Митрополит пластовий табір на Соколі, де під умілим проводом пані проф. Ц. Паліїв пробувало 150 пластунок. Щиро привитаний коменданткою,

війшов у гарно прибрану світлицю та перебув там 7 годин, придивляючися їхнім шоденним заняттям, вправам, знакуванню вислухав лекції гігієни і ратівництва, їв таборовий обід — словом з питомою сердечністю і дійсним зацікавленням приглянувся життю-буттю пластового дівочого товариства.

В днях 26, 27 і 28. липня улаштував Впреосв. Митрополит спільно з о. Van de Voght місію в Дарові. Ся місцевість віддалена звиж 60 кілометрів від Перегінська, а 8 км. від чеської границі, серед безкраїх лісів, у стіп великанського верха, 1700 м високого Горгану, і є осередком побуту лісових робітників, Бойків і Гуцулів, які працюють при зрубці ліса. Три дні їздив Митрополит з о. ігуменом Климентієм, не оглядаючися на далеку дорогу та слабій стан здоров'я, і проповідував. Могучі слова, повні сильної віри, мистецький підхід до їхніх поглядів та добір теми лишили у слухачів глибоке вражіння. Головно гарна його проповідь про силу і потребу спільної молитви. Важке життя тих найбільшніх, брак релігійної потіхи зродили в Митрополита думку оснувати тут монастир ОО. Студитів, який ніс би світло Божої правди і діла милосердя між них.

Вже вибрано площу і невдовзі стане монастир — новий Скит Манявський. Хай Господь благословить се велике діло, гідне благородної і великої душі нашого Архисерея!

Дня 28. липня звеличив Митрополит своєю приявністю концерт, який уладив табор пластунів-новиків з нагоди його 30 літнього ювілею, у великій, вбраній ідальні, в будинках санаторії у Підлютім при співучасті табору пластунок зі Сокола. Митрополит вже від 3 літ віддає Верховній Пластовій Команді будинки санаторії для табору новиків, де рік річно зїзджає 100 дітей з цілої Польщі. Сей табор має велике значіння як чинник релігійно-національного виховання, в першій мірі для дітей наших заточенців. На концерті співано кантату Ярославенка, була промова новички, деклямація, два канти Леонтовича, 2 точки хору пластунок, вправи хлопців і дівчат, а при кінці принагідна сценічна картина як закінчення — молитва новиків за Митрополита, яка зробила глибоке вражіння на численних гостей, що прибули з Перегінська, Камінця і Осмолоди. Другої днини прибув Митрополит на кількагодинну гутірку до дітей. Своєю сердечністю і щиро батьківським відношенням полонив серця новиків та полишив трівкий, незабутий спомин на ціле їх життя. Не даром поплили діточі слези при прашанню Високодостойного Гостя, Приятеля і Добродія молоді, котрий торік віддав 9 моргову площу серед ліса на Остодорі під будову табору новиків, а на днях дозволив зрубку дерева, потрібного на будову просторого будинку, де вже постійно переживатимуть наші найменші вакаційний час

В ювілейний Рік

В дні 13.І. 1920 був я в селі Ободівці як член У. Г. Армії на Україні. Третього дня познакомився з батюшкою Н. (Янчинським), який в розмові признав отверто, що його батько, тіточні і стрієчні братя католики. А він, батюшка, захоплений красою Київ, а головнo Лаврою, котру назвав „столцом православія“.

„Отсе правда, в Київi був уніятський собор, митрополит став уніятom, тільки Лавра „нѣтъ“.

Говорив се з притиском, а присутний його псаломщик навязав слова до недалекої минувшини і сказав:

„Так, верно, уніятський Митрополит був у Київi, а недавно був тут у нас — се той Ваш—Андрей Шептицький“.

Зрадів я чимало, почувши імя нашого Владики серед нашої блуканини в тій частині України і слухав дальше оповідання псаломщика.

„Тут в Ободівці Ваш Архієрей служив Службу Божу. Народа зійшлося багато. Після Служби говорив нарід між собою: От якийсь здоровий батюшка з бородою служив Літургію — але то вже не простий, — бо ксьондз його в руку цілував“.

Той сам псаломщик оповідав про побут Їх Ексцелєнції в Бершаді. „Зібраний в той час збір священиків (припускаю: православних) запросив Митрополита між себе. Велася дискусія про Непорочне Зачаття Пречистої Діви. Після неї священики підійшли під його Архієрейське благословення, а розходячися, говорили: „Очень умний, славний і хороший Архієрей“.

Десять літ минуло від тої розмови, котру знайшов я в своїх записках. З приємністю слухав я — стрілець УГА — оповідання про побут нашого Владики — та не знав, чи сумна доля УГА пощадить мене, чи дозволить Всевишній вернути в Галичину і стати до праці в винограді Христа.

Та Всевишній ласкавий, дав ще більше!..

Вернув стрілець — псаломщик (як писар полевого духовника — мав на Україні в народі і я ту назву) і став священиком...

Поблагословив Всевишній Їх Ексцелєнцію 30-літнім ювілеєм митрополичої праці.

Та не знаю, чи пощадив Бог мого псаломщика в Ободівці серед тих більшовицьких переслідувань? Чи знає він про ювілей знаного йому Владики? Не знати, чи має нарід Ободівки і Бершаді змогу величати Бога в часі тих неронських гонень? Не знати, чи батюшка Н. пізнав вже, що зробили гонителі з твердиною православія Лаврою — а тим самим і з силою православія?

В сей ювілейний час я згадую Вас і запевняю Вас:

„Владика наш Андрей за Вас молить Бога в сей 30-літний ювілей, апостольською любов'ю свого серця огортає Вас, щоб Ви стали дітьми „одного стада“.

Молитви шле до Непорочної Диви і стрілець псаломщик, щоби дожив хвилі знайтися ще раз в Ободівці та почути з уст українського народу: „Отсе правда, в Києві уніятський собор, митрополитом — є уніят — той „очень умний, славний і хороший Архієрей Андрей“.

о. В. К.

о. Вол. Кармазин

Книжка й душпастирство

Є один чинник, що може принести великий хосен в душпастирській праці, а на який дотепер за мало звертається увагу. Є ним книжка, друковане слово. Про хосен книжки, який вона приносить у вихованню людини, не треба много розводитися, щоби про се переконатися. Фактом є, що книжка має великий вплив на духове уложення чоловіка, а часто стає й головним чинником у формуванні ідеології на ціле життя. Перегляньмо біографію високо моральних людей — і навідворот, низько упавших, то побачимо, як могутню роль відіграла в їх життю книжка. Тому, що нею користуються нині всі, що хотять між масами ширити свої ідеї, можна сміло навести слова Альбана Штольца, який сказав: що «папером і буквами воюють зі собою нині небо й пекло». І так воно є. Самі наявно переконуємося, як поширюється в нинішніх часах отруя, подавана в гарних словах, оправлена в дорогі окладники, і забирає жертву одну по другій.

І коли ми нарікаємо на упадок релігійного та морального життя нашого народу, передусім молоді, то головною причиною цього явища, треба уважати поширення злої книжки. Вона втискається між нарід ріжними дорогами кольпортажі нехристиянських книгарень, кіосків і соціалістичної пропаганди, та наче черв точить душу народу. На це не може глядіти байдужно священик, якому в першій мірі повірена журба о душі людські. Сьогодні мусить він звернути свою увагу на ту ділянку й уважати своїм святим обов'язком протиділати ширенню злої книжки, старатися замкнути доступ для неї, а отворити ворота добрій книжці. В борбі зі злою літературою мусимо стояти, ми священники, в першій лінії на фронті, бо «ми є поставлені сторожами

дому Ізраїлевого». До цього зобов'язує нас наше покликання.

Яким способом зможемо сповнити нашу місію на тій ділянці?

Особливих труднощів не стрінемо по дорозі, протинно, обов'язки душпастиря є такі, що він легко може повести акцію в напрямі поширення доброї книжки. Священик — душпастир є в тіснім контакті з вірними, і треба би той контакт використати. Того привілею не має ніхто. І так на початку своєї праці нехай священик прослідить для самої орієнтації терен, себто, чи і які позиції заняв ворог. Це легко йому вдасться. В нас є звичай відвідувати парохіян кілька разів в році. Нехай отже парох використає ту нагоду і поставить в домі питання, яку книжку чи часопис читають. Якщо самому годі нераз ставити подібні питання, може прослідити цю справу через довірені собі особи, яких на щастя не забракне нікому.

Дальшою нагодою будуть проповіді, братські конференції, а особливо св. Сповідь, де може поодиночно обзнакомитися із наслідками злої книжки, відтак добре буде в приватних розговорах спрямувати бесіду на тему доброї і злої книжки.

Спасенним ділом буде звертати увагу родичам, щоби вони рішучо контролювали, що їх діти читають, і нагадувати їм часто обов'язок охорони дітей перед злом, що з природи до родичів належить. Все і всюди перестерігати вірних перед вовками в овечій шкурі, якими є всякого рода агенти, які цілими вязками розносять злу літературу по селах і даром або за малі гроші пхають її в руки, і які неспраз в добрій вірі наражають себе на зло.

2. Однак сама негативна праця не вистарчає. Мусимо числитися з фактом, що в нашій народі є замітна охота читати. Нині, серед насильного майже приучування до книжки, вирости люди, що люблять книжку і купують її. Цього явища не треба священикам забувати. Мусимо призадуматися, яким способом заспокоїти ту потребу. Не сміємо дозволити, щоби в руки вірного попала книжка, протинна католицькій Церкві. Священик повинен дуже дбати о це, щоби дати йому добру книжку.

До цього можна дійти по часті такою дорогою: впливати і старатися завести домашню бібліотеку. Очевидно це тяжка задача, однак в Німеччині та справа вже переводиться в діло. Там доходять до домашніх бібліотек в той спосіб, що члени приналежні до релігійних товариств по парохіях платять вкладку до центрального т. зв. *Boromeus-Verein* За то дістає кождий звідти якусь книжку до вподоби, для своєї бібліотеки. І так з кождим роком число зростає. Чи не можна би нам піти слідами Німців? І в нас, майже в кождій парохії існують якісь братства. Може би ті ввійшли в порозуміння

з видавництвом «Добра Книжка», вплачували туди відповідну вкладку, за що одержували би бодай річно якусь книжку. Думаю, що така акція причиниласяб до зросту Видавництва і поширення доброї книжки між народом.

3. Це був би один спосіб. Треба також конечно заохочувати купувати в католицьких книгарнях. Тут зверну увагу на одну пекучу справу. Коли хто хоче набути добру книжку, мусить звертатися з тим впрост до видавництва, що очевидно утруднює її набуття з двох причин; з незнання, куди звернутися і браку охоти.

В набуванні книжки треба прийти лякові з підмогою і то близькою, якою буде по моїй думці, утворення книгарень-кіосків по провінції. Це є конечно, а того дотепер ще не зроблено. Муситься дати найлекшу можливість набути книжку, книжка, що так виражуся, мусить «впасти в око». Позволю собі поставити знову бажання: добре булоб, щоби наші католицькі видавництва утворили або самостійні кіоски, або дали в коміс свої видання існуючим на місцях книгарням чи базарам. Рекляма робить своє. Чим більше будемо реклямувати наші книжки, тим краєшї успіхи вона принесе. Приїде пр. чоловік на ярмарок, побачить у вікні на виставі добру книжку, збере охота і купить.

Домашня бібліотечка не відповість однак вповні задачі доброї книжки. З одної сторони, не кождий може закуповувати книжки, а з другої буде вона заскромна, щоби заспокоїти вимоги духа. Цему можна зарадити через парохіяльні бібліотеки. Бо лучається, що люди, головно молоді, попадають на злу дорогу тому, що не було кому вказати шлях до доброї і хосенної книжки.

Є ще інші рації, що промовляють за основанням парохіяльних бібліотек. Знаємо, як трудно серед модерних часів, мати добрий вплив на когось. Маючи до диспозиції таку бібліотеку, посідаємо середник, яким можемо віддати книжку на душпастирську службу і через неї мати вплив на якусь особу. Чого не можемо нераз сказати впростякійсь особі, зможемо те доконати, позичаючи відповідну книжку. Дальше, нераз шукаємо контакту з вірним, що не дбає про своє спасення, втікає від священика і не можемо його навязати. В парохіяльній бібліотеці матимемо якраз нагоду стрінутися з не одним з таких, якого заведе туди потреба книжки. Там буде нагода зблизитися йому до нас, а для нас, розговоритися з ним. Тому ся справа повинна лежати нам на серці. І не ради тільки розпорядження Митр. Ординаріату, але ради душпастирського покликання, мусимо взятися ревню до оброблення цієї ниви — основувати парох. бібліотеки — тимбільше, що вони потрібні будуть до ведення Кат. Акції в парохії. Теперішня доба, це час борби друківаним словом. Чуємо про плян урядження т. зв. гро-

мадських бібліотек, а то ще більше повинно нас переконати о потребі парохіяльних бібліотек. Час горячий — не терпить проволоки.

Хотів би я ще звернути увагу на одно. Крім старших парохіян, маємо ще й малих, а ними є діти в школі. І для них треба подбати про літературу. Знаємо, що по школах існують шкільні бібліотеки. За малими може виїмками, не находимо там ні одної української книжки до читання. На цю аномалію не сміємо також забувати. Добре буде звернутися до шкільної ради з домаганням, відповідно випосажити шкільні бібліотеки українською літературою і то як світського так і духовного змісту, застерігаючи собі голос, як душпастиря, що до вибору книжок. Це також буде могутчою підмогою в душпастированню.

Все, що сказано про значіння доброї книжки, відноситься й до доброї преси. Реасумуючи висше наведене, виходить, що ширенням доброї преси й книжки зможемо много зробити для католицької справи в душпастированню. Ми мусимо вирвати вірних з кігтів злої літератури, переконати їх, що вони ради спасення душі, мусять послугуватися тільки доброю книжкою й тільки таку ширити і купувати, одним словом, маємо вірних перетворити в апостолів доброї літератури, а коли се осягнемо, то се буде частинним сповненням ідеї Католицької Акції.

Як далеко запустила своє коріння зла книжка і преса, якою послугується діявол у своїй підпольній роботі і як ставиться до неї католик, нехай послужить слідуючий примір. Находиться він в книжці „Unser Laienen-Apostolat“, який подаю в довільнім перекладі.

Pierre l' Ermite оповідає:

Йшов я раз на католицьке зібрання. На розі вулиці стрічає мене чорт, гарно одягнений, по найновішій моді.

«Що тут робиш?» питаю.

«Переглядаю твій конгрес».

«Так, і тебе це обходить?»

«Трохи» відповів він глумливо і став говорити:

«Воркотить собі, ви дурні католики, скільки хочете, я заткаю вам рота. Ваші говорення і постанови не є такі лихі, деколи навіть, помагають моїй лапці...

«Бачиш цей кулак»? І показав мені костисту руку.

«Вона наложила католикам на очі опаску». Поквапно почав мені вказувати палицею на проходячих. «Глянь на того там панка. Він має її. Хоч католик, але передплатує мій часопис ілюстрований берлінський, щоденно його купує. По прочитанню, кидає до коша, а звідси мандрує він по цілій хаті аж до кухні і проповідає. О, та опаска!

Переходимо попри кіоск з часописами. Очі діавола аж заіскрилися.

«Почисли свої католицькі газети..., ну числи».

І я числю: «одна... дві». Це було все.

«Порахуй тепер мої, і його палиця стала скакати з одної на другу».

«Цей журнал є мій і то виключно мій, задля головних статей, ся часопись моя задля своїх оголошень, а та знова через ілюстрації. Також ся і та». Це була правда. Ріжно заступала кожда з них чортівські справи.

Надійшов священник. Чорт з початку налякався, але зараз став йому пильно приглядатися.

«Навіть цей носить мою опаску. Гляди який спітнілий. Власне мав проповідь і то добру. Добре взяв мене. Особливо закінчення було добре опрацьоване. Говорив перед аудиторією близько чотириста вірних. А я тобі скажу... ти бачив мій sklep з часописами? Дивися, до якої скількості він промовляє!»

Якраз була 5 год. вечером. Товпа людей тягнулася улицями. Всі пішли до кіоску. Продавець не міг наstarчити часописей. Що пять хвиль достарчали післанці роверами свіжі вязки, щойно з під машин. Діявол простягнув руку і заревів голосом, повним тріумфу:

«Бачиш мою проповідальницю? А священник не завважує того, що між моїми проповідями а його, є така різниця, як між теперішніми скорострілами а давніми луками. Ні, він не бачить! Ти можеш се ствердити. Він приглядається мойому кіоскови без найменшого страху, дивиться на той дімок, який що години забирає йому тільки душ, навіть дітей, а всі вони відкуплені кровю тамтого... Направду і він носить опаску».

В тім надійшла якась пані.

«Бачиш її? Вона йде тепер на Службу Божу, є членом двох брацтв. І вона є вірною абоненткою, щоденно дає кілька сотиків мойому розносчикови. Овва, кілька сотиків, скаже певно твій сліпий католик! Та ти добре знаєш о тім, що хотяй краплинка води, значить тільки, що нічо, то страшний океан складається не з чого іншого, як саме з краплинок води. Зі сотиків цієї християнки і многих інших, будує найкрасші палати по містах, заосмотрюю їх в ротацийні машини, що приносять відомости і розносять по цілому світі. Отя католичка має рівнож мою опаску».

Пекольний слуга зісмував окуляри на край носа і почав далше:

«Я янгол темноти, не ношу ніякої опаски. Все бачу ясно... о ясно! Я гордий на свою пресу. Моя проповідь скаче наче кіт з кіоска на кіоск. Вона звенить на всіх дільницях міста, наповняє всі стації, всідає до всіх поїздів і вагонів, на всі кораблі. По дорозі втискається до шкіл, мандрує з міста до міста, зі села до села, з шинку до шинку,

від хати до хати. Перестає аж тоді, як усі душі затроїть. Вона мобілізує також молодь. Маю власні відзнаки, купую їм гарні шапки і т. д. А католики цього не бачуть. Так, коби здорові були мої опаски».

Оттак бесідуючи, станули ми на порозі дому, де відбувався конгрес. З нутра чути було голос бесідника про католицьку пресу.

Чорт затрівожився. Очі набігли злістю.

«Що це?» спитав.

А я, дивлячися сміло йому в вічі, відказав:

«Наближається сумерк твого тріумфального походу. Вірю в остаточну перемогу Того, що має слова життя вічного. Вірю, що Дух переможе. Тоді католики будуть видіти ясно... о ясно! В той день, в той день».

І по тих словах замкнув я за собою двері та ввійшов до салі, де якраз бесідник говорив о католицькій пресі.

Так, «в той день»..., коли католики скинуть опаску з очей і займуться ревно поширенням католическої літератури й преси між вірними — згине тріумф диявола.

.....

Куток мови

через

Первісне значіння просторове: через темний ліс; через поле.

Виведені значіння: а) часове: через ціле життя; через три дні (також у значінню: по трьох днях); б) причинове: через слуг до пана; через таку бабу чорт посивів; через те...

„Через“ є лінгвістичною відміною приіменника „крізь“, однак лінгвістика народньої мови ужила тих відмін для виражування різних значінь.

„Через“ співозначає також порядок, „крізь“ ні.

по

„По“ приходить у дуже багатьох значіннях. Первісне значіння також тут просторове: по полю, по столі. Первісне „по“ означає тільки поверхню, на котрій щось діється або є (по полю ходить, по столі бє). На поверхні бувають предмети в різні способи розміщені, а розміщення підтягаємо під категорію ладу, порядку; н. пр. по житі (тут і там, у своїм порядку) цвіте мак. Відси „по“ сильно співозначає також порядок, і власне на тій основі повстали всі його виведенні значіння. а) Розміщення: служила по людях, по жидах. б) Черга в просторі або в часі: один по другім, по черзі; по дитині дзвонять; по конець греблі; по році. в) Міра (лад у мірянню, плаченню, говоренню...): по-малу, по-волі; по сто

зл.; по українськи, по п'яному. г) Ціль (черга або міра в доцільнім діланню), по воду, по гроші прийшов.

Отже правильно говоримо: спис учеників по місцях (розміщення); жий по своєму законі (лад, норма) і т. ін. „По місцям“, „по силам“, „по теоріям“.. се русицизм, який псує нашу граматику.

після

„Після“ є зложене з „по“ і „сля“, аналогічно до „до-сіль“, „по-тіль“, від-сіль“ (в бачван. діалекті: „по-тля“, „до-тля“, в старослов. „по-селѣ“, „до-селѣ“). Якщо „сля“ дійсно є трансформацією старослов'янського „-селѣ“, то „пі-сля“ первісно мало те саме значіння, що й „по-селѣ“ (по-се-лѣ, „лѣ“ — „ле“ є частицею для скріплення, „а-ле“), що теперішнє наше „посі“ — „посіль“.

„Після“ і „посіль“ аналогічно різняться від себе, як „через“ і „крізь“ — морфологічно й логічно.

„Посі“ — „посіль“ означає тільки границю в просторі або в часі, а „після“, виразнійше зв'язане з поняттям порядку, означає положення або ділання по якійсь границі в часі: після великодних свят.

В Галичині (в інтелігенції певно; а в народі?) втворюлося виведене значіння для приім. „після“, яке виражає норму, основу, зразок; після віри жити, після потреби (nach Bedarf), після теорії Аристотеля (nach der Theorie), після, сонця.

Культурна мованіяк не може обходитися без такої фрази (тому, що часто потребуємо її, а годі всюди описувати її значіння). Така фраза може бути втворена тільки з приім. „по“ та й „після“, бо саме вони найсильніше співозначають порядок, отже й норму, основу, зразок.

У практиці дійсно обі ці форми бувають уживані в тім значінню: по закону, по вірі жити... Одначе „по“ видержує таке значіння тільки в сполучі з абстрактними поняттями, котрі вже самі собою виражають норму життя або ділання (як н. пр. віра, закон, бажання, приказ, слово). Зате при інших поняттях сильно виступає його значіння порядку в конкретному світі: „по мені Аристотель найбільший філософ“ — сього ніхто не зрозуміє в значінню: „на мою думку“ (według mego zdania). але: в черзі філософів я найбільший, а Аристотель слідує зараз по мені. „По потребі“ значить: задля потреби, а не в міру потреби. Ось задля сеї найбільшої значіння „по“ в Галичині втворюється звичай уживати „після“ в значінню польського „według“: після потреби, після мене (як я думаю), після сонця..

Усталення такого значіння „після“ логічно оправдане тим більше, що маємо зложене „о — після“, яке відносимо тільки до часу.

Лінгвіст з „Діла“ звертає увагу на те, що придніпрянці не при звичаєні розуміти „після“ в значінню „według“, тільки в значінню „opieśla“. Однак се справи не рішає. Мабуть нема такого народу, котрий на всіх своїх теренах усім применникам піддавав би однакові виведені значіння. Щойно колиб придніпрянці витворили більше логічну й простішу фразу, ніж є „після потреби“, „після сонця“, тоді малиби право домагатися від галичан не уживати „після“ в значінню „według“. А доки сього нема, доти наша галицька фраза уперто претендуватиме, щоби досягнути загальне признання в літературній мові.

Др. Г. К.

Нові книжки

Українська Загальна Енциклопедія „Книга Знання“. зш. 5, за жовтень 1930, і зш. 6, за падолист 1930. Кожний зшиток по чотири аркуші друку, Львів—Станіславів—Колімия 1930. Видання Кооп. „Рідна Школа“.

Чергові зшитки „Книги Знання“, доведені до букви „г“, слова „гідра“. В обох зшитках, що видані незвичайно дбайливо і на доброму папері та читким друком, багато ілюстрацій і мал, що ще більше підносять вартість сеї цінної і необхідної для кожного книжки. Почавши від букви „г“ і „г“ редакція вертає назад до загально прийнятої у нас транскрипції чужих слів та назв, тому що введення у попередніх зшитках нової транскрипції чужих слів показалося дуже непрактичним.

Поручаємо горячо сю необхідну книгу нашому духовенству, як репетиторій давно набутих і нераз уже забутих відомостей з різних областей людського знання.

Замовляти її можна в кооп. „Рідна Школа“ у Львові, Ринок 10. Х.

Д. Державник — Катехизм українського державника. часть II. Перемишль — Львів. Накладом Кооперативи „Дружина“ у Львові ст. 48. 8⁰.

Sprawy Narodowościowe—czasopismo poświęcone badaniu spraw narodowościowych. Rok VI, Nr, 3/4. Październik 1930. Ціна zł. 5

Зміст: I Artykuły: Benedykt Elmer: Ruch wielkoniderlandzki; Aleksander Hafftk: Żydowskie ugrupowania polityczne

w Polsce; G. S.: Zarys stosunków narodowościowych w Kłajpedzie.

II Kronika: A. Mniejszości narodowe w Polsce: Materiały i dokumenty: U k r a i ń c y: Życie polityczne: Rezolucje U. S. R. P. Dodatkowe wybory na Wołyniu. Akcja sabotażowa U. W. O. Białorusini. Rosjanie. Litwini. Niemcy. Żydzi.

B. Mniejszości narodowe poza Polską: Niemcy; Czechosłowacja; Litwa; Łotwa; Rumunja; Z. S. R. R.; Białoruś Sowiecka; Palestyna.

C. Sprawy mniejszościowe na terenie międzynarodowym.

III. Z Instytutu Badań Spraw Narodowościowych.

IV. Recenzje.

о. Евген Мацелюх — **Де нам шукати Бога?** Львів 1930. „Добра книжка“, 115. Випуск. ст. 92, 16^а. Ціни не подано.

.....

Всячина

Імянини Впреосв. Митрополита. В навечеріє Імянин Впреосв. Митрополита, в п'ятницю 13. грудня зібралося все львівське духовенство в митрополичій палаті, щоби своєму Архипастиреві зложити пабажання в день Його Імянин в сім ювілейнім році. Від імени духовенства промовив в сердечних словах Преосвящ. Іван, а хор питомців Дух. Семинарії відспівав многолітствіє. Впреосв. Митрополит у відповідь сказав коротку промову, навіяну щирістю і любовю до своїх духовних синів. В сам день Імянин склали Ювілятови пабажання представники наукових, культурних, освітніх і економічних установ. Від їх імени складав пабажання містоголова Наук. Тов. ім. Шевченка, Др. Волод. Левицький.

Також в день Імянин устроїли обі середні дівочі школи СС. Василіянок, себто гімназія і учительська семінарія, кожда у себе, святочні концерти для запрошених гостей. Перемишль вшанував Імянини Впреосв. Ювілята величавою Академію.

Зїзд російських католицьких священиків в Римі.

В днях 21—30. X с. р. відбувся з нагоди реколекцій зїзд російських католицьких священиків, що живуть на еміграції у різних містах західної Європи, скликаний їхнім єпископом, Преосв. Петром Бучисом. Зїзд сей — се наче перший си-

нод російської католицької Церкви на еміграції. Скликано його з тою метою, щоби в першу чергу познакомитися між собою взаємно і зі своїм Владикою, а відтак обговорити різні пекучі питання, що відносяться головню до організації тієї Церкви. Взяло в ньому участь 13 священників м. ін. оо. Дайбнер, Сипіягін, недавно висвячений кн. Волконський, Веригін і Братко (усі з Риму), Євреїнов (з Парижа), Караваєф і Кузьмин (з Берліна), Артемієф (з Відня), а також з інших центрів російської еміграції, а крім них кількох питомців з рос. колегії „Russicum“, що перебувають на студіях в Римі.

Такий перший зїзд відбувся перед 13-ти роками, а скликав його до Петрограду наш Високопреосв. Митрополит в 1917 р. тоді, як по своїм освободженню з тюрми приїхав до столиці революційної вже Росії. Митрополит дав тим катол. священникам реколекції і споміж них іменував о. Фйодорова ексархом для цілої Росії. (о. Фйодоров мучиться на Соловецьких островах).

„Торжество православія“. Під таким заголовком містить у 281. числі „Діла“ др. А. Річинський статтю, яка яскраво освітлює відносини, які панують у православній Церкві в Польщі. Головно кидаються в очі дві справи: 1) Церква ся признала над собою зверхність цивільної влади у найважливіших справах (включно до скликання Церк. Собору президентом Республіки та постійної контролі уряду над працею передсоборних нарад і навіть Церк. Собору; 2) висша церковна влада надає православію польський вигляд (польську мову прийнято як обовязкову в актах Церк. Собору і в офіціозі митрополії „Wiadomości Kościoła Prawosławnego“; заводитьсь спів „Boże, coś Polskę“ у митрополичьому соборі та по деяких церквах і т. д.); у внутрішньому життю цілком зпанувала московщина. За те урядові круги готові піддержувати правосл. Церкву і навіть дбати про її єдність. А Церква пішла на услуги теперішньому урядови ще дальше, жертвуючи йому свою лояльність, знижену аж до лоякайства*), що виявилось головню підчас останніх виборів, де та Церква вмішалася до політики, закликаючи своїх визнаців іти за одинкою. „Не задумувалися батюшки над тим, — пише автор — що церкви не можна втягати на службу якійсь одній партії, хочби й урядовій, бо церква повинна всіх єднати і християнізувати... Не задумалося духовенство й над тим, чи піднесеться його і так невисокий авторитет серед правосл. населення після таких очевидних проявів безпринципности і лоякайства. Зворушливо виглядала світлина митр. Діонісія з соймом прибіч-

*) Про що пише о. Урбан Т. І. в XII. ч. „Przeglądu Powszechno-oro.“

ного духовенства („Ілл. Кур. Цодз.“) підчас повороту з урочистого молебня у митрополичому соборі за успіх одинокі! І це в той час, коли український єпископат у Галичині з приводу відомих подій запровадив додаткові молення по церквах у дні „всенародных скорби...“

Дійшло вже до того, що православне духовенство переписується між собою по польськи, на що автор подає оригінальні документи.

Автор (православний!) кінчить статтю уступом, який свідчить, що вже й православні добре розуміють і належно оцінюють суть і вагу нашої уніяцької Церкви для народу: „Мимоволі приходять на думку порівняння. Берестейська Унія в історичному розвитку своїм стала церквою чисто українською; мала бути по бажанням декого містком до польонізації, а стала заборолом проти польонізації, ще й опертим на світову могутність Риму. Не даремно-ж тепер „Przegląd Wileński“ перестерігає перед творенням надалі всяких уній та „обжондків“ якщо вони мають давати Польщі таких владик, як митр. А. Шептицький. Натомість православіє в сучаснім стані і при сучаснім проводі безперечно є простою дорогою до польщення нашого народу, й не диво, що сусідська преса тепер заявляється за єдністю такого православія...“

Шкідливий фейлетон у „Ділі“. „Діло“ з 17.XII. 1930 у фейлетоні помістило статтю славного фізика Альберта Айнштейна „Релігія й наука“ в перекладі О. Бабія.

Айнштейн є жидом, і зовсім не дивуємося йому, що його погляди на релігію й науку саме так виглядають, як у тій статті написано. Жидівські вчені переважно є пантеїстами або й скрайними атеїстами, як н. пр. віденський „психоаналітик“ Сигисм. Фрайд.

Але дивуємося, що „Діло“ полакомилося на ті оклепані атеїстичні фрази — і то в теперішніх часах, коли квестія релігії і науки дещо інакше стоїть, як давніше стояла. Все, що тут Айнштейн написав, таке старе, що йому місце в музею. І що релігія ґрунтується на чутті і що первісна релігія зродилася зі страху і що культурнішою формою релігії є та, яка родиться з соціальних почувань, і що релігійне розуміння божества є антропоморфістичне і що релігія ґеніїв „не знає ніяких догм, ні Бога на подобу людини“ і що „виховання та суспільне життя не вимагають релігійних основ“ і т. ін. Про се від віків декламували всі атеїсти.

Але доки атеїзм в ніодній державі не був пануючою „релігією“ (бо атеїзм також є вірою з усіми релігійними консеквенціями), доки по більшій часті обертався тільки

в теорії, доти він міг бодай ілюзорично блестіти. В теорії — Господи Боже, прости гріх! — навіть дідькови розкішні оди пишуть.

Але відколи більшовики відкривають світові всі дійсні карти атеїзму, то атеїзмови вже не так легко приходить дурити людей своєю невинністю, своєю „науковістю“ тай своїм „раєм“, що його має здійснити. Більшовицькі експерименти більше кажуть про атеїзм, як усякі теорії, а все кажуть на некористь атеїзму.

Ніякі Айнштайни сеї справи не перевернуть, хочби були такими славними психольогами й теольогами, яким славним фізиком є Альб. Айнштайн. Страшенним фалшом є твердження, що „виховання й суспільне життя не вимагають релігійних основ“. Якби навіть так було, що релігія складається з антропоморфізмів, то всетаки вона була би конечною для виховання й для суспільного життя. А т же дітям інакші поняття ще неприступні, як тільки антропоморфічні, отже висші ідеали й правди життя мусять їм бути подавані в таких формах, які для них приступні. А загал суспільности не складається з самих Айнштайнів та Фрайдів (*nota bene*: матеріально добре забезпечених), але по більшій часті з таких, котрим приступні тільки антропоморфічні поняття.

Зрештою Айнштайн сам собі суперечить. Він пише, що „тільки внутрішньо багаті, виїмкові одиниці та надзвичайно шляхотні суспільні спільноти знімаються понад рівень антропоморфічного розуміння божества“. А коли так, то яким чудом може він твердити, що „виховання й суспільне життя не вимагають релігійних основ“?

Сиг. Фрайд більше консеквентний: він твердить, що всі ідеали й моральні ціновання, які людям дає релігія, є химерні ізілі, отже їх треба елімінувати з життя. Айнштайн, як здається, не є противником тих ідеальних вартостей релігії, бо бере в оборону „космічну релігію“, яка доступна тільки геніям (ся „космічна релігія“ в дійсности називається „пантеїзмом“). Колиж весь нарід не може знятися до рівня „космічної релігії“, так се значить, що релігія в звичайнім значінню для нього конечна.

У тій своїй статті Айнштайн показується занадто фізиком, а замало психольогом.

Кавзальну закономірність матеріального світа він простягнув на ціле буття, також на людську душу (виразно ідентифікує її природу з природою „неживого предмету“) — без тіни якогось доказу, отак собі задля „переняття причиновою закономірністю“ матеріального світа. Ось тут є властивий „морфізм“ — „матеріо-морфізм“, скритий матеріалізм, первородний гріх новочасного атеїзму.

Доки нам Айнштайн, чи хтонебудь інший не докаже, що людська душа має ту саму природу, що неживий предмет, доти ми останемо при вічній людській вірі в живе й свідоме божество, а „космічну релігію“ вважатимемо за химеру людей, які так дуже вглибилися у матерію, що вже втратили розуміння для духа. П.О. Бабій мабуть полакомився, щоби легким коштом стати генієм, який має привілеї на „космічну релігію“. Ну, ну, але будь ласка, пов'яжіть до кінця, якщо зумієте, всі пірвані нитки сеї „космічної релігії“, тоді... станете генієм.

о. Г. К.

Посвячення угольного каменя під монастир ОО. Редемптористів в Михайлівцях. В містечку Михайлівцях, в земплинській жупі на Словаччині, яка, головню в своїй північній частині, заселена самими гр. катол. Українцями, задумують О.О. Редемптористи гр. кат. обряду оснувати свій монастир. ОО. Редемптористи, що під проводом свого енергійного ігумена, о. Методія Терчки вже від кількох літ ведуть у Стропкові (в тій самій жупі) і околиці успішну місійну працю серед тамошнього гр.-католицького населення, оснований новим місійним осередком поширюють благодатний вплив своєї праці на дальші околиці. В самих Михайлівцях на 12 тисяч населення є біля 2.500 гр. католиків, які мають там свою церкву і свою парохію.

Торжество посвячення угольного каменя відбулося вельми урочисто. Посвятив його мукачівський гр. кат. єпископ, Преосв. Петро Гебей в сослуженні численного духовенства, світського і монашого. У святі взяли участь представники місцевих цивільних і військових властей, відпоручник краєвого уряду Підкарпатської Русі (адміністративно Михайлівці до Підкарп. Русі не належать), численні процесії і около 10—12 тисяч вірних. Такої могутньої релігійно-національної маніфестації Михайлівці ще не бачили. Греко-католиків піднесло торжество дуже на душі.

Будова монастиря йде жваво вперед і ще сього року (1930) мають мури стати під кришею.

Великому ділу бажаємо Божого благословення!

Аполюгетичні конференції. З поручення Митропол. Ординаріату о. Др. Г. Костельник виголошує аполюгетичні наукові конференції для інтелігенції в церкві Дух. Семинарії у Львові. Конференції зачалися 30-XI. 1930, і відбуваються щонеділі від 6. до 7. год. вечером, а мають тривати до Великодніх Свят, з перервою від 21.XII 1930 до 18.I 1931 задля академічних ферій.

Академічна молодь і старша інтелігенція обох полів дотепер завсіди заповнювала семинарську церкву і уважно прислухувалася выводам о. Костельника.

Є надія, що ці конференції матимуть пожаданий вплив, і переконуючо вияснять нашій інтелігенції обман атеїзму в різних його формах таї його страшні наслідки.

Білі круки. Рідко коли приходить ся читати польську статтю в обороні унії, видержану в річевім і поважнім тоні. А таку власне стрічаємо в тижневику „Przegląd Wileński“ чч. 19—20 під заголовком: „За і przeciw unji“, де автор, укритий під псевдонімом Janowski виступає проти панів Кета, Харкевича і Ромунта, які видять в молодім і слабім ще унійнім русі на Білоруси і Поліссю велику протидержавну небезпеку. „Przedewszystkiem musimy sobie przypomnieć — пише Яновскі — że Cerkiew prawosławna w Polsce w obecnym swym stanie jest do głębi rosyjską i żadne kurtuazyjne śpiewanie „Boże coś Polskę“ przez seminarzystów tego charakteru nie zmieni.. Ich lojalność względem Polski jest wymuszona, skutkiem wyjątkowych stosunków panujących w Rosji. Gdy te się zmieniają, ulegnie zmianie i zachowanie się kleru prawosławnego. Byłoby zupełną naiwnością opierać polską rację stanu na Cerkwi prawosławnej“. Проти історичних аналогій В. Харкевича, який описує, як то було „во время оно“ коли в часі коронації Матери Божої жировицької всі пісні співано по польськи і ледви на просьбу магнатів дозволено співати народова: Під Твою милость, відвертає Яновскі аргумент: „Mimowoli ciśnie się pytanie, czy takie ignorowanie potrzeb religijnych ludu nie odegrało decydującej roli przy kasacie Unji? Tak, trzeba raz wreszcie spojrzeć prawdzie w oczy i powiedzieć szczerze, że szerzenie polskości w Unji, ignorowanie przez hierarchję unicką języka ludowego ułatwiło później wychowancom polskiego uniwersytetu w Wilnie doprowadzenie do skutku strasznego dzieła apostazji. — Bo i któż właściwie miał bronić Unji? Owczesny zakon Bazylianów składał się w ogromnej większości z Polaków, obcych duchowi obrządku i narodu, przybyłych do zakonu celem zrobienia kariery duchownej — gdyż Bazylianin miał łatwą możność sięgnięcia po mitrę biskupią... Nie lepiej przedstawiała się sprawa i w duchowieństwie świeckiemu, a widząc swój obrządek w pogardzie u konfratrów łacińskich, starał się, aby wszystko było „jak w kościele“, stąd przyjęcie zwyczajów Zachodu, obcych Cerkwi, stąd polskie kazania, wysmażone panegiriki na cześć świętych i dobrodziejów... a ludowi pozostało „Pod Twoją miłość przybijam“. I była Unja dla szukających kariery bazylianów, dla biskupów, wreszcie dla kleru świeckiego, lecz nie dla ludu, któremu to wszystko jako niezrozumiałe, bo polskie i pożyczone z Zachodu, było obce“...

Псевдонімний автор приходить до заключення, що акція нової унії повинна бути вільна від польонізаційних тенденцій, бо як не стане на сім одиноко оправданім ста-

новищи, то Польща дочекається тої хвили, коли не тільки втратить релігійного союзника, але супроти розвиненої національної свідомости Українців, Білорусинів і Литовців буде мусіла в лоні римо-католицького обряду дати язикові права тим народам — отже польскість латинського костела буде захитана.

Очевидно муру головою не перебеш! Сам автор не вірить, щоби польська суспільність хотіла се зрозуміти. Тому кінчить: *Spółeczeństwo polskie* zasłuchane w deklamację o swem wielkiem posłannictwie, przekonane, że wszystko, co jest wschodniem, to jest zgniętem, wierzące w brednie, że unici galicyjscy w czasie wojny przechodzili masowo na prawosławie nie wydaje się zdolnem do zrozumienia a tembardziej do podjęcia doniosłego dzieła zjednoczenia kościołów.

Пастирський лист всіх галицьких єпископів відомий нам з уривків по причині конфіскації помістила в цілости зальцбурська „*Kath. Kirchenzeitung*“. Nr. 48, 1930.

Rejleksje powyborcze містить довголітній редактор „*Gazety Kość.*“ х. А. Р(technik) в трьох числах (49—51) свого тижневика, з якими варта нам познакомитися.

„Walne zwycięstwo odniosło w nich (послідних виборах) stronnictwo, które składa się z jednostek bardzo różnych zapatrywań i dążeń, a zgodnych jedynie w gotowości popierania wszelkimi siłami rządu obecnego w całej jego polityce, bez względu na to, co o niej sądzą zwolennicy innych programów i metod. Do stronnictwa tego należą niektórzy księża, niektórzy przedstawiciele arystokracji i właściciele dóbr z Januszem Radziwiłłem na czele, profesorowie, urzędnicy, socjaliści, radykali, żydzi i т. д., którzy nie zgadzają się między sobą w sprawach najważniejszych dla Kościoła i religji, w sprawie reform potrzebnych ustaw, poprawy konstytucji. Więc niepodobna przewidzieć co teraz nastąpi, co będzie robił sejm i czy można oczekiwać jakiejś zmiany na lepsze... (ст. 557). Що зміни на ліпше нема що надіятися, вносить х. А. Р. звідси, що існуючий уряд від масового перевороту 1926 р. попирав через своє Міністерство Освіти напрям, ворожий католицькій Церкві і вірі, ріжні товариства в роді „*Polskie Stowarzyszenie etyczne*“, „*Stowarzyszenie Wolnomysłlicieli polskich*“, „*Polskie towarzystwo teozoficzne*“, з котрих друге голосило в своїм органі „*Myśl Wolna*“ боротьбу за право істновання безбожників, називало релігією знрядом клясового гнету, похвалявало самогубство, як геройський протест проти клерикальної тиранії і т. д. Така пропаганда атеїзму мала своїх покровителів в міністерствах, як Суйковського, Добрудького і Червінського. Іменно останній з них „*zignorował zupełnie protest Najprz. XX. Arcybiskupów, którzy stwierdzili na konferencji, odbytej w Warszawie 7. lutego br., że „szczególnie niepokojąco działały pewne oświadczenia p. Ministra W. R. i O. P. co do*

ролі релігії в вихованні молоді. Ponadto в dziedzinie moralnej zatrwożyło polecenie przez Ministerstwo W. R. i O. P. pisarza, znanego ze swych zgubnych poglądów na moralność prywatną i publiczną jako prelegenta dla młodzieży" i t. d. (ст. 570). Наслідки такої акції з гори не дали довго на себе чекати. Заява учителів народних шкіл в Дорогичині і подібна друга заява учителів в Щучині, в наслідок якої виленський архієп. Ялбжиковський постановив не уділяти нікому з учительства канонічної місії до навчання релігії, є знаменним *signum temporis* і грізним *memento* на будуче.

Супроти того все видить Х. А. Р. сумні гороскопи і трівожно очікує недалекої хвилі, коли може бути змінена конституція і законодавство в напрямі до усунення релігії ze szkół państwowych і do osłabienia jej wpływów, do wprowadzenia rozwodów і t. d. (ст. 586). Супроти того радить ширити інтензивно католицьке освідомлення і консолідуватися в католицьку партію.

Ректорат греко-кат. Малої Семинарії у Львові подає до загального відома всім інтересованим, що приймає учнів, до V, VI, VII, VIII кл. гімн. в цілі загального придбання знання для кандидатів до богословських студій.

Наука відбувається по програмі державних гімназій. Наука в кл. VII і VIII вже зачалася; в класі VI наука починається 23. грудня 1930. р. за місячною з гори оплатою 40 зл. і одноразовим вписовим 10 зл.

Подання о прийняття треба звертати до Ректорату. До письмової просьби належить залучити:

1. Свідectwo хрещення і миропомазання;
2. Шкільні свідectва всіх гімн. класів;
3. Запечатану посвідку місцевого душпастиря відносно поведінки ученика, його нахилу до духовного стану, як також релігійного життя його родичів;
4. Перебіг життя;
5. Лікарську посвідку про стан здоров'я ученика.

Львів, вул. Сикстуська ч. 39а

Ректорат гр.-кат. Малої Семинарії

**Всім нашим Передплатникам, Читачам
і Прихильникам бажаємо Веселих Свят
і Щасливого Нового Року!**

Редакція

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

3 друкарні Щасного Беднарського в аренді „Промислу Графічного“
Львів, Ринок 9. — Тел. 76-14.

Зміст XXV Річника з 1930. р.

Редакційні статті:

Наш білянс	1— 5
Важний обов'язок	201—203
Під один прапор	361—363
Батькови Народу привіт	449—451

Статті авторів:

о. Др. Г. Костельник: Чому большевики переслі- дують релігію	5— 11
Як нам вимовляти церк.-словянські слова	67— 70
«Амінь»	143—147
«Царство небесне» в Єван- гелію	161—166, 203—208, 250—257
«Свої не приймили його»	376—381, 418—426
Епоха митр. Шептицького	458—464
о. Др. Г. К.: Куток мови	381—383, 478—480
о. П. Дзедзик: Стигматизація Терези з Кон- нерсрайт	11— 17, 130—135, 273—286
Orientalia	70—72, 147—151
Незединені Церкви поміж собою	222—227
Монастир на Соловецьких островах	432—436

<i>Сільський парох: З нашої біди</i>	21— 24
<i>о. П. Хомин: Каплиця Дух. Семинарії у Львові</i>	24— 31
Католицька Акція	43—48, 97—103, 166—171, 241—249
Унійна конференція в Пінську	183—191
<i>о. П. Х.: Іверська Божа Мати</i>	17— 21
Сконфісковане Посланіє наших Владик	363—367
<i>о. А. Лошній: Наш союзник</i>	32
<i>о. А. Радомський: Безсмертне діло</i>	41— 43
<i>о. Др. В. Масюх: Священик а маєтковий і дороговий податок</i>	48— 50
Хаос в оподаткованню священиків	95— 97
<i>о. Е. Д.: Про наше матеріальне забезпечення</i>	50— 54
<i>о. А. Галандюк: Про методи науки релігії</i>	54— 56
<i>о. І. Щербанюк: Дещо про навчання катихизму й біблії в церкві і школі</i>	56— 60
<i>о. Др. Я. Левицький: Ревіндикація церков - Львів чи Золочів</i>	60— 67
	121—123
<i>о. Др. Й. Сліпий: На унійні теми</i>	81— 92
Священича санаторія в Гребенові	321—324
Ювидей Генія	410—417
Митрополит-Ювилят і Дух. Семинарія у Львові	452—455
<i>о. Т. Войнаровський: Психіка большевизму</i>	92— 95
<i>о. М. Чорнєга: Комітет допомоги вдовам і сиротам по священиках</i>	103—106
<i>о. Й. Осташевський: Загальні збори Вдов.-сир. фонду у Львові</i>	106—114
Занедбані обов'язки	123—130
<i>о. Ст. Рудь: Новий служебник</i>	135—138
<i>о. Л. К.: «Назпак світа»</i>	141—143
<i>о. Л. Вань: Нові думки про методу науки релігії</i>	171—177, 209—218
<i>о. Др. М. Горникевич: Маніфестаційний протест проти релігійного терору на Радянщині</i>	178—180

о. Р. Рабій: Душпастирська любов	180—182
Протиалякогольна акція в парохії	340—342
Др. Е. Л.: Емеритура катихитів	218—221
Др. В. Левицький: Вода та її прикмети	257—266
О. К.: Галицьким оком по Волині	266—272, 346—349, 384—389
о. Я. Ф.: Знак св. Хреста	287—290
о. С. Матковський: Соціяльне питання на селі	290—303, 328—335 367—372
о. Г. Микитюк: Організація духовенства	325—328
о. І. Фединський: Від слів до діл	335—340
Проф. М. Чубатий: П. Като́л. Конгрес в Любляні	342—346
о. М. Р. Цурковський: Всенародний живий пам'ятник Митр. Шептицькому	349—351
о. Др. Л. Глинка: Вісти з Риму	390—394
о. Т. Горникевич: Като́л. Акція і преса	372—375
о. Д. Н.: Кілька вражінь з Лемківщини	426—429
Д. Державник: Сумерк «драгоманівщини»	429—432
о. Й. Проць: † о. Кир. Пачовський	438—441
о. Др. М. Трохимчук: Незабута прогулька	455—458
о. Др. А. Іщак: Промова	464—470
о. А. Бучацький: Митрополит на «відпочинку» у Під- лютім	470—471
о. В. К. В ювілейний Рік	472—473
о. В. Кармазин: Книжка й душпастирство	473—478
До всього укр. громадянства	138—141
Відозва жидацівського деканату	151—153
З життя духовенства	303—305, 390
Інтерв'ю Впреосв. Митрополита	375—376
Відповіді Редакції	437—438
З концертової салі	72—74, 227—229
Некрольоги	306—308, 352
Нові книжки	114—118, 192—194, 230—233, 394—398, 441—442
Всячина (в кождім числі)	
Проповіди (додаток)	1—160

Церкви купують СВІТЛО

лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький С-ка

Львів, вул. Окружна 13 (Бічна Кульпарківська 9)
Численні признання за добірний товар, наші трійці і поставники безконкурентні. Диплом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго. Жадайте цінників.

Подяка

Підписаний Комітет Церковний в Подусільний складає щирі подяку Вп. П. Зваричеві Михайлови з Рогатина за артистичне виконання Іконостасу для Церкви в Подусільний. Як солідного і zarazом дешевого свого артиста-різьбаря поручаємо його Всч. ОО. Парохам і Хвальним Комітетам Церковним.

За Комітет

С. СЛУЖИНСЬКИЙ МИКОЛА
парох

СОКЕРКА МИХАЙЛО
ВИТВИЦЬКИЙ ІВАН

Дентист ЯКІВ НАСС

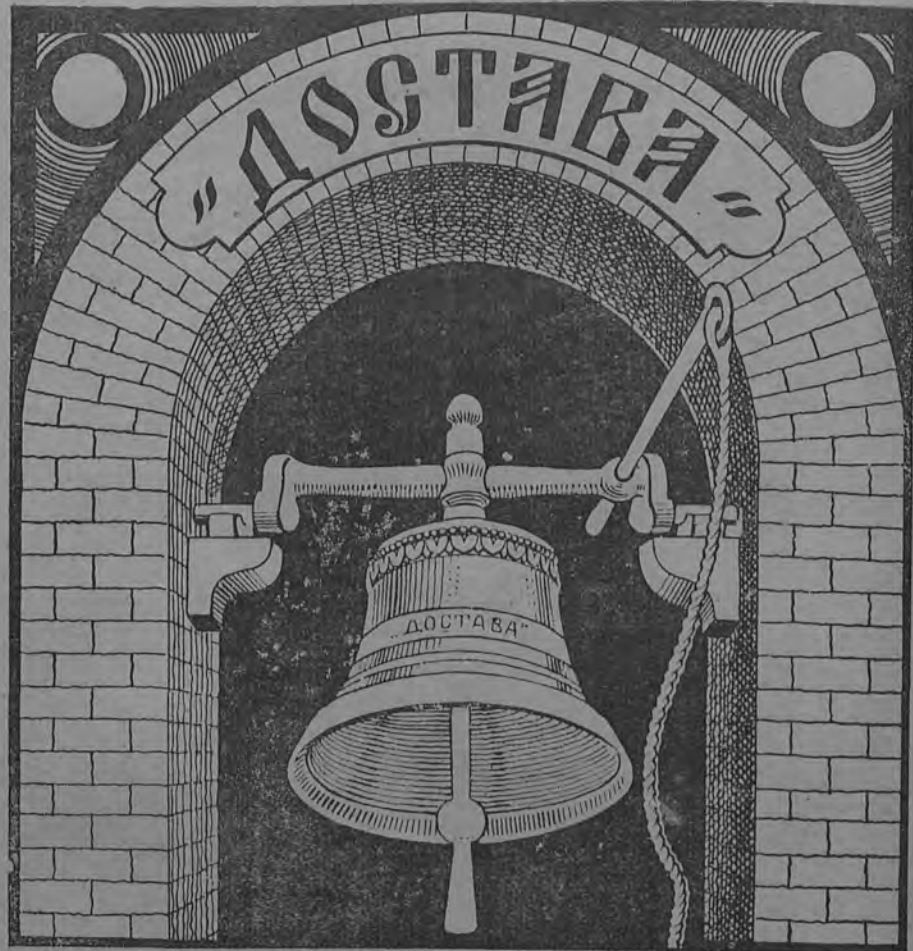
Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. пов.

Телефон 65—73.

години урядові 9 — 1 рано і 3 — 6 по полудни

Лічення, пльомбовання і винимання зубів безболію. Скріплювання розхитаних зубів. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції обслуговується в найкоротшому часі. — П. Т. урядовцям і студентам

знижка —

Найліпші дзвони і всі церковні предмети
в найбільшій виборі і найдешевше продає
одинок українська кооператива

ДОСТАВА

в своїх складах. ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМІШЛЬ
Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, ви-
готовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду.
Письменно за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, І п.
Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або
у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА“ є одинок
кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ І ПОПЕРТЯ.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 1

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Р. 1930

о. М. Кінаш

Америка

Промова підчас облечин СС. Василіянок

Дорогі Сестри і Гості! Ми нині свідками такої поважної і зворушуючої релігійної церемонії, що, аби чоловік був не знати який байдужний, то його серце стрепенеться. Нинішнє монастирське торжество, належить до більших торжеств, котрі і в монастирі не так часто трапляються. Якщоб нинішній церемонії приглядався чоловік, що в ніщо не вірить, для котрого віра не має значіння, якщоб він стояв тут між гостями і бачив тих 5 дівичь, як вони зі себе приносять жертву Христу, бачив їх геройську любов до небесного Жениха, бачив, як вони з любови до своєї Церкви вирікаються світа і шлюбують на ціле життя убожество, чистоту і послух в найменшій річі, так се навіть поганина порушилоби і він подумавби собі: коли та релігія видає зі свого лона душі з такою, сказати, надлюдською, геройською посвятою, то така віра мусить бути Божа.

Ми зібралися до сеї монастирської обителі, щоби бути свідками, як 5 дівичь з нашого бідного народу посвячують себе на службу Богу в чині наших СС. Василіянок, і коли ми гляділи на них, як вони клячали перед Божим престолом, у стіп Христових і вдивлялися в того Христа, і щасливі почувалися, що удостоїлися тої чести, бути так близьенько коло Нього, то кожному з нас пригадалася гостина Христа в домі приятеля Лазаря. Поставмо собі перед очі дім Лазаря. За столом Христос, біля Нього приятель Лазар, одна сестра Лазаря приготворює їду для такого дорогого гостя, а друга сестра, Марія, клякла у ніг Ісуса, зложила руки і з сердечною набожністю слухає кожного слова, що виходить з уст Спасителя. Марта гнівається на сестру, що вона заслухалася і не помагає їй, а Христос каже: Марто, Марто, ти завдаєш собі стільки труду, ти так розщибаєшся над прийняттям, а те все мало варта; Марія „благую часть“ вибрала, Марія ліпшу часть вибрала. А тепер, коли порівнаємо той образ в домі Лазаря, з тим образом тут у каплиці, то щойно зможемо належно зрозуміти

ті Христові слова: Марія благую часть ізбра. Скільки то наших дівчат запопадається над світовим, щоби світови приподобатися, а всі ми, тут зібрані, відчуваємо, що тих 5 наших дівчат стораз ліпше зробили, бо вони „благую часть“ вибрали.

Глядите на них, і бачите їх одягнених як до шлюбу: білі суконки, на головах зелені віночки, запашні квіти в каплиці, цілком як до шлюбу, тільки що весільного женихане видати. Не журіться, є і жених; а тим женихом сам Ісус Христос. Вони Христу шлюбують, вони Йому присягають досмертну вірність, вони стверджують присягою, що Його ніколи не покинуть.

Так звичайно толкуємо собі той шлюбний стрій новичок і те толкування зовсім годиться з їх будучим призначенням; але я, дорогі Сестри, трохи инакше толкую собі той їх шлюбний стрій. Може моє толкування не буде таке приємне, веселе, але воно мені ліпше припадає до вподоби. Ви се добре знаєте, бо і нераз бачили ви, що, як умре дівця, то її наряджують до труми в весільній одежі, і вінець з зеленої рути на голову вкладають, і вельон дають, приберуть цілком як до вінчання, хоч вона зі смертю звінчалася. Так само і з нашими новичками. Та шлюбна одежа се світчина, вони її беруть в останнє, на прощання, немов на смерть, бо вони по правді для світа вже вмерли. Вони вже не живуть в світі, їх уже світ вичеркнув зі своїх метрик, і щоби образцево, а наглядно представити собі, що з нинішнім днем цілковито зривають зі світом, одягаються ще раз по світовому на короткий час, і за кілька хвиль білу, шлюбну, світську одержу заступають чорною, монастирською. Тим світським строєм вони хочуть заакцентувати, що вони раз на все його зрікаються. Клячучи перед Божим престолом, вони серцем молилися: „О, Ісусе, я для Тебе вірикаюся світа, возьми від мене сей земський вінець, а дай мені вінець вічний!“

І ту їх жертву приняла св. Церква, пригорнула її сердечно до свого лона, і від нині вони вже обручніці Божі, невісти Христові.

А тепер кілька слів до Вас, дор. Сестри новички. Ви добровільно пожертвувалися на службу Христови; нині небесний ваш жених з любов'ю глядить на вас, ви відреклися світа і всіх світових приємностей, але пам'ятайте, що те відречення від світа має бути цілковите, бо Христос не вдоволяється половиною. До монастиря не можна вступати з резервою.

На кінець прийміть благословення від Вашого о. Візитатора і надіслані на мої руки желання, щоб ви були добрими монахинями.

Я, як Ваш сповідник, ваш духовник, від щирого серця желаю вам, щоб ви були славою для Бога, а гордістю для рідного народу, щоб ви, сповняючи чесно і охочо монастирські обов'язки, заслужили собі невянучий вінець в небеснім царстві. В нинішнім, таким пам'ятнім, для вас дні помоліться за нашу св. Церкву, аби ніколи не забракло їй дівиць, які готові жертвувати себе на службу Господеві; помоліться за своїх родичів, котрих серце невисказною радістю наповнилося, якби могли бути свідками нинішнього вашого торжества; помоліться за монастир і за сестри, до котрих з волі Божої і їх зістали ви прилучені, а за себе зашліть щирі молитви до Св. Духа, щоби скріпив вас своєю небесною ласкою, щоб ви могли успішно працювати Богу на славу, а монастиреви на пожиток.

Амінь.

о. М. Кітани

Америка

Промова підчас вінчання

„Тайна сія велія єсть: азъ же глаголю во Христа и въ церковь“.
(Ефес. 5—32).

Вінчання, весілля се радісні родинні торжества. Сама назва „весілля“ вказує, що тоді має бути в родині веселість, музика, танці, забави. А помимо того ми часто бачимо при вінчанню сльози; бачимо, що молодята й їх родичі в часі шлюбу нераз плачуть. Веселість, але зі смутком перемішана. Якаж причина того?

Коли ми, достойні гості, добре призадумаємося, то зрозуміємо, що навіть тут, на шлюбі, сльози мають своє місце; що не є вони без причини. Я дозволю собі, поставити вам, достойні гості, одно питання:

Хто є ті молодята, що побираються? Хто є ті новоженці, що стають під шлюбний вінець, що одно другому досмертну любов і подружжю вірність присягає? Кождий скаже: Се діти! Людський син і людська доня мають заключити поміж собою подружжя; мають прийняти „велію тайну“; мають увійти в новий стан — стан подружжя. До сього часу вони до себе не належали, вони себе навіть добре не знали, вони були для себе чужими. Виховувалися, виростали під оком своїх родичів; любили своїх родичів і родичі їх любили; клопотів не зазнавали ніяких, бо родичі клопочуться за свої діти. Виростали безжурно, буйно за плечами своїх родичів і було їм добре. Нараз той син

чи доня доня мають відлучитися від родичів, від братів, від сестер; мають покинути ту хату, в котрій виховалися. й зросли, мають перейти на „своє газдівство“.

Одягають молоду до вінчання, то мама приглядається їй, ходить за нею, але раз-пораз відвертається, й сльози обтирає. Доня бачить се, бачить мамині сльози, і серце її болить, що ось-ось наступить розлука й вона з жалем відживається:

„Ой не ходи, матінко, за мною,
Бо вже мені розлученька з Тобою“.

Йдучи до шлюбу, син чи доня, мусять собі сказати: Бувайте здорові, дорогі родичі, я вже не ваш, я вже не ваша! А родичі, випроваджуючи свою дитину до шлюбу, мусять знова собі сказати: Вже наш син, уже наша доня покидає нас. Виховали ми діти, та не для себе!

І от маєте першу причину сліз при шлюбі.

* * *

Вже всі готові. Вже збираються їхати чи йти до церкви. І саме тепер приходить родичам на гадку: а не затьоньки, чи буде наша дитина щаслива? А син чи доня й собі думають: Не знати, яка доля чекає мене в подружжї стані? Тай не диво; бо одні й другі бояться, бо вже нераз бачили недібрані, нещасливі подружжя. А молода отсю свою журбу про непевну долю висказує словами весільної пісні:

„Алеж ти казав, кленів листочку, що не меш
опадати,
Алеж ти казав, милий батеньку, що не даш мене
з хати.
Ой листок паде тай опадає, землянку покриває.
Ой ви даєте тай не знаєте, яка доля мене чекає?“

І от вам друга причина сліз при шлюбі.

* * *

А третя причина сліз є твердий закон католицької Церкви: „Яже Бог сочета, чоловік да не розлучає“. Що Бог злучив, чоловік нехай не розлучає. В катол. Церкві нема розводу! Як трафиться недібране, нещасливе подружжя, то злидні й сльози на ціле життя.

Але з другої сторони, як молодята доберуться, як з любови поберуться, то таке дібане подружжя се найбільше щастя в сьому життї для молодят, а потїха й радість для родичів.

* * *

Знаючи обі родини і молодята, Михайла й Марію, ми можемо бути певні, що їх звела лише любов; що вони пішли за голосом свого серця; що з них буде дібрана, щаслива пара, й тому я не потребую їм нині желати любови й подружого щастя, бо те все в них повинно бути. Але я радше при нагоді їх вінчання пожелаю їм, щоби вони, посеред благословення Божого, діждалися по 50 літах спільного пожиття станути до „золотого шлюбу!“

Аміль.

О. Стефан Ковалів

Проща над гробом

Бо що чоловік посіє, се й жатиме. (Гал. VI, 8).

Життя людей на сій землі се один безперервний похоронний похід: нині один провадить знакового до гробу, а завтра вже його ведуть. Смерть не дармує, вона ніколи не змучиться. Що сьогодні цвило, те завтра вже вяне; що сьогодні ще красою пишалось, завтра ногами толочимо. Днесь жиємо, бавимось, працюємо, укладаємо пляни на будуче в найвибагливіших красках, леліємо у своїм нутрі, Бог вість, які надії, а завтра — завтра вже нас нема! Як зависна судьба викине наше імя з урни живих, скінчилося наше життя.

Але чи ми про се думаємо? Тілесність вяже нас так сильно до туземного світа, що забуваємо про смерть. Обмотані пристрастями наче сіттю з павутиння, уповаючи на власні сили, задивляючися на приміри тих, що сотню літ добігають, забуваємо про свою кончину, а снуємо пряжу життя заєдно на один і той сам лад.

Якщоб наше життя вже тут на землі кінчилося, тоді могли би ми його уживати без огляду на вічність. Але наше життя є лише часом сійби, в котрім що засіємо, те в вічності й жатимемо. Наше життя є лише школою, в котрій нас Провидіння то навчає, то картає, якщо заходить потреба. Наше життя є поприщем боротьби нашої чесноти з противностями і перепонами, а в вічності наступить заплата.

Проте належить нам тут засівати, щоб у вічності було що жати. Треба нам у тій школі вчитися, якщо хочемо потім збирати овочі своїх трудів. Коли переступимо поріг вічності, не запитають нас там, чи ми мали багато майна, які займали ми уряди, гідності та достоїнства, яке голосне було наше імя, але запитають, яка була наша віра та які

діла? Спитають нас: Де той єлей віри й любови, котрим повинні були горіти світильники наших сердець?.. Бо там зустрінемося з Суддею, котрий буде нас зі всього судити, котрий нас запитає про віру і любов до Бога та ближнього.

Але щасливий ти, дорогий брате в Господі Н., бо твоє життя було життям християнина, бо твоя смерть була смертю праведника. Ти був справді ратаєм Христовим, бо ти засівав ниву свого серця й душі для небесної жатви. І хоч твої уста на віки заніміли, то чуємо з сумної домовини солодкий голос твого завіщання:

Браття! Не жахайтесь косаря-смерти, але лякайтесь гріха, бо се тільки гріх чинить смерть страшною. Невжеж не тужить ваше серце за сполукою з Богом? Не смерть, але життя ділить нас від Нього. Отже лякайтесь не смерти — лякайтесь життя! Так жийте, щоби смерть захопила вас не як живих, але як померших для світа. Випереджуйте смерть, щоби вона вас не випередила! Бо се певне, що кого смерть заскочить живучого для світа й для злих пристрасій, сього поведе на вічну погубу.

Се є останні слова любого нашого брата Н. до нас усіх, тут зібраних. Слова короткі, але важні. Щоби отсі слова записались нам добре в пам'яті, щоби сей отвертий гріб отворив і наші очі — памятаймо, що і з сеї хвили, в якій Бог так проречисто промовляє до наших сердець, мусітимемо здати рахунок.

Тому в піднесенім настроєві духа, стоячи над гробом, котрий може небавки й для нас отвориться, поновім наші постановлення: вірно служити Богу, зносити терпливо все для любови Христа, й ніколи, ніколи не зійти зі шляху заповідий Божих. А так поступаючи, з розсвітом дня, в яким заридують дзвони про нашу смерть, напевно станемо учасниками небесного Сіону — по трудах та мозолях, злиднях та горях, дізнаних на розбурханому морюсього життя.

Але вже час наглить віддати землі те, що є землею. Ще хвилька, а втерши сльози, вернемо усі домів, кождий до свого заняття. Тому небіщик з усіми в останнє прощається:

Не плач, не журися, дружино моя, не плач за мною: я переселився із сеї долини сліз в місце, де нема ні плачу, ні печалі, ні воздыханія; я покинув тебе, але не упадай духом. Надійся завсіди кріпко на Боже Провидіння, котре дбає про твоє добро, й ніколи не жалуйся на допусти Божі. „Бо тим, котрі люблять Бога, все виходить на добре“. (Рим. VIII, 28).

Сини мої соколики та доні-зазульки! Отсе цілує вас в останнє ваш батько рідненький та на прощання таку вам науку лишає: любіться, мої дітоньки, та бідну свою маму

шануйте й слухайте, а се принесе вам ласку й Боже благословення. „Пам'ятайте про Господа Бога й нехай вас не збирає охота грішити“. (Тов. 4, 21). Не бажайте надмірно земських дібр. „Бо ті, що хочуть бути багатими, впадають в спокусу і в сіті диявола“. (I Тим. VI, 9). І не бійтеся нічого в світі так дуже, як утрати освячаючої ласки; бо вона є весільною одежою, без котрої ніхто не буде допущений на небесну весільну гостину. (Мат. 22).

Прощайте, мої кровні, ближші та дальші; прощайте, чесні господарі та газдині; вся рідна громадонько, прощай! Дякую вам за ваш останній довг християнський. Ваша щира молитва се благодотворний дощ на спрагнену мою душу.

І я прощаю тебе, любий брате Н, супроводжаю тебе похоронними молитвами, а коли Господь прийме тебе в небесні хорони, не забудь і за нами ласкаве слівце промовити.

Амінь.

о Петро Ярославич

Про любов Бога

Возлюбиви Г. Бога твого всім
серцем твоім.

Є три основні християнські чесноти: віра, надія і любов; між ними же більша любов.¹⁾ Як сніжнобіла лелія царить своїм непорочним цвітом між усім квітням землі, так любов визначається між усіма чеснотами. Бо коли після осягнення небесного блаженства і віра і надія і інші чесноти уступають, то любов тут стає тим одиноким середником, який дає божим вибранцям можливість уживати повного щастя — небесне блаженство Святих основується якраз на любови. Як чеснота покори жемчугом сияє у підстав святости, так любов сонцем озолочує її верхи. Покора — се скала з жемчугів; любов — се ясне сонце, осінюючи величну будівлю чесноти.

Любов — се дійсний небесний огонь, що розпалює серце найчистішим чуттям і витворює в ньому двояку полум'я: одну, що прямим стовпом іде в небо, — се любов Бога; другу, що стелиться по землі, — се любов ближнього. Одна і та сама чеснота любови обнімає два предмети: Бога, якого цінить задля Нього самого; і ближнього — якого цінить задля Бога. Коли вона відноситься до Бога,

¹⁾ I Кор. XIII, 13.

зветься любовю Бога; коли відноситься до ближнього, зветься любовю ближнього.

Хочу виложити вам науку християнської віри про любов Бога так, як вона є чеснотою в найвисшому значінню того слова; а zarazом вона є жерелом і змістом усеї святости.

Застановимося нині над тим:

1) Що се є любов Бога?

2) Які її прикмети?

1. Що се є любов Бога?

Любов — се надприродна чеснота, дана нам від Бога, якою любимо Бога над все, як найвисше Добро задля Нього самого, а ближнього як себе самих задля Бога.

Любов — се надприродна чеснота тому, бо завдяки Христовим заслугам впливає її Бог у нашу душу разом з освячуючою ласкою на св. хрещенню. І тому каже Апостол: що божа любов вилилася в наші серця Св. Духом, даним нам.¹⁾

Щож є предметом сеї любови?

Предметом сеї любови Бог, а в Ньому і ми самі і наші ближні. Та підоймою її є лише Бог, як найвисше Добро і безконечне Совершенство, взяте так само в собі, як і з огляду на сотворіння. Тож коли кажемо, що любимо Бога задля Нього самого, то се значить, що любимо Бога тому, що Він, як безконечно совершенний, сам у собі достойний нашої любови. І коли кажемо, що любимо себе чи ближнього задля Бога, то се значить, що себе чи ближнього любимо тому, що і в нас і в нашім ближнім видніє образ і подоба божя і що Бог звелів нам ту любов в серці плекати. Отже є тільки одна любов, якою любимо Бога і ближнього; з чого виходить, що дійсна любов мусить бути нерозлучна; себто: не можна любити Бога, не люблячи ближнього, і не можна любити ближнього, не люблячи Бога. Тому то Апостол любови, св. Йоан, і висказує отсі слова: „Коли хто каже, що любить Бога, а свого брата ненавидить, лож єсть; бож хто не любить свого брата, якого видить, як може любити Бога, якого не видить?“²⁾

Любов — се цариця між чеснотами ще тому, що вона більше чим віра і надія тай прочі чесноти, підносить нас, наближує до Бога і з Ним нас зєднює. Любов навіть тут, в отсім життю, як говорить св. Йоан, вводить нас в посідання Бога: Бог се любов, а хто пробуває в любови, в Бозі пробуває, а Бог у нім.³⁾

¹⁾ Рим. V, 16.

²⁾ I Йоан IV, 20.

³⁾ I Йоан, IV, 16.

Любов ще й тому займає перше місце між чеснотами, що вона є їх жерелом і змістом усіх заповідей. Тому Спаситель і вказує нам на неї, як на найпершу і на найбільшу заповідь, коли каже до питаючого Його книжника: Люби Г. Бога твоєю всім твоїм серцем і всею твоєю душею і всею твоєю мислюю, отсе перша і найважніша заповідь.¹⁾

І ще що таке любов? Любов — се злучник сердець, що лучить їх нерозривним вузлом; любов — се злиття всього нашого єства, всієї душі з вибраним предметом так, як дві каплі роси зливаються в одну перлу; любов — се свого рода смерть, в якій чоловік вмирає для себе, для своїх виглядів; а воскресає, живе, відчуває і гадає тільки життям, чуттям і гадками свого вибранця. Ось так слід розуміти дійсну любов.

В приноровленню до сього — чим буде любов Бога?

Буде се злиття, стоплення нашого серця з божим серцем. Буде се повне відречення самого себе — цілопальна жертва на престолі божої любови, після принесення якої ніщо не остає з нас для світа. Буде се, коли можна так сказати, „манія“ люблення Бога, якою опанований чоловік нічого не бачить, нічого не бажає, не гадає, не відчуває — крім Бога і тільки Бога.

Тож любити Бога значить: привязатися всім серцем до Бога як до найвисшого Добра, віддатися Йому всею душею, щоби через сповнювання виключно Його волі лише Йому подобатися і з Ним злучитися на віки.

Є два роди любови Бога: совершенна і несовершенна.

Совершенною любовю любимо Бога тоді, коли любимо Його задля Нього самого, себто тому, що Він сам у собі і з огляду на сотворіння є найвисшим і найсовершеннішим Добром, єдино достойним всякої любови і вповні вдовольняючим усі наші бажання.

Несовершенною любовю любимо Бога тоді, коли любимо Його за одержані від Нього добродійства, або тому, що надіємося одержати в майбутности вічні блага, не включаючи при тім безоглядного совершенства Бога.

Хоч несовершенна любов Бога похвальна і свята і до спасення нам вистарчаюча, однак нашим обов'язком старатися о набуття совершенної любови, яка самотою є достойною безконечно великого і доброго Бога.

2. Прикмети любови Бога.

Якіж прикмети має мати наша любов Бога? Як маємо любити Бога?

¹⁾ Мат. XXII, 37—38

Щоб наша любов Бога була дійсною любовю, то вона мусить бути: найбільша, успішна, постійна.

Наша любов Бога мусить бути перш усього найбільша; себто: маємо любити Бога над усе в світі. Бог мусить займати в нашому серці перше місце. Ні власна любов, власне щастя, власна вигода, ні любов якогонебудь сотворіння, хочби й як цінного і для нас дорогого, не сміє в нашому серці перемагати любови Бога. Коли сього домагається від нас Бог, ми повинні бути готові кожної хвили, без надумування віддати все, що маємо, все, що становить наше щастя, чи наше існування, навіть і життя¹⁾.

Ми повинні бути готові радше стратити все, що посідаємо враз з життям, чим допуститися тяжкого гріха, який зі своєї природи виключає в нашому серці любов Бога. І тому каже Ісус Христос: Хто любить вітця або матір більше чим Мене, той недостойний Мене, і хто любить сина або доньку більше чим Мене, той недостойний Мене²⁾. Те саме пише і св. Апостол Павло до Римлян: Що відлучить нас від любови Бога? Я певний, що ні смерть, ні життя, ні Ангели, ні теперішнє, ні будуче, ні ніяке сотворіння не зможе відлучити нас від любови Бога!³⁾

А треба тямити, що отся любов Бога, якою любимо Бога більше чим всяке сотворіння, є доконечно потрібна нам до спасення. Хто її не має, хто не старається з усіх сил о те, щоб її набути, той не може спастися.

Наша любов Бога має бути успішна; значить: вона мусить мати видимі для всіх наслідки. Не в серці — скрито, не губами — потоком красних слів треба любити Бога, але ділами. Ділами, для всіх людей видимими, маємо виявляти нашу любов до Бога. Хто виповнює Мої заповіді, — каже Христос, — той Мене любить⁴⁾. Ділами треба повзати божу волю, заховувати божий закон, виконувати божі заповіді.

Сама річ, що горяче чуття любови, яке плекаємо в нашому серці, вельме похвальне; певно, що величаючи Бога піснями, молитвами, побожними розмовами, показуємо тим нашу любов Бога, але все те — се тільки листя дерева любови; овоч сього дерева — се діла і тільки діла. Бож можна словами заявляти любов, а ділами зневажити Бога. По їхніх плодах пізнаєте їх, каже Христос.

Тож — коли хочемо знати, чи дійсно любимо Бога, глядім лиш на те, чи ділом сповнюємо божу волю, чи ділом заховуємо божі заповіді, чи ділом уникаємо і стережемося гріха.

¹⁾ Примір: три молодці в огняній печі; жертва Авраама; Христові притчі про укритий скарб і дорогу перлу.

²⁾ Мат. X. 37.

³⁾ Рим. VIII. 35—38

⁴⁾ Йоан. XIV, 24.

Щоби наша любов була богата в наслідки, то вона мусить бути постійна, витревала. Вона не сміє кульгати, ні слабнути, ні колатися. Заєдно, через усе життя маємо любити Бога всею силою нашого єства. Від ранньої молодости аж до пізньої старости сила сеї любови не сміє в нас ослабати. Чи серед добра, чи серед зла, чи Бог благословить і пособляє, чи досвідчає і карає, чи в здоровлю чи в слабости, чи в щастю чи в нещастю, а то й серед повени ріжних противенств і клопотів, нам не вільно Бога забувати, ні зневірятися в божу силу і любов до нас; не сміємо тратити надію на Бога, нам не вільно ні нарікати, ні Бога покидати.

І тут багато людей, які словами заявляють свою любов до Бога, ділом показують зовсім що иншого. Одні, коли їм добре ведеться, гордіють. Вони приписують своє поведення своєму розумови, своїм здібностям, а Бога забувають, своєї вдяки і любови Йому не виявляють.

Другі, коли Бог їх досвідчає, коли на них валяться нещастя і неповодження, тратять відвагу, скаржаться, нарікають, занедбуються в виконуванню релігійних обов'язків, попадають навіть в повний сумнів; вони доходять аж до хули Бога.

А се не може подобатися Богу. Сину — каже Христос до такої душі — сину! ти ще не сильний і не досить розумний любитель! Чому — питає — Господи? Бо ти леда противністю устаєш і надто лакомо шукаєш потіхи! Сильний любитель стоїть непорушно серед спокус та не довіряє підмові хитрого ворога. Він однаково мене любить чи в добрі чи в злі.

Дійсно, що так! Хто з Христом хоче воскреснути, тому треба йти з Ним і на Голгофту і враз з Марією стояти треба під хрестом.

Дійсна любов — мов смерть сильна; сеї любови не вмістять ні премногі води, ні ріки її не заллють ¹⁾).

Взір такої любови, що має всі ті прикмети, бачимо на особі Бога-Чоловіка, І. Христа. Цілі тридцять років Його туземного життя, се один могучий доказ на те, що всею силою свого єства, кріпко і витревало, полюбив людський рід, вони і досконалий взір, як ми Його, Бога, маємо любити. Вогонь прийшов Я пустити на землю і сього лиш хочу, щоб розгорівся ²⁾). Який огонь, Господи? Вогонь любови!

Отсей огонь любови бачимо і в яслах і на хресті і в Пресв. Тайні Евхаристії. Сим вогнем любови Христос згарює всеціло аж до смерті і то хрестної смерті.

¹⁾ Писн. VIII, 6—7.

²⁾ Лук. XII, 49.

Його, коп'єм проколоне, Серце для нас і взір совершенної любови і жерело, з якого маємо засилювати нашу любов. Звідси любов огнем бухає, тут хрест глибоко вбитий, як символ терплячої любови, тут колюче терня, символ наших гріхів — колючок, якими відновлюємо Його терпіння; тут рана, наче відчинена брама, щоб нею входили брати вогонь любови та щоб в Його любови могли пробувати тепер і в вічності. Амінь.

о. Петро Ярославич

II. Про любов Бога

Возлюбивши Г. Бога твого всім серцем твоїм.

Що за розкішні, повні потіхи отсі слова божественного Спасителя, який найпершу і основну потребу нашого серця — бо природний наклін кожного чоловіка до любови — ставить як найважніший свій приказ, а нам вкладає як наш найсвятіший обов'язок.

Інші віри і релігії вчили своїх сповідників: боятися Бога; але великий закон любови був проголошений на горі Синай Богом Отцем, а вияснений і затверджений на горі Голгофі Богом Сином.

Возлюбивши Г. Бога твого всім серцем твоїм... Дійсно, такі слова могли вийти лиш з глибин серця Бога-Любови. Лиш сей Бог, що хоче бути найбільше люблячим Вітцем свого сотворіння, може опирати свої відносини до тогож свого сотворіння на взаємній любови. І колиб наша віра не мала іншої певної основи своєї правдивости, крім сього одного божого слова: „Возлюбивши“, то оперті на ньому, можемо вже бути певні про її правдивість.

Любов Бога — се начальна заповідь, бо стоїть на чолі всіх заповідей; любов Бога се й найзначніша заповідь, бо вона всіх чеснот цариця; вона їх оживотворює, ублагороднює, і — коли інші чесноти устануть — вона триватиме у вічності.

Любов Бога — се найбільший приклад; бо її безпосередним предметом є Бог; бо вона містить у собі всі інші заповіді; бо її виповнення приносить Богу найбільше чести, а чоловіка підносить і ублагороднює.

Якжеж щасливими повинні ми вважатися, що якраз ми на те сотворені, щоби Бога любити; що любов Бога се єдина ціль, задля якої Бог сотворив розумне сотворіння.

Любов Бога, се і начальний закон світа і остаточна мета, до якої весь світ має стреміти.

Тож, щоби ми могли тим лекше рости і помножуватися в любови Бога, пригляньмося, які то понуки наклонюють нас до любови Бога?

1. Понуки любови Бога.

Які маємо понуки до любови Бога? Або: з яких причин ми обов'язані Бога любити?

Є дві головні понуки до любови Бога:

1. Безконечна доброта Бога для нас.

2. Безконечне божє совершенство, себто: безкрая божа доброта, взята сама в собі.

Бог достойний найвисшої нашої любови задля безконечної доброти і любови, які нам виявляє.

Якіж то знамена знаменують божу доброту і любов до нас?

Першим знаменем сеї любови є, що вона вічна.

Як у Бога нема початку, так і божа любов не має початку. Вона вічна, як і Бог. Вернімо гадкою яких тисячу літ взад, тай ще дальше. Чим ми були тоді? І душевно і тілесно — нічим. А Бог? Бог любив нас уже тоді і то любив нас так горячо і сердечно, що з любови до нас пішов на страшну страсть і соромну смерть на дереві хреста. Вернімся гадкою міліони літ взад. Що тоді було? Нічого не було. Не було ні неба, ні землі, ні ангелів, ні людини. А Бог? Він і тоді любив нас, і то так горячо любив, що задля нас сотворив небо і землю. Землю — богато вивіновану і прекрасно вмасну віддав на наше дочасне поселення, в небі-ж приладив на наше приміщення такі величні палати, про які ні людське вухо не чуло, яких людське око не бачило, яких краси людський ум не всилі збагнути.

Не було ні одної хвилини, в якій Бог нас не любив би, про нас не думав та не був готовий зробити нас учасниками свого блаженства. Чиж не вічною любовю полюбив нас Бог, як се сам каже устами великого Єремії.¹⁾

Другим знаменем любови Бога є се, що вона всещедра. Що маєш, — питає Апостол, — чогоб не одержав?²⁾ Твоє єствовання, твоя благородна природа — від кого вони? Чи не від Бога? Хліб, що його їси, одежа, якою окривляєш своє тіло, світло, яке осінює тебе, усе зовнішнє добро, яке посідаєш — від кого те все? Авжеж що від Бога!

¹⁾ XXI, 3.

²⁾ II Кор. IV, 7.

А щож казати про духові добра, якими так прещедро об-сипав нас Бог у своїй ласці? Призначення чоловіка до вічного блаженства в небі; відкуплення; основи Церкви; св. Тайни, особливше провидіння божє, завдяки якому вродився ти на лоні св. католицької Церкви, — який се важкий ланцюх невисказаних божих добродійств!

Ах брате! Колиб ти від якого добродія людства одержав хоч малу, міліонову часть того добра, яким наділяє тебе Бог, то певно не знав би ти, в який спосіб показати йому за те свою любов і вдяку. А щож даси, брате, в заміну всевишньому твоєму Добродієви? Чиж не вважаєш за обов'язок своєї чести любити Його за те з усеї душі і з цілого серця?

Та вершком щедрот божої любови до нас се таїнство воплощення. На ту божу любов вказує Христос ось тими словами: Так бо полюбив Бог світ, що Сина свого єдиного дав...¹⁾

Погадаймо собі, що скарбник якогось царя привластив собі велику суму гроша з царського скарбу. Його вину викрили, його засуджують на смерть — хиба, що знайдеться хтось, хто спроневеріні гроші до царського скарбу поверне. І такий добродій знаходиться. Він продає весь свій маєток, що саме стільки вартує, скільки потреба до заплати, заспокоює царський скарб і засудженого виратовує від смерти. Сам же — зубожілий — береться до тяжкої праці, і в поті чола зароблює собі кусень хліба. Чиж се не верх любови? А хтож сей добродій? Се воплощений Божий Син. Він покидає небесне блаженство, приймає вид раба, і винищує себе аж до смерти, щоб лиш заплатити за нас небесному Вітцю довг; щоб нас виратувати з челюстий пекла.

Любов Бога до нас є ще проволочна і терпелива. Живеш, брате, на землі літ 10, 20, 50, 70, і більше, і весь час твого життя живеш беззаконно, грішиш, начеб пив воду; весь твій вік се безпереривне пасмо гріха. А Бог? Він жеде терпеливо, вживає всяких способів, щоб тебе навернути на путь спасення, і просить і грозить і побиває то лекше, то тяжше, а засдно проволікає, з дня на день відкладає вимірення остаточної і єдино слушної кари — смерти дочасної і смери вічної. Там у пекольних челюстях, в нищачій, а не зникаючій полуміні горять і моряться вже тисячі — міліони літ тисячі і міліони душ, які може й лекше согрішили від тебе, які не так довго, як ти, в закаменілости серця тривали. А однак вони осуджені вже давно, а ти, брате, живеш і пливаєш в божій ласці; бо Бог не хоче твоєї смери, а щоб ти навернувся і жив. Чиж не многомилостив і довготерпелив Господь у своїй любови до нас?

¹⁾ Йоа. III, 16.

Чи ж не можна сказати про кожного з нас, що жиди сказали про Лазаря, коли Христос плакав над ним: „дивіть, дивіть, як щиро і сердечно Він любив його“!

Се, що було досі сказане, відносилось до минувості і теперішності. А що в майбутності? Чи в будучому життю перестане Бог нас любити? Але деж там! В будучому життю божя любов до нас не то, що не зменшиться, — вона радше зможеться. В будучому Бог порішив цілковито віддатися нам; значить: Бог порішив, що наше щастя в небі буде полягати на повному посіданню Бога.

2. Щож воно значить: посісти Бога?

Посісти Бога — се значить, до мети своїх бажань дійти і всі свої бажання здійснити.

Коли душа виходить з тіла, прошибає її надприродне світло, при допомозі якого, вона пізнає зовсім докладно і ясно, що Бог се її найвисше добро і найбільше, єдине щастя. Вслід за тим будиться в душі могуче, непереможне пожадання зазнати того найвисшого Добра і Щастя. І Бог заспокоює се бажання душі цілковито, зєднуючись з нею якнайтісніше, віддаючися їй неначе цілим своїм божим єством. Бог сполучується з душею на всю вічність. Всю вічність живе Бог у душі, а душа в Бозі. Вона безпереривно в совершенства божі вдвлена — пізнає щораз то нові чуда божої Всемогучости, Мудрости, Краси, Доброти. Її щастя уподібнюється божому блаженству. Вона стає учасницею тоїж радості і розкоші і слодостий і блаженства, які є в самого Бога, і уживає їх зовсім спокійно, без страху, що се безконечне щастя посідання Бога колинебудь їй накучиться, що воно поменшиться, або скінчиться. Після мільонів, мільонів віків її щастя буде таке нове і свіже, як колиби щойно починалося. Не зазнаючи ніколи, ніколи переситу, наша душа заєдно, — всю нескінчену вічність — радуватиметься з посідання Бога, одними і тими же безграничними, нескінченими та неослабленими радощами. Скажи, скажи, брате, чи до іншого щастя стремиш, чи іншого щастя собі бажати можеш? Чи за осягнення такого щастя не варта тих кілька літ туземного життя Бога любити, його слухати і вірно йому служити?

Другою понукою любови Бога се безконечне божє совершенство, взяте само в собі.

Хто се Бог?

Бог се єство, яке посідає всі совершенства в найвишій степені. Все, що найдоскональше, Бог посідає з себе і від себе.

Се стала прикмета людського серця, що воно любить красу, доброту, розум і інші додатні прикмети сотворін-

ня, і до людей, як і взагалі до творів, які мають хочби одну таку прикмету, воно скоро прив'язується. Чи ж не малоб воно з усеї сили, усім своїм єством полюбити і прив'язатися до Бога, який посідає всі совершенства в такій повноті, що щось ліпшого вже бути не може?

Певно, що докладно і ясно пізнати божі совершенства наш розум не годен, бож він скінчений, слабкий, гріхом зіпсований, а божі совершенства безконечні, необняті ніяким сотвореним, хочби й як досконалим умом. Та всежтаки з того, що бачимо з божих творів і з божих діл, що під наші змисли підпадають, можемо виробити собі хоч не докладне і неясне поняття про божі совершенства.

Гляньмо на світ! На божі твори! Чи ж вони не проповідують нам божого совершенства? Чи ж вони не діло божих рук? Чи ж не впливають через дійство творення з Бога, як лучі з сонця, як вода з жерела?

Але дивімся на божі твори не тільки з тої точки, що вони призначені на те, щоби заспокоювати наші потреби і спричинювати наше дочасне щастя; ми дивімося на них, як на образи, подобі і прояви божої доброти, краси, мудрости, всемогучости, величі. Маймо все на тямці, що в їх доброті проявляється божя доброта, в їх красі — божя краса, в їх силі — божя всемогучість, в їх майстерности і складности — божя мудрість.

Тож, коли любимо сей світ з його красою і багатством, і по рабськи до нього прив'язуємося, то чи не повинні ми з любовю, яку тільки з себе добути можемо, звернутися до Того, хто в сім світі проявляється; до Того, хто його сотворив, ним управляє і його удержує, до Того, який, колиб захотів, без порівнання красші і доскональші світи мігби сотворити; бож сей світ, хоч який майстерний, лиш дуже недокладно говорить нам про божє совершенство.

А гляньмо в світ духовий! Там нечислені хори ангельських (хорів) чинів, які сияють величезним розумом, могутістю, красою, святістю. В одного Ангела більше розуму, краси та сили, чим у всіх людей разом.

Алеж і їх совершенство скінчене, бо сотворене, з божим совершенством, безконечним, рівнятися не може.

Бог усе те, що ми розглядали, сотворив, а від всякого, хочби найсовершеннішого сотворіння Він ще безконечно висший і совершенніший. Все може проминути і щезнути; а Бог нічого на тім не втратить; все може збільшитися, розростися, розмножитися щораз то більше і більше; а Бог нічого на тім не зискає, бо все, що є поза Богом, се лиш слабкий луч, блідий образ Його совершенств.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 2

ЛЬВІВ

Р. 1930

о. Володимир Лиско

IV. Визнання гріхів

Аще ісповідуєм гріхи наша,
вірен єст (Бог) і праведен, да
оставит нам гріхи наша.

(І. Йоа. 1, 9)

Коли Христос ходив по землі, стрінув раз десять прокажених, які здалека стали кликати: „Ісусе, учителю, помилуй нас“. Проказа — се страшна недуга. Коли хто попав у таку недугу, його ціле тіло покривалося струпами і такий не мав вже надії на вилічення. Його виганяли за місто, щоби не заражував інших, і там він був лишений на певну смерть.

Такий міг виздоровити хіба тільки чудом. Тому ті прокажені, коли побачили Христа, здалека кричали: „Ісусе, учителю, помилуй нас“. Ісус, побачивши їх, сказав: „Ідіть і покажіться священикам. І сталося, як пішли вони, очистилися“. (Лук. 17, 14).

Ми вже пізнали, що недугою нашої душі є гріх. Щоби ми могли з нього очиститися, каже до нас св. Церква так, як колись сказав Ісус Христос до прокажених: „Іди і покажися священикови“. Треба свій гріх визнати перед священиком. Ось се є четверта умова доброї сповіді.

Грішник мусить визнати всі свої гріхи перед священиком, щоби від нього одержати розрішення. Хто того не зробить, гріхи йому не будуть прощені.

Здавалося би, що по обрахунку совісті, по щирім жалю і постанові поправи визнання гріхів не повинно становити великої трудности. А однак для многих людей сповідь є великим каменем преткновения. Коли взагалі сповідь є тяжкою, коли хто перед нею здержується або її відкладає, то причина лежить у тім, що треба упокоритися, треба впасти на коліна перед священиком і свої гріхи визнати. А життєва гордість, а любов самого себе, а фальшивий стид борються проти того. Відси то всі ті викрути: „я сповідаюся в духу перед самим Богом“; „священики такі самі люди, як і я“; „можна жити чесно і не сповідатися“ і т. п.

Однак ми скажемо на те: Коли сповідь вимагає від нас якоїсь жертви, коли сповідь вимагає від нас, як від блудного сина упокорення, то ввиду таких великих користей, що їх дає сповідь, ту жертву треба принести. Щоби усунути всі сумніви щодо сповіди, щоби усунути всі труднощі, які здержують нас перед щирим визнанням в сповіди наших гріхів, буду нині говорити:

- 1) Чому маємо сповідатися або хто установив сповідь?
- 2) Як маємо сповідатися?

А Ти, мати Божа, яка стояла під хрестом і гляділа на страшні терпіння свого Сина, які переносив Він задля наших гріхів, допоможи нам, щоби ся наука причинилася до відправлення щирої сповіди.

I.

1. Чому маємо сповідатися? Чому маємо визнавати свої гріхи? Чому? Бо так установив Ісус Христос. Як усі інші св. Тайни, так і Тайну сповіди установив Ісус Христос. По своїм воскресенню, коли Христос з'явився апостолам, сказав до них: „Прийміте дух свят, імже отпустите гріхи, отпустяться їм, а імже держите, держатся“. (Йоа. 20, 23). Тими словами дав Ісус апостолам, а в їх особі і правним їх наслідникам подвійну владу: відпускати і задержувати людям гріхи. А тим самим зробив їх суддями людської совісти. Але чи могли апостоли або чи можуть їх наслідники, єпископи і священники, виконувати свою судейську владу отак навмання, без прослідження справи? Ні. Вони мусять пізнати стан людської совісти, щоб видати справедливий вирок. Бо щож ви сказалиби про такого суддю, який без прослідження справи одних випускавби, а других карав? Тож і Ісус, коли поручив священникам судейську владу і зобов'язався в небі потверджувати видані ними тут на землі вирoki, хотів, щоби ті вирoki священників були оперті на слушности. Отже священники мусять пізнати стан совісти грішника. Інакше священник не знавби, кому відпустити, а кому задержати. А щоби священники могли знати стан душі грішника, то мусить він свої гріхи щиро і докладно визнати.

2. Але недовірки виступають проти Божого установлення і проти конечности сповіди. Десь я читав у большевицькій письмі, що в перших віках християнства не було сповідий, що церква щойно в XII ст. ввела обов'язок сповіди. Се лож. Їм, видно, треба було так написати, їм не до вподоби сповідь, тож і написали лож. Бо що перші християни сповідалися і то часто, що часто приступали до святого Причастія, на се маємо свідоцтва так у науці Церкви, як і св. Отців. Загляньмо до „Діяній апостольських“, там

в главі 19, ст. 18 читаємо: „Многі з вірних приступали (до св. Павла) і визнавали і виявляли свої учинки“. А в I. посланню св. Йоана читаємо: „Аще ісповідуєм гріхи наша, вірен ест (Бог) і праведен, да оставить нам гріхи наша“. Св. Климентій, що жив в I. віці по Христі і був учеником св. Петра, каже: „Хто дбає про свою душу, нехай не стидаєся визнавати своїх гріхів перед священником“¹⁾. Тертуліян, що жив 100 літ по Христі, так говорить в одному своїм письмі: „Деякі не хочуть визнавати своїх гріхів тому, бо їм ходить більше про славу, як про спасення душі; вони подібні в тім до тих хорих, що не хочуть виявити лікарєви своєї недуги і волять вмерти, як перемогти свій стыд“²⁾. Подібно висказується і Ориген. А св. Августин так навчає своїх вірних: „Нехай ніхто з вас не говорить, що я покую в душі перед самим Богом і здається мені, що вистарчить, щоби лише сей, що мені прощає, знав, що я жалую в душі за свої гріхи. Коли так малоби бути, то нащож Ісус сказав: „Аще звяжете на землі, буде звязано і на небі; і аще разрішите на землі, будет разрішено на небі“.

З науки сього святого виразно виходить, що не досить жалувати в духу за свої гріхи, але конче потрібно ті гріхи визнати перед тими, що дістали від Бога власть вязати і розвязувати нашу совість.

Закиди і викрути недовірків нас не дивують. Ті, що їм сповідь не до вподоби, що виступають проти Христової віри ті все будуть вишукувати різні закиди проти сповіди, щоби себе оправдувати. Тому то всі єретики були проти сповіди, всі недовірки виступали проти сповіди, всі наложі грішники також не дуже радо сповідаються. Але ті, що свою віру в серцю заховують і їй явно визнають, ті радо сповідаються, бо знають, що до відпущення гріхів сповідь конче потреба.

II

Я нині говорю до вас вірних, до тих, що свою віру заховуєте в серцю, що до сповіди ходите. Говорю, щоби пояснити четверту умовину доброї сповіди. Богато людей зле сповідається тому, що не визнає на сповіди того, що треба визнати.

Щож на сповіди треба сказати?

1. На сповіди треба сказати всі свої гріхи. Не належить до сповіди все те, що не є гріхом, або що не причиняється до розяснення душевного стану каянника

¹⁾ Лист до Якова.

²⁾ De poenit. c. X.

³⁾ Sermon. 2 in psal. C. п. 3.

Чимало людей приходять до сповіді і говорять свої чесноти. Вони подібні до євангельського фарисея, що прийшовши до церкви, гордо говорив: „Пощу двічі у тиждень, десятину даю з усього, що маю“.¹⁾ Подібно сповідаються деякі християни: „Я свою молитву — кажуть — відмовляю щоденно, з сусідами в згоді живу, до церкви ходжу... і більше нічого не пам'ятаю“... Се не належить до сповіді. До сповіді не йдеться на те, щоби вичислити свої добрі діла, але на те, щоби оскаржити себе зі своїх гріхів.

2. В сповіді не належить розказувати чужих блудів. Тут провинюються головні ті, що сповідаються з нечистих гріхів. Вони часто, щоб себе оправдати, висказують, що сей або той його чи її намовив, сей або той примушував, сей або той був причиною нечистих бесід чи гадок. Чимало грішників поступає так, як Адам в раю, який оправдував себе перед Богом кажучи: „Жена, котру Ти мені дав, та зірвала з дерева і я їв“. Подібно і нині нераз оскаржує в сповіді муж свою жену, жена мужа, слуга виказує блуди своїх господарів, а господарі своїх слуг. Нераз брат складає вину на брата, а сестра на сестру, щоби оправдати свої гріхи і себе представити в красшім світлі. Але Г. Бог не оправдав Адама. Так також не допоможе таке оправдання сповідаючомуся. До таких з повним правом можна сказати: Чоловіче, чого ти сюди прийшов? Чи щоби визнати свої гріхи, чи сповідатися з чужих гріхів? Чи може хочеш своїй жені, чи своєму сусідові занести до дому розрішення? Лиши, нехай він сам зі своїх гріхів сповідається. Він жеж не дав тобі до того повновласти. „Діло своє нехай випробовує кождий сам, тоді і хвалу в собі буде мати, а не в другому. Кожди бо сам свій тягар нести буде“.²⁾ Нехай отже кождий сам несе свій тягар до сповіді, а не гріховні тягарі других, які йому на се ані поручення не дали, ані їм ніякого розрішення принести не може.

3. В сповіді треба визнати всі свої тяжкі гріхи. Принайменше всі тяжкі гріхи. „Тому, що тяжкі гріхи — каже Тридентський Собор — сповнені навіть гадками ділають нас дітьми гніву, Божими ворогами, тому конечно потрібне є через добру сповідь висьднати у Бога прощення тих тяжких гріхів“. З легкими гріхами справа мається инакше. Через легкі гріхи ми не тратимо ще Божої ласки, тому з легких гріхів не конче потрібно сповідатися. Їх прощення можемо досягнути й в инший спосіб. Але — каже той сам Собор — „є добре і спасенно також і легкі (простимі) гріхи визнавати на сповіді“.

¹⁾ Лук. 18, 12.

²⁾ Гал. 6, 4—5.

Та от тут многі христіяни дуже блудять, дуже провинюються. Многі приходять до сповіди і легкі гріхи визнають, а тяжкі затаюють. Стидаються визнати свій гріх. Що за нерозум! „Грішити се ганьба — каже св. Йоан Золотоустий, а визнати гріхи се честь перед Богом“. Що погадає собі про мене священик, — коли я визнаю сей гріх? — думає не один. Що погадає? Коли ти щиро сповідаєшся, священик може бути лише вдоволений, священик відчуває лише полекшу для себе, що поєднав тебе з Богом, відчуває полекшу твоєї душі. Коли ж ти нещиро сповідаєшся, викручуєшся, недокладно визнаєш свої гріхи, він тоді неспокійний, він у непевности, чи може розрішити чи ні. Коли давби розрішення, а сповідь була нещира, наражує сповідаючогося на зневагу св. Тайни — святотатства; коли ж задержить розрішення, грішник не буде очищений. Якаж користь для грішника, коли затаює гріх, яка потіха для священика?

Раз сповідався на смерть старий чоловік. Висповідався, а один гріх затаїв. Недуга продовжалася. Він сповідається другий раз. Коли священик прийшов до його дому, його переміг знова діявольський стид і він знова затаює сей гріх. На другий день просить ще раз, щоби прийшов священик. І от аж за третім разом визнає свій гріх. Здивований священик питає: Якжеж ти, чоловіче, сповідався попередньо? Чому не визнав сього гріха? „Я стидався“. Що за нерозум! Перед смертю стоїш і так легковажиш собі свою душу. „Я боявся — каже він, щоб ви не відмовили мені розрішення“. З жалем поглянув на нього священик і каже: А щож могло тобі допомогти таке розрішення, коли сповідь не була щира. — Коли сповідь нещира, коли хто затаїть який гріх, то хочби було дане розрішення, сповідь неважна і ні один гріх не відпускається. Сеж знає мала дитина.

Інша річ, коли хто забув якийсь гріх. Коли по добрім обрахунку совісти ти не пригадав собі гріха, а висповідався зі всіх, які пригадав, сповідь добра, всі твої гріхи відпускаються, ти маєш лише обов'язок сей гріх, який ти собі опісля пригадав, визнати на слідуючій сповіді.

4. Перед ким маємо визнавати свої гріхи? Перед священиком. А Г. Бог положив печать на устах священика. Скорше він свою кров проллє, ніж мавби виявити що з того, що чув у сповіді. Се знає цілий світ. Пригадаймо собі св. Івана Непомука. Мільйони людей сповідаються і чи чув хто коли про порушення печати сповіді?

Були відступники від віри: Лютер, Кальвін, Цвінглі були катол. священиками. Вони виреклися деяких правд віри, скасували у себе сповідь. Але ані Лютер, ані Кальвін ані ніякий інший відступник не відважився по своїм упадку виявити щось з того, що знав зі сповіді.

Тому ніякий стид, ніяких страх не повинна нас приводити до святотатської сповіді.

Дорогі! Запитаєте може, чому я так довго розвівся над сею справою? Чому? Я вже не від нині сповідаю людей і переконався, яку велику силу має ще над нами діявол і як часто фалшивим стидом замикає уста людям у сповіді. І як легкодушно люди заховуються згядом Божих справ. А сповідь — сеж акт великого Божого милосердя. Се наша дошка рахунку серед повени гріхів, се ратунок в нашім упадку. Бо в який спосіб ми моглиби очистити свою душу з гріхів? В який спосіб ми моглиби найти дорогу до неба? Попри совершенний жаль у наглих випадках правильно лишається нам лише сповідь. Як ви чули в нинішній науці, дав Бог апостолам і їх наслідникам, єпископам і священикам, власть відпускати гріхи. І священики сею властю відпускають в імени Бога гріхи — але лише тоді, коли чоловік щиро кається, коли широко визнає свої гріхи і щиро хоче Бога понад усе любити. Коли чоловік нещиро сповідається, то хочби священик, введений в блуд, дав розршення, сповідь неважна.

Г. Бог, як всевідучий, не дасть себе ввести в блуд, і такому гріхів не відпускає. Коли хочемо найти ласку в Бога, коли хочемо узискати відпущення гріхів, мусимо визнавати свої гріхи так щиро, якби ми сповідалися перед самим всевідучим Богом. Аж тоді будемо певні, що Бог потвердить в небі розршення, дане нам священиком, і дасть нам наслідство Божих дітей.

Амінь.

о Володимир Лиско

V. Надолуження

Сотворіте убо плоди достойн
покаянія. (Лук. 3, 8)

Коли св. Йоан Хреститель проповідував над Йорданом, коли приготавляв нарід на прихід Христа, сказав тоді між иншим такі слова: „Сотворіте убо плоди достойні покаянія“. А коли нарід запитав; „Щож отже маєморобити?“ — то він наказував їм милосердя, лагідність, справедливість тай послух Божому закономи.

Слова св. Йоана „принесіть овоч достойний покаянія“ відносяться й до нас. І коли ви нині мене запиталиб: що маємо робити, то я відповім: Коли ви по добрій сповіді одержали розршення від своїх гріхів, то ще тяжить на вас

обовязок надолуження. Ви маєте відбути покуту. Се пята умова добраї сповіді.

Покута має бути вчасті винагородженням за зневагу, заподіяну гріхами, вчасті середником до поправи життя. „Священники — каже Тридентський Собор — мають уважати, щоби покута, яку накладають, мала на цілі не лише піддержати нове, в сповіді набуте, життя, не лише лічити душевні недуги, але покута має служити як надолуження, як кара за сповнені гріхи. Бо власть священника є не лише до розрішення, але й до вязання“. Чимало людей легковажить собі надолуження. Думають, що вповні вистарчає та покута, яку накладає священник у сповіді. А вона не зовсім не вистарчає. Треба ще самому собі накладати покутничі діла, як молитви, милостині, піст, терпеливо зносити різні прикрати життя.

Деякі єретики твердять, що ніякого надолуження не потрібно, бо Ісус Христос сам своєю нескінченної вартости хрестною жертвою надолужив Небесному Отцю за всі наші гріхи. Таке говорення є ложне, противне Христовій науці і Церквою осуджене. Св. Церква вчить, що ми не лише маємо сповідатися, але по сповіді маємо за свої гріхи відбувати покуту.

Покуту маємо відбувати 1) з огляду на Божу справедливість, 2) з огляду на нас самих.

1

1. Покутувати мусимо з огляду на Божу справедливість. Всяка зневага Бога, мала чи велика, — каже великий учитель Церкви, св. Августин — мусить бути покарана. Або чоловік карає сам себе, або покарає його Бог. Той сам св. Августин розріжнює три Божі трибунали, на яких Бог судить чоловіка. На першій трибуналі Бог показує лише свою доброту і милосердя — се в Тайні хрещення. В хрещенні відпускає Г. Бог чоловікови не лише цілу його провину, але й цілу кару — так дочасну, як і вічну. В другій трибуналі показує Бог лише свою справедливість — се буде на страшній суді при кінці світа. Там Г. Бог уже не буде мати милосердя, але судитиме після строгої справедливости. На третій трибуналі виявляє Господь Бог одно і друге — і милосердя і справедливість — се діється в св. Тайні сповіді. В сповіді з огляду на заслуги Ісуса Христа прощає Бог чоловікови його вину і вічну кару, яку собі через гріх заслужив, однак задержує йому з огляду на свою справедливість — дочасну кару, яку чоловік може відбути. Так каже св. Августин і се для нас легко зрозуміле. Колиби ми зробили другому якусь велику кривду чи

шкоду на його майні чи чести, то що тоді повинні ми зробити? Чи вистарчилоб, колиб ми лише призналися до вини і просили його за вибачення.

Ні. Власне тоді, коли він нам вибачає, ми повинні йому після нашої спромоги шкоду надолжити. Се диктує кождому його розум і його совість. Знаємо з життя, що земський володар—буває — з ласки дарує ворохобникови присуджену йому кару смерти, одначе накладає на нього тяжку вязницю, заточення або відповідну до його майна грошеву кару. І ти, любий брате, коли грішив, то виступав проти найсвятійшого маєстану Божого, ти підносив ворохобню проти свого Пана, ти зневажив Його честь, Його найвисше і одичоке добро, яке Він може мати від своїх сотворінь, ти Його святу волю, Його Божий закон наче ногами потоптав. І на тебе вже запав присуд — на вічну кару в пеклі. Але що ти щиро покався і визнав свої гріхи і дістав розрішення — Бог уділив тобі ласку, ти поєднаний з Богом, але зневажену Божу честь мусиш направити і дочасну кару після своєї спроможности мусиш відбути, щоби надолжити справедливости. Ти мусиш наложену священиком покуту точно відправити, терпіння і прикрости, які Бог посилає, терпеливо зносити, а крім того самому собі ще добровільно деякі покути накладати. Бо коли ти в тім життю Божій справедливости не надолжиш, то мусітимеш се зробити на другім світі в чистилищі. „Без сумніву — каже св. Евхерій — Бог прощає гріхи по добрій сповіді, але се не стається без надолуженя. Або чоловік сам себе покарає, або Бог буде мусів його досвідчати“.

2. Що? Бог домагається надолуження, на се маємо багато доказів в св. Письмі. Перейдім біблійну історію, а побачимо там багато випадків, де Г. Бог, хоч прощає людям гріхи, однак накладав дочасну кару.

Мойсей і Арон були — можна сказати — Божими любимцями. Та за малі їх провини Бог карав їх строго. І хоч запевнив, що прощає їм їх гріхи і не відказував їм дальшої опіки, то до обіцяної землі ввійти їм не дозволив, хоч як вони сього бажали.

І Давид согрішив і, коли за свій гріх сердечно жалував, післав Бог пророка Натана, щоби йому звістив, що Бог йому його гріхи прощає: „Бог прощає тобі твій гріх, ти не згинеш. Одначе говорив пророк дальше — тому, що ти через се дав оружжя в руки Господніх ворогів, син твій, що народиться, умре“¹⁾. То була покута, яку Господь на нього наложив. Та Давид на тім не перестав. Він накладає на себе ще добровільно нові покути. „Яко аз на рани

¹⁾ II. Цар. 12, 13, 14.

готов і болізн̄ь предо мною єст вину“ — каже він в псалмі ¹⁾. „Утрудихся воздыханієм моїм, ізмию на всяку нош̄ ложє моє, слезами моїми постелю мою омочу“ ²⁾. І ого піст був такий строгий, що він мав попіл за страву, а сльози за напій. „Зане пепел яко хліб̄ ядях̄ і питіє моє с̄ плачем ра- створях̄“ ³⁾.

Праведний Йов покутує в поросі і попелі ⁴⁾. А Ниневитяни, щоби переблагати Бога, натягають волосінниці і на- кладують на себе піст.

І ти, брате, знаєш, що і ти всемогучого Бога образив. І не раз, а часто і тяжко. Деж твоя охота до покути, де твоє надолуження за зневагу, яку ти наніс Божій̄ справ- ведливості? Ти скажеш: „Я сповідався і наложєну свяще- ником покуту відправив“. Щож̄ то була за покута? Кілька „Отчєнашів“ і „Богородицє Діво“, може вислухання Служби Божої, може яку маленька милостиня або невеличкий піст. Скажи сам, чи се вистарчаючє надолуження за твої гріхи?

Що иншого є та мала покута, яку священик завдає, а що иншого покута, яку грішник повинен сам на себе наложити, щоби Богу за заподіяну зневагу дати відповіднє надолуження.

3. Кажуть деякі єретики, що Ісус Христос за нас всеціло надолужив. Певно, сього ніхто не може перечити, що Ісус Христос приніс жертву хуєстну, жертву неоціненої цін̄и, щоби переблагати Небєсного Отця за заподіяну Його зне- скінченєму маєстатови зневагу. Ісус Христос з великої лю- бови до нас, зробив се, чого ми не могли зробити. Але учасниками сього великого добродійства відкуплення ми не можемо стати без співділання з нашої сторони.

Ісус терпів за каші гріхи, одначє каже, що, хто хоче бути спасений, нехай возьмє свій хрест і йде за Ним, нехай також несе хрест за свої гріхи.

Що в ділі спасення потрібно нашого співділання, се докладно вияснює Ап. Павло словами: „Яко ісполняю ли- шєніє скорбей Христових во плоти моєй“ ⁵⁾. Св. Ап. Павло не сумнівався, що Христові терпіння були недостаточні для відкуплення людського роду, він тими словами хоче лише висказати, що без нашого співділання ми не станемо учасниками Христових заслуг, і тому то св. Апостол ті- шився терпіннями, і їх охотно зносив.

4. Колиб̄ надолуження не було потрібнє, то всі великі святі, що так богато терпіли і такі тяжкі покути накладали

¹⁾ Пс. 37, 18, 19.

²⁾ Пс. 6, 7.

³⁾ Пс. 101, 10.

⁴⁾ Йов. 42, 6.

⁵⁾ Колос. 1, 24.

на себе, або нас вводилиби в блуд, або себе ошукували. Миж читаємо, як святі нераз за легкі гріхи накладали на себе тяжкі покути і були переконані, що сього конче потрібно. А може Г. Бог з ними строгіше поступав, як тепер з нами? Може Г. Бог тепер так строго за гріхи не карає? Бог є незмінний!

Св. Ап. Петро плакав щоденно аж до кінця життя за те, що раз вирікся Христа. Марія Магдалина ціле життя строго покутувала, хоч Ісус до неї сказав: „Відпускаються гріхи її многі“. (Лук. 7, 47). Пригадаймо собі всіх тих подвижників, що то вирікалися світа, йшли не безлюдні пустині, ховалися по печерах, відмовляли собі найменшої вигоди, відмовляли собі навіть найпростішої страви. Стравою для них були корінці та дикі овочі. Були й такі, що відмовляли собі навіть світла божого, а все в тій цілі, щоби надолжити Божій справедливості, несучи — як каже св. Павло — заєдно страсти Христові на своїм тілі.

А ми, що певно частійше і більше Бога ображуємо, ми гадаємо, що надолжимо нашою маленькою покутою, яку і ще до того може й недбало відправляємо. Мала милостиня має надолжити великі кривди, котрі ми заподіяли ближнім? Легонький піст має надолжити нашу неуміреність в їді й в питтю чи незначна здержність надолжить наші нечисті бесіди, нечесті жарти, нечисті діла? Чиж кілька „Отченашів“ має надолжити за всі наші гріхи? Ми висповідалися і відправивши маленьку, священником наложену, покуту, гадаємо, що ми вже все зробили. Ми дальше живемо, як і перед тим, а покутувати кажемо хіба пустинникам. „Ревність у покуті грішника — каже св. Кипріян — не може бути менша як зло, яке він поповнив“.

II

Покутувати мусимо також з огляду на нас самих, бо коли наше тіло грішило, то щоб і воно було покаране. — Треба, щоби вам ясно представити, що тіло повинно взяти участь у покуті. Наведу отсе порівняння. Було двох розбійників: господар і слуга. Коли вже багато накоїли, зловлено їх обох і відставлено до суду. Там чекали вони на засуд. Оба нападали і грабили — з тою різницею, що слуга був хитрійший, і свого господаря нераз перехитрював, та з крадежі і грабежі тягнув собі більше користий. Який — думаєте — буде засуд? Чи булоби се справедливо, колиб слугу увільнено, а лише господаря засуджено?

Може хочеш знати, хто се ті розбійники? Твоя душа — се той господар. Без призовлення душі ти нічого злого не мігби зробити. Але твоя душа не є сама. Вона має поміч-

ника — слугу. Се—твоє тіло, яке через свої змисли помагає зло виконувати тай взагалі до гріха побуджує. Колиж вони обое, твоя душа і тіло, буу ть потягнені перед Божий суд, скажи, хто з них має заплатити за шкоду? Чи булоб справедливо, колиб лише твоя душа була засуджена на терпіння, колиб вона сама мусілаби понести кару, а тіло булоб вільне від кари? А може твоє тіло є чимсь висшим, вартіснійшим від душі? Тіло се порох і попіл. „Аз єсьм земля і пепел“. Твоя душа без порівняння вартіснійше єство, се невмиручий дух, се Божий образ, сотворений на оглядання Бога, се господар твого тіла. До надоложення тіло повинно бути більше зобов'язане, як душа, бо воно тягне дочасно більші користи з гріха, ніж душа. Звичайно всі дочасні приємности з гріха йдуть для тіла. Гріхів допускаємося головно з тої причини, щоби тілу догодити. Задля тіла допускається чоловік нечистоти в різних її видах, задля того рішається на несправедливість і обманства, задля того вся неуміренність в їді чи питтю, задля того марнотравність і розтратність. Одним словом: задля тіла і догоджуванню його змисловости виставляється чоловік на небезпеку спасення душі. Отже як можна припускати, щоби лише сама душа поносила кару?

Вкінці тіло дає принуку до многих гріхів. „Звідкиж ті всі сварні і гніви між вами?“ — питає Ап. Яків. І відповідає: „А звідкиж инде, як не з вашої жадоби, яка нуртує в ваших удах“.¹⁾ „Не роблю доброго, що хочу, а чого не хочу, то роблю“ — нарікає Ап. Павло. „Бачу в моїх членах инший закон, що воює проти закона могого ума і підневолює мене законови гріха, що в моїх членах. Окаянний я чоловік“.²⁾ Скажиж, християнине, чи булоби справедливо, колиб лише сама душа сповняла покуту, а тіло було вільне від неї?

Ні, тіло також мусить помагати в покуті, мусить навіть більше покутувати, як душа. Колиж грішник не умертвлює свого тіла, то Бог буде його умертвлювати і карати. Бог має так багато і таких різних способів на се. Різні недуги, болі, прикrostи, нещастя можуть кожної хвили навістити тебе й змусити до покути. Бог має страшного езекутора, який може відібрати чоловікови, що йому найдорожше, — а се смерть. Бог має огонь у чистилищі, щоби остаточно там на другім світі душа мов залізо, мов золото в огні очистилася з гріховної ржі, доки грішник — як каже св. Письмо — не віддасть „останнього сотика“.

Тому, дорогі, вибираймо те, що для нас ліпше, стараймося надоложити Божій справедливості добровільними по-

¹⁾ Як. 4, 1

²⁾ Кор. 7, 19—23—24.

кутами. „Будьте певні — каже св. Августин — що наші провини не можуть бути непокарані. Чим чоловік грішив, тим буде покараний і в тім терпітиме“. Що з того слідує? З того слідує, що або ми мусимо себе самі карати, або Бог буде нас карати. Коли лишимо Богови кару, то горе нам! Вона досягне нас цілою своєю строгістю. Не хочемо, щоби Бог нас карав, то мусимо самі себе карати. А кождому диктує його розсудок, що з двох зол красше є вибрати менше і лекше зло. Не вдоволяймося покутою, яку нам задає священник при сповіді. Священник задає маленьку покуту, щоби нас не відстрашити від сповіді. Він робить так, як той, що розпалює огонь. Коли розпалюється огонь, то наперед кладеться малі скалки, щоби великими не придусити огню. Коли розгориться, тоді накладається більші поліна. Так і ти, брате і сестро, пізнавши велику ласку, яку ти одержав в св. Тайні сповіді доложи від себе ще добровільні діла покути, щоби огонь любови Божої, який щойно зайнявся в твоїй душі, горів сильною полумінню. Кожде умертвлення хочби невелике, але з охоти зділане, кожда здержливість очий, кожде відмовлення собі улюбленої страви — зроблене добровільно — значить перед Богом далеко більше, як неодно велике терпіння, яке мусимо зносити проти нашої волі.

Тепер ще маємо свободу вибирати собі покуту, яку хочемо. Коли Бог зачне карати, то не знаємо, як болючо вона нас досягне. Може досягне нас в найбільше болюче місце. „Щоби ми не були карані — наминає св. Й. Золотоустий — то караймо себе сльозами, чуйністю і постом“ і кінчас словами св. Ап. Павла: „Як ви віддавали члени ваші на службу нечистоті і беззаконню, так тепер віддавайте члени ваші на службу справедливості і на святість“.¹⁾

Амінь.

о. Петро Ярославич

II. Про любов Бога

(Докінчення)

Тож ми супроти Бога навіть не те, що наймізерніша комашка супроти нас. Нема точки, на якій опершись, можна би порівняти чоловіка з Богом. Бож боже єство для нашого пізнання недосяжне, для нашої думки недоступне.

А однак се наш обов'язок, через весь час нашого тужного життя старатися пізнавати ту недосяжну божу ве-

¹⁾ Рим. 6, 19.

лич і красу з божих творів та з проявів Його діл, які під наші змисли підпадають. Вправляючися заєдно в пізнанню божих совершенств, можемо дійти до великого пізнання божої краси, божої доброти, мудрости, справедливости, сили, а враз з тим ростиме наше пізнання Бога, буде рости і більшати наша любов до Бога, як до найбільшого Добра і найвисшого Совершенства.

Тільки через вправу в пізнанню Бога з Його діл ми зможемо дійти до дійсного виповнення великої заповіді любови, яка каже полюбити Бога з усього серця, з усеї душі, всіми змислами та з усеї сили нашого ества.

Сеж і перша ціль нашого життя.

Амінь.

о. Петро Яросевич

Про смерть взагалі

Лежить человекъ единою
умрети (Євр. IX. 27).

І знов нездержиме кружало часу, пробігши пасмо цілого року, принесло нас у св. вел. піст. Провівши цілий рік на праці для тіла, дожили ми з божої ласки до сього часу; коли то св. Церква кличе нас лишити на боці звичайну буденщину утіхи, розривки та забавки, а звернути більше уваги на благороднійшу часть нашого ества, що сотворена на божу подобу: на безсмертну душу. Якраз сей час св. вел. посту призначила Церква на те, щоби ми занялися нашою душею, докладно розтрясли нашу совість, призадумались, оскільки ми гідні тої превеликої жертви божої любови, яку приніс за нас Син Божий на хресті. У св. вел. пості нам треба віддатися праці над душею, піддати душі більше духовної поживи, засилити її божою благодаттю. Не легка то праця для душі. Щоб її виконати як слід, мусимо до того вживати середників, котрі помогли би нам звести нашу гадку на душу, котрі порушили би приспану совість, затверділе серце, котрі змогли би ужизнити вияловіле поле нашої душі, щоб вона зробилася здатною видати повний квіт покаяння, а після сього гарний овоч богоугодливого життя в божій ласці на будуче.

Вельми помагає нам до сього розважування страстей Господа нашого Ісуса Христа; але також дуже хосенно розважати те, що станеться з нами, коли нитка дочасного життя розмотається та скінчиться, або й по середині прирветься.

„Памятайте, християни, що ся з вами колись стане“ пере-стерігає нас церковна пісня; а й Мудрець Господень накликує: „Поминай послѣдняя твоя, и во віки не согрішиши“ (Сир. VII, 40). Розпам'ятування сих останніх річий, се для нас дуже пожиточне та важне, бо спонукує нас уже заздалегідь приготувитися на останню нашу хвилю, покинути все те, що на ту хвилю нам непожиточне або й шкідливе; а пильно призбирувати на запас усе те, що єдино в сій останній хвилі помагає: чесноти та добрі діла. Сих останніх річий є чотири. На переді йде смерть, по ній суд; після суду небо або пекло. Отсі чотири річі будемо собі через той св. час великого посту розпам'ятувати по порядку.

Я рад би, щоби сі науки знайшли відгомон у ваших серцях, щоб вони розбудили вашу совість, звернули думку на минуле ваше життя, розмакшили серця, спонукали до доброго відправлення св. великодної сповіді. Я рад би, щоб вони були сим зерном божого сівача, що впавши на пригожу землю, видає овоч стократно.

По порядку йдучи застановимося нині над першою з тих чотирох річий: над смертю. Розважимо три зовсім певні правди про смерть:

- 1) Що таке смерть?
- 2) Що смерть певна.
- 3) Час смерти непевний.

1) „Памятайте, християни, що ся з вами колись стане“: чи до пекла, чи до неба всім по смерті йти треба“. Небо або пекло! Значить: життя в вічності — се остаточна мета нашого життя. Туди попрямуємо всі; хто скорше, а хто пізніше. Але в вічність мусимо перейти з дочасности по прикрім містку, що зветься „смерть“...

Смерть — се добре відоме нам слово, воно доволі часто повертається на наших губах; кленуть, то викрикують: „смерть би тя нагла спіткала“, кажемо — „забився на смерть“, говоримо: „сей вмер; та вмерла; татуньо вмерли; мамуня вмерли; дитина вмерла“. А говоримо се так, якби нам і через голову ніколи не пересунулося, що й нам вмирати прийдеться. Говоримо про смерть, як про зовсім звичайну річ — щоденну; але чи роздумали ми коли як слід, що се таке смерть? Що то з нами станеться, коли вмиremo? Скільки то прикрого та страшного криється в тім слові „смерть“!

Придівімся добре тому, що звемо смертю; роздумаймо докладно, що то воно значить „умерти“?

Умерти се значить кинути сей світ, кинути рідне село, покинути сю хату, що з нею зрослися, те обійстя, що його стільки разів вздовж і поперек своїми ногами змірили...

Умерти се значить сказати родині останній раз: будьте здорові! прощай, тату! прощайте, мамо! прощайте, браття та сестри! оставайте в здоровлю, любі дітоньки! прощайте, приятелі, товариші й ви сусідоньки! — з вас ніхто за мною не піде, самому приходитьсь йти в далеку, незнану дорогу до вічності.

Умерти — значить покинути все, що маємо, чи того мало чи багато: всі маєтки, ґрунти, поля, луги, сіножати, стодоли й шпихлірі, худібку — нічого й нічого з собою не забираючи: ні одніської травиці з розлогих сіножаттий, ні одніської квітки з пахучого городця, ні одніського коло-сочка з золотоколоських нив.

Умерти — значить лишити всі забави та приємности, які за життя нас втішали, лишити корчму з її фальшивими втіхами; лишити музики, лишити ярмарки, лишити веселі жарти та сміхи; словом: лишити все те, від чого було нам приємно та мило, все те, в чім щастя глядали.

Умерти — значить терпіти на душі й на тілі страшливий неспокій, тривогу; страх і смуту. — Бо у той час стовпом стануть очі, западуться сполотнілі лиця; дрозачі губи мов огнем горіти будуть; кощаві груди тяжко, нерівно здійсмаються, здеревіють, потерпнуть ноги, руки; ще раз поведеш оком по хаті, ще раз застогнеш; ще один судорог викривить твоїм лицем, тай вже з тебе — труп.

Умерти — значить боротися з зажертим ворогом, князем тьми, з рикаючим львом — з дияволом. Боротися за душу — за всю вічність; але боротися саме тоді, коли тіло мучиться та болить.

Умерти — значить лежати на твердій лаві при жовтім світі свічок; відтак бути вложеним у домовину, несеним улицями села в церкву, з церкви на цвинтар, тут бути спущеним шнурами в глибоку зимну яму; присипаним землею, а там вже гнити, порохом розсипатися. Ось се смерть для нашого тіла.

А для душі умерти — значить виправити душу в инший світ на инше життя, у дім вічності, де багатства сього світа не мають ніякої вартости, де золото та срібло й жмінки порошу не стоять, де красне личко, багаті убори нічого не значать. Вмерти се значить поставити душу на страшнім суді найсправедливішого Бога, щоб бути обвиненим, судженим, спасеним або покараним.

От скільки то ріжного діється з нами, коли вмираємо! Ото що смерть, яка нікого не мине! Як видно із сказаного: зі смертю все кінчиться — але тільки тут; з нею і все зачинається — але там. Кінчається злидні та радощі земні, а зачинаються муки або радощі вічні. Чи ми поважно роздумували над тим, що прийдеться витерпіти в хвилі смерті? Мабуть, що ні. Бо ті, що глибоко призадумувались над

смертю, відмінювались до непізнання: зовсім іншими людьми ставали, нізащо мали собі все те, що дає нам сей світ; не то що нелакомилися на чуже, але й свого вирікалися, втікали від гріха та від нагоди до нього; крилися по пустинях і там приготувлялися на ту страшну хвилю, коли їм прийдеться стати на дуже хитким містку смерті.

А ми цілим способом нашого життя даємо пізнати, що тої страшної хвилі не розуміємо, до неї зовсім не ладимось; живемо й поступаємо так, як колиб ніколи не мали покидати сього світа; як колиб ніколи перед ніким не мали здавати рахунку з нашого теперішнього поведіння.

А всетаки нема на світі другої річі такої певної і ніким не заперечуваної, як се — що кождий, хто на сей світ народився, вмерти мусить.

2) „Призначено людям раз умерти“ пише Ап. Павло. Отсей вирок смерті підписаний на кождіського. „Котрий чоловік живе, а не побачить смерті?“ (Пс. 89, 48) — кличе псалмопівець. Усе інше, добре чи лихе, не відоме — одна тільки смерть певна. Невідомо: чи ся дитинка, що на світ народиться, буде бідною чи багатію, чи буде дужа, здорова чи слабосила, чи вмере у літах молодих чи глибокої старости діждеться; усе те незнане, але напевно знати, що вона вмере. Бог назначив границю і не переступити її чоловікови. Кождий, хто до неї дійде, стається жертвою смерті, — будь він злидарем — прошаком; будь він дукою — богачем, будь він царем усіх країв, всіх народів. Смерті ніяка сила не остоїться, не дайся огневи; не дайся воді; не дайся хижий звірюці, не дайся розбійникови; але від смерті не втекти — не сховатися. „Смерті й конем не обідеши“ — каже наша українська пословиця.

Невжеж є де такий чоловік, щоб потішав себе надією „не вмеру“? Ні! Мабуть ніколи не було такого мудрагеля-гордія. Про те, що помремо, всі ми якнайпевніше переконані, бож серед смерті живемо. Скільки нас тут у церкві, скажіть, чи є тут хто, хто смерті не оглядаючи близько себе? Чи є тут хто, кому не вмерлиби татуньо або мамуня, брат, сестра, або дитина? Як певна правда, що на небі сонце сяє, так стократь певніша правда, що прийде час, коли очі наші вже не будуть любитися сонішнім сявом, хоч воно світитиме й далі.

Ох так, так! Не одного ми спроводили з хрестом, з хоругвами, не одного до гробу спустили, не по однім у дзвони двонили, тай перед нами понесуть хоругви, і нас в зимну, непривітну яму закопають і по нашій головоньці задзвонять — бо „лежить чоловіку єдиною умерти“!

(Докін. буде)

ПРОПОВІДИ

о. Петро Яросевич

Про смерть взагалі

Лежить чоловікомъ єдиною
умрети (Євр. IX. 27).

(Докінчення)

Скажіть, дорогі браття, знаєте ви, що будете вмирати? Скажіть, чи свідомі ви того, що, як раз родила на світ мати, так раз тільки прийдеться вмирати? Знаєте! А може думаєте, що смерть то кінець усьому? Вам знати би ще, що після смерти йде суд, а після суду нагорода в небі або кара в пеклі! Таж ми й се знаємо — кликнете. А мені видиться, що ви того всього не знаєте. Прошу, послухайте! Коли ти, брате, знаєш, що під корчмою засівся на тебе твій лютий ворог з залізним дрюком та хоче тебе звабити, то ти до корчми не підеш, хочби тобі обіцявали повну бочку горівки задурно; коли ти знаєш, що серед дороги отворилася глибока пропасть, то ти наложити в двоє й в троє дороги, а на ту пропасть не поїдеш; словом: коли ти свідомий, що тебе жде якась пригода-нещастя, то ти заздалегідь продумаєш: якби перед нею забезпечити себе; робиш, що можеш, щоб та пригода була для тебе якнайменше прикрою — болючою. — Тож, брате, колиб ти був свідомий того, що тобі прийдеться вмирати, то ти жив би з гадкою про смерть; в час ладився би в ту далеку дорогу; не вівся би так, як колиб над тобою вже нікого не було; як колиб ти був на сім світі вічний; як колиб ніколи перед ніким ніякого рахунку не мав здавати.

Колиб ти, батьку, був свідомий того, що вмиратимеш, то ти не поводишся би так по тиранськи з твоєю родиною. Замість виносити гірко запрацьований гріш у корчму, замість продавати по кавальцєви поля, щоб було за що пити, замість тяжко кривдити своїх дітей, а їх майно переводити в живівську кишеню, ти дбав би про їх добро; ти складав би гріш до гроша, щоб ще прикупити яку четвєртинку чи там готовий гріш дітям лишити, щоб вони при твоїй смерті тебе благословили, за твою душу Бога молили. А так коли вони тепер на тебе лиш плачуть, коли вони

в тобі бачуть лютого ворога, що марно тратить їхнє добро-працю, то вони благословитимуть ту хвилю, коли тебе на лаві зложуть; замісць жалувати, тішитися будуть, що позбулися марнотратника; що може хоч тепер спокійно заживуть, красшої долі діждуться.

Сину! Доню! Ти розумієш, що вмиратимеш? А чому ж ти не шануєш татуня, мамуні? Атжеж Бог сказав: „Шануй тата—маму“; Бог рахунку з того зажадає! А ти їх кленеш-проклинаєш, — то за сі молитви, якими для тебе благословення в Бога випрошували, ти пориваєшся до них з п'ястком, а то й патином або й сокирою; то за те, що тебе пістували, від зимна захищали, перед хоробами боронили, мастями мастили, зіллям напували; ти гониш їх з хати — з тої хати, в якій тебе на світ привели, через стільки років задурно кормили; а потім тобі віддали, щоб при тобі спокійно віку дожити, внуками натішитися. А вони тобі задурно хліб їдять, трупом заносять, на цвинтар рад би ти їх чим борше витаскати, бо не памятаєш про те, що й тебе за ними витащать, а може ще й скорше, ніж їх.

Кажеш, що знаєш, що вмиратимеш. Чоловіче, красшою долею від інших наділений! А знаєш ти, чому тобі Бог дав більше, ніж другим? Бо божя воля, щоб ти собі сим добром небо купив! На те в тебе більше, щоб уділив тому, в кого нічого нема, щоб заратував ближнього в потребі, щоб той масток вислужив тобі легку — солодку смерть. Чи дбаєш про те, щоб мастком небо собі купити? Ні! Ба, ти ще й купуєш собі пекло! Якже смієш говорити, що про смерть памятаєш?

Ох так, дорогі браття! Кожде наше діло показує, що ми про смерть не памятаємо, про смерть не думаємо. Жиємо так, як коли би мали все жити; а бодай, як коли б знали, що нам до смерти ще далеко, що про нашу смерть будемо повідомлені наперед. А тимчасом щоденний досвід учить нас, що, як найпевнішою на світі річю є: що в м р е м о, так знов найнепевнішою річю на світі є хвиля смерти.

3) Погадай, брате! Вже означений рік, день, година і хвиля, коли відаси Богови душу, але вони тобі невідомі. Про те й остерігає нас Ісус Христос: будьте готові, бо котрої години не думаєте, Син чоловічий прийде (Лук. XII, 40). Смерть — як злодій, приходить саме тоді, коли її найменше надіємося, тоді, коли життя нам найприємніше та найпотрібніше. Вона тут коло нас, ми носимо її заєдно з собою, як мисливий стрільбу, яка кожної хвилі його самого може забити. Вона краде нам годину за годиною, рік за роком, а ми того не помічуємо. Бачимо її десь далеко сповиту густою мракою, за горами за лісами, і жиємо в вирі світових справ зовсім неприладжені до неї. Та де мені ще

про смерть думати — кажеш, брате — я молодий та дужий. Нехай ладяться вмирати старі, хирляві, задушливі! Так кажеш, а скількиж то молодих кождіського дня ховають! А ти сам скільки молодих відвів до гробу? Ти дужий — здоров, а скільки дужими повмирили? Яж не довго священиком, а вже ховав кількох молодих тай дужих. Прийшов син богатих родичів (одинак) з війська до дому на урльоп — пішов в ліс по обручі, тай там застрілили його замість дикої свині. Я ховав і другого здорового. Весело забавлявся, напивав з своїми гістьми та казав ще: „дай Боже здоровля, куме“, але вже не доніс чарки до губи. Ой так! Нема дня, щоб не вмер молодий та дужий, а ти кажеш: я не вму. А відки знаєш, що тобі не станеться завтра те, що нині стрінуло твого товариша? Нині мені — завтра тобі. „Сторожіть отже, бо не знаєте, в котру годину прийде ваш Господь“ (Мат. 24, 42). Посміхаєшся — не боюся, кажеж! Так вірю тобі — не боїшся в гріхах жити і в гріхах вмирати, бо не маєш свідомости тої, куди смерть тебе поведе, що після смерти суд, а після суду вічне життя, бо ти не знаєш, що яке життя, така смерть, яка смерть, такий буде суд, таке буде життя в вічності; тиж знаєш, що дочасне життя — то заповідь життя вічного, як живеш тут, так житимеш у вічності.

Щоб бути все готовим вмирати, на те одинока рада: все про смерть памятати. „Памятай про твій кінець, а ніколи не з грішиш“ (Сірах) — читаємо в св. Письмі. Все памятаймо про смерть, а навчимося добре жити, а хто добре (праведно) жиє, той все готовий умирати. Память про смерть здержить нас від кождіського гріха: і від проклонів і від пиянства і від розпусти і від краліжі і від кривдження ближніх і від захланности... Память про смерть навчить багатого добре уживати мастків, навчить, як за гроші купити небо, вона навчить бідного терпеливо зносити вбожество, бути вдоволеним тим, що має, не завидувати багатому; память про смерть допоможе нам переломити злі наклони і на́логи, вона підопре нас падаючих на дорозі чесноти, та доведе нас щасливо до нашої остаточної мети, через добру християнську смерть до вічної злуки з Богом. Лиш мо́лім Бога, щоб память про смерть ніколи не опускала нас, щоб ми з нею зас́дно жили, бо лиш тоді наше життя буде приготвленням до щасливої смерти.

Амінь.

I. Великий піст — час покути, жертви й самоопановання

„Вже час від сна встати; тепер ближше час спасення. Ніч минула, а день наблизився; відложімож діла темряви, а одягнімось у зброю світла. Як у день чесно ходім, не в прожорстві та пиянстві, не в любодіянні та розпусті, не в сварні та зависти. Не догоджуйте тіпу в похоти“.

(Рим. 11—14).

Дорогі! Сама природа диктує деколи людині піст. Коли тяжка слабкість скорчить шлунком чоловіка, відкине у нього охоту до їди, тай вже завдає йому насильний піст. Коли людина попаде у важкий смуток, десь зараз відлітає від неї охота їсти. Днями не береться її їда, а не чує голоду. Коли прийдеться понести нам діймаючу страту, коли нападе страх-тривога, або гадюкою обвинеться довкруг серця журба, от тоді навіть не згадуйте за їдження. Так само, як ніжну совість христіянина зачнуть мучити гріхи, як щирий жаль обізветься в душі, тоді також відхочується людині навіть думати про їдження, приходить сам від себе піст.

Иншого рода піст накладає Церква на всіх віруючих, а саме на пам'ятку Христових страстей каже нам св. Церква постити 40 днів кожного року перед Воскресенням Г. Н. Іс. Христа. В цілій Церкві голоситься велика спільна свідомість провини і жалю за гріхи, нанесені Богови. Ця публична свідомість і цей спільний жаль знаходять свій вислів якраз у пості-покуті. Разом зі свідомістю провини пригнітає людське серце почування, що наші злі вчинки завдають тяжкі страждання Божому Синови, видушують з Його ран останню каплю крові, прибивають до хрестного дерева, мордують на смерть. Ці прикрі почування кажуть нам, що годі такої грішній людині розкошуватися дарами й насолодами життя тоді, коли невинний Спаситель терпить муки за її моральні упадки. Пригадка Христових страстей викликає в серцю христіянина співчуття, яке об'являється у виді посту й покути. Рівнож час перед великоднем нагадує нам, що ми є членами воюючої Церкви, тому мусимо тяжку боротьбу зводити зі світом, з дияволом і пожаданнями власного тіла. А могутньою зброєю в цій боротьбі є самовідречення. Отже великий піст стоїть в тісній сполуці з цілістю морального життя людини, в сполуці з ділом відкуплення людського роду. Тому годі легкодушно перейти мимо цієї дуже важкої церковної заповіді.

I

Що це піст? Це досвідом узасаднене признание, що людський дух є важнішою частю людини, ніж її тіло,—що служба людському тілу це марна річ. Бо хто в життю спирається виключно на тілі й старається за змислові розкоші та приємности, цей ніколи не заспокоїть ненаситних вимог тіла. Стане рабом тіла. В догоджуванні тільки піде від гріха до гріха, від упадку до упадку, але ніколи не знайде вдоволення, завсіди відчуватиме духову порожнечу і грижу совісти.

Ось як цей стан малює премудрий Еклезіаст: „От і кажу собі в серцю: Дам я тобі покушати радощів, — заживай добра! Аж і се марнота. Про сміх сказав я: Дурниця! а про радощі: що з вас? Брався я за великі праці: будував будинки, насаджував виноградники, заводив собі сади й огороди до прогульки; купував бранці й бранки; прибирав я собі срібло й золото й скарби з царів і земель; завів у себе співаків і співачок і все, що веселить людей. Чогоб ні забажали очі мої, я вволяв їх волю; не уймав мойому серцю ніяких радощів... Та як поглянув я на все, бачу, що все воно марне, тільки мучить духа і ніякої з того користи під сонцем... І зробилось мені життя ненавдним і огидло мені все, що діється під сонцем; бо все воно марнота й утома духа“. (Екл. 2, 17).

Піст? Це послушенство чоловіка зглядом Христа Бога і його обручниці св. Церкви. Люди тому грішать, що не слухають Бога; мають терпіти дочасну й вічну кару, що не хочуть слухати Бога. Під маскою різнородних образів і принадних кольорів являється християнови спокуса, щоб спонукати його до непослуху супроти Бога. Дяка належитьсѣ Богови, що подає нам середник, який помагає вправлятися в послусі та побіджати спокуси — примани. Цим середником є великий піст, він наклонює до послуху нашу волю, яка є повсякчасним жерелом гріха. Він учить нас слухати приписів св. Церкви, заховувати заповіді Божі. Він ставить нам за примір страдаючого Ісуса, який послушним був небесному Отцю аж до хресної смерті. Слушно говорить св. Письмо: „Послух річ лучша від жертви“. (1. Цар. 15, 22). Всі схизми, всі секти, ціле новомодне безвір'я зродилося і буйним хабазом розрослося на ґрунті непослуху зглядом кат. Церкви. І там є жертва, але бракує послуху, і тому нема цієї сили лучности й єдності в їх громадах, яка все ціхує кат. Церкву. Памятаймо, що цей послух Церкві зродив на її лоні стільки тисячі тисячий святих душ, побідників диявола й гріха, ісповідників і кровавих свідків кат. віри. Вони втішаються ниньки радощами неба, приязню

Христа, бо наслідували Його гідно в послушенстві за свого земського життя.

Отже „не яблуко збещестило Адама, але він збещестив яблуко“, — хто ломить піст, цей робить гріх не тим, що він їсть заканану страву, але тим, що в нього бунтівнича воля, яка не хоче слухати Бога. Він протиставить себе словам Спасителя, який сказав: „Колиж церкви не послухає, нехай буде тобі, як поганин і митар“. (Мат. 18, 17) Виразно впливає з цих слів, що маємо слухати Церкву в її науці, але також в її заповідях, у її зарядженнях. Бо хто не виповняє заповідий церковних, цей виповідає послушенство Церкві, відокремлюється від неї, тим самим відривається від Христа Господа, котрий завжди буде головою кат. Церкви, а вона раз на все остане Його тілом. Хтож відступить від Ісуса Христа, цей пятнує себе самого Каїновим знам'ям публичного грішника.

II

Піст? Це покута за гріхи, це благання, щоб справедливий Бог відвернув від землі свою караючу руку. Кождий гріх мусить бути покараний, або тут на землі, або на другім світі; на землі через покутуючих людей, за гробом через справедливість Божу. Для того зарядив сам Бог, щоб жиди по визволенню з Єгипту кождорічно постили один день, день покаання і примирення (3. Мойс. 23, 27).

Читаємо у пророка Йони, що він проголосив Нініві загладу за її гріх. А тоді заповів цар всім жителям міста день посту й покути. Ціла Нініва наділа жалібну одіж, посипала голову попелом і стала постити. „І побачив Бог їх учинки, що вони покинули свою ледачу дорогу, й пожалував Бог наслати на них те лихо, яким їм був загрозив і не наслав“. (Йон. 3, 7–10).

Коли Жиди розтанцювалися біля золотого телця, сказав Бог до Мойсея: „Іди від мене геть, я вигублю їх і зітру ім'я їх зпід небес“. Тоді зачав постити Мойсей: „І припав я до землі перед Господом сорок день і сорок ночий, як перше, хліба не ївши й води не пивши, за всі гріхи ваші, яким ви согрешили, витворюючи ледаче перед очима Господа так, що хотів погубити вас. Та послушав Господь мене й сим разом“ (Мойс. 9, 18, 19).

Давні Жиди хотіли покутою, добровільним покаранням себе самих охоронити перед грозячою карою Божою. Св. Предтеча накликав цілий жидівський нарід до покути. Наш божественний Спаситель, беручи на своє плече гріхи цілого світа, постив на пустині через 40 днів і цим робом освятив старозавітний піст та нам лишив примір, як сам це ка-

же: „Приклад бо дав вам, і як я зробив вам, і ви робіть“. (Ів. 13, 15).

За цим приміром пішли ісповідники Христової науки. І наповнилися людьми мури монастрів, і залюднилися пустині, нетра та вертепи строгими пустельниками, стовпниками, а всі вони острим постом відпокутовували гріхи свої та ближніх.

Рік річно через цілі століття повторяється великий піст і нині годі нам земським оком збагнути всю великанську силу покути, яка певно кріпкою греблею спиняє грізну хвилю справедливої кари Божої, що змагається потоком месги залляти грішний світ.

Щоденний досвід говорить, що багато людей байдуже відносяться до релігії, до спасення душі, не заглядають місяцями до церкви, але великий піст все їм нагадує, що на світі не тільки існує добрий інтерес, коршма, кіно, баль — але що над всіми нами є ще правдивий, живий Бог. На наших очах багато таких „поступових“ християн постить згідно з приписом Церкви через перший тиждень великого посту, вважають декотрі за відповідне не пити цілий піст алькоголю або не курити тютюну, вступити на Службу Божу; ворушиться совість, кличе до сповіди і таки деякі не можуть опертись та поважно застановляється над своєю душею, йдуть до сповіди, щиро каються. Скрізь, де тільки заглянете до Церкви, гуртками облягають каянники сповідальниці, цілий християнський світ творить у великім пості покуту.

Св. Церква позбавляє себе радісних прикрас, одівається жалобою, відправляє покайні канони св. Андрея Критського, відслужує страсти, цілим своїм життям накликає вірних своїх дітей до покути.

Цілком слушно можемо заклікати зі св. Павлом: „Ось тепер пора приятна, ось тепер день спасення“ (2 Кор. 6, 2). Не булоб великого посту, не булоб понуки, приміру, нагоди до всенародної покути. Мільйони душ пропалиб для неба.

III

Піст? Це час добровільної шляхотної жертви.

Перед очима християнської душі пересувається безпримірна жертва відвічної Любви. Ось Тайна Вечеря із незаходимим сонцем пресвятої Евхаристії, а там тіниста Гетсиманія кровавий піт Сина Божого скриває, там дальше подвіря бичовання, терновий вінець, шлях на Голгофту, страшне виснаження, люта смерть — це все сліди надлюдської жертви нашого Спасителя.

Церква хоче через піст і покуту зблизити нас до Спасителя, злучити нас з Ним, щоби всі християни разом зі своїм головою, Іс. Христом, принесли небесному Отцю спільну велику жертву перепросьби за наші гріхи, виблагали милосердя для світа. Сам Христос Господь жадає від нас цієї жертви: „Хто хоче за мною іти, нехай виречеться себе й візьме хрест свій, та й іде слідом за мною“ (Мат. 16, 24).

Хтож втікає від страждаючого Ісуса, хто не солідаризується з вірними, які покують і постять, хто не приносить зі себе ні крихітку жертви, цей явно відказується від спільноти зі Спасителем, бо: „Хто не візьме хреста свого, й не піде слідом за мною, недостойн мене“. (Мат. 10, 38).

В Ст. Завіті подавали давні жиди звірята і птахи Богови на жертву, в Нов. Завіті жадає Бог, щоби ми принесли в жертву самих себе. „Браття — пише св. Павло до Римлян — благаю вас щедротами Божими, представляйте тіла ваші як жертву живу, святу, угодну Богови“ (Рим. 12, 1). Вашіж тіла тільки тоді становлять жертву, коли ви покаялися їх грішні пожадання, їх змислові пристрасти. Це досягається через умертвлення, через піст. Через піст приносить християнин власне тіло на Божий жертівник, лучить своє умертвлення з умертвленнями цілого християнського світа і зі страстями свого Відкупителя в одну жертву неопіненої вартости, яка запашним тіміямом стелиться у стіп Божого престола, щоб відти росю милосердя Божого скропити засохлий обліг людського серця. Поконані пристрасти от це жертва жива, яка дає можливість людській душі розцвітися в буйне життя ласки. Опановані розумом і вірою людські змисли от це свята жертва, яка очищує наше тіло, перебудовує його в справжній храм св. Духа. Умертвлення людського тіла от це Богови мила жертва, яка родить смирення й сокрушення серце в людських грудях, а небесний Отець дорожить таким серцем над всі можливі й подумані цінности.

Дорогі! Бажаєте прикрасити вашу душу чеснотами, так мусите принести самого себе небесному Господеві в жертву, бо нема чесноти без офіри. Любов ворогів є жертвою, милосердя, терпеливість, правдомовність, невинність — все це безпереривна жертва людського „я“. Хто боїться жертви, цей не варт чесноти. Правда, піст вимагає від людини здержности від заказаних страв та заборонених забав, вимагає якоїсь жертви, але в заміну хоронить людину від спокус, обильнішою ласкою Божою дарить людське серце, дає побожність в молитві, більшу ревність у службі Божій.

IV

Піст? Це школа самоопановання.

В чоловіці плыве подвійне життя — одно із спаченої людської природи, друге з ласки Божої. Перше — це життя змисловости, гордості, самолюбства, про яке говорить св. Павло: „Бачуж инший закон у членах моїх, що воює проти закона ума мого і підневолює мене законові гріха, що в членах моїх“. (Рим. 7.23).

Друге — це життя віри, умертвлення, невинности, покорі й любови — словом життя після Ісуса Христа, про котре каже Апостол народів: „Живуж уже не я, а живе Христос у мені“. (Гал. 2, 20).

Перше життя противне другому, отже ніяк не можуть вони разом розвиватися, мусить котресь уступитися, зробити місце другому. Або чоловік має жити по християнськи, тоді мусить перестати жити після своєї попсованої природи, мусить опанувати наскрізь свою природу та кермувати нею після засад Христового євангелія. „За всіх умер Ісус Хр., щоби й ті, котрі жиють, ніколи більш собі не жили, а Тому, хто за них умер і воскрес“ (II Кор. 5, 15). „А котрі Христові, ті розпляли тіло з страстьми і хотінням. Коли духом живемо, духом і ходімо“ (Гал. 5, 24–25). Опанувати належиться християнинові своє тіло, щоб не заволоділо воно його душею, щоб міг християнин знестися над земське сотворіння, статися подібним до небесних ангелів, бо як сказав св. Альфонс: „Звірята йдуть за понукою своїх змислів, а ангели сповняють волю Божу; хто творить волю Божу, цей уподібняється до ангелів, хто ж з людей потуряє своїх змислам, знижується до звірини“ (Еп. Пельчар: Життя духовне). Піст навчав володіти змислами. Пануй над своїм оком! Не дивися цікавим зором на небезпечні особи або річи. Пригаду собі, що за твою цікавість кровавий піт заливав Христові очі.

Не слухай ухом того, що є шкідливим твоїй душі! Не допусти, щоб другі в твоїй привабливості говорили безбожні бесіди, обмови, двозначні жарти, підлецування. Натомісць нахили своє ухо, як сумний у тебе потіхи шукає, хорий своє терпіння розказує, хоронитель добру гадку підшіптує. Нехай черево твоє ніколи не буде тобі богом! Надмір і добір в їді та питтю затьмарює людську душу, робить її тяжкою до молитви, слабою до борби з покусами, неспосібною до жертви, скорою до дурниць; в тілі родить різні хвороби, порушує злі схильності, стається жерелом нечистих гріхів.

Не забувай слів Псальмопівця: „Постав, Господи, сторожу губам моїм! Пильнуй дверей уст моїх“ (Пс. 141. 3). „Щоб уїздити коня — треба чоловіка, а щоб уговкати чоловіка — треба Бога“ (св. Августин). Отже треба язик свій

віддати під прикази Божі. Бо хто в зимі часто хату отворає, цей все тепло з неї, випускає, — так, хто багато говорить, цей з душі власної випускає все тепло набожності й духовного скуплення. Ніколи не говори цього, щоб могло Богови не подобатися. Розваж, що маєш казати, тоді не лякатимешся майбутнього рахунку з кожного слова.

Постійно наглядай свою думку! Бо людська думка „це внутрішній світ, на який зовнішній світ все важкий вплив має, — це таємний світ, до якого тільки сам Господь приступ має, — це широкий світ, наче весняний луг, який прегарні квіти вкривають, але між ними жирує безліч немилого хробацтва, — це світ, що в нім все вибухає жерело нашого внутрішнього життя“. (Фабер: Конфер. духовн.).

Не дозволь розмножуватися хробацтву. Не годуй свого духа гордістю, гнівом, змисловістю.

Зате введи свою думку в світ христ. віри, розважуй Христові страсти. Людський дух подібний до млина, який все меле, чи пшеницю, чи кукіль, без розбору. Треба подавати йому пшеницю, це є правду Божу, або пожиточні заняття, інакше діявол, світ і тіло підсиплять на кіш кукілю.

„Перед чоловіком життя і смерть, добре і зле; що йому подобається, це буде йому дане“. (Екл. 15, 14). Бог дав волю розумному сотворінню. Воля у життю християнина — це кріпость душі, як довго борониться кріпость, так довго гріх не має доступу до душі, а діявол, світ і пристрасть нічого злого їй не зроблять (Еп. Пельчар — Жице духа).

Поборювати мусить правдивий християнин самолюбство, бо воно робить чоловіка Богом для себе, який весь труд життя несе собі в жертву. Поконувати треба нестримну хвилю різних побажань і забаганок, які безнастанно заливають людську волю. Бог нехай стане предметом наших уподобань і пожадань. Нехай Божя воля стане нашою волею.

Підчас великого посту наглядніше пригадує та освітлює нам Церква всі тілесні й душевні, надлюдські страждання Христові. Тоді легше опанувати людині свої душевні порушення чи фізичні збочення, бо кождий наш ухил від Євангелія відразу знаходить яркий відголос у дотичнім терпінню нашого Спасителя.

Розумно вибрала св. Церква на великий піст весняну пору. Весна—цеж час відродження природи. Все рухається в природі, оживає, зеленіє, зачинає закосичуватися красою, все розпочинає нове радісне життя. Так повинен християнин протягом великого посту розцвістися повним багатством христ. чеснот, зачати нове св. життя, пишнотою ласки Божої прикрасити свою душу. Церква помагає нам. Дає приказ

усім дітям, щоби в Тайні Покаяння позбувалися зимової одежини гріха та відпущенням гріхів скріпляли свої сили на щасливе відродження в Божій ласці. Пригадує нам, що на її престолах жде на нас Хліб ангелів, небесна Манна, яка має поставити нас в ряди Святих, ввести в хорони небес на радісне свято вічного воскресення.

Амінь.

О. ІІ. Осташевський

2. Великий піст — час релігійного відродження

„Боротьбою доброю я боровся,
дорогу скінчив, віри додержав“.
(2. Тимот. 4, 1)

Дорогі! Темна невидь окутала оливний город. Зеленим листям дерев перебирає зловіщий вітер. Смертельним смутком вкритий Спаситель молиться перед своїми страстями. А перед Його всевидючим оком пересувається страшна трагедія зачаяних мук в своїй безоглядній жорстокості: зрада Юди, заїла ненависть архієреїв, нікчемність Пилата, несправедливий засуд, ганьба і біль бичовання, кровавий шлях на Голгофту, три годинні страждання на хресті, втеча учеників, незміримий біль нещасної Матери, самотність на хресті, повна жаху смерть. Годі видержати невинному Богочоловікови, паде під тягарем майбутнього горя, а кєрвавий піт каплями зрошує його святе тіло, а спалені уста шепотять переляком пронизаний біль: „Отче, коли можна, відверни від мене цю чашу; але не моя, но Твоя воля нехай буде“. Тяжко понад сили двигати самому всі ці страхіття, йде прискорбний Христос до своїх учеників, щоб облекшити свій сум, знайти співчуття — розраду. Але находить їх сплячими.

Від самого початку свого істновання купається в не повинній крові св. мучеників Христово Церква. Згадайте кончину Апостолів. Перейдіть перші століття Церкви за царів Нерона, Домітіяна, Діоклетіяна і за Юлія Апостата. Скільки крові, скільки мук, скільки лютої смерті? Погляньте на часи нападів Татар і Турків. Море української крові, гора українського трупа, безліч безпримірних мук українського віруючого народа бачили Царгород, Трапезунт, Кафа.

Хто зрахує всі надлюдські жертви французької революції? Кого не переймають ддрожею переляку свіжі мєксиканські перєслїдування кат. Церкви?

А вжеж ніколи не занотувала вселюдська історія таких кровавих мук і знущань, які доводиться нині переносити нашому народові і його Церкві на рідній Україні.

Дві тисячі літ раз-ураз розпинають Христову Церкву то погани, то відступники й богохульники, але найчастіше та найбільчійше таки свої рідні діти власним грішним життям. Чи так повинно бути? Ніколи! Послухайте, яким життям повинен жити правдивий християнин. Великий апостол народів описує своє життя на взір християнам всіх віків так: „Боротьбою доброю боровся я, дорогу скінчив, віри додержав“ (2. Тим. 4, 7).

Пригляньмося цим головним ціхам христ. життя, пристосуймо до них своє щоденне життя.

Страдаючий Христе, поможи нам!

I

Основою і головною ціхою христ. життя є боротися доброю боротьбою. Ціле дочасне життя є боротьбою. Той, що лізе в копальню вугілля, не знає, чи вечером витягне його вінда живим, чи тільки подадуть вістку родині, щоб трупа прийшла ховати.

Скільки грізної небезпеки кладе день в день фабричний робітник в жертву машині за марну винагороду! А скільки мозолу й труду коштує хлібороба видерти нашої землі мірку зерна, чвертку бульби чи кляпоть сіна!

А думаєте, що не треба вести боротьби, щоби дістатися до пекла? Дивіть на захланного богача, якого головним старунком збирати більше й більше багатства. Не зважає він ні на слоту, ні на мороз, виставляє на небезпеку загибелі своє ім'я та свою душу, щоб тільки досягнути матеріальний зиск.

А той, що пімсту носить у своїм серцю, чи має колибудь спокійну хвилину? Червом точить жажда мести ціле його животіння. Таксамо змислових пристрастей не вдалося ще нікому цілковито затихомирити. Навіть коли стратить чоловік віру, тоді також вічний неспокій і грижа совісти атакують безперестанно його душу та розпукою наповняють його серце. Ще й на смертній постелі бачить, що змарнував своє життя. Видить, як опускає його світ, котрому єдино служив він цілий свій вік. Чує, як безпощадно окружає його полуміння пекла. Аж тоді пізнає грішник пропашу свою долю. Отже зрозуміла річ, що також треба боротися, і то доброю боротьбою, щоби перейти по християнськи цих кільканайцять років земського життя, щоби заслужити собі вічність у небі.

Ми віримо, що Тайна Хрещення стерла з нашої душі п'ятно первородного гріха, але злі нахили й похоти все бун-

тують людське тіло до чинного спротиву Божій волі: „Бо тіло бажає проти духа, а дух проти тіла“ (Гал. 5, 17). — „Все бо, що в світі, — хотіння тіла і хотіння очий і світові гордощі“ (І. Ів. 2, 16).

Світ і диявол є вірними союзниками злих похотий і все побільшують їх силу. Дятого хто думає, що можна жити по християнськи без боротьби, цей грубо помиляється, — а хто дійсно жиє без борби, хто легонько й спокійно й задовольє свої пристрасти, цей рішучо не жиє по християнськи.

Виразно говорить божественний Учитель: „Не думайте, що я прийшов послати впокій на землю; не прийшов я послати впокій, а меч. Бо прийшов я, щоб поставити чоловіка проти батька його й дочку проти матери її й невістку проти свекрухи її“. (Мат. 10, 34–35). А в св. Івана читаємо: „Коли мене гонили, і вас гонитимуть. Коли світ вас ненавидить, знайте, що мене перш вас зненавидів“ (Ів. 15, 18). Ап. Яків таки перестерігає нас перед приязнею світа: „Оцеж, хто хоче бути приятелем світу, той стається ворогом Бога“ (Як. 4, 4). Боротися безустанно мусить християнин з похотями власного тіла. З кривою для душі часто посвячують люди ціле своє життя вигодам тіла. Підійть до великого міста. Скільки там склепів з прегарними убраннями для тіла, з дорогоцінними прикрасами для тіла, скільки реставрацій з вибагливим їдлом та трунком? Культ тіла доводить до божевілля. Нема ні свята, ні будня, ні посту, ні м'ясниць, ні стиду, ні розуму. Де глянеш, там культ тіла. По селах гарного образу не побачите на стіні, молитовника в руці, знайдете вічний передновок в пустих стінах, але все строїться, пудрується, перфумується на міський лад.

Не диво, що людське тіло чимраз дужше поневолює духа. Маліє побожність, а зате скрізь ставлять нові шинки-коршми. Гурмами запивається народ. Повінню охоплює безстидність і розпуста дітей, жонатих і поважних старців-господарів. Туберкульоза безпощадно пожирає селянські маси. Наше селянство задовжується по різних касах, як ніколи ще дотепер. Протягом найближших літ пропаде для нас всяка надія на ратунок. Видатки на надмірний культ тіла нам рішучо не під силу. Ми мусимо повести боротьбу проти нього. По наших селах і місточках треба негайно вигребати із забуття Брацтва тверезости. Кожда парохія, кожда родина й кожда одиниця нехай поширюють тверезість між своїми членами. В ім'я любови Бога й своєї родини, в ім'я того, щоб п'яцькі діти не родилися півголовами, в ім'я народнього добробуту не сміє наш народ затроювати себе алкоголем, мусить раз на все покинути цей лихий наліг. Рівнож чистими й невинними нехай будуть наші думки і наші серця. Нечистота запасовує розум

і уяву чоловіка брудними пожаданнями. Діявол винайшов змислову безстыдність, щоби за її помічу губити якнайбільше народів.

І ловить злий дух цим гріхом на весільних танцях, на різних вечерницях, на театральних пробах, на хоральнім співі, на пасовищах, на кождім місці й в кождім часі — без огляду на стан, без огляду на вік.

Святі воліли смерть, ніж гріх безстыдности.

Бо хто раз попаде в тенети цього гріха, не легко тому вести духовне життя. Розпусник байдужіє до всього гарного й чесного. Стає скрайним циніком. Допускається святотатських сповідий і причастій, перестає молитися, не погордить для гроша на нечистоту ніяким злочинном, перетворюється в гнилу колоду, яка завадою лягає на шляху розвою рідної суспільности. Нагадуйте собі, що Бог все видить, все чує і все записує, — що кождої хвилі можеш умерти, а на брамі неба видніє напис: „Блаженні чисті серцем, бо такі побачуть Бога“ (Мат. 5, 8).

Доброю боротьбою має боротися християнин з похиттю очий.

Підіть на коридор суду, скільки там процесовичів! Загляньте до людського серця, скільки там зависти й ненависти! Скільки на світі скупарства, шахрайства, крадежі, лихви, — а все воно з похоти очий свій початок має. Наче через двері й вікна налазить до нашого серця все погане й грішне, як тільки на хвилюку пустимо наші очі самопасом. Памятай, „як око твоє гіршить тебе, вирви його“. Вкінці боротьбою йдіть на житейську гордість.

Кождий чоловік повинен мати честь і боронити її при нагоді розумної потреби. Сам Христос Господь боронить своєї чести перед слугою архієрея, який важився вдарити Його найсвятійше лице. Також нам наказує божественний Учитель: „Так нехай сияє світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, й прославляли Отця вашого, що на небі“. (Мат. 5, 16). Рівнож давні християни мужно боронилися проти ложних поганських закидів. Отже обов'язком кождого чоловіка повинно бути належне оцінювання своєї релігійної, народньої й особистої чести. Але ніколи не вільно гордитися своїм походженням, наукою, становищем, майном, або красою.

Себе самого ставить нам за примір Божий Син: „Навчіться від мене: бо я тихий і смирний серцем“ (Мат. 11, 29). А св. Павло наминає Филипан: „Тихість вашу нехай зрозуміють усі люди“. (Ф. 4, 5). Гордість переіменила ангелів на чортів, а людське серце робить недоступним для Божої ласки.

Ох, ця гордість житейська! Малесенький людський розум безперестанно скликає суд Каяфи на Христа-Бога, на Його св. Церкву.

Учений, робітник, навіть селянин нероз легкодушно критикують свою релігію, свою Церкву, кричать на всі заставки: „Распни, распни його!“ „Проч з Христом! Не хочемо, щоб Христос та його наука володіли нами, нам вистарчить наш власний розум!“ Сучасний чоловік стоїть з телескопом та мікроскопом при науковій вартості й видирає природі різні її тайни, перевірює їх і запрягає на службу людству. І ця маленька дрібка знання зробила чоловіка гордим, тай став він виноситися зразу понад других людей, опісля понад Бога. По правді, нема чим так дуже величатися людині. Бо що допоможе ця дрібка знання людству, коли воно вгинається під тягарем злочинних пристрастей, коли його пригнітають журби, коли пожирають його різні хвороби, коли годі йому визволитися від страшної змори, якій на ім'я смерть? Що з того, що чоловік лапає громозводами небесну лискавку, коли не вміє занехати братовбійних воєн; знає права й шляхи цілих міліонів тіл, а не вміє винайти права і шляху, щоб погодити два народи на спірній території. Загублює щораз частіше різницю між добром і злом, між правом і насильством — наслідок цього: де глянете, скрізь скритий або явний злочин і нестерпний терор! Особливо гордість руйнує наш безсталаний народ. На селі розпадається читальня, кооператива, хор через фальшиву амбіцію миршавеньких всезнайків. „Ображена“ амбіція не заважається подлим донощитвом знищити противника, хочби й за дурницю, хочби це був його парох чи навіть рідний брат. В нас гордість маленьких людей зруйнувала велику й багату Україну! І нині дальше розперлася вона на трупі рідної Матери та пекольним реготом відправляє діявольський пир побіди лайдацтва й нікчемної подлости над святою ідеєю, над жертвенною працею красшої частини народу. Любіть свій нарід, дорожте кожною чесною народньою організацією, скрізь вкладайте по силам свій труд на жертвенник загального добра й тямте Христову пересторогу: „Хто з вас хоче бути висшим, нехай буде всім слугою“. Нехай другі видять його ревну працю для народу, й після неї оцінюють його вартість.

II

„Дорогу скінчив“ — говорить дальше апостол Павло, й цим виявляє нам другу ціху християнського життя. Волю Божу сповнити, а через це досягнути свою останню ціль, перейти до кінця назначений нам життєвий шлях от це друга умова христ. життя на землі. Але ця дорога у кожного

з нас своя власна, залежно від становища, яке хто в житті займає. От коли ап. Павло говорить, що він „дорогу скінчив“, то цим він пояснює, що відповідно до свого покликання й до різних обставин, в яких його Провидіння ставляло, він працював на славу Божу.

Як дуже поважно ставився ап. Павло до своїх обов'язків та як високо цинив їх, говорять нам його власні слова: „Та ні про що я не дбаю, й не дорога мені душа моя, аби з радістю скінчити путь мій і ту службу, що прийняв я од Господа Ісуса, щоб свідкувати євангелію благодати Божої“. (Діян. 20, 24).

На нас всіх Бог вложив спільний обов'язок дбати за спасення нашої душі, а на кожного зокрема його станові обов'язки та колись кожного з нас питає: „Що ви зробили для неба, Бога і його слави?“

Тяжкі наші обов'язки під сучасну хвилю. Місто й село заливають злою, неморальною пресою. Десятками тисяч — наче тараном по голові — б'ють безбожні газети по душі нашого села. Лиха преса день в день бичем облуди, кпин і брехні побиває Папу, Єпископів, христ. мораль, христ. совість і цей добрий нарід, що ще живе після засад кат. релігії. Лиха преса день в день обкидає болотом наші христ. святощі, наші чесноти. Вона називає нашу вірність кат. релігії фанатизмом, відсталістю, умовою слабкістю. А ми її часто читаємо або й передплачуємо. Як це погодити з декальгом: „Не будеш мати інших богів, крім мене одного!“ — або: „Не можна нараз двом панам служити“. Значиться: Або ти християнин, і твоїм обов'язком буде це все, що противиться христ. вірі, здалека від себе тримати, або ти не є християнином.

„Не убивай!“ каже інша заповідь. Через пренумерату й читання безбожницьких газет убиваєш, християнине, свою душу й душі своїх ближніх, даєш отрую своїй рідній родині. „Не чужолож!“ Отже проч з газетами, які у фейлетонах величають чужолоство, конкубат, вільну любов! „Не свідчи ложно!“ Лиха преса болотом обкидає честь чесних людей, обріжує, очернює, перекручує правду, хто платить — тому служить. Подлому чоловікові показуємо двері, а коли не вступається, викидаємо силою за двері. Чому безбожну газету приймаємо? Не дурні вигадали: „Хто з ким пристає, таким ся стає“. Миж пристаємо з тими, хто посміхається з нашої віри, з нашої Церкви, які є вбійниками нашої молоді, гробокопателями нашої Батьківщини. Чому не ворухиться совість наша? Які ми християни? Як сповняємо наші обов'язки? Як змагаємо до остаточної нашої цілі?

(Докін. буде)

ПРОПОВІДІ

О. П. Остапівський

2. Великий піст — час релігійного відродження

(Докінчення)

Проч з безбожною газетою! Нехай посилають мені її навіть задурно, я не буду її більше читати. Буду переконувати других, щоби закинули її спроваджувати. Буду скрізь параліжувати її смертоносний вплив. Зате понесу в приватне й публичне життя добру газету й добру книжку. Підпоможу талантом і грошем та агітацією всяке укр.-христ. видавництво. Коли кат. журналісти, письменники й редактори почують, що за ними стоїть міліонова армія передплатників і читачів, тоді скріпне й розвинеться їх талант і дійсно набере сили наша віра в перемогу доброї справи. Це наш нинішній обов'язок, — сповнім його гідно! Св. Павло дійсно до йоти сповнив свій обов'язок. Знаємо з Діяній, що перейшов він майже цілу римську імперію, зн. цілий тодішній світ, з наукою євангелія на устах. Не лякався ні побоїв, ні тюрми, ні самої смерті, лиш старався більше й більше навернути до Христа Господа. Писав багато листів, щоб навернути у вірі утвердити.

Дорогі! Як християнин сповню свої обов'язки, коли ціле моє життя пронизає Христова наука, як світло пронизує темноту. Коли не тільки кілька хвилин на добу сповнятиму Христову волю, але всеціло й беззастережно віддам Йому себе на службу.

Значить, не тільки маю бути християнином, ділати й відчувати по християнськи в Церкві, підчас відпусту, місії, процесії, — але треба виробити в собі спосіб християнського поступовання скрізь в життю і завсіди в життю. Так при праці, як і при забаві, в радості і в смутку, в здоров'ю в недугі, в щасті і в нужді, на весіллі і на похороні, в дома і в дорозі, — скрізь маю думати й робити не инакше, як мені наказує христ. віра й Божі заповіді.

Так обов'язком родичів буде: По християнськи виховати діти, давати все добрий приклад дітям, дати дітям спосіб до чесного життя, молитися за дітей. А прецінь мало хто

цей важкий обов'язок сповняє. В нас відчувається діймаючі немага́ня під оглядом христ.-морального виховання. В нас кожний неморальний вибри́к, кожний гріх у молоді легко-важать собі родичі мовляв: „Молоде — дурне“. — „Всі діти малими однакові — й ми не були лучшими“. — „Виросте вишумить“. — „Всяка молодість — буйна, буйність“. — „Колись оженяться — та й остаткується“. Такого не сміють ні то говорити, ні то думати добрі христ. родичі. Добрий христіянин має наслідкувати Христа-Господа в цілім його життю, отже і в дитинячих літах і в зрілім віці, — а знаємо, що „Ісус був слухняний своїм св. Родичам, ріс віком, мудрістю і ласкою у Бога й у людей“.

В молоденьких літах переходить дитина школи, багато в школі вчиться, пізнає, згублює своїм розумом і до-свідом. Тоді вчиться вона рівнож молитви, подаються її релігійні правди, Церква відчиняє дитині всі скарби ласки Божої. Отже в тих літах, коли укладається в душі дитини погляд на світ, на дочасне життя, завданням добрих родичів буде виробити в дитині погляд на Бога, на вічне життя.

Слушно завважує премудрий Соломон: „Настав на добру путь малого, — а і старим він не зверне з неї“. (Прит. 22, 6).

Отже добрі родичі мають наказами й приміром на-ставити дитину від зарання на дорогу христ. чеснот. Щира, спільна молитва, нехай щоденно відсвіжує душу цілої ро-дини. Не забувайте, що „хто вміє добре молитися, цей вміє добре жити“. Далше мусимо знати, що діти хочуть у всім дорівняти старому. Відси то рвуться курити, пити, бавитися у військо, дівчинка бавиться лялькою. Тому ро-дичі обов'язані все постулати в життю розумно, поважно й совісно, щоби гідний примір давати своїм дітям. Старай-теся, щоби спільне життя родичів з дітьми в їх дитин-стві справляло дітям якнайбільше радості й присмноти, щоби витворило в їх серцях любов і пошанівок родини й спільного родинного огнища. Спільно читайте у вільний час побожну чи пожиточну книжку, добру газету. Займіть дітий перед Різдвом будовою вертепу. Відвідайте деколи літом могилу діда, бабуні. Сповняйте заповіді Божі й цер-ковні, настройте, щоби виконувала їх вся ваша челядь. Не опускайте ніколи без важких причин богослуження. Часто лучіться з Христом у св. Причастю. Нехай діти ваші найдуть чесну розривку також в рідній хаті. Кожний, чи ти вїйт, чи урядник, чи боган чи бідний, повніть справедливо й совісно ваші обов'язки: Служіть Богови і „кожний, як прийняв дар, так ним нехай служить один одному, як добрі доморядники всякої Благодати Божої“ (І. Петр. 4, 10).

III.

Останньою ціхою правдиво-християнського життя є додержання віри.

Св. Павло заховав дорогий скарб віри так дослівно, що став він наче воплощеною вірою, та міг сміло про себе сказати: „Я розпятий з Христом; живуч уже не я, а живе Христос у мені; а що живу тепер у тілі, то живу вірою в Сина Божого, що полюбив мене і видав себе за мене“ (Гал. 2, 20). Нам конче треба щирійше заховувати св. кат. віру, бо „без віри не можна подобатися Богови“ (Євр. 11, 6). Сам Ісус Христос каже: „Хто не вірує, уже осуджений“ (Ів. 3, 18). Тому віра конче потрібна до христ. життя, бо само христ. життя в собі є тільки овочем творчої віри; „а праведний з віри жив буде“ (Євр. 10, 38). Практикуймо явно свою віру, щоб показати безбожникам, що не дамо вирвати віри з нашого серця. Мужно обстоюймо й боронім правди нашої віри перед ворогом. Світ і діявол завзялися знищити христ. віру. Вони посіяли між нашими селами багато релігійної байдужности, багато цілковитого безвір'я, вже навіть—і то по селах—глузують собі зі всякої віри, докучають тим, що ходять до Церкви, до сповіди, що моляться, постять і т. д. Світ і діявол розкинули багато сент поміж нашим народом, а секти наче чираки розростаються на нашій національній організмі та затроюють чимраз більшу його часть апатією до всякої релігії, а навіть до всякої громадянської праці на користь народа. Світ і діявол підсувають скупому й захланному гроші, мамона стається їх божком, і вони вірують єдино в силу й щастя, пливуче з неї. Гордому підсувають почести, і він сам вірить в себе, стає божком для себе. Нечистому заступає місце віри змислова пристрасть. Іншому заступає віру спіритизм, кабала, ріжні чари.

Багато наших людей покидає свою віру задля женячки, задля посади, або щоб показати свою злість, чи фалшиву мудрість, маловажать свою віру, свій обряд, і нині удають православних, завтра протестантів, позавтра суботників, а дальше споганена безвір'ям їх душа стає ревним агітатором діавола і пекла та на кождім кроці завзято обезчещує всяку релігію. Не стикайтеся навіть з людьми, підозрілими в безбожности, оминайте їх, як підчас зарази оминається заражених. Записуйтеся до церковних брацтв, щоб віра ваша була живою і творчою. Читайте багато христ. кат. книжок, щоб ви могли уміло боронити своєї віри. Моліться щиро, щоб ваша віра не маліла.

Дорогі! Наші беззаконня покрили кровавим потом чоло Христове, на тяжкі муки, на Голгофту запроторили найдорожшого Спасителя. Наше грішне життя завдає раз-

ураз болючі рани рідній нашій Матери, св. кат. Церкві. Наша релігійна байдужність осмілила ворогів кат. реїлгії до острого наступу на нашу віру й нашу совість. Отрясім нашу душу з релігійної байдужности. Настав час, що кождий мусить заявитися за Христом або за Варавою. Сміло виберім Христа-Господа нашим провідником і вождом. Під прапорами кат. Церкви ставаймо до боротьби з царством тьми і ложі. Совісно сповняймо наші релігійні, громадянські та станові обовязки. Все і всюди виконуймо щиро й по-пожно приписи нашої віри.

Дай, Божий Сину, щоби цьогорічна памятка Твоїх страстей стала товчком релігійного відродження для цілого українського народу! Амінь.

о. М. Кінаш

Америка

Проповідь на Великдень

Христос воскрес! — Воістину воскрес! — з радістю відповідає на привитання свого краяна український емігрант, і при тих словах переноситься думкою в рідні сторони, й здається йому, що він в родиннім селі поміж своїми. Під впливом того радісного, воскресного привитання забуває цю хвилю, що він недолею викинений з рідного гнізда, жие в чужім краю між чужим народом. Те привитання „Христос воскрес“ так зворушили його серце, що на часочок призабув за фабрику, за „майну“, за „шапу“. По щоденнім американським „галов“, почувши своє рідне „Христос воскрес“, він в тій хвилі відчуває себе старокрасивим газдю на власному ґрунті, й здається йому, що до-світа запрягає коні й везе жінку з челяддю до церкви на Великдень. Нараз пробудився з задуми, глянув по знакомих, таких самих, як він, безземельних робітників, і стає йому перед очима сумна дійсність. І вже той Великдень не такий веселий, як колись в рідному краю. Замлоїло, стисло за серце, що ось-ось упасти.

Та не дивуйтесь, — дорогі браття й сестри, що на веселі свята сумно науку зачинаю; не дивуйтесь, бо чиж я тому винен, ще такі сумні гадки насуваються на голову? Тож і я з того самого краю, що й ви; з краю сліз і горя, й мене болить душа на згадку Рідного Краю, — а зі зболілої душі не годні добутися веселі слова. Але покиньмо сумні спомини, а берім під розвагу значіння нинішнього торжества.

Якби так хтось хотів брати після сього, що, чим більше свято, тим красша має бути проповідь, то на Великдень випадає сказати проповідь найкрасше, бо Великдень се торжество над усі торжества. Тай є охота до того, бо священик на Великдень бачить перед собою таке число слухачів, як ніколи в році, а поміж ними багато „річників“, котрим вартаби порядну проповідь всипати. А тимчасом обставини так складаються, що якраз на Великдень священик найслабше проповідує, бо кождий такий перемучений свяченням пасок по домах, що не всилі сказати проповіді, як годилосяб в таке рокове свято. Тож будьте вибачливі, коли моя нинішня наука не випаде так, як я того хотівби. Та вже як буде, так буде, а ви, дорогі браття й сестри, уважно її вислухайте, а головню повинні щиро вислухати її ті парохіяни, що мене лише раз в рік чують. Великдень се свято радости для кожної християнської душі, а та радість має своє жерело в побіді, яку відніс Ісус Христос.

* * *

Кого Ісус Христос побідив? На це питання я хочу вам нині дати відповідь, а ви уважно слухайте.

Перед воскресенням Ісуса Христа люди знали одно, що на кожного чоловіка прийде година, в котрій смерть перетне нитку його життя, а люди скажуть: „Той і той умер!“ Умер і вже по нім. Умер і минувся і сліду не стало, що колись жив. Поза гріб людська думка не сягала. З гробом кінчився чоловік. Дотоді усі були тої гадки, що завдати комусь смерть, значило раз на все позбутися його. А тут Христос, замучений на хресті, умер і на превелике чудо — жис, бо третього дня воскрес з гробу. Дотоді не було нікого, котрий сам своєю силою мігби вирватися з обіймів смерті, а з Ісусом сталося инакше. Апостоли й приятелі Христові поховалися; неодному з них майнула через голову гадка: „а може він не був Сином Божим? Хто, чи старшина не мала рації?“ Потратили віру в божество Ісуса навіть ті, що були Йому найблизші.

Але третього дня Христос встає з гробу і своїм воскресенням завдає смертельний удар ворогам, а апостолам і приятелям дає понад усякий сумнів певний доказ, що Він є правдивим Богом. Колиж Ісус Христос є Богом, то все, що Він казав, буде сповнене, отже будуть сповнені і Його слова: „І сущії во гробіх усишать глас Сина Божого, і изидуть сотворшії благая в воскресеніє живота, а сотворшії злая в воскресеніє суда“... Отже воскресший Спаситель, побідивши смерть, учиць нас, що ані один чоловік не пропаде марно, що смерть уже не має сили задержати когось в гробі на віки, що смерть не є остання границя нашого

життя, бо Ісус Христос воскресить усіх нас, продовжить життя „сущим во гробіх“. Ось чому празник Воскресення треба назвати празником побіди. Побіди життя над смертю.

Але наше воскресення не буде поворотом до земського життя, до земських турбот, бо воскресення не значить продовження життя на землі, але початок нового життя, прославленого. Воскресення Христове се бальзам на рани нашого серця, бо відтепер земське горе стратило вже свою силу й на розпуку нема вже місця, бо як по страстях Христових наступило воскресення, так і нашим сльозам прийде кінець, по земських стражданнях прийде воскресення. І от тут перша причина нашої радості з нинішнього торжества.

Та ще є друга причина радості, а саме: наше духове воскресення. Ми донедавна лежали в безславнім гробі гріхів, а через великодну сповідь ми покалися, відбули покуту, постановили поправу і воскресли до нового, богоугодного життя. Але, дорогі браття й сестри, відваливши раз камінь від дверей гріховного гробу, не даймо заманити себе опять до нього, не вертаймо більше до гріхів, бо Христос воскрес і не вернув більше до гробу.

Та ще є й третя радість з нинішнього торжества. Ми по вірі христіяни, а по народности Українці. Господь Бог вложив в серце кожного чоловіка любов до своєї народности, тож маючи любов до свого рідного народа, ми відчуваємо біль в серці, що український нарід переходить Голгофту, що вороги намагаються зложити його до гробу. Алеж ворожа сила не є сильніша від смерті. А як смерть не має сили задержати поодинокого чоловіка в гробі, то тим менше можуть мати таку силу вороги над міліоновим народом. Хочби його й до гробу положили, одначе не задержати його тут на віки.

Прийде час, що український нарід розвалить гріб, відкине камінь і воскресне, і заживе своїм життям. Лиш віру маймо! Маймо віру в безсмертність, маймо віру в воскресення, маймо віру, що наш нарід буде жити, — бо хоче жити!

На сім мігби я закінчити нинішню проповідь, якби не святочні желання.

Христос воскрес! А з нинішнім празником світлого Воскресення Христового нехай повіє іншим духом між вами, нехай на віки пропаде незгода, ворожнеча, гнів, а воцариться братолюб'є й сердечність. Друг друга обіймім і скажім собі: віднині ти мій брат! Віднині ми одна, велика українська родина! „Друг друга обіймім, рцім „братіє“, і ненавидящим нас, простім вся воскресенієм“!

Амінь.

о. Зиновій Кузьма

Науки на май

I

Чесць віддаймо днесь Цариці,
Непорочній Вседівиці. (Пісня)

Було це в Карпатах 1914 р. зимою перед Різдвяними святами. Пірською дорогою машерували численні австрійські полки, щоби обсадити призначені позиції. Вже стемнілося, як вони прийшли на простору долину, а чоло походу задержалося перед хатиною, біля якої стояла статуя Матери Божої. Нечайно вискочив з рядів один жовняр, розгорнув сніг на ступнях статуї і запалив свічку перед Божою Матінкою. За його приміром пішли другі, засвічували свічки і ставили їх на ступнях статуї, а як нестало вже місця, почали вигрібувати із снігу камінці і на них усталили свічки довкруги статуї.

Горіло ціле море світла.....

Дорога вела на гору, і з гори видно було це горіюче море світла перед Матінкою Божою. Всі оглядалися, але ніхто не смів заговорити і порушити мовчанки. І справді! Невжеж було де красше маєве Богослуження, як це жовнярське в Карпатах в зимі? Длячого це вчинили ті жовняри? Бо вони, що були далеко від своїх материй, добре відчували і розуміли те, що значить материнська любов, материнська вірність, вони розуміли й те, що з ними є друга Мати, що Вона є при них: Мати Божа й Мати наша. І яснійше від цього світла свічок горіли в їхніх серцях любов й довіра до своєї небесної Неньки.

Дорогі! І знова минула люта зима. Знова настав чарівний місяць май, прийшла весна...

....В чарах шуму і пісень

Біла, біла як лілея

В квітах яблунь і вишень.....(Олесь)

Ми маємо більше орудників до розпорядимости до цього, щоби прикрасити ікону Матери Марії, як ці вояки в Карпатах, але чи маємо в своїх серцях таку сильну любов, а мати мемо її, якщо в нас буде ця свідомість, що Марія є нашою Матір'ю, яка більше нас любить й більше про нас баче, ніж кожда земська мати.

У цьому слові „мама“ міститься цілий світ любови, печаливості й вірності. Кожна добра мама є святою-мученицею. З любови до своєї дитини вона багато терпить, вона далаб цілий рік, повний радощів, зате, щоби своїй дитині заощадити хвилину терпіння. А тепер уявім собі любов у-

сіх земських матерій побільшеною міліони разів, а тоді зрозуміємо, якою Матір'ю є Марія і тому християнин любить цю Матір, любить її через цілий рік, але в місяці маю любов ця розвивається у гарну чудову квітку.

Май — маєве Богослуження ці слова є немов звуками дзвонів, які радісно скилюють вірних до церкви на те, щоби вони віддали особлившу честь й поклон Цій, яку величаємо ЦАРИЦЕЮ МАЯ.

За цим кличем піде радо кождий християнин нашої громади. Маєве богослуження-Параклис, що відправляється у тиху вечірну годину, коли природа і ласка так гарно співділають, щоби захопити людські серця, богослуження те має особливий чар. Однак ми м. д. приходимо на це богослуження не ради поетичного чару. Приводить нас перед цей престіл, прикрашений квітами і світлом любов, до Неп. Зачатої, — бажання віддати себе під опіку Небесної Неньки і знайти в Ней поміч у боротьбі з покусами і життєвими невзгодами.

Цей місяць Марії є властиво докінченням цієї розбудови нового духового життя, яку ми розпочали у великому пості: він є завершенням цих ласк, які ми одержали через пасхальну Сповідь і св. Причастя.

І як Господь Ісус Христос, вмираючи за нас на хресті, віддав нас під опіку свої Матери, так і свята Церква хоче ті свої діти, які через Великодну Сповідь і св. Причастіє відзискали чистоту душі, мир, вдоволення, й щастя, — віддати під опіку найліпшої Матінки.

Від трапези Господа нашого й Бога, провадить нас Церква св. до престола Марії. З обіймів батьківських спішім в обійми материнські. Але в який спосіб належить почитати Марію, щоби те почитання принесло нам душевну користь? Поети, письменники, оспівують на всі лади славу земської матери, однак оспівати славу небесної Неньки людськими устами годі. Слави Марії не можна ані пером описати, ані пензлем змалювати.

Найбільшою почестью для Марії буде це, коли її славу оспівуватимуть не тільки в піснях і книжках, коли ікона Матінки Божої стоятиме нетільки на престолах, але знайде приміщення в людських серцях. Тому м. д. приходіть численно на ті богослуження, молебни в честь Марії, щоби з набожністю, пошаною і любов'ю зблизитися до Тої, через котру Бог до нас наблизився.

Було це в Берліні около 10 г. ранку. В одній фабриці мила наступив вибух газів. Три особи згнули, а сім було ранених, з котрих три ще того самого дня померли. Вечером було в катол. церкві маєве Богослуження. І ось увійшла до церкви молода служниця і заливаючись сльозами поставила вона перед образом Пречистої китицю пахучих

квіток. Коли її запитали, чому вона плаче, відповіла: „Сьогодні в ранці післали мене хлібодавці до цієї фабрики, що вилетіла у воздух. По дорозі переходила я попри церкву і прийшло мені на думку вступити до храму і змовити одно „Богородице Діво“, бо вечером не матиму змоги піти на маєве Богослуження. Помолившись, пішла я до фабрики. І в цьому моменті, як я зблизилася до фабричних забудовань, наступив вибух.

І якщо я не булаб вступила до церкви, то лежалаби епер в трупарні.¹⁾ Так віддячилася Марія за одно „Богородице Діво“, оскількиж проте більше винагородить за вечір ді присвячений? Так винагородила Марія почитання, що не ївимагало особливого зусилля і жертви, оскількиж більше відплатить Вона тим, що не жалуються жертв і беруть участь в Богослуженнях?

Мої дорогі! Маючи це на увазі, приходіть правильно на ці Богослуження, щоби величати Марію. А коли приходиш, не забудь принести щось для Марії. Дуже це гарно з вашої сторони, що ви так дбаєте за прикрашення ікони (престола) Мат. Божої. Найкращою квіткою, яку можеш поставити на престолі М. Б., є чиста душа. І якщо ти хочеш в цьому місяці вчинити Марії особлившу радість, тоді бережись гріха. І чим більш чистим і невинним буде твоє серце тим ближче буде воно Серцю Марії, тим глибше западуть у твоє серце слова маєвих наук і принесуть твому серцю благословення, а Непор. Зачата допоможе Тобі зберегти ласку Божу, заховати невинність діточу святість душі не тільки в цьому місяці, але на протязі цілого року, життя цілого.

Аміль.

II

Українського краю Царице й Мати,
Не дай в неволі нам загинати,
Покрове сильний України синів:
Дай нам дожити свободи днів.

Така то пісня, благальна молитва несеться із грудий сорок-мільйонного українського народу. Несеться вона понад лісами дрімучими, понад гаями й луками, квітами мережаним, гомоном котиться по всій нащій рідній землі, бо це український народ прославляє свою Матінку Небесну, неньку — це народ витає так свою Царицю, Царицю неба й землі, Царицю всесвіта.

„Радуйся, Царице“... слова тої церковної пісні будуть предметом нинішнього розважання.

¹⁾ Пор. о. Дзерович: „За всіх молишися“ стор. 7.

Марія є дійсно Царицею. Вже по своєму земському походженню належить Вона до царського роду, бо походить з царської родини Давида. Вправді Давидові нащадки втратили царський престіл і цілковито зубожіли, але власне царське достоїнство Марії впливає не із цього земського споріднення крові, а є воно вище, наприродне. Вона є Царицею, бо Її Син є Царем. Вона є Царицею неба і землі, бо Її Син є Царем неба і землі. Вона є намогучішою Царицею, бо Її Син є наймогучішим Царем.

Марія не є тільки номінальною Царицею, але Вона дійсно виконує свою царську владу. Її Божественний Син є zarazом Сином чоловічим, правним Царем усього сотворіння, бо Його небесний Отець „настановив Його наслідником всього“ (Євр. 1, 2). Він поставив Його Царем: „Як поставлений від нього Царем“ (Пс. 2, 9). А Марія є правдивою Матір'ю цього Царя, тим самим Матір'ю-Царицею, яку Син допускає до своєї почеси і до участі у виконанні царської влади. Вона спільно із своїм Сином-Царем в невидимий спосіб управляє всесвітом кермує народами. І многі держави народи віддалися в опіку цієї Всемогучої Цариці. Марія не раз уже виявила свою царську владу через те, що допомогла християнам віднести перемогу у боротьбі за волю свого Рідного Краю, захистила їх в нещасті, виратувала їх з небезпеки, яка їм загрожувала.

Одного разу напала на Українську Державу дика орда Касогів. Князь Мстислав тмутороканський, вирушив проти цих степовиків із своєю дружиною. І стрінулися війська в степах і станули проти себе. З рядів Касогів виступив велитень-силач вождь Касогів, Редедя, і визвав кн. Мстислава на двобій. „Не зброєю биймося, а борімося“. І розпочалась нерівна боротьба. Мстислав був малий ростом, і почав у боротьбі упадати на силах. І тоді став молитися до Пречистої: „О, Пречиста Богородице, допоможи мені, а коли віднесу над ним перемогу, поставлю церкву в Твоє ім'я“. По цих словах кинув Редедю об землю, витягнув меч та пробив його, а Касоги побачивши, що вождь їх не живе, з переляку втікли.

На пам'ятку цієї перемоги, вибудував князь церкву під взиванням Богородиці в Тмуторокані.¹⁾

В IV. ст. українські князі, Святополк, Ярослав, Володимир Василькович й Давид, вирушили в похід проти половецької орди, як пише літописець, „возложивше надежду на Бога і Пр. Матер Єго“. Князь Володимир Василькович приказав своїм полкам співати молебний канон св. Богоро-

¹⁾ о. А. Мельник: Мати Марія ст. 37.

диці і сам йшов на чолі полків. І за молитвами Преч. Діви побідили князі Половців і повернули щасливо домів.¹⁾

В р. 1673 напали Турки на місто Теребовлю. В місті був тоді добре укріплений замок, руїни якого збереглися до нині. Мешканці міста скрилися на замку і забрали з собою чудотворну ікону Пр. Д. Марії. Два тижні здобували Турки цей замок, але не могли його здобути. Тоді порішили підминувати мурі і висадити замок у воздух. Оборонці не втратили надії, віддалися під опіку чудотворної М. Б. Теребовельської. І сталося чудо... Коли Турки підпалили міни, і вони вибухли з страшним гуком, мурі осталися цілі, ненарушені, а зате міни побили Турків. Преч. Д. Марія, як свідчили Турки і молдавські воєводи, які брали участь у цьому турецькому поході, ходила по мурі у світлій одежі та відвертала від мурів турецькі кулі й міни. Ця чудесна оборона міста Теребовлі є записана на деревляній таблиці, яка переховується в св. Онуфрійському монастирі у Львові.²⁾

Я мігби навести вам ще більше примірів історичних фактів, які наглядно доказують, що Марія справді виконує свою царську владу. У цих всіх історичних подіях, що відбуваються на наших очах, переворотях, війнах, революціях, у зрості, чи розпаді держав, Ісус і Марія невидимо беруть участь, кермують ними, та спрямовують їх до наміченої цілі.³⁾

Марія є дійсною володаркою, царицею і приймає від людей справді царські почести. Коли Вона жила ще на землі, погордила земськими багатствами, почестями й славою. Вона сама назвала себе покірною слугою Господньою і хотіла жити незнаною укритою для світа, щоби могла без перешкоди служити Богови. Але по смерті усе те змінилось. Божественний Син взяв свою Матір до неба, і укоронував на царицю неба й землі. Про цю велич Марії в небі можемо виробити собі тільки слабке поняття.

Св. євангелист Іван Богослов, перебуваючи на острові Патмосі на вигнанні, бачив своїм віщим духом Марію, і так про це пише в своєму Об'явленні: „І з'явився на небі великий знак. Жінка одягнена в сонце, а місяць під її ногами, а на голові вінець з дванадцяти зізд“ (Об. Ів. XII, 1). Це є Марія наша Цариця. Вона перевищає у святощах усіх прочих святих, тому й зодягнена в сонце. Вона стоїть понад змінливістю земного життя, тому під її ногами місяць, знак змінливості. Дванадцять зізд вінчає її голову, бо Ма-

¹⁾ Тамже ст. 37.

²⁾ Тамже ст. 137.

³⁾ Пор. о, Йос. Схрейверс: Моя небесна Ненька — Збоїська 1925, ст. 102.

рія посідає усю повноту тої величі, яку мають святі поодинокі. Вона є царицею святих.

Божествений Спаситель так обильно вивінував блеском й величю свою Матір, що Їй дорівняти не може ані одно сотворіння і в небі і на землі.

Дорогі! Це ваша Цариця. Ви мусите служити Їй і віддавати почесь. А особливо ви, жінки й дівчата, потребуєте тої небесної заступниці, яка береглаби вас перед зіпсуванням цього модерного життя. А і ви, молодці-юнаки, і ви потребуєте могутньої Цариці, яка взялаби вас в охорону, бо модерний дух часу веде на ваші юнацькі душі наступ. Він намагається ці ваші молодечі душі затроїти протирелігійними писаннями, він зводить вас цими милозвучними й припадними, але нещирими, кличами про рівність, свободу й братерство. Сучасні апостоли безвіря, соціалізму й комунізму, сельроби та радикали, малюють перед вашими очима тикі картини, які в дійсності не існують, а є тільки пустою уявою. І цими пустими кличами вони відтягають вас від віри ваших батьків, від добрих прадідних звичаїв, усувають зпід ваших ніг цей твердий фундамент св. віри, і багато молодців цього не бачить, або бачить запізно. Тому, молоді, позір!

Вклякніть проте нині перед іконою Вашої небесної Неньки, Її просить за поміч, а Вона охоронить вас і виратує. А ми всі поздоровім Її сьогодні словами:

„Радуйся, Царице... надеждо наша, радуйся“... Амінь.

о. М. Кінан

Америка

Мамина Неділя

(Mother's Day)

Нема красшого і серцю милішого слова в людській мові, як слово „мама“, „мамуня“, „мамунечка“. Перше слово, яке дитина навчилася вимовити, яке виходить з уст дитини, є слово „мама“. Найдорожшою особою для кожної людини, майже святою є мама. І не будемо дивуватися сьому, коли застановимося, чим є мама в родині.

Мама є душею цілої родини; вона є тим сонцем ясним, яке огріває цілу родину; вона є олицетвореною любовю. Бувають у світі різні роди любови: дітий до вітця, вітця до дітий, мужа до жени, жени до мужа, братів і сестер поміж собою, приятелів до приятелів; але ніхто так не любить, як мама свої діти. Любов матери до своїх дітий є — що так скажу — сліпою. Материнське серце є таке любляче,

що мама не бачить блудів у своїй дитині. Для неї її дитина найкрасша, найліпша, наймудрійша. Дорожша, як цілий світ, дорожша, чим життя, бо мама за свою дитину готова й життя своє в жертву принести, бо її дитина се її тіло й кров. Мама свою дитину на світ привела, вона її виняньчила, вигодувала, навчила ходити й говорити. А скільки то було недоспаних ночей, скільки журби, клопоту і терпінь, скільки пролятих сльоз, заки мама дитину в люди виведе! Тому-то також поганські, ба й дикі народи поважають і шанують матір.

Слухай, сину, слухай, доню! Ваші родичі покинули Рідний Край не з розкоші; вони приїхали сюди не з добра, а тому, що там було затісно жити, що там з усіх боків недостатки їх тиснули; але попросіть но ви колись ваших мамів, нехай вони самі розкажуть вам свої гаразди в старім краю, а ручу вам, що, слухаючи їх оповідань, будете ревними сльозами заливатися.

Тут не один нарікає, що малий заробок, а чи знаєте ви, діти, що ваші родичі в старім краю за цілий тиждень тяжкої праці за косою, за серпом на панському лані за-ледво чотири ринські могли заробити, а то на американські гроші виносить не цілих два долари, на день 35 центів.

Ви тут цілі кавалки біленького хліба до „шляпів“ викидаєте, а там ваші родичі — бувало — цілими тижнями кавальчик чорного хлібця не бачили. Пісню бульбocchioю обходилися, а вас виховували, годували. Бувало, як випадково при крайню хліба упав кавальчик на землю, то мамі аж руки стряслися; сейчас підіймала зі землі кришку хліба й цілувала, Господа Бога перепрошувала, що дар божий не пошанувала і гріх поповнила.

Ваші мами нераз бажали кусника хліба, нераз самі голодом перемлівали, а як десь у газдині-богачки дістали кусник хліба, то самі не зіли, а ховали й несли для своїх діточок.

Ви нині, дивлячися на свою стареньку матір, дивуєтеся, що в неї лице зморщинами пооране, але колись і вона була молодію. Деж поділася її краса й здоров'я, як не за працею над вами?

Нині ваша старенька мама не годна нитки в іглу за-силити, недовиджує. А через що вона недовиджує, як не через безсонні ночі над вами, як не через сльози, проліті над дітьми й за дітьми?

Дивитися на руки своєї старенької мами, а вони сухонькі-сухонькі, лиш шкіра й кісточки, а чому? Бо спрацьовані задля вас.

А малож то материй-вдовиць уже тут в Америці зі своїми дрібними дітьми бідують, з нуждою, недостатками борикаються?

Щоби ви, дорогі діти, краще відчули й пізнали отсю материнську любов, се щире серце мами до своїх діточок, то з многих примірів наведу вам бодай один, який описав славний наш поет, гуцульський син, Юрій Федькович, у своїй поемі „Золотий лев“. „Лев“ в буковинським виговорі значить те, що доляр. Кажуть: пять левів, десять левів і т. д. Жила собі одна вдовиця зі своїм сином одинаком, котрий уже був заасентирований до війська. Саме тоді випала війна Австрії з Італією. Батько небіщик писався „Сокіл“. А в тих часах можна було з війська викупитися грішми, або на своє місце за гроші поставити другого. Бідна старенька вдовиця гроший не мала, а одинокий для неї спосіб зарібку був: дерти у людей піря, або прясти за кужілля. Така праця не давала великого заробітку, і на один доляр треба було може й цілий місяць прясти.

І от ся бідна вдовиця думала пряженням заробити таку суму гроша, щоби ними заплатити цісареві викуп за свого сина. І так з тою думкою днями й ночами сиділа при кужілі, пряла людям пряжу, і в той спосіб заробивши вже одного „лева“, таки з тим „левом“ у кулаці умерла при кужілі.

Послухайте, як чудово змалював поет ту нещасну матір у своїй поезії:

А вдова-мати так казала:
Ой синку мій, єдинчику, мій соколе,
Пігнав тя цісар за кордон у поле;
Але я піду хата від хати,
Тай буду прясти, запрядати,
Ой буду прясти темненької нічки,
Тай буду прясти не ївши, без свічки,
Аби лише грошики збити,
За тебе, синку, заплатити.

— — — — —
А ви, кроваві мої пальчики,
Розпадайтеся на кавальчики,
А кожний кавальчик на три часті,
Аби то богато, богато впрясти...

— — — — —
Бо тото, ой тото за мого,
За мого сина молодого.

З надією, що заробить стільки, скільки буде вимагати цісар за викуп її сина з війська, бідолашна на віки заснула.

Приклонила білу голов
Під куделев, під мозолов;
Приклонила, не здіймала,
Кроваві руки на хрест склала.

А у жмені тулить мати
Золотого лева,
Щоби сина викупити,
Сина Соколева.

Бачите, любі діти, що значить материнське серце? І не міг американський нарід красше винагородити трудів і любови материй до своїх дітей, як призначаючи одну неділю в році в честь матери.

Українські діти! Ідіть за приміром американських дітей і в тому дні моліться за здоровля своєї мами, а як покійна, то за її душу. Будьте добрими дітьми для своєї матінки, а Бог буде вас благословити, як се обіцяв у своїй IV. заповіді.

Амінь.

о. М. Кінан

Америка

Проповідь

на похороні Д-ра Володимира Коваля в Філяделфії Па.

Доктор Коваль умер!... Така несподівана вістка блискавицею рознеслася тому чотири дні поміж філяделфійськими Українцями, і викликала загальний смуток, жаль, а в многих навіть переполох. Ніхто не хотів вірити, а коли вже не було як сумніватися, то з грудий кожного добувалося придушене зітхання: „Ох, Боже!“

І чому ж то смерть доктора Коваля так глибоко вразила серця усіх тутешних громадян? Таж ми не раз бачили, як жертвою смерти падали ще молодші від нього, а все таки ми такі вістки приймали, що правда зі співчуттям, але холоднійше; а смерть доктора Коваля зворушила навіть таких людей, для котрих особа покійного була рівнодушною. Причина загальної констернації лежить у тім, що філяделфійська українська громада знала доктора Коваля ще з тих часів, коли він, як бідний студент, бідна селянська дитина, приїхавши до Америки, працював тяжко в фабриці або на „фармі“ на життя. Хлопчина без рідні, без середників до життя опинився в Філяделфії вправді між своїми, але так само бідними зарібниками, і промишляв над тим, якби то при помочі науки вибитися в гору. Мав скінчену гімназію, мав матуру, мав „добру голову“, мав охоту до науки, мав вступ на університети, — а не мав матеріяльних середників, не мав грошей, ані когось, що допомігби йому досягнути намірену ціль. І чи могла проста робота в „шапі“ задоволити молодця, котрого бажанням було стати доктором? Чи

міг укінчений гімназист почувати себе задоволеним з гралями в руках на фармі, коли йому з голови не сходила гадка про університет? Заощадивши який-такий цент, записався на медичний факультет. І щойно тепер зачалася біда на добре. Тут журба з наукою в чужій мові, а до тої журби приходить ще одна: Чим жити? В що одягнутися? За що потрібних книжок купити? Де взяти гроший на університетські такси? Учитися, а при тім голодом мліти; думати про науку, а не мати в що одягнутися, — це понад сили бідного студента. Довго він бідував, заки знайшлися добрі люди, що прийшли з помічю бідній селянській дитині й допомогли скінчити школи.

І ось той бідний студент, котрого філяделфійські Українці через довгі літа бачили в боротьбі з недостатками, той бідний студент при помочі добрих людей кінчить медицину і став лікарем. Осягнув, до чого стремів. Тепер уже почув себе щасливим. тепер якби наново на світ народився. Тішився, а з ним тішилися всі ті, що знали його давню біду, і тішилися усі ті, що йому помагали, бо бачили, що їх поміч не пішла на марно. Блиснуло щастя, та хиба на те, щоби чим скорше згаснути. Саме тепер, коли поборов усі перешкоди, саме тепер смерть протягнула руку по свою жертву. Рознеслася віска, що доктор Коваль лежить хорий в шпиталі. Але слабости покійного ніхто не брав поважно, бо кождому хотілося вірити, що такий молодий поборе недугу і вийде здоров. Навіть товариші, приятелі й знакомі, що відвідували покійника в шпиталі, хоч бачили, як він з дня на день спадав з тіла, не припускали, що його недуга покінчиться смертю. Він один знав найліпше, що з ним не добре. Голод і холод поборов, але за недостатками стратив здоровля. Він пречував, що все перемиг, але смерти не переможе. А жити хотів. Сердега майже просився у смерти, але смерть виявилася невимолимою. І ось причина, чому смерть покійника викликала таку констернацію; доктор Коваль в очах тутешних громадян являється передчасно скошеним цвітом.

Друга причина загального жалю є та, що доктор Коваль між філяделфійськими Українцями ухорив за свого. Ціла філяделфійська громада уважала небіщика від довгих літ наче за власність української громади, він був немов громадською дитиною. Громада приказувала, а Коваль слухав. Треба було говорити на вічу чи на січових зборах чи на концерті, — буде говорити Коваль. І Коваль говорив. Його при народній роботі ніколи не забракло. Був добрим бесідником, щирим народним робітником, молодим патріотом. Свого народу не цурався, служив цілій громаді, й тому в особі доктора Ковалю філяделфійська громада понесла дуже велику страту. Відси такий жаль за покійником. (Д.б.)

Н И В А Ч. 5.

ЛЬВІВ

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

ТРАВЕНЬ 1930

ПРОПОВІДІ

о. М. Кінал

Америка

Проповідь

на похороні Д-ра Володимира Коваля в Філадельфії Па.

(Докінчення)

Третя причина загального жалю та, що ми тут нарід на дорібку. Наша еміграція в Америці відчуває велику недостачу інтелігенції й фахових людей. Ми не маємо своїх лікарів, адвокатів, професорів, і се дається нам дуже відчувати. Доктор Коваль був дуже й дуже потрібний для української громади у Філадельфії, й міг дуже багато добра зробити для свого народа, бо був здібний лікар і перенятый любовю до своїх. Відкривши офіс, призначив кожного дня одну годину безплатної лікарської поради для бідних українців. Селянська дитина розуміла біду, і тому милосердилася над своїми рідними. А нарід се оцінив і тому боліс над утратою такої щирої людини. Та що pomoже похвала небіщикови, одначе живим треба науки, вона кождому придається. Якаж наука з нинішнього похорону для нас? Коротка вона, але важна, дуже важна. Я її вам скажу в кількох словах: Будьте готові, бо не знаєте ані дня, ані години, коли смерть прийде. Вона приходить дуже часто тоді, коли чоловік найменше сподіється її.

Конець похоронної науки се прощання. Син повинен попрощатися з родичами, але покійний зі своїми родичами попрощався вже тоді, коли відїжджав за море. По родичах приходить черга на тих добродіїв, котрі подали йому помічну руку в потребі. Не моя річ вичислювати їх по імені, про них знають усі. Тож вам, добродії, дякує покійний за поміч у часі наук, у часі недуги, і засилає своє сердечне: Прощайте!

Прощається покійний з тутешною українською громадою, з брацтвами і товариствами, з „Провидінням“, котрого був лікарем, з тов. „Січ“ і з наймолодшим студентським товариством „Академічна Громада“, котрого сам був

членом і радів душею, що наша студентська молодь організується і заправляється в патріотизмі. Прощайте, товариші!

І я з родиною прощаю тебе, пок. Володимире! Відходиш від нас саме тоді, коли Твоя праця для нашого народу так дуже була би потрібною, відходиш там, відки ніхто не вертає. Суд належить до Бога, а до нас належить молитва, тож останньою нашою прислугою для Покійника нехай буде наша молитва, щоби милосердний Суддя прийняв його душу до вічної щасливості, „ідіже ність болізнъ, ні печаль, ні воздыханіє“, тільки „жизнь безконечная“.

Аміль.

о. Зин. Кузьма

III. Марія Мати христіян

„Се Мати твоя“ (Йоа. 19, 27).

Попередньої неділі витали ми Марію, як нашу Царицю. Але Марія є нашою Матір'ю, а ми Її дітьми. Це для нас важна у своїх наслідках, а zarazом потішаюча правда. Тому сьогодні розважатимемо цю правду, що Марія є нашою Матір'ю.

Длячого Марія є нашою Матір'ю?

Відповідь на це питання дуже коротка.

Марія є нашою Матір'ю, бо Вона є Матір'ю Господа нашого Ісуса Христа.

Син Божий вочлотився з Пресв. Діви, став подібним до нас у всьому, крім гріха. Він сам себе називає Сином Чоловічим, а тих, що сповняють волю небесного Отця, зве своїми братами й сестрами. „Бо хто чинить волю Вітця, що на небесіх, той мій брат і сестра“ (Мат. 12, 50).

Отже ми є братами Христовими, а Пр. Діва є нашою Матір'ю. Ми маємо повне право так Її називати, і це не є побожна пересада, але дійсна правда.

Колиж Марія стала нашою Матір'ю?

Марія стала нашою Матір'ю у цій хвилині, коли на вістку, яку приніс Її ангел, згодилася стати Матір'ю Спасителя: „Се я слуга Господня, нехай буде мені по слову твоєму“. (Лук. 1, 38). Вона пізнала усю далекосяглість цієї добровільної постанови, Вона знала, що це Боже материнство є великим, безмежним достоїнством, але й злала Марія, що воно є zarazом важким тягарем, якого не двигало ще ніодна смертне сотворіння. Марія була найщасливішою

матір'ю на землі тоді, як породила в Вифлеємі Спасителя світа, тоді, як тулила до свого серця дитя—Ісуса... Тоді Вона була безмежно щасливою.

Але й не було на світі заразом більше нещасної матери, як Марія. Для Неї власне в найкритичнішій хвилі нема місця між людьми, мусить шукати захисту між звірятами в стайні. Своє Дитятко повиває Вона не у теплі пеленки й не кладе Його у мягеньку колиску, а в ясла на сіно. Вона не може своєї Дитини захистити від холоду й морозу, а мусить глядіти, як воно мерзне й плаче. Були це перші терпіння Спасителя світа, це й були перші терпіння Його Матери. Таке було й в дальшому життю. Кожний біль Спасителя від колиски аж до смерти відчувала, співтерпіла Мати Марія.

Марія є нашою Матір'ю...

Але це материнство вповні здійснюється щойно під хрестом на Голгофі. Вмираючи на хресті, Божественний Спаситель ствердив Її материнську гідність і в завіщанню передав нам Марію за Матір.

Св. Йоан, виконавець завіщання Спасителя, пише про це в своєму Євангелію так: „Ісус же, побачивши Матір і ученика, що стояв, которого любив, сказал Матері своїй: Жено, се син твій. Відтак сказав ученикови: се Мати твоя“ (Йоа. 19, 26—27).

Апостол Йоан, улюблений ученик Христа, був під цю сумну, поважну хвилю, як стверджують згідно богослови, представником всіх християн. І йому, як такому, передав Спаситель свою Матір, передав Її на Матір всіх християн. Яка великодушність, яка любов зі сторони Бож. Спасителя! Але яка велика любов і посвята зі сторони Марії, що схотіла стати Матір'ю невдячних людей. Марія була великою й подиву гідною через ціле своє життя, але найбільше великою була Вона тоді, як стояла під хрестом і переняла материнство над усею відкупленою людськістю.

І „стояла при хресті Ісусовім“ таке читаємо в святому Євангелію. Св. Євангелист нічого нам не говорить про те, начеб Мати Божої вмішала під хрестом, плакала, попадала в розпуку..

Марія стояла під хрестом як сильна, геройська Мати, і не вгиналась під тягарем терпіння. Вона є проте взором сильною, мужньою матери-християнки Віра в слушність справи Божого Сина, надія на Його славне воскресення, а також горяча материнська любов до відкупленої людскости, піддержували й скріпляли на силах Марію, в її горю і терпінню.

Тому Марія „стояла при хресті“.

Марія є нашою Матір'ю, бо Вона сама того хотіла, а Її Син, вмираючи на хресті, передав нам Її за Матір. Але насувається питання, чи ми взагалі потребуємо матери і чи Марія є такою матір'ю, якої ми потребуємо?

Чи ми потребуємо матери?

Запитайте про це тої дитини, що перелякана плаче й кличе за мамою, її запитайте, чи потребує вона матери? Запитайте тої нещасної сироти, якій ніхто в світі не дасть доброго слова, якої ніхто не притулить, а противно всі нею помітують, її запитайте, чи вона потребує матінки? Запитайте всіх, всіх тих, що не мають материй, чи потребують вони матінки? І ви вчуєте тільки одну відповідь: Так ми потребуємо матери! А ще більше потребуємо Небесної Неньки! З усіх сторін загрожують людській душі різні небезпеки. Перед собою бачить людина терпіння, недостатки злидні і кам'яний, тернистий шлях, що веде до неба. Довкруги себе, бачить спокусливий світ, що грається людськими душами неначе дитина безвартісними цяцками. В своєму нутрі відчуває людина заледви приборкані й приспані пристрасти, що леда хвиля можуть вибухнути і загрожувати душі. Над нами є строгий, найсвятіший і найсправедливіший Судія Господь Бог, що колись кожного з нас потягне до відповідальності. Деж нам шукати помічі й ратунку? І ось тоді кождий з нас відчуває конечну потребу матери... Немічне, залякане дитя, кличе „мамо, мамо“, і спішить скоро в материнські обійми.

І кождий християнин в своєму душевному горю кличе, взиває Марію, свою небесну Матір, бо знає, що в Її материнських обіймах знайде ратунок і захист.

Дорогі! Ми потребуємо матери, про це нема ніякого сумніву. А що Марія є нашою правдивою Матір'ю, це ми доказали. А чи вона є такою Матінкою, якої ми потребуємо? Так! Марія є могутньою Матір'ю, що хоче і може нам допомогти у всякому душевному й тілесному горю. Земська мати не все може допомогти своїй дитині, хоч якою великою й сильною є її материнська любов і печаливість. Вона може день і ніч сидіти при ложі важкої хворої дитини і плакати кровавими сльозами, але врятувати від смерті своєї дитини вона не може. Зовсім иншу силу має небесна наша Мати.

„Ти бо можеш ублагати
Свого Сина, яко Мати,
Пані ласкава“...

Тому тішмося, радіймо, що маємо таку могутню Матір в небі, Матір, яка знає наші терпіння, труднощі, розуміє наше горе, що може й хоче нам допомогти.

Молімся проте до Неї, благаймо Її, а Вона вислухає наші молитви і допоможе нам.

Ви, родичі, віддайте під Її всесильний покров свої діточки, а ви, діточки, віддайте честь вашій Матінці.

Ви, юнаки, й ви, дівчата, спішіть до Марії в спокусах й сумнівах, а Вона допоможе Вам зберегти білу лелію невинности й чистоти. Вона не забула ще ні про одну свою дитину. Вона молиться, просить за нами там у небі і Вона не опустить нас, аж збере, згуртує біля себе всі свої діти у вічній щасливості.

Амінь.

ІУ. Марія—Мати Церкви

„Богородице, предстательство всіх молящихся... моли із Тебе Родившагося о непотребних рабѣхъ Твоихъ“.

(Тріодь пос.).

З останньої науки бачили ви, що Марія є справді нашою Матір'ю. Вона є Матір'ю, якої ми всі конечно потребуємо, бо вона є могутньою. Марія це Мати, що своє співчуття, своє милосерддя виявляє ділами.

Ми, християни, не живемо одинцем, кождий для себе, але належимо до великої, Божої родини на землі, до Христової Церкви.

Без мами немає родини, тож і ця Божя родина мусить мати матір, а нею є Марія. І тому в нинішній науці розважимо цю правду, що Марія є Матір'ю св. Церкви.

* * *

Марія є Матір'ю Церкви. Ми всі є дітьми—членами вселенської, соборної, католицької Церкви.

Ніхто з нас не живе одинцем, для себе самого, і ніхто не вмирає для себе самого; бо в цій родині Христа не сміє бути самолюбства: „Один за всіх, а всі за одного“ це є кличем тої великої родини. Головою тої родини є Отець нашого Г. Іс. Христа, до котрого ми щодня молимося; „Отче наш, іже єси на небесіх“. Первородним Сином в цій родині є наш Господь Ісус Христос, а ми всі є його братами і сестрами. Отець, син, браття й сестри не творять ще родини, в родині мусить бути ще мати.

Матір'ю Божої родини є тільки Марія, а ми всі є Її дітьми. Вона є таким конечним членом в Церкві Христовій, що маємо повне право твердити: де є Марія, там є правдива Церква Христова, а де нема Марії, там немає вже більше правдивої Церкви.

Вже в земській родині мати є цим об'єднуючим спійлом-лучником. Вона годить посварених братів, тримає їх разом, вона вміє втихомирити розгніваного батька, навіть тоді, коли він справедливо гнівається на свої діти. Її материнська любовь вносить сонце, радість й щастя у це буденне, сіре й тверде життя.

Однак, коли в якійсь родині нема матери, тоді розривається зв'язок, настають непорозуміння, вороговання, сварня, а з цього дому й з сердець мешканців щезає соняшне сяйво. І як кожда мама є спійлом земської родини, так Марія—Божої Мати є цим лучником в цій Божій родині на землі, в св. Церкві. Вона держить разом, об'єднує членів родини.

Злий, лютий ворог, все намагається посіяти між Божими дітьми кукіль непорозуміння, незгоди, роздорів, щоби в цей спосіб спричинити в Церкві заколот і знищити св. Церкву. Повстають різні єреси; вовки в овечих шкірах вдираються в Боже стадо, ложні учителі зводять нарід, голосять нове євангеліє розперізаного, дикої свободи й неморальности.

Нові, ложні пророки, баптисти, адвентисти, дослідники св. Письма і ин., як вони себе там називають, з Біблією в руках, втискаються між наш нарід, заходять до хат, роздають даром різні книжочки, часописи, в яких накидаються на наше духовенство і всіми способами баламутять народ і намовляють до відступства від віри, від св. кат. Церкви.

Це все є посів сатани. І хтож стане в обороні Церкви святої, хтож виступить до боротьби проти цих диявольських затій?

Ми священники є безраді. Ми вправді докладаємо усіх зусиль, щоби охоронити св. Церкву і народ наш перед цією небезпекою, що грозить, але наші слова, наші перестороги—немов горох від стіни—відбиваються від сердець вірних.

Відвічний ворог диявол, знає добре, що Христос сказав: „Ударю пастиря і розбіжаться вівці стада“ (Мат. XXVI, 31), і тому він усю свою ненависть, усю свою лють, звертає нині проти духовенства, яке стоїть на заваді його намірам, знищити Христову Церкву. Агітатори, висланці дияволові, докладають усіх зусиль, щоби при допомозі різних клевет, наклепів викликати недовіря народу до свого духовенства. Це стара диявольська дипломатія і вона не заводить. Тож повторюю, що ми священники є безраді.

А хтож допоможе нам, хто захистить св. Церкву? Марія, Непорочна Дівця й Мати святої Церкви. До неї одної немає диявол приступу, від Неї одної відбиваються усі його хитрощі неначе від сталевих панцирів. Вона стерла голову цьому змієви і перед Нею, Матір'ю св. Церкви, мусить він

утікати. На це маємо багато доказів так з історії Церкви, як і з історії всесвітньої.

Св. Отці з іменем Марії на устах виступали в обороні св. Христової Церкви, обороняли науку Христову проти наступів різних еретиків. Преч. Діва допомогла козакам віднести не одну перемогу над поганцями Турками й Татарами, які загрожували християнській Європі.

За допомогою Матері Марії — скорше, чи пізніше — і св. Церква віднесе перемогу над цими ложними науками, сектами, які ширяться в нинішніх часах.

Так, Марія є цим об'єднуючим спійлом Церкви. Вона, як правдива, любляча Мати, є посередницею між нами й небесним Отцем, якого ми прогнівили, зневажили своїм грішним життям.

І Вона молиться перед Божим престолом за змилювання, за ласку, за лагідний й милосердний суд для нас.

А скільки разів Вона в цей спосіб відвернула від нас гнів Божий, кару Божу, це знає тільки Вона сама і один Бог. Марія є протектор Церкви Матір'ю і колиб нас цього не вчила св. віра, то по ділах Її ми пізналиби цю добру материнську руку Марії.

А в якій спосіб зможемо віддати належну пошану й почесність для Пр. Д. Матері св. Церкви?

Найбільшу пошану для Пр. Д. Марії виявило через те, коли з щирим серцем прилучимося до цього почитання, яке віддає Її св. Церква.

Церква через установлення численних Богородичних праздників сплела довкруги голови М. Б. промінносіяний вінець. І вінець цей не блідне, а з року на рік набирає нового, свіжого блиску від Сонця—Христа. Господські свята кидають свій блиск, своє світло на свята Марії, бо попри Різдво Іс. Христа святкує Церква Різдво Пр. Діви Марії. Святкуємо пам'ять страстей Христових, святкуємо і свято Состраданія М. Божої. Мати і Син не розлучаються. Хто почитає Матір, цей почитає й Сина, а хто зневажає Матір, цей і Сина зневажає. Так почитає Пр. Діву св. Церква і такого самого почитання Церква жадає від нас. І ми, якщо хочемо бути добрими дітьми Марії, мусимо являтися перед нею з чистим серцем. Хто хоче вірно служити Марії, сей мусить бути в першу чергу добрим, віруючим християнином, мусить уникати гріхів, лінивства у сповнюванні релігійних практик, непослуху супроти Церкви та приязни з ворогами св. віри.

Мати Божа, Мати св. Церкви, є zarazом „Матір'ю руського краю“, а доказом того є ті численні відпустові місця на нашій землі, які Г. Бог назначив своїм пальцем, своїми чудами на те, щоби нарід в особливий спосіб почитав, прославляв в них Марію. Зарваниця, Гошів, Улашківці, Кре-

хів. Львів.. Ось це ті місцевости особливших ласк Божих. Якаж це потіха для нас!

Ви всі, що вгинаєтесь під тягарем важкого горя, що маєте свої болі, жалі, терпіння, спішіть до Марії, до цієї могутньої Матери св. Церкви! Вона дасть вам силу й відвагу видержати нужно аж до смерти.

Ви всі, що вас журба гнєте, а життєві турботи й злидні волосся вам побілили, йдіть до Марії! Вонаж Мати ваша, Вона добрі ліки знає, що гоять, лічать рани на душі й на тілі. А може ти, любий брате, вгинаєшся під тягарем гріхів, а совість твоя неспокійна мучить тебе в день і в ночі так, що ти ніде не можеш знайти собі пристановища, йди до Марії до цієї могутньої Матери ласки, і проси Її за ласку й поміч відправити добре св. сповідь з цілого життя, а тоді знова до твоєї душі поверне спокій, мир і щастя.

Це є чуда, які Мати Марія ділає в душах грішників. І ці чуда є більші від уздоровлень тілесних, бо як душа — щодо вартости — перевисшає тіло, так і уздоровлення смертельно хорої душі є більшим чудом, як уздоровлення тіла.

А таких чуд ділає Мати Божа без числа, особливо по відпустових місцях, і зате належиться Її найщирійша дяка від наших душ.

Честь і слава Пресвятій і Пренепорочній Діві Марії на вічні віки.

Амінь.

о. Андрій Іаландюк

Неділя про Сліпого

„Чоловік, що зветься Ісус, зробив болото і помазав мої очі і сказав: Іди до Силоамської купелі і умийся; я пішов, умився і прозрів“. (Іван 9, 11).

Нема більше нещасливого чоловіка, як сліпий з роду. Він не бачить ясного сонічка на синім небі, не тішиться розкішними барвами цвітів на зеленій леваді, не захоплюється солодким усміхом на устах рідної неньки. Такого то нещасливого побачив Ісус Христос при брамі Єрусалимського храму, де задержувалися убогі і каліки, що просили переходячих о милостиню. Ісус поглянув на нього ласкаво, задержався при нім, змилосердився над ним і привернув йому зір. Звичайно привертав Ісус хорому здоровля словом або дотиком. Але тим разом плюнув на землю, зробив болото з порошу та слини, помазав ним очі сліпого та приказав йому піти до Силоамського ставу умитися. Сліпий

послухав, пішов і умився та повернув уздоровлений, пізнав в Ісусі Сина Божого і увірив в Нього та пішов за Ним.

Християни! Подібно, як Ісус Христос ужив болота зі слини і пороху при уздоровленню сліпого з роду, послугується також св. Церква при відправі Богослужень і подаванню та довершуванню св. Тайн, зверхних дійств і знаків, яких зовемо обрядами, на се, щоби краще повчити нас про тайнства віри з історії обявлення і відкуплення людського роду і загіти нас до побожності.

Почитаймож релігійні обряди, бо вони повчають нас про тайнства віри і зачівають нас до побожності.

Без релігійних обрядів відправа Богослужень і подавання та довершування св. Тайн булиб сухі і мало зрозумілі та не зачілиб серця чоловіка до побожності.

Обряди є конечні при відправі Богослужень і подаванню та довершуванню св. Тайн, бо вони приковують нашу увагу, узмисловлюють тайнства віри і причиняються до ліпшого зрозуміння їх, надають блеску відправі і підносять велич Богослужень та побуджують нас до побожності. Нас звичайно більше захоплює і сильнійше держиться те, що спостережемо своїми змислами. Коли мати говорить своїй дитині, що любить її, дитина напевно вірить їй. Але якщо мати скріпить ще свої слова внішними, в очи впадаючими знаками, якщо ще ніжно пригорне дитину до свого лона, притисне до серця, поцілує і приголубить її, чиж не буде сей спосіб виявлення і запевнення материнської любови більше наглядний і зворушаючий? Годіж припустити, щоби серце дитини було ще тоді холодне і не запахотіло ясною поломінню взаємної любови, привязання і вдячності.

Подібно також наука Церкви про величні і невислідимі тайнства віри сильнійше промовляє до нашого розуму і більше зворушує наше серце, якщо Церква послугується не лиш самим словом, але також зверхними діями і знаками, або обрядами. Всі знаємо, що Хрещення змиває з нашої душі первородний гріх, відпускає всі дочасні і вічні кари, обдаровує душу надприродною ласкою божою і перемінює нас, дітий божого гніву, в приятелів Бога. Але оскількиж сильнійше захоплює нас та правда, якщо уважно слідимо за обрядами Хрещення.

Той, що має хреститися, являється з хрестними родичами в церкві, й в притворі очікує священика, бо як дитина Божого гніву і невільник діавола не належить ще до Божого стада і не сміє входити в церкву. Священик виходить у притвор в епітрахилі і фелоні, кладе праву руку на голову хрещасямого і молиться, щоби Бог прийняв його до свого стада і мав його в своїй опіці. Потім закликає нечистого духа і просить Бога, щоб дав хрещасямому ангела за

товариша життя і покровителя. А щоб нечистий дух вийшов з хрещасмого, священник дує на його чоло, уста й груди і молить Бога, щоби прогнав з його серця сатану. Хрещасмий звертається в противну сторону від олтаря і сам або устами хрестних родичів заявляє на питання священника, що раз на все вирікається злого духа, всіх ангелів його, всієї служби його і всієї гордині його, і звертається назад в сторону алтаря та обіщоє служити Христови і вірувати в Нього. На тім кінчиться пригитовання до Хрещення, бо хрещасмий віроу в Христа та бажанням жити по науці Христа отворив собі вступ до церкви.

Після зложення хрестної обітницї хрещасмий або в його імени хрестні родичі говорять символ віри і всі разом стають перед тетраподом в середині церкви. Священник помазує хрещасмого єлеєм оглашених на чолі, щоби Бог просвітив його розум, на грудях, щоби запалив в його серцю любов; на плечах, щоби Бог допоміг йому нести Христове ярмо; на ухах, щоби отворив їх до слухання св. Євангелія; на руках, щоби скріпив їх до ділання добра; на ногах, щоби ходив по дорозі Христових заповідий. Щойно тепер зливає водоу священник трикратно на знак хреста голову хрещасмого, котрого тримають хрестні родичі, і говорить: „Крещается рабъ Божій въ имя + Отца + и Сына + и святаго Духа. Аминь“. В тій самій хвили одержує хрещасмий ласку Божу і його душа стає чиста і невинна. Він прийшов на світ обтяжений клятвою первородного гріха і був під властю діавола, а тепер став Божою дитиноу і наслідником небесного царства. А щоби звернути увагу присутних на ту дивну зміну, що зайшла в душі хрещасмого, накладає священник на нього білу одіж (крижмо) на знак чистоти душі, дає йому горючу свічку і наминає його, щоби ціле життя йшов за світлом віри та робив добрі діла, щоби в годині смерти міг стрітити Христа та ввійти до небесного царства.

В подібний спосіб узмисловлюють та, поясняють обряди тайнства віри також в цілім, нашім, християнськім Богослуженню, якого провідною гадкою є відкуплення людського роду. А попри своє повчаюче значіння обряди захоплюють ще нас своєю красотоу і величністю та загірають нас до побожности.

Коли наші предки порішили покинути ідолопоклонство, почали ріжні народи посилати своїх послів до великого князя Володимира, щоби старалися приєднати його до своєї віри. Великий князь скликав тоді своїх боярів і після наради з ними постановив вислати десять розумних мужів до чужих народів, щоби розвідали, чия віра красша і милійша Богови. Мужі перейшли богато країв, приглядалися вірі і Богослуженням ріжних народів, але ніяка віра не подобалася їм так, як „грецька“. Церковна красота, спів, архі-

єрейська та діяконська служба зробили на них таке сильне вражіння, що вони не знали, де знаходяться: в небі, чи на землі. Якже повернули до рідної землі, порадили князеви і боярам прийняти „грецьку“ віру, бо там Бог з людьми перебуває, а служба гарнійша від служби в інших сторонах.

Обряди захоплюють нас своєю красою, образують і розвивають в нас релігійні почування і закріплюють нас до побожності. Всі знаємо, як сильно зворушує нас чарівна, повна блиску Великодніа відрава. Навіть найбільші грішники і так звані „річняки“ спішать в той день до церкви, бо тягне їх туди якась внутрішня, непомітна сила.

Благодатний вплив церковних обрядів показав вже неоднїй заблуканий вівці дорогу до Церкви. Читаймо життєписи визначних людей, а довідаємося, що велич релігійних обрядів не раз зворушила зледенілі серця навіть зовсім рівнодушних для віри людей і робила з них ревних, практикуючих християн. Велич і краса церковних обрядів захоплювала й осліплювала часто також поган і завзятих ворогів Христової Церкви. Поганський актор Генезій удавав перед цїсаром Діоклеціаном і римським народом в театрі на сцені, що хоче бути християнином. В супроводі голосного сміху і кпин видців приймав безбожний поганин Генезій св. Хрещення зі всіма обрядами. Але якраз велич і краса тих обрядів та ласка Божя так дуже зворушили його серце, що зовсім поважно визнав християнську віру і в недовгїм часі поніс найстрашнїшу, мученичу смерть за неї.

Благодатний вплив обрядів нашої Церкви зменшує також тягар хрестів і коїть болі зраненого серця. В важкій задумі не раз сидимо прибиті горем і журбою і самі не знаємо, де знайти крихітку розради і спокою. Аж тут вже з церковної вежі будить нас і кличе веселий і бадьорий гомін дзвонів, неначе якісь таємні голоси з красшого світа. Збираємося, йдемо за звуками дзвонів і переступаємо пороги церкви. Нас опромінює ціле море світла, кадильний дим підноситься в гору, неначе легонький серпанок синих облаків, а з грудий побожних християн лине до Бога благальний, серечний, гейби ангельський спів. А все те ділає наче бальзам на зболіле і зранене наше серце. Захоплення, боговійний запал побожних християн переливається також на нас і переймає нас таке щастя, що чуємо себе наче ті три апостоли, присутні підчас преображення Ісуса Христа на горі Тавор, і бодай на хвилю забуваємо про наші звичайні, щоденні журби і клопоти. З такою могутньою силою зачаровує нас блиск, краса і велич наших богослужебних обрядів і загартовує нашу душу до твердої, життєвої боротьби.

Християни! Почитаймо прадідні обряди нашої Церкви і кріпко держімся їх, бо вони найкраще узмислюють

і пояснюють таїнства віри, що відносяться до нашого спасення. Вони підносять велич і гідність нашого Богослуження, зворушують наше серце, образують і розвивають в нас релігійні почування та зачіпають нас до побожного життя. Вони найкраще відповідають почуванням і успособленню нашого народу, бо з ними виховувалися і жили цілі довгі покоління. Вони є тими зверхніми діями і знаками, по котрих пізнаємо себе і відрізняємо себе від всіх інших народів, що визнають правдиву християнсько-католицьку віру і від всіх єретиків і відступників. Тому радо скуплюймося коло своєї святої Церкви і кріпко держімося своїх обрядів, якщо хочемо заховати свою віру і не затратити свого народнього характеру, подібно як військо, що вірить в свою силу і перемогу, радо скуплюється на війні коло своїх знаків і хоругв, і хоробро, відважно та мужньо захищає їх перед ворогами. Амінь.

о. А. Галадюк

Празник Пресвятої Евхаристії

„Тіло моє справді є їжа і кров моя справді є напитек“. (Йоа. 6, 56).

В половині другого місяця після виходу Ізраїльтян з єгипетської неволі настав між ними голод на пустині. Тоді сказав Бог Мойсеєви: „Се дам вам хліб дощем з неба і виходитимуть люди і збирати будуть щодня стільки, скільки їм потреба“. Ісх. 16, 4. Бог є всемогучий тому може все дати, що обіцяє. Через сорок літ, як довго перебували Ізраїльтяни на пустині, падали кожного дня, як зійшла рання роса, білі зернятка на землю, що смакували як булка з медом. Ізраїльтяни звали їх манною і збирали собі їх на цілоденний прожиток.

Манна була доказом великої доброти і всемогучости Бога. Але вона була тільки слабим образом, тінню того, що в Новім Завіті хотів Бог зділати своїй Церкві і всім вірним. Бог мав виявити свою доброту і всемогучість в ще більше чудесний спосіб. В тій цілі установив Ісус Христос вечером перед своїми страстями Пресвяту Евхаристію, що містить у собі повноту Божої любови. В ній є в таїнственний спосіб присутний Син Божий в переображенім, як у небі, одуховненім тілі, з Божою і людською природою. Се вже не є значайним, видимим чудом, але таїнством, що переходить світло розуму і тільки вірою дається пізнати.

Християни! Ми згромадилися сьогодні, щоби явно визнати свою віру і віддати поклін укритому в Пресвятій

Евхаристії Богови. Визнаваймож свою віру в присутність Ісуса Христа в Пресвятій Евхаристії по всі дні свого життя, бо явне визнання тої правди дає запоруку вічного життя.

Було се в Капернаумі, в місточку над Галилейським Морем. Ісус Христос прийшов сюди чудесним способом через море, бо не хотів позіставати між народом, який хотів проголосити Ісуса царем за те, що наситив його чудесним розмноженням хліба. Але захоплений народ пішов за Ним сюди і віднайшов Його в божниці. Ісус бачив, що народ прийшов за Ним тому, бо бажав знов насититися в легкий спосіб, як се сталося попереднього дня, а не думає про поживу душі.

Тому хотів Ісус звернути увагу народа на те, що є ще висша, цінніша пожива, про яку ще більше повинен старатися, як про звичайний хліб. „Старайтеся не про страву, котра гине, а про страву, котра остається у вічне життя, котру Син Чоловічий дасть вам“. Але закаменілі жиди не няли віри словам Ісуса і зипитали Його: „Який знак ти робиш, щоб ми побачили та увірили Тобі?“ (Йоа. 6, 30).

Весь ізраїльський нарід вірив колись Мосееви, алеж він кормив манною його на пустині. Так говорили люди, що попереднього дня зістали в чудесний спосіб насичені. Ісус говорив правду, коли казав, що вони прийшли тому, щоб були ситі і заспокоїли звичайний, змисловий голод. Він знав добре, що вони не мали ніякого висшого бажання.

Ісус сказав їм: „Не Мойсей дав вам хліб з неба, а мій Отець дає вам хліб правдивий з неба. Бо хліб божий є той, що сходить з неба й дає життя світові“.

Жиди все ще мали на думці тільки звичайний хліб для заспокоєння тілесного голоду і говорили: „Господи, давай нам все такого хліба“. Тому сказав Ісус ясніше: „Я є хліб життя“. Жиди ремствували на Нього за ті слова, але Ісус сказав до них: „Батьки ваші їли манну в пустині, і умерли. Сей хліб, що з неба сходить, є такий, щоб, хто їсть його, не вмер. Я є хліб живий, що з неба зійшов; коли хто їсть сей хліб, буде жити во віки. Хліб, що Я дам, се моє тіло, котре Я дам за життя світа“.

Сперечалися тоді жиди між собою та говорили: „Як сей може нам дати своє тіло їсти?“ А Ісус сказав їм: „Направду, направду кажу вам: коли не будете їсти тіла Сина Чоловічого і пити крові Його, не будете в собі мати життя. Хто їсть моє тіло і пє мою кров, той має вічне життя і Я воскрешу його в останній день. Бо моє тіло справді є їжа і кров моя справді є напитек. Хто їсть моє тіло і пє мою кров, той у мені пробуває і Я в ньому“.

„Многі з Його учеників, коли се почули, сказали: Тверда та бесіда, хто може її слухати? А Ісус знаючи сам у собі, що ученики Його негодують на те, сказав їм: Чи

се соблазняє?" Чи ж і тоді будете сумніватися, що Я післаний з неба до вас (і можу все зділати), коли побачите Сина Чоловічого, як буде сходити туди, де був перше?

Від того часу багато з учеників Ісуса відійшли від Нього і вже з Ним не ходили. Але Ісус не задержував їх і не відкликав ані одного зі слів своїх, тільки звернувся до апостолів з рішучим питанням: „Чи не хочете і ви відійти?“ І відповів йому Симон Петро: „Господи, до когож підемо? Ти маєш слова життя вічного. І ми віруємо і знаємо, що Ти Христос, Син Бога живого“. Петро хотів сказати, що апостоли є пересвідчені, що Ісус Христос є Сином Божим, і тому з покорою приймають з його уст за правду навіть те, що для них незрозуміле і не ясне.

В рік пізніше сповнив Ісус Христос свою обітницю. Вечером перед своїми страстями на Тайній Вечері установив Пресвяту Евхаристію. Святе Євангеліє оповідає: „Ісус узяв хліб і, поблагословивши, розломив і дав ученикам і сказав: „Прийміть, їжте, се є тіло моє. І взявши і віддавши хвалу, подав їм кажучи: Пийте від неї всі; се є кров моя нового завіту, що за многих проливається на відпущення гріхів“.

Така чудесна, таїнственна переміна хліба і вина на тіло і кров Ісуса Христа зайшла на Тайній Вечері, а тепер повторюється заєдно на кожній Службі Божій, бо Ісус Христос хоче, щоби кождий, хто вірить у Нього, споживав Його тіло і кров. „Блаженні, що не бачили, а увірили“. Пресвята Евхаристія є пробним каменем нашої віри. Хто не вірить в Пресвяту Евхаристію, сей не має участі в Христі, бо не може мати сильної віри в Божество Христа.

Християни! Щож нам робити? До когож нам прилучитися? Чи може хочемо з легкодушними, по земному думаючи, учениками опустити Ісуса Христа, бо Його наука затверда для нас, щоб її слухати? Чи може думаємо з апостолами при Нім остатися і з Петром говорити: „Господи, до когож підемо? Ти маєш слова життя вічного. І ми віруємо і знаємо, що Ти Христос, Син Бога живого“. О так, з апостолами хочемо при Ісусі остатися і разом з ними і вірними всіх віків бажаємо в св. Причастію споживати хліб з неба, що душу насичує і нас воскресить до слави в останній день.

Амінь.

о. А. Галандюк

Про виховання дітей

„Батьки, не дражніть ваших дітей, але виховуйте їх в науці і карности Господній“. (Еф. 6, 4).

Християни! Загальний занепад обичайности і релігійности зневолює Церкву горячо забратися до направи зла, яке залишилося після довголітньої, світової війни. Се дасться досягнути тільки через християнське виховання молодого, здорового покоління. Сей дуже тяжкий і перед Богом незвичайно відвічальний обов'язок спадає в першій мірі на батьків, бо Бог зажадає в своїм часі від них строгого розрахунку з повіреного їм скарбу.

Застановімся тепер, як мають християнські батьки заховуватися перед приходом сподіваної дитинки на світ і як мають з нею поступати після її приходу на світ.

* * *

До незаписаної таблички, а радше до незасіяної ниви треба порівняти новонароджене дитя. Та перші основи характеру дитини творяться вже в часі зачаття. Родичі можуть багато причинитися до положення тих перших основ характеру. Як родові черти лиця бувають спільні всім членам родини, подібно також родові схильності і хиби переходять з батьків да діти не лиш через приклад і виховання, але навіть тоді, коли діти не знали своїх батьків. Недаром каже народня приповідка: „Яке дерево, такий клин, який батько, такий син“. Тільки зі здорових, тверезих батьків родяться здорові, добрі діти, а хвороби, хиби і схильності батьків з правила переходять на діти. Коли грецький філософ Діоген побачив раз пияка, сказав: „Певно твій батько був пияком“. Хвиля зачаття має велике значіння для потомства, і тому всі супруги мають святий обов'язок вистерігатися всього, що для сподіваного потомства моглоб бути шкідливим для душі і тіла. В одній гарній околиці в Каринтії подибавав молодий священник дуже багато дурноватих людей. Питаючи за причиною того явища, довідався, що там багато виноградників і дуже дешеве вино. Господарі пили дуже багато того вина. Се було причиною, що там багато родилося дурноватих дітей. Отже виховання дитини починається вже перед приходом дитини на світ, від хвилі самого її зачаття. Батьки повинні добре застановитися, чи хвороби, хиби і лихі схильності дітям не є одідиченими їх власними хворобами, хибами і лихими схильностями.

Доки дитина не народилась, мати може багато причинитися до поправи або погіршення перших основ її характеру. Тому бременна мати мусить уважати на себе, щоби надмірно не напружуватися і не зворушуватися, не сміє злоститися, гніватися, мусить уникати того, що плямить і негарною ділає її власну душу. Вона не сміє дати заволодіти над собою злим пристрастям і плюгавим думкам і повинна якнайчастіше приступати до св. Тайн не тільки з побоювання перед смертю, але також з уваги на добро своєї дитини. Одна бременна жінка хотіла втопитися тому, що після смерти свого чоловіка знайшлася в крайній нужді, але голос совісти відвів її від того грішного наміру. Однак грішна гадка, що нею заволоділа, закріпилася в умі нещасливої дитини і та її дитина повісилася, коли підросла. Для мужа не повинна бути ніяка жертва завелика для своєї бременної жінки. Він повинен шанувати її, старатися за її вигоди і мати всякі згляди для неї, заєдно памятаючи про те, що нанесена їй зневага та заподіяна їй кривда страшно опісля мститься на дитині. Мешканці французької Бретанії дуже високо поважають свої бременні жінки і гадають, що вони стоять під особливою опікою Бога.

Земля мусить бути добре справлена і запопадливо плекана через весь час розвою ростин, якщо має видати здоровий та буйний цвіт і плід. А дитина се дуже ніжний цвіт, який вимагає немалих трудів і великої опіки батьків, коли хочуть, щоби вона виросла згодом в здорову на душі і тілі людину. Тому після приходу дитини на світ обовязки батьків стають дуже важкі і незвичайно відвічальні перед Богом і власною совістю.

Як довго мати кормить дитину своїми грудьми, повинна вистерігатися змислових похотий і всіх нагальних вибухів, щоби злі її норови не ввійшли в кров дитини. Кождий неприродний стан роздражнення ділає шкідливо на материнський корм, а з кормом на дитину. Тому мати, котра кормить своїми грудьми дитинку, мусить заховати постійний, моральний супокій і свободу ума.

Колиж дитина зачинає приходити до розуму, батьки мають її зараз з Богом запізнавати. При кожній нагоді треба звертати дитині увагу, що все від Бога походить, все, що маємо, від Бога маємо, і тому треба Йому за все дякувати. В той спосіб віра незамітно переходить в дитину, неначе втискається в її тіло і кров, а коли опісля прийде розум, вона вже запустить глибоко коріння, і буде приготований, добре справлений ґрунт для науки релігії.

(Докін. буде)

ПРОПОВІДИ

о. А. Галандюк

Про виховання дітей

(Докінчення)

А що все походить від Бога, будиться в дитині надія на Бога. Добро і радість, які дитина одержує від Бога, розбуджують в її серцю любов до Бога, бо хто мені добре робить, того люблю, хочби я й не бачив його. Оповідается дитині багато, чого вона ще не розуміє, говорить з нею про те, чого вона не бачить, і через се розбуджується в неї дар думання. А думання про Бога убагороднює людську душу.

Треба також учить дитину послуху. А найлекше дається се перевести, коли заборонюється не багато, тільки трохи, але сього трохи, що заборонюємо, придержується зі всею послідовністю. В той спосіб навчиться дитину уважати повагу, без чого неможливе ніяке виховання. Непослух, брехню і все, що має своє жерело в злобі, треба і муситься карати. Але не треба страшно обурюватися і цілими годинами викрикувати та називати дитину, бо через се дитина призвичаїться слухати ганьби і не класти ваги на неї. Ганьблячих кар не треба уживати, бо се притуплює здорову амбіцію дитини. Карати треба рідко, але чинити се поважно, бо тільки така кара робить вражіння. Вчасно треба навчати дитину, щоби мала милосердя до бідних, щоби поважала старших. Напіннення повинні бути часті, але короткі, а вислід треба поручити Богови. Слова нехай будуть тими середниками, якими Бог хоче послужитися. Головна річ Боже благословення, за котре треба нам молитися. Треба вистерігатися таких погроз, яких опісля не виконується. Дитина тратить тоді страх і боязнь і стає ще більше дерзькою. Треба бути лагідним і поміркованим, коли напоминається і карається. Незвичайно успішним буває захмарене лице, а навіть сльоза батьків. Такий вираз лица зм'якшить серце навіть найбільше закаменілих пустунів.

Вчасно треба впоювати дитині відразу до несправедливості і до гріха. Тому вчасно треба будити совість

і нею так кермувати, щоби була чуйна і ніжна. Страх перед гріхом і ненависть до нього будиться головно через те, що пригадується дитині, що Бог все бачить і все чує, всюди є та що гріх ображує Його. Коли навчиться дитину любити Бога і дякувати Йому за все, то вона зрозуміє вкоротці, що гріхом є ображувати Бога за одержані добра. Нехай дитина зрозуміє, що гріх се страшна невдячність супроти Бога.

На жаль, багато батьків занедбує заправляти дітей до чесноти, а думає радше про те, якби зробити їх гарними і гнучкими на тілі і защебити в них замилювання до порожности. Коли на се дивився поганський філософ Кратес, бажав вийти на найвисше місце в місті і кликати зі всіх сил: „Громадяне, про що думаєте? Цілий час марнуєте на збиранню багатства для дітей, а зовсім не дбаєте про формування їх душі, як колиби важнішим було випосажити їх мастком, ніж чеснотами“.

Батьки і матери обов'язані давати дітям добрий приклад. Досвід вчить, що зі всіх наук приклад є найбільше послідовною наукою. Коли діти бачуть, що батьки заховують Божі і церковні заповіді, то й вони будуть заховувати їх; коли бачуть, що батьки приступають до св. Тайн, то й вони будуть приступати до них; коли бачуть, що в неділі і свята ходять на Службу Божу, то й вони будуть ходити на Службу Божу; коли бачуть, що моляться до Господа Бога, то й вони будуть молитися; коли бачуть в них лагідність, терпеливість і любов, то й вони будуть лагідні, терпеливі й милосерні. А коли родичі згіршать свої діти, коли даватимуть їм приклад непослуху супроти Бога і погорди для Його правд, то й діти будуть їх наслідувати. Тому давайте дітям добрий приклад і багато моліться. Моліться, щоби Бог благословив ваші старання, щоб здавив зло в ваших дітях і виплекав добре.

Двоєка є задача виховання: злого уникати і його заглушити, а коли се зроблено, добре виплекати. Перше зовемо карністю, а друге вихованням у властивім змислі. Вчаснійше, чим священик, повинні батьки се робити. Заки дитина піде до школи, повинна знати про Бога та вміти хреститися й молитися. О, колиб недбалі батьки знали, яку радість відчуває дитина в Бозі і релігії! Ні, дитина не мучиться, коли їй говориться про милосердного і ласкавого Бога в небі, про Ангелів і Святих і коли вчиться ручки складати й молитися. Чи пригадуєте собі, яку радість справляло вам, коли були ви дітьми, як побачили образ, на яким був намальований небесний Отець, Ісус Христос, Мати Божя, Ангели.

(Докінчення буде)

О. Й. Остапівський

На св. Апостолів Петра і Павла

„Апостолов Первопрестолниці и Вселення учителіє, Владику всіх молите мир вселенній даровати, и душам нашим велию милость“. (Тропар Апостолам).

Давні це часи. Над цілим християнським світом палала безнастанна заграва переслідувань за віру. Плила ріками кров св. мучеників, зойком-квилінням піднималися до неба катування ісповідників. Поколом падали сотки тисяч за Христа, за Церкву, але з лона тієї св. Обручниці родилися все нові мільйони християн, які гідно й мужно ставали на місце замучених, щоб найціннішою жертвою власного життя довести до перемоги хреста над пеклом і над поганським світом.

Христова Церква записала глибоко в своїй материнській серцю їх героїські вчинки, щоб їх приміром гартувати нас на жертву для Бога.

От і нинішнє торжество прославляє мученичу смерть двох верховних апостолів св. Петра і св. Павла. Лютий Нерон видумує раз у раз жорстокі муки для римських християн. Серед своїх огордів каже тисячами християн прив'язувати до стовпів, обливати запальним пливом і вночі підпалювати їх живцем. То знов тисячі гинуть на хрестах серед найстрашніших жорстокостей. В цих часах ув'язнюють в Римі також св. Петра і св. Павла і дня 29. червня 67. р. оба вони гинуть мученичою смертю. Св. Петро на хресті розпятий, а св. Павло мечем ката стятий.

Жорстокі були це часи. Здавалося, що в крові рідних дітей затопиться Христова Церква. Но сталося інакше. Поганський Рим давно вже згинув, а Обручниця Христова все ще сияє блиском слави та могутності. Ні зуб часу, ні заходи ворогів Христових не можуть зруйнувати Божої Церкви. Завдяки беззастережній жертві і тісній апостольській співпраці учених і простачків, жовнів і хліборобів, старців і дітей, мушкетерів і дівчат, — отже всіх шарів світських людей з Папами римськими, з Єпископами та священиками перемогла й завоювала Божу правду цілий поганський світ. Зійшла благодатним сонцем, яке до кінця віків не перестане просвічувати, ogrівати і спасати кожного чоловіка, грядучого в мир.

Нинішні тяжкі часи нагадують нам живо кроваву давнину і вимагають від сучасних християн такої самої апостольської співпраці світських християн з духовними провідниками св. Церкви, як була в перших віках. Нині конечно

потребує наша св. віра смілих, діяльних ісповідників і оборонців, потребує на все рішених борців до боротьби з неперебірчливими силами пекла, до боротьби за поширення царства Божого на землі.

При Божій допомозі призадумаймося нині над тим.

1) Що це є світський апостолят, або співпраця світських людей з духовними провідниками на полі християнського життя?

2) Якими способами мається ця співпраця переводити в практичній життю?

Дорогі! Запитаєте певно: що це є апостольська праця світських людей? Відповім вам: Це є старання світських людей позискати для Бога й для неба якнайбільше людських душ, це є охорона других християн перед блудом, проступком, гріхом. А стається це, коли ми самі стоїмо вірно при христ. вірі, при христ.-кат. Церкві та коли других до тієї вірності закріплюємо; коли маємо охоту й відвагу все і всюди виступити в обороні віри й Церкви супроти ворогів і не дозволити, щоби в нашій присутності важився ворог зневажати й безчестити Христа Бога. Апостольством св. віри перенятий християнин не ховає Христа в серцю-мовби в якій скритці, але цього Христа має й на устах, і горячо прагне, щоби всі люди пізнали Христа Господа, полюбили Його і вірно служили Йому. Отже завданням світського апостоляту буде щира співпраця з цілим духовенством над поширенням царства Божого між людьми. Світські люди, коли знаходяться в лучності з учащою Церквою, можуть віддати Христові й Церкві надзвичайні прислуги. Їх слово, їх письмо, їх добрий примір ділають подекуди навіть успішніше, ніж слово духовенства, і то власне тому, що походять від світських людей.

Християнська справедливість домагається від усіх людей, щоби працювати над поширенням Божого царства між людьми. Вона безнастанно голосить: Оминай зло, а твори добро! Обі часті є однаково конечні до досягнення спасення. Не буде перед Богом виправданий той, хто тільки гріх оминатиме, а не творитиме добрих діл. На багатьох місцях св. Письма стрічаємо загрозу кари за залишення добра — зовсім так, як за словення злочину-гріха. Вже св. Іван Предтеча при своїм виступі над Йорданом кликав: „Вже й сокира приложена до кореня дерева; отже кожне дерево, що не приносить овочу, буде зрубане й кинене в огонь“ (Мат. 3, 10). Те саме повторив Спаситель на початку свого учительського виступу словами: „Усяке дерево, що не родить доброго овочу, рубають і кидають в огонь“ (Мат. 7, 19). А зараз низше поясняє божественний Учитель, що треба розуміти під добрим овочем: „Не кожен,

хто говорить до мене: Господи, Господи, увійде в царство небесне, а той, хто чинить волю Отця мого" (Мат. 7, 21). Отже добрі овочі приносити значить: Божу волю сповняти, діла віри творити, царство Боже між людьми поширювати, бути апостолом Христовим. Ці безсмертні слова попирає Господь загрозою страшною кари в притчі про таланти. Розказує там Христос, що господар похвалив слуг, які подвоїли повірені їм таланти. Але одного казав кинути в огонь вічний. Защо? Може він занепасти господарське майно? Деж там, він тільки не приробив нічого, закопав повірений йому талант. А навіть коли описував Ісус Христос кінець світа і загрозив тим, що ліворуч його стоятимуть: „Ідіть від мене, прокляті, в огонь вічний“, то також пояснив, що там будуть не самі розбійники, чужоложці, але й люди, які голодного не накормили, нагого не приоділи, хорого не відвідали... До всіх людей кличе божественний Учитель: „Що я кажу вам потемки, кажіть при світлі; й що чуєте на ухо, проповідуйте на дахах" (Мат. 10, 27). Отже не можна говорити: що там мене другі обходять, нехай кождий дбає за свою душу. Ніколи так не кажіть! Ми одна велика родина. Ми обов'язані дбати одні за других, родичі за дітей, супруги взаємно за себе, хлібодавці за слуг, громадські радні за громаду, посли за край, за державу і т. д. Сам розум диктує нам, що недобрий це слуга, який старається тільки нічого господареві не зламати, не поспувати, не знищити. Бо слугу на це наймають, щоб він сповняв волю господаря, побільшав своєю вмілістю і працею господарське майно. А ми всі на землі є робітниками на ниві небесного Господаря.

Історія християнської Церкви занотувала на своїх скрижалях—передовсім з перших віків християнства з часів тяжких 300-літніх переслідувань—цю подивугідну єдність думки й ділання увіх шарів світських людей з їх духовними настоятелями, себто з церковною Єрархією. На віки остануть в сердечній пам'яті християнського світа імена великих світочів науки, які не рідко свій геніяльний талант принесли в жертву для поширення царства Божого, як св. ап. Павло, св. Юстин філософ, св. свщм. Климентій, св. Атаназій арх. Александрійський, св. Єфрем Сирін, св. Іван Золот., св. Василій Велик. і ин. Але рівнож великою і святою була праця і заслуга для Христового царства людей світських, як св. муч. Конона огородника, св. Павла Препростого рільника, св. муч. Теодота торговця вином, св. чудотворців лікарів Кира й Івана, св. великомуч. Юрія військового тисячника, св. Теодора стратилата цісарського воєводи, св. муч. Димитрія начальника Солуня. Побіч муштин почесно записалися до апостольської праці жінки, як св. Василіса, св. преподобномуч. Пелягія, св. великомуч. Екате-

рина, св. муч. Параскевія, св. муч. Крескентія мамка, св. Матрона невільниця, св. дитина муч. Акилина, яка, будучи 12-літньою дитиною, поширювала християнську віру між ровесниками і за цю віру погасла наче свічечка під подмухом катівського топора, щоб на віки заясніти блеском непорочної зорі на фірменні христ. Церкви.

Бачимо отже, що апостольство світських людей сягає своїм корінням до найстарших початків християнства. Через три довгі віки ведуть завзяту боротьбу перші християни в обороні Христа та Його науки і мимо найстрашніших переслідувань виходять вони з тієї боротьби побідоносно, бо станули всі спільно до борби й до оборони. Таку могутність, таку непоборну силу представляє християнство, скільки разів скупляться всі віруючі біля вівтарів своєї матери-Церкви.

Апостольство світських людей тягнеться золотою ниткою через всі століття аж до наших днів. Кождий край, кождий нарід мав і має ревних християн, які всеціло посвячувалися на службу царства Божого, хоч жили на світі та не належали до священничого стану.

Таким світським апостолом Ірландії був Данило О'Конель, який своїми промовами і своїм впливом на Ірландців врятував свого часу цілу свою батьківщину для христ.-кат. віри, мимо страшного терору Англії. Таким світським апостолом в Німеччині був Віндгорст, який так горячо боровив Церкву, що папа Лев XIII, коли довідався о його смерті, мав сказати: „Кат. Церква стратила через смерть Віндгорста найлучшого сина і борця за Церкву Христову“. В Австрії був таким світським апостолом Др. Карло Люегер, довголітний вожд христ. суспільної партії, а між нашим народом годиться згадати незабутого Олександра Барвінського. Тяжкі сучасні релігійні відносини подиктували організуватись до спільної праці для Церкви цілим рядом великим добре зорганізовану армію христ. жінок. Всі вони з великим самозапертям працюють над схристиянізованням цілого приватного й публичного життя народів по всіх закутках землі. Безперечно, що наш нарід не стоїть поза іншими. Не знаємо, чи знайшовсяб другий нарід на світі, котрий приніс би стільки кривавої жертви за християнську віру, скільки приніс український нарід у боротьбі з Татарами, Турками, а в наших часах з большевиками. Та ревна співпраця світських з духовенством кипить і нині по наших церковних брацтвах в містах і по селах. І так мусить бути, бо коли терпить Христос, коли ворог руйнує царство Боже, тоді рішучо не можуть спати світські християни. В таких хвилях мусять всі християни зірватися до спільної праці, до завзятої боротьби. Коли християни всіх народів злучаться в одну армію і виступлять до борби з дияволом, тоді немає сили, яка подужалаб цю міліонову армію Христову. Отже:

до роботи всі! Ставайте в ряди, великі й малі, вчені й прості, бідні й багаті, — а Бог все і всюди дасть нам перемогу! Бачите? Світський апостолат, це ті дріжджі, які мають Божим духом заквасити цілий сучасний світ, це та все свіжа, все життєдайна сила христ.-кат. Церкви, яка на певно відродить людство і обдарить його навіть дочасним щастям на землі.

А тепер застановімся над другим питанням: Якими способами мається ця співпраця переводити в практичний життя?

Дорогі! Першим і найуспішнішим способом є добрий примір. Сам божественний Спаситель наказує нам давати добрий примір другим: „Приклад бо дав вам, і як я зробив вам, і ви робіть“. (Ів. 13, 15). Або коли говорить: „Ви свісло світу. Не може город сховатися, стоячи на горі; і, за-світивши свічку, не ставлять під посудину, а на свічнику; то й світить вона всім, хто в хаті, так нехай сияє світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, й прославляли Отця вашого, що на небі“ (Мат. 5, 14—16). А св. Петро пише до перших христіян: „Ведіть добре життя своє між поганями, щоб, у чому судять вас як лиходіїв, приглянувшись вашим добрим ділам, славили Бога... Така бо воля Божя, щоб ви, роблячи добро, зневолювали до мовчання неучтво немудрих“ (1. Петр. 1, 12—15). Так само св. Павло накликає: „Будьте послідовцями моїми, як і я Христів“ (1. Кор. 11, 1). До Тита зноваж пише так: „У всьому муж сам себе подавай за взір добрих діл..., щоб противник застидався, не маючи нічого казати про нас докірно“ (Тит. 2, 7).

Дійсно, колиб христіяни так жили, як жадає від них Христове євангеліє, то життя їх булоб таким гарним, що навіть вороги наші мусілиб шанувати нашу релігію. Фактом є, що згідне з приписами нашої віри життя перших христіян було притягаючою силою для поган, причинилося у великій мірі до поширення Христової науки в тодішнім світі. Доказом цього є життєписи св. мучеників і ісповідників перших віків. Отже кождий христіанин, який не тільки вірить, але й живе після віри та приміром христ. життя других будує, без огляду на те, ким і чим він є, чи молоденьким учеником у школі, чи рільником при плузі, чи робітником у варстаті, великим достойником в державі, чи убогою послугачкою при кухні, — все одно сповняє він знеслий уряд правдивого Христового апостола в поширюванні царства Божого між людьми. А добрий примір можна дати словом і ділом. Бачиш, як не один в праці чи при забаві богохулить, виговорює на нашу Церкву, на св. віру, з болотом духовний стан, нераз навіть в присутності дітий веде безстидні бесіди, — напімни його, а як треба, май від-

вагу скартати на місці, щоб не важився другий раз таки виступати. На вічу, на зборах явиться невірник, зачне нападувати релігію, май відвагу забрати розумне слово в обороні віри, і дай таку відправу недовіркови, щоб раз на все відхотілося йому публично зневажати релігійні переконання наших людей. Богато наших людей послухало сектантських наємників, та й нині блудять у вірі. Повчи заблудшого, заведи його назад на дорогу правди. Твій сусід занедбує в неділю Службу Божу, або великодну сповідь, приведи його до церкви, до св. Тайн. Погоди тих, що сваряться, що процесуються, що літами гніваються. Вирви ближнього з кайдан пиянства, розпусти, — а Бог милосерний все те почислить на рахунок твого апостоловання.

Притягаючим приміром в апостольській праці буде також кожне діло милосердя. „По сьому знати муть усі, що ви мої ученики, коли любов мати мете один до одного“ (Ів. 13, 35). До стіп апостолів після свідоцтва Діяній склали перші християни великі дари для розділу між убогих. Св. ап. Яків виразно говорить: „Як тіло без духа мертво, так і віра без діл мертва“, а ці слова пояснює так: „Колиж брат або сестра нагі будуть і жадні щоденної страви, а з вас хто скаже їм: Ідіть з миром, грійтесь і годуйтеся, а не дасть їм потрібного для тіла, яка з того користь? Так само й віра, коли діл не має, мертва сама по собі“ (Як. 2, 14, 26). Тільки серцем здобувається людське серце. Син бідних жидів, Епіфаній, осиротів. За свого прийняв його багатий кривняк і зробив спадкоємцем всього майна. Епіфаній, вихований ворожо до християн, раз побачив він случайно, як св. Лукіян здіймив на вулиці зі себе верхню одіж і наділив нею убогого. Цей вчинок милосердя привів Епіфанія до християнської Церкви, завів на пустиню, а відти в почет Святих. Так само нині читаємо, що місіонарі позискують найбільше поган для Христової науки через оснування шпиталів, захисти для немічників і покидьків і т.ин. Досвід показує, що і по наших парохіях цей або тамтой вже цілими літами не був у сповіді, жив на віру, в нужді проклинав самого себе, других, навіть Бога. Колиж найшлася милосердна рука, яка вирвала його з нужди, нагодувала кавалком хліба, втерла сльозу, потішила зболіле серце, усунула з грудий розпуку — рівночасно врятувала такого бідака для неба. Добрими ділами можемо певно врятувати тисячі душ від вічної загибелі в пеклі, а собі запевнити небо після обітниць Спасителя: „Блаженні милостиві, бо ті помилвані будуть“ (Мат. 5, 25).

Другим способом апостоловання світських буде ревна молитва.

Читаємо у св. Луки (6, 12), що Христос Господь молився цілу ніч перед вибором апостолів. Рівнож в останній

хвилі перед страстями молитися наш Спаситель за всіх собі сучасних і майбутніх апостолів, щоб Отець небесний дав єдність між ними, беріг їх від зла, освятив їх своєю правдою, щоб полюбив їх, як полюбив Ісуса Христа. І нам наказує небесний Учитель просити Бога о добрих апостолах: „Жнива багато, робітників мало. Просіть Господа жнива, щоб вислав женців на жниво своє“ (Мат. 9, 36-37). Навіть навчив нас молитися день в день: „Нехай прийде царство Твоє“ (Мат. 6, 10). Бо навернення людського серця це діло Б о г а і Його ласка, як це наглядно виходить зі слів Господа: „Ніхто не може прийти до мене, коли Отець, пославший мене, не притягне його“ (Ів. 6, 44). Для того всі робітники на ниві Господній мусять горячо й вистривало молитися, щоби Бог благословив їх апостольську працю, щоби вона трапляла до людського серця і вінчалася успіхом. Мусять молитися, щоби Бог помагав їм в покірливості, у трудностях і протиправств, які тверда доля кине їм під ноги на шляху апостолування.

Апостол Павло просив Колосян: „Моліться за нас, щоб Бог відчинив нам двері слова до голошення тайни Христової, за котру я і в кайданах, щоб явив я її, як треба мені говорити“ (Кол. 4, 3-4). І сам він говорить до Римлян, що все молитися за ненавернених жидів: „Браття, бажання мого серця і молитва йде до Бога за Ізраїля про спасення“ (Рим. 10, 1). Отак і наше апостольство мусить виростати з молитви, опиратися на молитви, з молитви черпати своє апостольське ревнування. З молитви спливати має благодатна роса на посів нашого апостолування.

Молитися може кождий, навіть хорий, навіть старушок, навіть нездібний до іншої апостольської праці. Моліться часто й щиро, щоб поширилося і утвердилось царство Боже між людьми, а Бог певно вислухає молитву вашу.

А колиб вам прийшлося зазнати терпіння і переслідувань, колиб зневіра зачала закрадатися до вашого серця, киньте оком на історію Божої Церкви, а надія на побіду осінить вашу думку, облекшить тягар страждань. Зі сліз і крові, з глибоких підземель народжується Христова обручниця ніжною ростинкою, як дріжджі входить в мочу, стару культуру Риму, Александрії, Візантії та скоро переростає її. Своїми соборами, школами, законами просвічує цілі народи, виховує їх, оформлює життя поодиноких станів, як рільників, лицарів, ремісників, міщан, князів. Просякає всякі законодавства, цілі держави, весь світ. Здавалося, що великі схизми, що єреси і секти, що страшні революції, а вкінці, що світова війна з 1914. р. завалить Христову Церкву. А тут валяться держави, які Церкву бажали повалити, переживаються і гинуть культури, які підкопували значіння Церкви, переходять над світом історичні

катаклізми, — а Церква, мов сонце по нічній хуртовині, сходить все в новім блеску, все в новій величі. І з світової війни Христова Церква вийшла побідоносно.

Правда, ще не скінчилася хуртовина. То тут — то там ще видно лисавку, ще чути грікіт грому. Правда, ще не затихли переслідування Христової Обручниці, ще лютує диявол, ще ллється християнська кров, ще томляться наші браття по тюрмах, але вже крізь хмари усміхається рай-дужна веселка.

З одного боку переконуються люди, що без Бога, без Христової Церкви нема способу створити щасливого життя на світі. Матеріалістичний світогляд може тільки створити та в нескінченість продовжати руїниціку революцію всіх проти всіх, може тільки закувати людство в кайдани чорних рабів, позбавлених навіть цього промінчика радості, який давним невольникам давав усміх їх рідної дитини на руках. По страшних досвідах бачимо відрадні обяви повороту до Бога визначних народних провідників, вчених мужів; бачимо поворот до Церкви великих народних мас, які у Христа шукають рятунку перед здичінням. Зрозумів світ слова Ісаїї: „Нарід і держава, які не служать Тобі, Боже, мусять згинуть“. (Іс. 60, 12.)

З другого боку скупчуються, організуються християнські сили так в кат. Церкві, як і в незєдинених Цервах, до праці над християнізованнєм світа, над відродженнєм людства.

Від нас залежить хвиля приходу царства Божого. Колиб ми не тільки деколи були християнами-католиками, але беззастережно підчинялися приписам Христового євангелія в щоденнім практичнім життю, колиб ми скрізь боронили наших релігійних переконань, нашої Церкви, колиб старалися поширювати нашу віру добрим приміром, щирою молитвою і тісною співпрацею світський людий з духовенством, аж тоді заяснілоб сонце тривалої радості над світом, аж тоді насталоб царство Боже між людсьми. Амінь.

о. Андрій Галадзюк

Неділя XXI

„А инше упало на добру землю,
і зійшовши, дало овоч в стократ“
Лук. 8, 8.

За Спасителем ходило все багато людий. Навіть коли Спаситель потайки усувався на відлюдне місце, люди звичайно зараз відшукували Його. Вони любили слухати Його науки і глядіти на Його чуда. А говорив Спаситель так

мило і любо, що старі і молоді, чоловіки і жінки і навіть нелітні діти слухали Його цілий день, хочби й нічого не їли. Найзнеслійші і найтрудніші релігійні правди ставали ясні і принадні, бо Ісус учив звичайно в поєдинчих, але гарних оповіданнях або притчах. Події, про які розказував в притчах, були вирвані безпосередно зі звичайного, повсякденного життя. От хочби взяти притчу про сівача з сьогоднішнього Євангелія. Під змисловим образом сівача на ниві розказує Спаситель про долю духовного сівача слова Божого і про ріжний вислід його праці, залежний від ріжної почви сердець його слухачів.

На березі Галилейського моря, куди усунувся Спаситель з очий людей, зійшлося багато народу, щоб слухати науки Ісуса Христа. Ісус сів у човен і через хвилю глядів на розложені перед Ним та поперерізувані стежками поля, що з піднесенням берегів моря знималися щораз висше, а їх почва змінялася помалу з дуже урожайної на скалисту. Може навіть бачив Ісус сівача, що ходив по ріллі і кидав на неї насіння перед собою. І падало насіння при дорозі, на каміння і між терня. Щось подібного діється з його наукою. Так багато, може навіть при чверти трудів, піде на марне і не видасть плодів. Тому за предмет своєї науки Христос взяв сівача і так говорив: „Вийшов сівач сіяти насіння своє, і як сіяв, то инше упало при дорозі і було подоптане, і птиці небесні поклювали його. А инше упало на камінь і, зійшовши, посохло, бо не мало вохкоти. А инше упало між терня і виросло терня, і заглушило його. А иншеж упало на добру землю і, зійшовши, дало плід в сотеро“.

Пояснив Ісус сю притчу в сей спосіб: „Насіння се слово Боже. Сівачем є сей, котрий сіє слово. Що впало при дорозі, се ті, що слухають, опісляж приходить діявол та забирає слово із серця їх, щоби вони увірувавши, не спаслися“.

Се була та перша кляса людей, що слухали науки Ісуса Христа. Їх було найбільше. Але вони не допускали Божого слова до серця та веліли йому падати наче тільки на поверхню серця. Тому небесне насіння не могло скільчитися і закорінитися. І прийшов ворог і забрав його. Слово, котре вони слухали, вкортці забулося, затратилося і зникло. Воно зовсім не принесло в їх серцях порушення, зміни життя. Так було у фарисеїв і садукеев і інших, котрі до того роду належали. Вони слухали Ісуса, вони чули, що Він називає Себе Божим Сином і Спасителем сіа, Месією та хоче оснувати царство. Вони чули, як Він кликав: „Покайтеся і вірте в Євангеліє, бо хто вірить в Мене, буде вічно жити“. Але вони не допускали того, що чули, до серця, бо воно було віруюче і в невірстві закаменіло. Вони гадали:

Він з Назарету, Він їсть з грішниками, Він не має значіння у Високій Раді, Він зненавиджений нею, Він уздоровляє в суботу, Він нам противний, тому Він не є Месією. А як вони так думали, сатана забрав слово правди, котре впало на їх серця. Упертість і упередження зробили їх серце ще твердшим.

До тої класи слухачів Божого слова належать сьогодні ті всі, котрі слухають його тілесним, а не духовим ухом. Є се горді люди, котрим слово про хрест видається занадто простеньким; належать тут легкодушні, котрим воно заповажне; змислові, котрим воно занадто духове; закам'янілі в гріхах, котрим воно противне; невірні, котрим воно зненавиджене. Їх серце є в посіданню духа, котрий противний духови Господа та Його слави. Сей злий дух, котрий загноздився в їх серцю, зробив його твердим так, що слово проповідника безслідно пролітає попри їх серця подібно, як голос від мурів відбивається.

Такі слухачі не доходять до віри і до пізнання того, що відноситься до їх спасення, не доходять до навернення і поправки життя.

До другої класи належали ті люди, у котрих слово Боже впало на каменисту зєжлю. Ісус говорив далше: „А що впало на камінь, се ті, що як тільки почують слово, то з радістю його приймають, але вони кореня не мають, і до часу вірують, а в годину напасти відпадають“.

Таких слухачів мав Ісус Христос багато поміж жидівським народом, котрі часто і далеко за Ним бігали, щоби почути Його слово. Вони раділи Його словом, приймали його до свого серця і воно почало вироблювати в них красше успособлення. Але се була тільки зверхня добрдушність, котра робила їх тямущими і рухливими. Але в глибині їх серце було тверде як камінь. В ту хлибину не доходило слово, бо воно не могло запустити коріння і тому в своїм рості не дійшло до властивої сили. Тому, коли ті слухачі побачили, що Ісус Христос став зненавиджений і переслідований первосвященниками і представниками народу та що задля Нього можуть терпіти, опустили Його, а добро, що почало в них розвиватися і виростати, не доспіло. Воно не могло видержати горя, злиднів і переслідувань, стало немичне і згинуло.

Таких слухачів Божого слова й нині багато. Такими слухачами є ті, котрі є вражливі на науку спасення та радо й охочо слухають її. Євангельське слово знаходить легкий доступ до їх серця. Вони радо приймають його. Воно викликає в них живе зворушення; вони стаються побожнішими, ліпшими, поважнішими; в них легко і хутко розвивається добрий посів. Але їх улюблені гріхи, їх нахил до світа, не допускаючи, щоби Боже слово захопило їх

серце, пронизало його і переобразило. Вони справді приходять до віри і до постанови, щоби вести християнське життя, але тільки на час. Як тільки лиха доля зачне їх досвідчати або наступлять злидні і переслідування, вони знов відступають від Євангелія та християнського життя і поведуться також на вні, як люди світа, бо в своїм нутрі вони зовсім не думали зривати зі світом.

О, яка се невисказана ганьба, що так багато християн стидаються свого християнства, як тільки з тої причини дізнають найменшого вороговання і злиднів. Справді хто для Христа не хоче нічого перетерпіти, сей не заслугує на те, щоб його звали християнином. Він може є нав'язаний християнським духом, але не є перенятий і захоплений ним, тому і не є перетворений у вірного ученика Христового. В успособленню й бесідах таких людей може показатися багато цвітів християнського життя, але вони ніколи не дійдуть до правдивого, тревалого овочу побожності.

До третьої кляси слухачів Божого слова належать ті люди, у котрих слово впало між терня. Ісус Христос говорив про се: „А що впало між терня, се ті, що слухають та, відходячи, журбою й багатством і розкошами життя приглушені не дають плоду“. Вони тільки слухають Божого слова, але не виповняють його. Вони приймають Боже слово, але його придушують у них журби й радощі світа.

Також і таких слухачів мав Ісус Христос багато. Дочасна журба у бідних і омана багатства у представників народу та інші нахили і пристрасти переросли посів доброго, що Ісус Христос засіяв в їх серцях. Хочби вони слухали Його науки, щоби шукати царства Божого та його правди і щоби не лякатися журбою про одержувану їм поживу, щоби самого себе відректися, щоби взяти хрест на себе і зі всею повагою боротися, щоби через вузькі ворота увійти до життя, то однак той видимий світ мав таку силу над ними, що придушував в їх серцях добрі постанови. Тому і в них не дійшло до ніякого овочу.

До тої кляси належить і нині багато слухачів Божого слова, котрі вправді Боже слово до серця приймають і його заховують, але воно не може розвинути і розрости, бо над їх серцем дальше панує світ. Дочасна користь, якої сподіються, світові розривки, яких ужити хочуть, журба, якій не можуть опертися, придушують у них відразу все, що ліпше і благородніше, а що Боже слово розбудило в них.

Звернімся ще вкінці до четвертої кляси людей, в котрих слово впало на добру землю. Про них сказав Ісус Христос: „А що на добрій землі засіяно, се ті, що вислухавши слово щирим і добрим серцем, держать його й овоч приносять у терпінню“.

Отже мав Ісус Христос також таких слухачів, в котрих Його слово не було даремним. На них поділяло Його слово, бо вони слухали його, заховали його в своїм серцю та через постійність у злиднях і покусах видало більший або менший плід, залежно від ступня їх податності та їх діл.

Тими слухачами були передовсім апостоли й ученики Господні, котрі з діточою вірою приймали Його слово і, певно не без боротьби, котру вони мужно звели, запанувало над ними, Плодами, які видало в них Господнє слово, є ті високі та знеслі чесноти, якими вони визначилися як вірні послідувачі Господа. Ними присвічували вони християнам як взірці і за них, як витязі, одержали вічну нагороду в небеснім царстві.

Такі слухачі Божого слова, такі вірні, до хреста прив'язані приятелі Євангелія, знаходяться ще й нині, коби тільки їх число щораз більше зростало! Ми, мої дорогі, хочемо також приступити до них, щоб їх число помножити. Так, ми хочемо з отвертим серцем прийняти насіння царства Божого, котре Син Божий щоденно ще висіває, ми хочемо його вірно в собі заховати, й видати плоди — багаті плоди. Амінь.

о. М. Кінан

Америка

22. неділя по Сошествію св. Духа

(Про богача і Лазаря)

Дуже рідко коли піднимав Ісус заслону, яка розділяє земський світ від небесного світа; життя туземне від життя вічного, а нині Ісус бодай крихітку відкрив нам майбутнє життя в вічності, й дає нам до зрозуміння, що яке життя, така й смерть; яка дочасність, така і вічність. З нинішнього св. Євангелія виходить для нас незвичайно важна наука, що треба пам'ятати про смерть, котра бідного робить багатим, а багатого бідним; а до покути треба братися завчасу.

Був собі один дуже заможний чоловік... Маючи багатство жив в розкошах, одягався в шовки й дорогі шуби, зїдав добірні, смачні страви, пив дорогі вина, день за днем забави, танці, балі. На його услуги стояла численна служба, і потребував лиш пальцем кивнути. Не потребував журитися, що буде на старість, бо усього мав по-достатком, чого лиш душа забажала. Не один з вас подумає собі: Таким богачем варта бути.

А був один убогий іменем Лазар. Струпами й ранами вкритий жив з милостині, ходив за прошеним хлібом. І приволікся той нуждар на подвіря, під браму богача. Саме тоді богач гостився з гостями при обильно заставлених столах, веселився. Лазар не завидував богачеві його достатків, він не бажав собі від нього ані дорогих вин, ані смачних панських потрав, він хотів лиш дещо з тих останків, тих окрухів хліба, що служба зі столів змїтала і до помий викидала. Богач, заглянувши бідолаху Лазаря, попав в злість, як такий обридливий нуждар сміє псувати забаву йому і його гостям, з обридженням відвернувся від Лазаря, кивнув на слуги і повелів його псами вигнати з подвіря. А німа звірина мала більше серця, як богач, бо не то, що пси не кинулися на Лазаря, але щей лагодили біль його ран.

О, що за нужденне життя, — погадає собі не один з вас, — чому Господь Бог допускає таку нерівність?

Чому один має забагато, а другий з голоду примирає? Таким бідаком бути й ворогови не желявби я.

Та підождіть хвилику, не денервуйтеся, бо ніхто не знає, який кінець його чекає?

І сталося, що Лазар умер. Люди, довідавшись про смерть бідака, певно подумали собі: Добре, що вже скінчив свої муки. Таке життя то гірше смерті. Сусіди скинулися по дощці, збили на борзі зі старих дощок трумну, мертве тіло скоренько зложили до домовини, грабар з ласки викопав яму десь в куті на цвинтарі, завезли трупа на цвинтар, вкинули до ями і пригорнули землею. Ніхто за ним не плавав, ніхто не заводив. А однак той Лазар мав такий похорон, якого навіть і цісар не міг мати, бо кажеється в нинішнім св. Євангелію: „І Ангели занесли його на лоно Авраамове“... Цісарів, королів, президентів несуть двірські достойники, сенатори, міністри до гробу, а щоби Ангели несли чиясь тіло, на се треба бути святим. За гроші не можна собі замовити такого похорону.

Умер також і багатий, і його поховали. Се мусів бути порядний похорон. Металева трумна, дубова пака на трумну, мурований гріб, вінців без числа, банда, хор і великий здвиг народа. Богато священників, кілька надгробних промов, а в кожній вихвалювали під небеса його милосердя для бідних, його побожність, його жертви на церков, заслуги для краю, його патріотизм і т. п. Якби так похвали людські отвирали небо, то ніякий богач не діставсяби до пекла, усі булиби в небі. Але в тім біда, що Бог инакше судить, як люди. Дуже часто там, де люди кажуть „святий“, Господь Бог завирокує: „Проклятий! На віки проклятий!“

Ну, а тепер з ким хотілиби ви мінятися? Чи хотілиби по смерті бути бідним богачем, чи багатим бідаком? Я — скаже дехто з вас — хотівби жити, як богач, а вмирати, як Лазар. Та в тім ціла річ, що не можна жити, як богач, а вмирати, як Лазар.

А коли був в муках... Такий чоловік, як євангельський богач, міг хіба до пекла дістатися. А прецінь щож він злого зробив? В св. Письмі не стоїть, що був злодієм, або убійником, нема згадки, щоби в гріхах жив. Так, але не забуваймо, що небесний Судія не буде судити лише з того, що ти злого учинив, але осудить тебе й з того, що ти доброго занедбав. Які добрі діла ти міг виконати, а не виконав.

А в пеклі підніс він свої очі. Дотепер євангельський богач до неба своїх очей ніколи не підносив, він про „горная“ ніколи не подумав, він бачив усе своє щастя тут на землі. Щойно в пеклі отвирає свої очі й побачив, те, в що за життя вірити не хотів. Тут щойно переконався, що є пекло, що є нещаслива вічність.

І пригадує собі, що через нього і його браття зійшли на ту саму дорогу, і йому лячно стало, що і вони по смерті дістануться сюди, і готов мати в пеклі ще друге пекло, бо браття вічно будуть його проклинати, будуть гризти його, що через нього караються в пекельних муках, тож звертається з просьбою уже не за себе, а за них.

Що з ним сталося? Він в своїм життю ніколи не просив; він знав лиш розказувати, а тепер уже пізнав свою марноту, і починає просити. Благає вислати до його п'ятох братів проповідника з неба, щоби сказав їм, що є пекло, й завіззав їх до покути й поправи. За життя не вірив в пекло, кпив собі зі всього, науку Церкви називав байкою, а тепер переконався на власній шкірі.

Дорогі браття й сестри! Свідोцтво нинішного богача повинно вас переконати і завчасу заохотити до покути. Небо раз післало вам свого післанця і місіонара Ісуса Христа, другого проповідника з неба не сподійтеся. „Мають Мойсея і пророків“. Маєте закон божий, маєте св. Христову Церкву, маєте священників, їх слухайте і, не зволікаючи, вертайте на дорогу заповідий Божих, покидайте своє грішне життя й беріться до покути, бо краще покаятися один рік скорше, чим одну мінуту запізно! — Амінь.

НИВА Ч. 7—8.

ПРОПОВІДІ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК до числа 7—8.

О. Й. Осташевський

Свято Пресв. Евхаристії

„Ось я з вами по всі дні до кінця світа. „Амінь“. (Мат. 28, 20).

Радісним щебетом пташини наповнена природа. Гомон побіди грають дзвони. Лунають хори. Палахкотять світла. Шелестом розмовляють з весняним леготом церковні процесії. Набожно стелять невинні діточки запашне цвіття перед Пресв. Евхаристією. Чарівним шепотом шлють молитовні зітхання обмашні зеленню престולי на зустріч Божому Синови. Поважно схиляються голови народа під благословення свого Спасителя. А сонце благодатною струєю життєдайного саява скроплює струджену грудь людини, ніжні пелюстки багатоколірових цвітів, високі віття дерев, бані церкви, всю природу, цілий світ. Великий день обходить християнський світ серед незрівняної пишноти в природі, серед знеслої набожності в душі, серед глибокого Богочитання на зовні. Це милий празник Пресв. Евхаристії. В торжественних процесіях обносять Христа Господа по цвинтарях, по вулицях сіл та міст, щоб ласкаво благословляв нас своїм Божим благословенням.

Правда, бачив вже раз світ процесію з Ісусом в середині. Зачиналася вона в Оливнім городі. Там зловили Христа, звязали, окружили палаючими смолоскипами, мечами, копіями та розюшеною юрбою єрусалимського шумовиння. Від суду до суду переходила ця окаянна процесія, а товпа вила дикою радістю, горіла жадобою кровавих мук, неповинної смерті. Аж на Голгофті закінчилася ця страшна процесія.

Нині у відплату за знуцання, за страждання, за хрестну смерть уряджує христ.-кат. Церква вже від 700 літ рік-річно процесії набожного прославлювання Ісуса Христа в Пресв. Евхаристії. На місце ненависти та зневаги прийшли любов та почитання. На місце злорадної голоти йдуть в процесійнім поході провідники народів і держав, люде поважної науки й мозольної праці, старці та діти — все

зливається тут в одну христ. родину, яка в тріумфі маніфестує свою віру та силу й невмиручість своєї Церкви.

Надзвичайно прихильно приймає українська суспільність це високопоетичне і глибокозмістовне свято Божої любови. Не диво, бож це не пам'ятка по народнім гетмані, це не спомин по любім батькові, але це саме головний осередок нашої релігії, сам правдиво живий Ісус Христос являється між своїми дітьми. Це сам Божий Син, якого престолом небо, а підніжем земля, якого післанцями чисті ангели, а голосу його слухає всяке сотворіння. Це Він найзвершений та вічний сходить раз в раз з горішнього Сіону, щоб кожного віруючого тісно зі собою злучити й кожного учасником відкуплення зробити.

Відки ця певність, що це живий Христос Господь, Бог і чоловік, являється нам грішним людям під скромним видом кусочка хліба та одробинки вина? Відповідь на це важне питання нехай подасть нам Божя ласка у тім розважанню.

Дорогі! Всемогучістю, яка сотворила небо і землю, яка дала нам воплощення Божого Сина, тією непонятною всемогучістю являється присутним на наших престолах правдивий і живий Христос Господь під видами хліба і вина у Пресв. Евхаристії. Далеко людському розумови до ясного зрозуміння тієї глибокої Тайни. Тому божественний Спаситель ще перед її установленням звертав увагу своїх учеників і народа на вагу і необхідність цієї Тайни в духовнім життю християнина. Ось в Капернаумі навчас небесний Вчитель: „Істино, істино кажу вам: Як не їсте тіла Сина чоловічого і не п'єте Його крові, не маєте життя в собі. Хто їсть тіло моє, і п'є мою кров, має життя вічне, і я воскресну Його останнього дня. Тіло моє справді їжа, а кров моя справді напитек“. (Ів. 6, 53-56). Многі, що бачили чуда Христові та стали прихильниками Його науки, коли почули ці слова, покинули Ісуса, бо це жадання виглядало їм надто тверде. То знов поясняє людям Спаситель: „Я хліб життя. Батьки ваші їли манну в пустині, тай помирали. Се хліб, що з неба сходить, щоб, хто їсть його, не вмер. Я хліб живий, що з неба зійшов. Коли хто їсть сей хліб, житиме по вік; а хліб, що я дам, се тіло моє, що я дам за життя світу“. (Ів. 6, 48-56). І знову питали себе люде, яким правом Він може нам дати тіло своє їсти? Але апостоли не падають в сумнів, ідуть тверді вірою за своїм Провідником і на Тайній Вечері стають достойними причасниками Божого Тіла і Божої Крові. Там переломив і поблагословив Христос хліб та подавши його своїм апостолам сказав: „Прийміть, їжте: се єсть тіло моє. І взявши чашу, й віддавши хвалу, подав їм, кажучи: Пийте з неї всі; се бо єсть кров

моя нового завіту, що за многих проливається на оставлення гріхів". (Мат. 26, 27-28) (Марк. 14, 22-24) (Лук. 22, 19-21).

„Се чинить на мій спомин“ (Лук. 22, 19), зн. через цілу будучність аж до кінця людського існування на землі подавайте моє тіло і мою кров християнам на споживання. А навіть по своїм вознесенню, коли покликав Ісус Христос на свого апостола геніяльного Савла, уважав конечним безпосередно з неба повчити його про свою живу і дійсну присутність у Пресв. Евхаристії. Послухаймо, що записав апостол народів у своїм листі до Коринтян: „Я бо прийняв від Господа, що й передав вам, що Господь Ісус тієї ночі, котрої був виданий, прийняв хліб, і хвалу віддавши, переломив, і сказав: Приймїть, їжте, се єсть тіло моє, що за вас ломлене; се робїть на мій спомин. Так само й чашу по вечері, кажучи: Ся чаша се новий завіт у крові моїй, се робїть, скільки раз пєте, на мій спомин“. (I. Кор. 11, 23-26). Св. Павло зрозумів докладно й вірно свого Вчителя, бо говорить: „Чаша благословення, котру благословляємо, хиба не є общенням крові Христової? Хліб, що переломлюємо, хиба не є общенням тіла Христового?“ (I. Кор. 10, 16), на іншій знова місці додає: „Тим же, хто їсть ме хліб сей і питиме чашу Господню недостойно, винен буде тіла і крові Господньої“. (I. Кор. 11, 27).

Зі сказаного наглядно видимо, що божественний Спаситель ясно та прямо навчав, що у Пресв. Евхаристії є Він дійсно і живо присутній і так зрозумів Ісуса Хр. найбільший ум між апостолами, св. Павло, і так згідно з волею Божого Сина навчав він на всіх кінцях землі.

Від апостолів перейняли цю тверду віру у присутність Христа в Пресв. Евхаристії перші християни і вірно такою передавали вони її через всі століття від рода в род аж нашим часам. Катакомби містять у своїм підземнім нутрі безліч свідків цієї віри у перших віках християнства. Св. Юстин, який в половині другого віку писав апольогії в обороні переслідуваних християн, так про цю важну справу висловлюється: Як Ісус Христос через Слово Боже стався чоловіком, і приняв тіло і кров, так нас навчили, що ця справа (хліб і вино в Пресв. Евхар.) через молитву, яка в собі містить Його слова, стається тілом і кровю цього самого воплощеного Ісуса Хр. — Неоспоримим доказом цього, що церква від свого первопочину вірила у правдиву і дійсну присутність Христа-Бога у Пресв. Евхаристії, є також наклепи поган на перших християн, що гейби вони приносили мали живих людей своєму Богови на жертву, що вони пють кров убитих дітей і т. д. Такі очернювання рішучо не малиб підстави, колиб у давних християн не було цієї віри в присутність Христового тіла і крові в Пресв.

Евхаристії. Св. Іриней наводить у своїм творі „Проти еретиків“, 1 кн. 13 гл. такий факт: Якийсь Марко, хотів показати, що його освячення сильніше. Тому біле вино підчас освячення зачервонював, щоб вино стало подібне до крові. Нащо цей Марко червонив би вино в часі освячення, колиб не було тоді цієї віри в перемену хліба і вина на тіло і кров Господню?

Більше ніж 300 єпископів зібралося в 325 р. на перший собор в Нікеї і там висловили вони тодішню віру хр. Церкви в Пресв. Евхаристію так: „Мусимо при жертвуванні хліба і вина на трапезі Господній піднести в гору нашого духа та через віру узнати на св. трапезі лежачого Божого Агнця... і коли приймаємо його дорогоцінне тіло і кров, мусимо сильно вірити, що воно є правдивою запорукою нашого воскресення. Тому власне одержуємо тільки частинку з цих дарів, щоб ми не забували, що тут розходиться о освячення нас, а ніколи о насичення нас“. Послідовно цю саму віру христ.-кат. Церкви ствержає також Тридентський Собор, який приказує: „Хто заперечував би, що в Пресв. Евхаристії міститься правдиво, реально і субстанціонально тіло і кров враз з душею і божеством Господа нашого Ісуса Христа, а тим самим цілий Христос Бог; а натомісць говорив, що в ній є тільки Христос символічно або лиш фігурально: нехай буде вилучений“. (Трид. Соб. сес. XIII гл. 1).

В наших часах — завдяки горячому почитателеви Пр. Евхаристії бл. п. папі Пієви X — піднесла христ.-кат. Церква дуже високо почитання Пресв. Евхаристії та оголосила Її осередком і жерелом відродження цілого христ. світа. Рік-річно відбуваються величаві Евхаристійні конгреси поріжних центрах світа, на які мільйони людей їздять з цілої землі, щоб публично виявити свою віру у присутність Ісуса Христа в Пресв. Евхаристії. Кождий майже нарід скликає на своїй території народні Евхаристійні зїзди з процесіями, набоженствами і рефератами, в яких побожні мужі науки обговорюють значіння і вплив Пресв. Евхаристії на приватне, родинне й суспільне життя даних народів. Основують Евхаристійні союзи старших християн, а навіть дітей. Видають обширну літературу про Пресв. Евхаристію, поглиблюють студії над літургією, пропагують часте, навіть щоденне св. Причастя. Бачимо, що христ. Церква визнавала по всі часи непохитно, що в Пресв. Евхаристії є під видами хліба і вина правдиве тіло і правдива кров живого Богочоловіка.

Такої віри в Пресв. Евхаристію вимагає також людський розум, вимагає спасення кожної христ. душі. Сам божественний Спаситель говорить: „Як вітка не може оwoчу родити від себе, коли не пробуватиме на виноградні,

так ані ви, коли в мені не будете пробувати". (Іван 15, 4). Відносини людини до Бога, коли вони мають бути правильними, мусять бути такі, як відносини вітки до виноградини. Людство живе в здоровім стані тоді, як черпає всю свою животворчу силу з Бога. „Ним бо живемо й двигаємося, і єсємо“. (Діян. 17, 28). На жаль людство було відпало від Бога і не ділав в ньому Божий дух, а тільки злий дух зачав своє спустошення. Тяжко розхорувалося людство, перестало жити правильним життям, духово вмерло воно. Мало ж людство наново розпочати духове життя, то мусів до нього вернути Божий істочник життя і освятити його та вигодувати до духової невмиручости. Це сталося через вочленення Сина Божого, через сполуку божої природи з людською. Наслідком вочленення оживив і освятив Бог наново людину, але щоб це оживлення і освячення кожного чоловіка, який колибудь на світі появиться, правильно охоплювало, треба, щоб Христос був все між людьми як не повинна жертва за наші моральні недомагання, як вічна перепросьба за людські провини, як жерело, з котрого безнастанно спливає на людей Боже помилування і наслідство вічного життя — одним словом, щоб хрестна жертва на Голгофті ніколи й ніколи не кінчилася. Тому то Христос Господь установив Пресв. Евхаристію як видимий знак невидимої своєї присутности між людьми і вічнонеугасаючої жертви свого тіла і крови, яка безупинно нас відкупляє, робить учасниками Його ласки. „Ісус Христос учора і сьогодні, той же самий і на віки“. (Євр. 13, 8). Ні на хвилю не хоче опустити нас Христос, щоб злий дух не ввійшов до нашого серця і не зачав в ній діла опустошення. Без Христа рішучо нема життя людській душі. „Чоловік, оскільки не живе для Бога, живе дармо на світі, оскільки не поступає вперед враз з Богом, прямує в бездонну пропасть, бо мусить людина або лучитися з Богом, щоб посісти вічне життя, або усувається від Бога і затоплюється в смерті. Християнин живе тільки через Христа, в Христі і для Христа та й нема йому життя поза цим життям“. (И.Тишкевич — „О частинь св. Причастю“). „Як галузка не може цвісти й овочів родити, коли не є злучена з пнем, з котрого тягне соки, так само душа християнина, коли не є вціплена, звязана, злучена з Ісусом Христом, не може по християнськи жити і видавати цвіт та овочів добрих діл“. (Андрей Шептицький — „О частім св. Причастю“). Як Ісус, єдинородний Син Божий, від небесного Отця своє існування, своє життя і всі свої звершенности зачерпує, так цей, хто достойно споживає Його тіло і кров, одержує від Ісуса своє існування і життя, всі чесноти і ласки. Сміло сказати може: „Живущ уже не я, а живе Христос у мені“. (Гал. 2, 20). „Хто їсть тіло моє і пє кров мою, в мені пробуває, а я в йому.

Як післав мене живий Отець, і я живу Отцем, так і хто їсть мене, й той житиме мною. Се хліб, що з неба зійшов". (Ів. 6, 56-59). А стається це тоді, коли приймає чоловік видимі види хліба й вина на життя тіла, так тоді саме приймає він невидимо Христове тіло і кров на життя душі. І коли змислові складники входять поживою в тіло й переходять в людське тіло і людську кров, так через них входить живий Христос-Бог в людську душу. Тоді — можна сказати — ми замінюємося на Ісуса, бо наше тіло стає його тілом, наша кров його кровю, наша душа його душею, наше життя його життям. В Пресв. Евхаристії являється Христос Господь цим весняним сонцем, яке розбуджує, оживляє і до святости доводить людські душі. В Пресв. Евхаристії являється Христос Господь віковичним лікарем і ліком людських душ. Він лічить засліплення нашого розуму, ісціляє наші душевні слабости, загоює гріховні рани, вязнить пристрасти, вдуває нові, свіжі сили потіхи і надії в людське серце. Тому слушно називають Пресв. Евхаристію хлібом ангельським, бо хто часто й достойно приймає Евхаристію, той уподібнюється до ангелів своїм життям. Пресв. Евхаристія відреставровує назад ці правильні відносини між Богом і людською душею, які панували перед упадком першого чоловіка. „І до нього прийдемо, і оселю в нього зробимо". (Ів. 14, 23).

Давні християни приймали майже всі кожного дня Пресв. Евхаристію і тому між ними було стільки Святих, тому мали вони таку набожність, таку постійність у вірі, тому хрест Господень заяснів побідою над поганським світом. В нашій літургії залишився з цих давних віків християнства звичай запрошувати присутніх на Службу Божу до споживання Пресв. Евхаристії: „Со страхом Божиим і со вірою приступіте".

Пресв. Евхаристія все відроджує морально людство, впливає спасенно на приватне і публичне життя. Досвід говорить, що неодні супруги давно вже не мають мира між собою, але в день св. Причастя вони спростилися, прийшло одно серце, одна думка запанувала між ними. Брат з братом, сестра зі сестрою, родичі з дітьми, сусіди між собою, хлібодавці з робітниками, влада з підчиненими, всі єднуються між собою в дні св. Причастя. Винний узнає свою провину, невинний радо прощає кривду, очернення; уступає ненависть, зависть; постановляє кожний переміну свого „я" на красше. Народжується нова суспільність, правдиво відроджена в Христі Господі.

Також тілу людському подає помічну руку наш Спаситель у Пресв. Евхаристії. Засдно кличе Він з наших кивотів: „Прийдіть до мене всі знеможені та отягчені, я упокою вас." (Мат. 11, 28). Євангеліє записало багато чуд, які

творив Христос Господь, щоб рятувати чоловіка від тілесних хоріб та каліцтв. Нині з престолів наших Церков розсипає Він безліч чудесних уздоровлень, подає помічну руку рятунку тим людям, які до Нього прибігають, які ласкавої помочі у Нього глядають. Слушно пише наш великий Митрополит: „Люде уміють дбати о здоровля. Хорі світами їздять, щоби до здоровля вернути, платять за лікаря, за лікарства, а не питають о той Божий лік, котрий всякі недуги душ ісціляє, а тілам дає запоруку вічного воскресення. Тиснуться до цілющих керниць, щоби умитися, купатися, бути здоровим, а забувають, що одна найменша капелька з тої чаші могла би весь світ очистити, весь світ уздоровити, всім принести вічне життя“. (Андр. Шептицький: „О частім св. Причастю“). Так то вимагав наш невеличкий розум, жадала наша душа, а навіть людське тілесне життя з його ріжними немочами, щоб Христос Бог не опускав людей ні на хвилинку. Він бачив наші потреби й тому лишився на все у Пресв. Евхаристії.

Нині обносять в процесіях Пресв. Евхаристію, щоб подякувати Ісусови Христови за Його ласкаве перебування між нами, щоб перепросити за всі кривди, які йому часто заподіює наш гріх, або страшне святотатське причастя. Як колись великі тисячі народа тягнулись крок в крок за божественним Учителем, щоб слухати Його наук або знайти у Нього поміч в своїх бідах, так нині сотки мільонів християн – католиків ідуть в торжественних процесіях за Пресв. Евхаристією з любови в серці, з надією на ласку в грудях. Ставаймо і ми всі в ряди горячих почитателів Пресв. Евхаристії, бо тільки в Ній лежить наше моральне відродження, наше освячення, наш дочасний рятунок і вічне спасення. Амінь.

о. Петро Ярославич

Неділя III по Сошествію Св. Духа

„Никтоже может двіма господи-
нома работати“.

Один господар може мати двох або й більше служби; але один слуга не може одночасно служити у двох господарів. Двох господарів годі слухати, бо коли слухається того, що приказує один, то вже годі робити те, чого жадає від нас другий; а просто неможлива се річ тоді, коли прикази одного і другого собі суперечать.

Про таку то службу у двох господарів, що заєдно між собою в смертельній вражді, й говорить Іс. Христос, коли каже: „Ніхто не може двом панам служити; бо або одного буде ненавидіти, а другого любити; або до одного прихилиться, а про другого не буде дбати“. А далі пояснюючи, яких то панів має на гадці, каже Христос: „Не можете Богу служити і мамоні“ (Мат. VI. 24).

Тож слухайте, бо сам Христос упевняє вас, що не можете одночасно служити Богу і діяволу, не можете одночасно догоджувати своїм пристрастям та світовим установам і жити по припису св. євангелія; не можете бути милі Г. Богу тоді, коли одночасно не хочете нічого відмовити забажанкам свого, зіпсованого гріхом, тіла. А коли забажаєте погодити одно з другим, коли захочете бути добрими і в Бога і в діавола, то се вам ніколи не вдасться, бо одно тягне до землі, друге до неба, й суперечать собі.

А чи знаєте, що одному з тих панів служити конче мусимо і служимо чи то свідомо чи несвідомо, чи хочемо того чи не хочемо. Вони оба є втиснені в наше життя; ми тільки на їх ґрунті жити можемо, а іншого ґрунту до життя не маємо. Тож чи хочеш, чи не хочеш, то мусиш собі вибрати одного з тих двох панів, і при нім стати на службу на ціле життя. Зовсім певна річ, що ми й тепер під сю пору одному з них служимо. Тож подивімся, котрому служимо; Чи добре служимо? Чи ми на службі там, де бути нам годиться?

З плодів їх — познаєте їх! Після того, яке яблуко — можна пізнати і що варта яблінка, з якої воно впало? По тім, які плоди творимо, легко пізнати, якому панови служимо? І коли поглянемо на плоди нашої душі, на діла наших рук, на слова та думки наші, то з сього можна сміло вносити, що не багато варта той господар, на котрого робимо. Слуга порядного, чесного господаря не мігби так заховуватися, як заховуємося ми! Порахуймо ті ночі, в темряві котрих розносилися по селі божевільні крики запитих батьків родин; порахуймо ті хвили серед дня та ночі, в котрих шаліла розгуляна молодь, то певно прийдемо до переконання, що господар, котрий дозволяє на те своїм слугам, то великий ледащо; а коли ще з того й тішитися, то він нічого не варта. Таким господарем можуть бути хиба наші похоти, наше зіпсоване тіло; діявол. Пиянство, розпуста, зневага святого місця, зневага богослуження, довгорічні гніви, незгоди, сварки, бійки, процеси, шкоди полеві, кривди батькаматери чи дітей, тяжкі проклони, богохульства — се все вказує, що служимо панови, який зовсім не заслугує на те, щоб таке благородне сотворіння, як чоловік, стало в нього на службу. Він нас використовує і уживає як оруддя якраз проти того, кому ми повинні служити, проти Бога.

Так при Божім боці єдине наше лице. Щоб ми всеціло стали біля Бога і усім нашим єством віддалися йому на службу, того домагається від нас справедливість; того домагається від нас і наша власна користь.

I

Мусимо служити Богу, коли хочемо бути для нього справедливими. Бож дивіться. Г. Богу непотрібно було сотворювати чоловіка, міг без нас обійтися так само добре, як і без всеї іншої твари. Сього світа не потребував Бог ані до царства свого, ні до своєї досконалости. А коли сподобалося Г. Богу сотворити світ і на нім чоловіка, то зробив те не в іншій ціли, як лиш для своєї хвали. Все сотворив Бог задля себе, отже і чоловіка задля себе, на теж дав йому свій образ і подобу — безсмертну душу. Проте усе сотворіння виславлює Господа Бога, кожде на свій спосіб. Кожда птичка, хоч маленька, що лугом літає, Бога величає. А псалмопівець кличе: „Небеса повідають славу божу і земля возвіщає діла рук Його. Кождий день розповідає слідуєчому, кожда ніч учить наступуючу, як хвалити Бога“. Ті величання ніколи не устають, бачимо і чуємо їх співи по цілім земнім крузі. Кождіське сотворіння величає Бога на свій спосіб. Отже й чоловік не може лишатися позаду іншого сотворіння; він має величати Бога в спосіб найдоскональший, бо він може найкрасше пізнати найвисше существо боже; він один зі всього сотворіння спосібний розумно любити безконечну доброту божу. Чи ж не слушно, чи не справедливо вимагає того Бог від нього? До величання і славлення Бога зобов'язаний чоловік після всіх правил справедливости. Таж тільки в тій ціли віддав Господь під його пановання все проче сотворіння. Чи ж не для чоловіка зробив так, що сонце освічує й ogrіває землю, що земля родить подостатком ріжного овочу? Чи ж не для чоловіка звірята на землі, птахи у воздуху, риби в воді? Одними годується, другими послугується, іншими забавляється. Чи ж за все те не належить Г. Богу від чоловіка найвисша честь і возвеличання з цілком природної справедливости? А коли чоловік забуває справедливість і для світових вигод, чи приємностей, стає на службу у світа, а покидає Бога, то він невдячний дивогляд, потвора, відміна, він гірший від худоби, від гаддя. Скільки то людей показується чорно невдячними Богу за добродійства, якими їх не перестає обсіпувати.

Скільки людей свідомо й з розмислом не тільки покидають Бога й пристають до діавола, але ще перегонюються: хто з них тяжше, гірше, плюгавійше потрапить Бога образити. Чи і ми дорогі браття, покинули Бога, а стали на службу,

коли вже не діяволови, то світови? Я сього питання розбирати не буду, лишу вашій совісти. Розгадайте собі сумління, кому служите? Чи щиро й вірно служите Богу, чи може вас тягне на той бік до світових утіх — до діавола? А коли вашим господарем світа діавол, то, прошу Вас, подякуйте йому чим боржій за службу. Покиньте світову розпусту й діавола, поверніть до Бога, пам'ятайте, що Бог вірний у своїх обітницях, що Він справедливий; що Він сказав „воспріємлет кійждо мзду свою“. Яка була служба, так заплачу.

II

Ставати на службу у Г. Бога домагається від нас не тільки проста справедливість, але і наша власна користь. Коли який пан сього світа держить службу, то держить її для своєї потреби, жадає від неї тяжкої роботи від ранку до вечера; жадає багато, а платить звичайно мало. Хто більше пожитку лишає слугі з його праці, а менше вимагає, того вважаємо за ліпшого пана; до того скорше йдемо на службу. А деж нам знайти ліпшого службодавця від Бога? Він нашої праці для себе не потребує. Весь пожиток з неї лишається для нас. Що собі в нього заробимо, се лишається в цілості в скарбниці небесній лише для нас. Там складаються для нас не тільки ті заслуги, про які знають люде, але й всі добрі намірення; наша добра охота послужити Богу чи ближньому і все те якнайстаранніше для нас заховане; все те віддасть нам Бог сторицею. Тож для себе й на себе працюємо, коли вірно Богу служимо. Лише в тій службі находимо щастя дочасне і щастя вічне. Яке се дочасне щастя? запитаєте. А от як співає дар Давид у своїх псальмах: „Блаженні всі боящіся Господа — ходящі в путях Его“. Бог благословить їхню працю; вони будуть пожиткувати в спокою овочі своєї праці; на них сплинуть обильно божі дари. Дізнають вітцівської опіки Бога; Бог у своїм провидінню заосмотрить усі їх потреби. Про се запевняє нас Господь у нинішнім євангелію: „Воззріте на птиці небеснія, яко не сіють, ні жнуть, ні собирають в житниці, а Отець ваш небесний питаєть їх. Смотріте крім сельних, како растуть, не труджаються, ні прядуть. А ні Соломом во всей славі своєї облечеся, яко один от них. Не ви ли паче лутше їх есте?“

А коли де яким замість добра зсилає Бог прикрости та терпіння, то дає їм через те пізнати, що ладить для них далеко більші добра та тревалійші від дочасних; дає їм за те подостатком своєї ласки до терпеливого перенесення їх недолі, які осолоджують їм горести і улекшують дорогу до царства небесного; напуває їх серце терпеливістю, лагідністю, упованням та довірям до нього так, що вони

в найтяжшій недолі почувають себе сильними та щасливими, й мимо недолі волять один день служити Богу ніж тисяч літ світови та діяволу. Що воно так є, про те знають добре ті, котрі щиро та вірно Богу служать. Така заплата дочасна за Службу Божу! Чиж не повинні ми для власного добра, якнайвірнійше здужаємо, служити Богу? Може бути, що плата світа більше принадна, але вона нас не вдовольє, вона дуже скоро щезає, а ще скорше нам бридне. Но щож говорити про ту вічну заплату, яку Бог наладив там у себе для своїх вірних слуг? Про те ніхто не розкаже; бо ні око не бачило, ні ухо не чуло, ні язик ніякий не в силі розповісти того, що Бог наладив для тих, що люблять його. Отся вічна заплата се сам Бог. Так, Бог сам хоче бути нашою великою нагородою. Він, найвисше добро, вистарчить до заспокоєння усіх наших бажань. Себе самого й своє царство призначає нам в нагороду за наші услуги. Чи може нам хто дати більше? Ні! Ніхто й ніколи. Бо хочби тобі діявол віддав весь світ зі всім тим, що на ній є, то воно є лиш рудою глиною, вонючим болотом, жмінкою порошу супроти краси та величавости царства божого. А впрочім, що тобі з тих скарбів світа цілого, коли їх не зужиткуєш; бо ти тут замалий, а світ завеликий, щоб ти все спотребував. Небесних скарбів будеш вповні уживати, там посядеш повне щастя й совершенно; коли лиш вірно витреваєш на службі в Бога до смерти.

У кого розум в голові, добра воля та щире серце, у кого є віра, що він має безсмертну душу, яка вічно жити буде та якої цілі та призначення посісти Бога, той не дасть себе ошукати обманчивому світови, не піде на службу діяволу, але усім серцем привяжеться до Бога й Господа свого, щоб потім короткім життям стати учасником вічного щастя. Амінь.

о. М. Кішаш

Америка

Неділя XX по Сошеств. Св. Духа

(Воскресення молодця з Наїн)

„Якоже приблизися ко вратом, и се изношаху умерша...“ (Лук. 7, 12).

Смерть завсіди прикра, неприємна, але найприкрішою вона тоді, коли її невмолима коса косить молодий цвіт; коли вона простягає свою руку за молодими людьми. Та чи жертвою смерти буде молодий цвіт, чи старий дуб, чи нелітна дитина, чи довголітний старець, то все таки повстає

в родині прірва. І хочби навіть тою жертвою був 80-літний дідо-старець, чи бабуня — чи старенька мамуня, то родина таки буде оплакувати їх смерть, і для неї кожда смерть буде видаватися передчасною, заскорою.

Нинішнє св. Євангеліє ставить нам перед очі образ передчасної, несподіваної, прикрої смерти, смерти, яка потрясла цілим місточком Наїн.

Головною вулицею міста звільна посувається похоронний похід. Ведуть стареньку невісту, яка плаче, заводить в голос і разураз умліває. Хто се та невіста? Се мати умершого сина; бідна, немічна вдовиця, а умерший син — се її одинак. І хтож подивується, що на похороні такий здвиг народа? Хто подивується, що ціле місточко вирушило на похорон? Мати—вдовиця, а син—одинак! Таж її ціле місто знало; її знали богачі, бо вона в них нароблювала довгими літами, заки виховала свого одинака на слухного парубка; вониж її густо-часто запомагали: не одна газдиня по роботі, по вечері, не жалувала кусника хліба, горнятка молока для вдовиного синка. Усі помагали бідній вдовиці з дитиною, а вона тішилася своїм „одиначком“, бо він був її потіхою її надією. Знали стареньку вдовицю і бідні, бо до бідних зачислялася, з бідними приятелювала. Не диво отже, що усякий спішив на похорон.

Як вона переболіє сю страту? Чи витримає? Чи її серце з жалю не пукне? Такі і тим подібні гадки снувалися в головах матерей, жінок і дівчат. Ні! Вона мабуть не переживє сього горя.. І кожда покидала роботу, полишала хату, одна з дитиною за руку, друга з немовлятем на руках, а всі бігли на похорон.

Господи Боже! Потіш отсю бідну вдовицю, бо я не всилі її потішити — так думала собі не одна жена, не один газда, чуючи її плач, видячи її сльози.

Плаче, заводить, умліває мати-вдовиця, руки ломить в розпуці, йдучи за марами, а за нею, і над її горем усі плачуть. Жінки, мами таки в голос хлипають, а діти собі за мамами плачуть. Цілий похід в сльозах.

Уже лишають місто, вже до брами підходять, а там за брамою міста видніє цвинтар. На сей цвинтар понесуть умершого. Ось уже дійшли з марами в браму — і станули. Що таке сталося? Чому не йдуть? Чого пристанули? Тут у брамі міста стрінулися два володарі. Один володар — смерть виходить з міста зі своєю добичею; а другий володар — Пан життя входить до міста й має відібрати зрабоване добро. Два володарі, дві сили будуть змагатися, а хто побідить? Смерть чи Життя? Смерть чи Ісус? На даний знак Ісусом „носильщики“ станули, а за ними увесь нарід.

Ісус бачить розпуку матери, чує її плач, і жаль Йому стало старенької жалібниці. „І видів ю Господь, милосердова о неї“. Приступає ближше і відзивається до неї милими, повними любови і потіхи, словами: „Не плач!“ А ті дав слова стали бальзамом на її зранене серце, й вона перестала плакати, бо вже чорний смуток в надію переходить.

І люди звикли одні других в смутку потішати славами: „Не беріть собі того так дуже до серця!“— „Якось то буде, Бог ласкав!“ „Не годиться так надмірно розпачати!“ і т. п. Але ті людські слова потіхи не входять до серця, вони лишашаються голими словами без наслідку, бо то лиш звичайна людська формальність, але зовсім інакше поділяли слова Того, у котрого в руках життя. Той сам Ісус і нині з такою самою любовю відноситься до нас, і спішить з потіхою й несе поміч там, де того потреба, бо де біда найбільша, там Божа поміч найблизша...

„І приступив, діткнувся мар, а ті, що несли, стали“. Відтак діткнувся мерця і сказав: „Молодче, тобі кажу, встань! І сів мертвий, та почав говорити, і віддав його матери його“.

Якаж то радість огорнула вдовицю й усіх присутних, коли молодець кинувся в обійми матери! Всі плакали, але з радости. Так то Ісус перемінив смуток у радість.

Подібне чудо, яке сталося в Наїні й нині буває поміж людьми і то часто. Треба вам, дорогі браття й сестри, знати, що крім тілесної смерти, є ще смерть духова; смерть душі через гріхи. Богато, дуже багато є людей мертвих, хоч тілом живуть; мертвих, хоч румянець на лиці, бо через гріхи душа у них мертва, і в тому ціле нещастя. Ходячі, живі трупи! А коли з такої духової смерти пробудить Спаситель грішника своєю ласкою, своїм могучим словом, так се буде таке чудо, як у Наїні. Чи нема і між нами таких, за котрими плаче їх мати, св. Церква? До таких я кличу іменем Спасителя: „Тобі кажу, встань!“ Чимало таких між старими й молодими, що вже умерли для Бога, для Церкви, чи до них не має дійти голос Ісуса „тобі кажу, встань“? Молодість уже проминула, старість наблизилася, вже шістьдесятка тисне, а ти ще не прокинувся, не повстав до життя; до правдивого, богоугодного життя.

Повстане грішник з духової смерти, тоді Христос віддає його матери-Церкві, а вона з радістю пригортає його до свого лона, і приймає за свою дитину. А всі дивуються, що сталося, що за сила Божа, що той, котрий до недавна зачисляв себе до найзавзятіших ворогів Церкви і Бога, нині вже клячить в церкві й молиться до Бога. І таке пробудження грішника треба уважати за чудо не менше, як се в Наїні.

Але уважайте, дорогі браття й сестри, що Христос найперше діткнувся мар рукою, а щойно потім сказав: „Тобі кажу, встань!“ Значить, що заки Господь Бог покличе грішника до навернення, то перше має діткнути його рукою. Але часом, як рука Божя діткне грішника, то дуже заболить. Одного діткне Божя рука легонько, а другого діткне тяжко слабістю, нещастям, каліцтвом, заки опам'ятається грішник. Але ми не чекаймо, аж Господь Бог на нас свою руку положить, ми берімся сейчас до покути, бо часто буває, що, хто в гріхах жие, той в гріхах і з сього світа сходить. А ми хочемо оправдані з сього світа відійти, щоби остоятися на божім суді.

Амінь.

о. А. Галандюк

Неділя XXVI

Завівся на своїх рожевих надіях і леліяних, золотих мріях євангельський богач, котрому зародила добре нива. Він роздумував сам у собі, кажучи: Що мені робити, що не маю де зібрати плодів моїх? І каже: Ось що зроблю; розвалю стодоли мої і більші збудую, та зберу туди весь урожай мій і добро моє тай скажу душі моїй: Душе, маєш багато добра, зложеного на багато літ; спочивай, пий, веселися. Але сказав йому Бог: Нерозумний, сеї ночі душу твою возьмуть з тебе; а те, що ти придбав, кому буде? От так то, хто збирає багатства собі, а не в Бога, багатіє.

Чимало людей думає, як сей євангельський богач, що найбільшим щастям для чоловіка є посідати багато добра, та як уживати його. Що така гадка хибна, пере-свідчимося, коли приглянемося вартости, уживанню і трівкості земних дібр.

По світі гомоном лунає тріумфальна пісня про силу, значіння і великі впливи гроша. Гріш є символом могутости й уживання. Гріш дає значіння, ну й щастя. Перед грошем, як перед зачарованою паличкою, отвираються всі двері, і ним здобувається людські серця. Гріш є ліком на всю нужду. Ціле життя є шаленою погонею за грошем і наживою.

Але правдиве щастя може дати тільки таке добро, котре булоби в стані заспокоїти бажання всіх людей. Колиб дочасні добра могли заспокоїти бажання щастя людського роду, Бог мусівби так уладити світ, щоби не було в нім бідних і менше засібних, та всі люди мусілиби бути одна-

ково багаті. А що на світі так не є, то виходилоби, що Бог тільки декотрих людей хоче ущасливити, а се булоби несправедливо. Або земські добра не мають тої вартости, щоб чоловік міг знайти в них своє найвисше щастя.

Бог є совершенний в своїх думках, хотінню і ділах. Тому хоче Він всіх людей правдиво щасливими зділати. А що Він не всіх наділив земними добрами, тому щастя чоловіка не залежить від них. Або чиж чоловік, котрий по думці світа за щасливого уважається, є так задоволений в усіх своїх бажаннях і вимогах, що може сказати: Мені не хибує ніщо, я зовсім задоволений. Колиб так було, то найщасливішим почувавби себе Соломон, який був найбагатший зі всіх царів і князів на землі. А однак послухаймо, що він сказав, при кінці свого життя: „Марнота марнот, все марнота! Я повзяв був великі діла: будував собі палати і засаджував винниці, закладав парки і садки; збирав собі срібло і золото, старався о співаків і співачок, в добрах перевищив всіх, котрі передо мною в Єрусалимі були, і також мудрість була в мене. І все, чого мої очі забажали, не відказував їм, не боронив своєму серцю всіх приємностей уживати: але я бачив, що все марнота й утома духа. Бійся Бога і заховуй Його заповіді, бо се ділає чоловіка совершенно щасливим“. Тим хотів сказати, щоб ми свого серця не привязували до земних дібр. Колиб земні добра ущаслилювали чоловіка, то богач, котрий далеко більше посідає, як потребує, мігби сказати: я маю все, щоби бути щасливим, мені не хибує ні одної річи. А чи може й схоче він так сказати? Він не може, бо нераз не достає йому тої дрібниці, котру посідає бідак. Король Ахав почувався нещасливим, бо не міг набути винниці бідного Набота. Він не скаже: я цілком щасливий, бо захланність є ненаситна. Добро, що ані всіх, ані навіть декотрих в усім совершенно ущасливити не може, не має правдивої вартости.

Звернімся тепер від вартости земних дібр до їх уживання.

Щоб бути щасливим, треба правдиве добро не тільки посідати, але треба також його уживати. З уживання щойно походять ті солодощі і ті радости, що їх зовемо щасливістю. Якже можна про солодощі говорити при уживанню дібр, коли я не можу тішитися ними без зависти і спокою, коли я мушу боятися і трівожитися? Чиж інакше діється на світі? Чиж ті, що плавають в достатках, не є предметом ненависти і зависти? Чиж їх багатству не робиться закидів, чи не стараються на них кинути підозріння, що вони несправедливим способом дійшли до статків? Хто може спокійно слухати таких поговорів? А до того неспокою долучується ще й страх. Хто завидує тобі статків, той здібний

є позбавити тебе бодай якоїсь частини тих статків, як тільки прийде нагода. А хочби ти того не боявся й без зависти та в спокою заживав свого добра, то одного не уникнеш: як ти своє добро удержиш, як ти його використаєш і помножиш. Гляди, вже та журба нарушує сильно солодощі і радощі, котрі тобі посідання приготує. Діоніз, багатий самодержавець Сиракуз, доказав своєму лестунові на ім'я Дамоклеви, як властиво є з тим мнимим щастям. Чи хочеш Дамокле, коли тебе таке життя захоплює, заохотувати мого щастя?—І якже я його собі не бажавби, відказав сей.—Твоє бажання сповниться, відповів Діоніз, і посадив його на золотий престіл. Слуги стояли довкола богато прикрашеного стола, готові на кождий його зазив, кімнати пахли пахощами, столи були заставлені найбільше вишуканими стравами. Дамокль почував себе дуже щасливим і сам не знав, чогоб ще йому бажати. В середині свого щастя, підносить він свої очі в гору і бачить, що над його головою висить меч, котрий велів завісити король на кінським волоску над його головою. Скінчилося щастя, Дамокль не дивиться більше на слуг та на золоті і срібні посудини; він не вагається витягнути своїх рук до принадно заставленого стола, Страх, щоб не спав меч і не убив його, розвіває його щастя і він умильно просить Діоніза, щоб дозволив йому опустити своє місце, бо він не хоче в той спосіб бути щасливим. Діоніз хотів йому показати, що не можна називати щастям того, чого не можна спокійно заживати. А деж є чоловік, котрий мігби сказати, що все в спокою уживає дібр і радощів сього світа?

Ті люде, котрі шукають правдивого щастя в посіданню й уживанню дібр, бажують звичайно собі довгого життя і приймають охоче такі бажання з уст інших. Чому? Щоби їх мнине щастя довго тревало. З того пізнаємо, що правдиве щастя мусить бути тревале.

Совершенство щастя мусить принайменше так довго тревати, як довго жиє той, для кого воно призначене. Чоловік повинен бути ціле життя щасливим. Як се треба розуміти? Чоловік живе подвійним життям, одним в часі а другим у вічності. А якже можна ціле життя на землі спокійно заживати щастя, коли у вічності кається: „Отче Аврааме, пішли Лазаря до мене, щоб замочив в зимній воді кінець свого пальця і щоб доторкнувся мого язика, бо я терплю велику спрагу в тім пеклі?“ А так буде зі всіми, котрі свого одинокого і найвисшого щастя шукають в посіданню й уживанню земних дібр. Їх щастя може потривати до смерті, а вони житимуть також після смерті. Як довго? Вічно. Де? В вічних муках.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДІ**БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК до числа 9.**о. А. Галандюк**Про виховання дітей**

(Докінчення)

Як дуже займають дитину такі образки! Дитина прислухується радо побожним оповіданням батьків, захоплюється ними і духом переноситься до неба та хоче там бути, де Бог, ангели і святі.

Виховання на лоні родини вироблює обичаї, успосіблення й весь характер дитини. Серед родини розтвиряється серце, образуються привички, будиться розсудок, розвивається добрий, або злий характер. Від доброго, або злого виховання дітей на лоні родини залежить в першій мірі весь суспільний характер народу, його свідомість, його сила, його значіння, його завзяття, його посвята для загальної справи та його весь культурний доробок в будучности.

Окруження має непереможний вплив на дитину, яка вступає в світ зовсім безборонна, і так щодо виживлення, як також щодо образования цілковито зависить від тих, що знаходяться довкруги неї. Тому вже від першого віддиху дитини починається її виховання. Одна мати запитала визначного священика, коли має розпочати виховання свого чотиролітнього синка? На се питання дав їй священик таку відповідь: „Достойна пані, якщо не виховуєш його від самого початку, то чотири літа безповоротно страчені. З першим усміхом, що виступить на усточках дитини, зачинається задача матері“.

Як дуже ненаглядними і ніщо незначучими моглиби видаватися впливи на характер дитини, то однак остають вони через ціле життя. Характер дитини є завязком характеру дозрілого чоловіка (мужа) — всяке пізніше виховання є тільки вінцем діла.

Отже цілковито справджуються слова поета: „Дитина є батьком мужа“, або, як каже Мільтон: „Дитинство заповідає мужа, як поранок день“. При колісці засівають зерна чеснот і проступків, почувань і думок, які означують характер на ціле життя.

Учені завважали, що дитина у віці від 18. до 30. місяця більше вчиться з виду зовнішнього світа, як через решту життя. Знання, котре дитина в тім віці набуває й думки, які розвиває в своїй душі, є такі важні, що ціла ученість дорослих студентів високих шкіл є нічим в порівнянні з ним.

Душа в дитинстві є найчуткішою на вражіння і перші іскри, які падають на неї, можуть легко роздмухати полумінь. Дитина присвоює в утревалує собі чужі думки дуже скоро. Заціплені в душі дитини думки є подібні до киненого в ріллю насіння. Вони лежать там довго і кільчатся, поки не вистрілять в гору в чинах і привичках.

Перша радість, перший біль, перший осягнений вислід, перше спотикнення, перше діло, перший упадок, забарвлюють на все тло життя дитини.

Дитина сліпо наслідує все, що видить. Все для неї є взором способу поступовання, руху, мови, при звичаєння характеру. „Для дитини — каже Ріхтер — найважнішою добою життя є перші роки, в котрих в товаристві інших починається образувати і відповідно забарвлювати. Кождий новий виховник менше впливає, як його попередник — а коли життя маємо уважати за школу, то подорож по цілім світі менше вплине, як мамка“. Коли хочемо мати гарні характери, мусимо безумовно представляти дітям гарні взори. Мати є взором, котрий насамперед і найсильніше стоїть перед очима дитини.

„Добра мати — каже Юрій Герберт — стільки варта, що сто учителів“. В родині вона є магнесом всіх сердець і полярною зорею всіх очей. Дитина заєдно її наслідує, а те наслідування є для неї „цілим світом наук“, як каже Бакон. Мати є прикладом і взором, котрий дитина заєдно має перед очима, на нього дивиться та його наслідує. Наполеон звик був говорити, „що будуче добре, або зле поступовання дитини залежить від матери“. Добрий приклад матери більше вчить, як найкрасші слова. Є се навчання чином.

Добрий приклад і слова науки християнської матери ніколи не забуваються. Вчасніше чи пізніше, може щойно в обличю смерти, виступлять слова і приклад матери перед очі душі, і навернуть сина чи доньку на дорогу спасення.

Тому велика відвічальність спадає на батьків за занедбання християнського виховання. Ніяке пізніше виховання не може заступити виховання в домі батьків. Невиховані і зле виховані діти оскаржуватимуть своїх родичів за їх занедбання. В шпиталі для невилічимо хорих у Відні клячав чоловік в дозрілім віці при своїм ліжку. Коли один священник запитав милосердну сестру, що той чоловік робить,

сказала вона йому: „Він приготується з великою повагою до першої сповіді“. І рівночасно при тих словах полилися струєю з його очей сльози і він почав нарікати: „Мої батьки винні, мої батьки винні“.

Чоловік повинен заєдно вчитися і вправлятися в чеснотах, як довго живе. Він повинен постійно обривуватися й виховуватися та виробляти в собі привичками силу волі, щоби панувати над своїми пристрастями і витревало йти по дорозі, яку вказують християнська віра і Божі заповіді. Ціле життя чоловіка — се школа. Найпершими учителями в тій школі є батьки, а передусім мати. Від родичів переймає дитину платний учитель, що веде її через кілька літ. Опісля слідує поважна школа життя.

Кінцевим іспитом тої довгої школи є смерть і суд Божий. А там вічний Суддя не буде питати — „що ти, чоловіче, знав“, тільки „що ти зробив?“ Християнські батьки! Вчить ваших дітей читати, писати, рахувати і всіх хосених відомостей. Але найперше навчіть їх одної конечної річи: Бога пізнавати, Бога любити, Його почитати та Йому служити!

Амінь.

о. А. Галандюк

Неділя XXVI

(Докінчення)

Я сказав: може до смерти. Але я беру назад своє слово і скажу: тяжко до смерти. Чому? Бо на небі є ще справедливий Бог і кождий чоловік має совість. Справедливий Бог нерідко карає тих, що його зневажають, вже на сім світі, а совість страшна, як тільки вона пробудиться. Много християн задивляється так на земне щастя, що їх навіть поганин мігби застидати. Крез, король Лідії, що сам не знав, який він багатий і могучий, запитав раз мудрого Сольона, чи він не признає сього, що король Лідії є найщасливіший поміж всіма смертельниками? Сольон відповів: „Ніхто перед смертю не є щасливий“. Крез запутався опісля у війну з перським королем Киром і дістався в неволю. Мав умирати на кострі. Коли його вивели на смерть і положили на костир, пригадав собі слова мудрця Сольона і закликав тричі: „Сольоне, Сольоне, Сольоне!“ Кир, зачувши се, казав Креза з костра зняти і питав його за причину того оклику. Колиж довідався про неї, зворушений глибоко, не казав вже палити Креза, а прийняв його до свого боку як приятеля і дорадника.

Діялося се 47 літ тому на острові Кракатав. Сей остров лежав в горячій полосі між Азією й Австралією, а земля його була незвичайно урожайна і три рази до року відбувалися на нім жнива. Правда, на північнім березі острова зносився верх вулькана Кракатав, алеж челюсти його були від 200 літ нечинні і здавалося, що вулькан вигас. Тимчасом в травні 1883 р. почав димити легко, однак жителі острова вкоротці успокоїлися і нічого собі з того не робили. Але в неділю 26 серпня сьогож року здрігнулася нечаяно гора Кракатав. З челюстий кратеру спалахнули стовпи огню, а відтак вже на другий день в один момент прийшло те, про що ніхто не знає, бо не бачив. Сталася катастрофа, весь цітучий остров щез під поверхнею моря. 40000 людей згинуло в наслідок сеї катастрофи. Коли опісля міряли місце, де запався острів, знайдено глибину 300 метрів. Чи сподівалися ті люди, що так скоро западеться для них світ?

Один старенький священик покликав раз свого сотрудника і запитав його: „Що чувати нового?“ „Ніщо“ — відповів коротко сотрудник. „То я скажу вам щось нового“, відповів парох. „Знаєте, світ кінчиться“. „Се неправдоподібно і не може скоро статися“. „Для того, хто вмирає, кінчиться світ“, сказав він і готовився до смерті. По двох днях зайшов для нього світ.

Колиб ми всі знали, що по трьох днях скінчиться світ, кождий спішивсяби спасати свою душу, творити покаяння і з жалем навертатися до Бога.

Отак минається земське щастя. А вічне вічно треватиме. Отже шукаймо його.

Амїнь.

о. Онуфрій Гайовський

Христос — „угольним камінем“

*(Проповідь виголошена при нагоді свята Укр. Державности
15. II. 1919 в Зарваниці)*

Се лежить сей на паденіє
и на востаніє многимъ во Ізраили.
(Лук. 2, 34)

Минула вже послідня година тисячлітних безнастанних вижидань, скінчилась довга, важка туга народу; сповнилась горяча надія цілих поколінь! Отсе нині той день, що в ньому на засумоване серце Ізраїля паде ясний промінь радости. А вже здавалось декому, що те серце перестане битись,

бо було мовби виснажена довгою посухою земля, коли зачинає никнути на ній усяке життя. А отсе від нині заграють у ньому похвальною піснею всі живчики і заповнять та пісня своїм гомоном усю вселенну. І вже не вмовкнуть ніколи звуки тієї пісні.

Отакі почування хвилями щастя й радості переливались у душі старенького праведника, Симеона, коли йому на порозі єрусалимського храму Марія клала на руки свою дитину, бо так дав йому Господь Бог, що він пізнав, що то Боже Дитя, з якого виросте новий цар. І заясніли померкли очі старця і відмолодніло його завмираюче серце, коли обнимав вічну Красу і Молодість, бо пригадалися йому слова пророка: „Престол Його перетриває віки“ (Пс. 44, 7). І спокійно міг сказати собі старець, що його з земським життям вже нічого не вяже, бо з радістю повитає хвилю, коли буде могли злучитися з тими, які перед віками заповіли, що грядуче царство не буде повалене (Дан. 7, 14), бо то буде царство самого Бога (Авд. 1, 21). Але на цю згадку десь в глибині душі озвався тривожний звук: „А всетаки знайдуться люди, що схочуть людського царства; а що тоді настане?“ Га, сповниться Божя воля; прийде те, що мусить прийти: „впадуть в нещастя, будуть погромлені і полонені“ (Іс. 28, 13), бо Той, що отсе на його руках, лежить не лиш на повстання, але й на упадок многих в Ізраїлі (Лук. 2, 34).

А коли перейшов той час, що Господь Бог відпустив свого слугу в мирі, стали сповнятися його слова, що їх він виповів в день, коли його очі оглядали Спасення Ізраїля.

1) І сповнилися ті слова в Ізраїлі і сповнятимуться по цілому світі там, де люди висше ставитимуть царство людське, чим Боже царство.

2) Хайже ці слова, зроджені в хвилі великої радості, стануть для нас Божою пересторогою в цей день великого підйому духа, в день всенароднього весілля, що його отсе святкує весь український народ.

В часі, коли юдейське царство починало тріщати в своїх основах, були сказані пророком такі слова: Нарід, що ходить в темряві, побачить велике світло: проживаючи в країні тьми смерті, світло заясніє над вами (Іс. 9, 2). Від того часу, минуло довгих сім соток літ. А тоді, коли жидівський народ плакав над розваленими основами своєї держави і в тузі виглядав Божого змилювання і ратунку, вибила година, що в ній сповнилися слова пророка. А прийшла ця година того дня, коли вижиданий Месія—Христос став проповідати нове царство, царство нічим неподібне до попереднього, царство, яким уже ніякі вороги, навіть пекольні сили не можуть

захитати—царство небесне. Проповідав і кликав: „Прийдіте до Мене всі утомлені і обтяжені, а Я успокою вас“. (Мат. 11, 28).

Ішло за Ним багато народу з Галилеї і Десятигороддя і з Єрусалиму і з Юдеї і зза Йордану (Мат. 4, 25). А Він збирав їх коло себе, як збирає птиця писклята під крила (Мат. 23, 37), і вів до нового світла, до правди живої. А вони горнулись до Нього, як вівці до пастиря (Мат. 9 36), бо Він мав слова життя вічного (Йоа. 6, 68), бо учив їх, як той, що має власть (Марк. 1, 22), бо пізнали в Нім того, про якого заповів пророк, що перейме людські немочі і понесе їхні недуги (Іс. 53, 4). Цеж на їхніх очах сліпі прозирали, хромі ходили, прокажені очищалися, глухі чули, мертві воскресали, убогим проповідалося Євангеліє (Мат. 11, 5). Він повелівав вітрам і воді, і слухали Його (Лук. 8, 25), приказував бісам, і корилися йому (Мат. 8, 32). І дивувався нарід, кажучи: Ніколи не було щось такого в Ізраїлі (Мат. 9, 34). І прославив нарід Бога (Мат. 9, 8), бо зрозумів, що це сповнився час і приблизилося царство Боже (Мар. 1, 15), зрозумів, що Ісус — це син Давида (Мат. 12, 23, 21, 9), що це той камінь угольний (Пс. 117, 22), що стане на освячення і спасення тих, що будуть класти на ньому свою надію і будувати на ньому своє життя (Іс. 8, 14). Отсе були ті, для яких Христос став причиною повстання і піднесення, запорукою великої радості і нагороди в Божому царстві. Це ті блаженні убогі духом, плачучі, тихі, милосерні, чисті серцем, миротворці, переслідовані, що їх є царство небесне (Мат. 5, 3–12).

Алеж між ними не було всіх синів Ізраїля. Це тільки мала горстка бідних, опущених, забутих, переслідованих, обезсиленних голодом,гноблених недолею, прибитих горем, струджених працею, виснажених недугами. Верхи-ж народу, його провідники за Христом не пішли. Для них став Він каменем упадку (Іс. 8, 14), скелею образи (І Петр. 2, 8).

Коли тамті горнулись до Христа, то ці слідували за ним як за ворохобником (Лук. 23, 2, 14); коли перші гляділи в Його слова потіхи і ліку на зболілу душу, то другі чигали на таке слово, яке послужилоб їм основою поставити Його перед суд¹⁾. Відпущення Ним гріхів було

¹ Мат. 22, 15, 11; Луки 11, 54.

для них хулюю¹⁾), а приставання з грішниками не шуканням загиблої вівці, тільки причиною їх згіршення²⁾). Коли тамті на вид Христових чудес прославляли Бога, то ці по-суджували Його о спілку з Велзевуїлом³⁾). Коли тамті бачили в Ісусі обіцяного Месію, основника нового царства, то ці ждали від Нього знаку оного післанництва⁴⁾). А коли Христос покликався на свої чуда, то вони кидали в Нього закидом, що Він суботи не захоче⁵⁾). І зате погани стаються учасниками Христових ласк⁶⁾), а сини царства, як сини упадку, будуть вкинені у кромішню тьму.

Чому ж це так? Невжеж у Христовім серці не стало для них любови. Алеж Христос плаче над недолею Єрусалиму⁷⁾), що він замість сховатися під крила Його любови, піде старою дорогою, і так, як купався колись в ріках не повинно пролитої крови пророків⁸⁾), далі убивати і розпинати буде тих, що нестимуть йому спасення⁹⁾). А полумінь тої любови не гасне навіть тоді, коли Його вороги казали Йому двигати важкий хрест на Голгофту, коли Він, проміняний Єрусалимом за Вараву, міняє спочування і ридання побожних жінок над Ним за плач над судьбою невдячного міста, над яким бачить навислу страшну Божу кару¹⁰⁾).

Деж причина відкинення і упадку тих, що мали в руках власть і силу вести народ до небесного царства, а ані самі не ввійшли, ані тих, що входили, не допускали ввійти (Мат. 23, 13)? Хибаж бажав Ісус їм ту власть відібрати, щоби поглибити і так вже глибоку пропасть, яку вони своїми здирствами і беззаконнями викопали поміж собою і масами? Алеж ні! Христос прийшов шукати і спасти те, що погибло (Мат. 18, 11), і тому говорить про тих демагогів: „На Мойсеєвім сідалищі засіли книжники і фарисеї. Все отже, що тільки кажуть вам, робіть і заховуйте, та після їх діл не робіть, бо говорять, а не роблять.“ (Мат. 23, 2—3).

Чому ж не зрозуміли Христа ті, що мали в руках ключ розуміння (Луки 11, 52)? Тому, що відібрали

¹⁾ Мат. 9, 3.

²⁾ Мат. 9, 11; Лук. 7, 39.

³⁾ Мат. 9, 34, Мат. 12, 24.

⁴⁾ Мат. 12, 38, 16, 1.

⁵⁾ Мат. 12, 11.

⁶⁾ Мат. 8, 12.

⁷⁾ Мат. 23, 37.

⁸⁾ Мат. 23, 35.

⁹⁾ Лук. 23, 26—29.

¹⁰⁾ Історії. Іс. 6, 9.

їм розум заведені надії, тому, що огорнула їх серце облуда, тому, що засліпила їх очі гордість і жадоба наживи ¹⁾).

Задивлені в шкірні інтереси, не зрозуміли в свій час пророків, не могли зрозуміти Івана Хрестителя ²⁾, не вийшли на стрічу Месії, бо він замість принести їм сподівані гідности, жадав служби для меншого брата ³⁾, а замість на товсті посади посилав їх на пустиню самовідречення ⁴⁾, замість вивиснення мало їх стрінуги упокорення ⁵⁾). Ні, Месії з такими поглядами вони не очікували, не бажали і не прийняли. На хрест з ним!

Навчені через ціле життя йти облудою ⁶⁾, думали за блискальце поверхності купити жемчуг вічної слави так, як добували земську славу в визискуваних собою людей. А коли Христос здер з них маску, проміняли його за розбійника, бо цей втискався тільки до їх кишень, але не заглядав до закамарків їх чорної душі. Тому Варава безпечніший!

Вони, привиклі до перших місць на бенкетах, перших сиджень в божницях і поздоровлень на торговицях ⁷⁾, мали би зробити місце „простакам“ знад генезаретського озера? Вони властители ключа розуміння, учителі народу, мали би зрівнатися з „темними“ рибалками?

Ні, ліпше, щоб один чоловік умер за нарід, а не весь нарід (себто вони) загинув (Ів. 11, 50).

І сталось, чого бажали і став для них Ісус знаком, котрому противилися (Лук. 2, 34), і лишився дім їх пустим (Мат. 23, 38) і прийшла на них гидота спустошення (Марк. 13, 14).

II

По сотках літ тужного вижидання, пройшовши довгу, терням терпінь вистелену, потом-кровю цілих поколінь скроплену дорогу, станув отсе український народ на порозі храму волі. Світлою загравою радості заяснів день, вилеліаний в мріях найкрасших синів. Отсе ми вийшли нині на стрітення хвилі, коли

¹⁾ Порів. Іс. 6, 9.

²⁾ Мат. 11, 18.

³⁾ Мат. 23, 11.

⁴⁾ Мат. 16, 24.

⁵⁾ Мат. 23, 12.

⁶⁾ Мат. 5, 20; 16, 6.

⁷⁾ Мат. 23, 16—29.

...спочинуть невольничі
 Утомлені руки,
 І коліна одпочинуть,
 Кайданами куті.
 Радуйтеся вбогодуху,
 Не лякайтесь дива!
 Се Бог судить, визволяє
 Довготерпеливих ¹⁾).

Встане Україна
 І розвіє тьму неволі,
 Світ правди засвітить
 І помоляться на волі
 Невольничі діти ²⁾).

І оживе добра слава,
 Слава України
 І світ ясний, невечерній
 Новий засіяє... ³⁾

розгорнула нова слава свої крила над оживаючим з руїн національним Сіоном. І сльозами радості заплакали струджені старці, приймаючи на руки дитя сповнених надій. Переживаємо нині дні дужого зриву великих починів, дні світлого підйому народнього духа, дні, про які можна сказати словами Спасителя (Лук. 10,23): Блаженні очі, котрі бачуть, що ви бачите, бо кажу вам, що багато минулося тих, що хотіли бачити, що ви бачите, і не бачили.

І як воно негайно склалось?

Таж ще недавно кровавою луною нісся плач, що

Заснула Українка
 Буряном укрилась, цвіллю зацвіла ⁴⁾.
 Козацькая воля...
 Лягла спочить, а тим часом
 Виросла могила,
 А над нею орел чорний
 Сторожем літає ⁵⁾.

Але не всторожив, бо коли зпід могили залунав могучий призив: „Вставайте, кайдани порвіте“, то понеслися орлами по безмежних степах сини заплаканої Вдовиці батьківщину визволяти. А слідом за ними з усіх грудий від неботичних Карпат аж по Чорне море знімається пеан:

Хвала вам, душі молодії,
 Хвала вам, лицарі святії,
 Во віки, віки похвала! ⁶⁾

¹⁾ Т. Ш. Подражаніє Ісаїї гл XXXV.

²⁾ Т. Ш. Суботів.

³⁾ Т. Ш. Посланіє; порівн. Ісаїї 9, 2 —4.

⁴⁾ Т. Ш. Чигирин.

⁵⁾ Т. Ш. Думи мої.

⁶⁾ Т. Ш. Неофіти.

І та хвала всіх нас побудила і до великої будови привела. А тоді по ранній росі Божого благословення постелився гомін батьківської, Божої любови: це знак, що лежить на повстання і упадок многих в новітнім Ізраїлі, тому на угольний камінь в основу великої будови кладіть камінь дорогоцінний, вибраний, чесний, що віруючи в нього, не застидаєтеся (Іс. 28,16). А цим камінем хай нам буде Христос! І як що уповатимемо на Нього, стане нам на освячення і не спотикнемося об камінь упадку (Іс. 8, 14).

І всім нам пам'ять, Господи, дай, що, коли не Господь збудує дім, надармо трудилися будівничі (Пс. 126, 1).

І молимося, Боже:

Зло починающих спина,
У пута кутії не куй.
В склепи глибокі не муруй, ¹⁾

але спам'ятай їх, Господи, щоб не спотикнулись об камінь упадку ті, що завзялись Твою правду і волю Твою з нової будови прогнати, щоб Тебе за нечестивого Вараву проміняти.

І облудникам не дай, Боже, місця між нами. Не дай приступу до народу вовкам в овечій шкірі, що йому благами „нечуваних“ законів будуть очи засліплювати, щоб потім обдурений народ „лупити по закону“.

Хай врозумляться й ті, що гордістю відділились від пробудженого народу, що жертви і праці налякались.

Хай схаменуться й ті, що з народнього храму „вертеп розбійників“ завзялись зробити. Хай у камінну їхню совість вдарить погроза Пророка:

Ваша злая своєволя
Сама скупається, сама
В своїй же крові! ²⁾

А вас, що вашим расм чинете вигоду шкіри і ситість шлунка, і що в погоні за тим „добром“ допчете в крові народній прапор,

Хай Господь наш вас помяне,
Едомські діти,
Як кричали ви: „Руйнуйте,
Руйнуйте, паліте
Єрусалим“ ³⁾.

¹⁾ Т. Ш. Молитва.

²⁾ Т. Ш. Подраж. Езекиїлю.

³⁾ Т. Ш. Псалом 136, 7.

Ви, як і всі „зпід знаку упадку“, спотикнетесь об камінь упадку.

* * *

А тебе, Рідний краю, нехай вислухає Господь у день горя; нехай оборонить Тебе ім'я Бога Якова. Нехай зішле Тобі поміч із святині та із Сіону нехай заступить Тебе. Нехай згадає про всяку жертву Твою. Нехай дасть Тобі Господь по серцю Твому, і всякий замір Твій нехай виповнить. Радуватися будемо спасенням та іменем Господа Бога нашого станемо великі; нехай виповнить Господь усі просьби Твої. Одні на возах низьких затій, а другі на конях гордих розумовань, між ім'я Господа Бога нашого призовемо. Вони заплуталися і впали, між встали і випрямилися. (Пс. 19). Аміль.

.....

о. Опифрій Гайовський

Запис до Божого Царства

Проповідь на празник св. Арх. Михаїла

Обаче о сем не радуйтеся, яко дуси вам повинуються: радуйтеся же, яко імена ваша написана суть на небесіх (Лук. 10, 10).

Людські записи.

З часів послідньої світової війни певно у богатьох із вас остався отакий спомин: Це було в перших днях по вибуху, в тих сумних днях, коли осиротіли села, заплакали діти, що їм забрали батьків, ломили руки жінки без мужів, від горя похилились батьки, що на старість осталися без синів; смутком вкрилися ниви, що прогнано від них робітника. А коли почала пропадати людська праця, люди стали позирати одні на других тай питали: „Що то буде, що то буде?“ А ніхто не міг подати відповіді на це питання. А тимчасом стали людей скликати, щоб записувалися, бо будуть виплачувати причинки за тих, що їх покликали на війну, і відшкодування за зареквіровану худобу тай збіжжя. І відітхнули на хвилюку люди, а дехто навіть і радувався, що — мовляв — не дадуть нам пропасти. Та завчасна була та радість, бо поки покінчили записи, прийшов ворог, тай тільки хісна осталося, що в записах. А скінчилась війна, знов писали і один і другий і десятий і — не знаю —

котрий ще там раз. А списували всіх і всьо. Списували, кільки вдів і сиріт полишилось по упавших на війні і деяким з них дещо й виплатили. Але найбільше записів було за воєнні шкоди. А казали записувати й найменшу річ, пропавшу на війні. Аж наблизи людям оті списи і записи, тільки їх там було. Тай тільки радости вийшло з тих записів, що гіркий сміх. А хісна ніякого!

І воно таке звичайно буває з усіми людськими записами, що тільки тоді чоловіка знають, як записаний має щось дати. І тоді з такого запису і волами себе не витягнеш. Але, якщо ти записався в надії, що тобі щось припаде, то дуже часто таке буває, що щасливий той, що також надією може довго тішитися. А то й тільки чести й добра, що тебе записали. От таке буває з людськими, земським записами.

Божий запис.

Тому, М. Д., я хочу вказати вам нині на один запис не людський і земський, але на такий, ще в ньому ми можемо покладати певну надію, бо це запис, зроблений самим Богом. А Божий запис, то так, як Боже слово, про яке сказав Ісус Христос, що „небо і земля минуться, а мої слова не минуться“. (Марк. 13,31) Про той запис — як читаємо в нинішньому св. евангелію — сказав так Ісус Христос: „Однак не радуйтеся тим, що духи вам коряться, а радуйтеся, що імена ваші записані на небі“. (Лука 10,20). А сказав Ісус Христос ті слова при такій нагоді: Раз з радістю хвалилися перед Ним Його ученики, що в Його ім'я їм і біси коряться. На те зауважив Ісус Христос, що хоч їхня радість із тої причини дуже велика, то вона ніяк не може рівнатися з радістю задля їхнього запису в Божому царстві.

Введення.

Колиж добрий і вірний Бог, тільки радости обіцяє нам із свого запису, то слід нам нині застановитися, хто буде мати право тим записом радуватися. Із науки кат. Церкви виходить, що учасниками тої радости стануть, ті, хто 1) впишеться до Христового війська, щоб боротися зі злом і 2) хто в той запис увійде через добрі учинки.

Допоможи-ж мені, св. Архистратиге Михаїле, Начальний Вожде Небесних сил, вляти в людські серця запал до тої боротьби і до збирання добрих учинків.

I.

Впис до Христової армії.

Коли новонароджену дитину приносять до св. Хрещення, то в першій молитві, яку відмовляється над немовлятем, просить священник Господа Бога: „Впиши єго в книги животниа“, в які просить св. Церква вписати нового християнина. А це ніщо іншого, як тільки право до Божого наслідництва, запис до неба, до Божої Слави, щоби — як говориться далше в тій самій молитві — прославилося в охрещеному чоловіці Боже ім'я. Через св. Тайну Хрещення звільняє нас за Божою ласкою св. Церква з діявольської неволі, в якій нас держав первородний гріх, а записує до Божого царства. Та в дальшій молитві називається принесений до св. Хрещення „воїном Христа Бога Нашого“. Виходить, що вписані до Божого царства вступають до Христової армії, до Божого війська, а це значить, що хто, вже став Христовим воїном, той мусить під наказами Христа боротися. Так воно й виходить зі слів св. Ап. Павла: „Ми діти Божі, а коли діти то й наслідники, наслідникиж Божі, а співнаслідники Христові, коли тільки з ним терпимо, щоби зним прославитися“ (Рим. 8,17)

„Не мир, а меч“.

Так отсе нашу славу на небі ми маємо здобути. Наша слава на небі буде нагородою за добре зведену борбу. А тої борби домагається від нас сам Ісус Христос такими словами: „Не думайте, що я прийшов принести мир на землю; я не прийшов принести мир, а меч“. (Мат. 10,34). Чи добре вважаєте, М.Д.? Христос, що при його народженню співали Божі ангели пісню мира, Христос, що по своєму воскресенню витає Апостолів „мир вам“, той Христос хоче війни!! „Ох Боженьку святий — скажуть ті, що з трудом пережили страхіття недавньої війни і поволи стають приходити до себе — чиж може бути що страшнішого над війну?“. Так це правда, але й це правда, що Христос хоче війни і то не будьякої війни, бо слухайте далше, що він говорить: „Я прийшов розєднати чоловіка з його батьком і доньку з її матір'ю і невістку з її свекрухою“. (Мат. 10,35).

Людська війна.

І знов запитате ви всі, що не маєте спокою дома, ви, батьки, що вас вашою кєрвавицею вивинувані власні діти проганяють з хати, ви, жінки, що за свою працю, за свою недолю не чуєте ніколи слова ласкавого, а лайка, а то й

побої стали вашим хлібом насущним, ви всі запитаете: „Чи ж мало по Божому світу такої борні, як у наших хатах?“ Щож. М. Д.? Жаль мені вас, жаль великий за ваші сльози кроваві, за ваші дні без світа і просвітку, але це не та війна, що її хоче Христос.

Христова війна.

Це не та війна, бо слухайте, що Він говорить: „Хто любить батька або матір більш, як мене, не єсть мене достойний; а хто любить сина або доньку більш, як мене, не єсть мене достойний“ (Мат. 10,37). Христос хоче війни за Його правду, за пошану Божого закону. А та війна, що її знає світ, і та війна, що риданням тай горем наповнює ваші хати, то не Христова війна! Він хоче такої війни, яку звів колись св. Арх. Михаїл, що в його честь святкуємо нинішній празник. От він відважно станув до боротьби зі збунтованими небесними силами в обороні Божої слави і з кличем „Хто як Бог?“ відкинув їх від Божого царства. І від нас, як своїх воїнів, вимагає Ісус Христос, щоб ми сміло ставали в обороні подолтаних Його прав. Жадає Христос, щоб ти, батьку, мав відвагу сказати блудному синові, що йде він злюю дорогою, коли він, гордий молодечею силою, не дбає за здоровля своєї душі. Тобі, мамо, приказує Христос не подаватись перед фохами і забаганками пишної доні але навчити її, що найбільша краса дівчини — це її невинність, а найкрасший стрій — це чистота душі. Від тебе, жінко, вимагає Христос, щоб ти не лякалась збудити чоловіка зі сну байдужности для Божої слави, щоб ти примусила його до праці над християнським вихованням дітей, бо треба раз побороти той лихий звичай, що молитва, сповід і всі християнські практики — це жіноче діло, а чоловікові поза господарськими обов'язками нікуди такими справами займатися. Лихий це звичай, з яким ніхто інший не може боротись з таким успіхом, як жінка, бо саме їй дав Господь Бог таке незломне оружжя до тої борби, як ласкавість, ніжність, сердечність, а навіть сльози. А найсильніше ваше оружжя — це дар молитви. А „молитва — як каже св. Лаврентій — побіджує всіх ворогів, а грішників ділає святыми“. Отим оружжям не одна жінка для свого чоловіка, не одна мати для свого сина виборола вірність в Божій службі, а то й святість життя. (Н. пр. мати св. Августина).

Ложні пророки.

Від вас усіх вимагає Господь Бог, щоб ви неустрашимо ставали в обороні пошанування Божого закону і Божої волі. Переживаємо страшні часи, коли діявол вивів до бо-

ротьби з вірою і Церквою ложних пророків. І одні з них хочуть будувати земський рай без Бога, другі ніби ще визнають Бога, але хочуть, щоб Він був таким, якого їм треба. А деж супроти такого наступу ті, що записані до Христового війська? Перед першим ліпшим недоуком мовкнуть їх уста, перед брехливим крикуном ховаються за плотом байдужности так, начеб не їх обов'язком було боротись з неправдою, бо це річ священників. Ні, М. Д. Так, як у звичайній війні найлучший старшина чи навіть і генерал не виграє війни без мужви, так і в Христовому війську священники мають в боротьбі проводити, а боротися мають усі.

Саме тепер іде в кат. Церкві такий рух, тзв. католицька акція, що має за ціль притягнути і світських людей до здобування щораз ширших теренів для Христового царства.

Тому з тим більшим жалем приходить ся звернути до тих, що забувають про гідність Христових воїнів і замість Христа боронити, хиляться на бік його ворогів. Та цеж зрада, а зрада — найчорніше пятно для воїна.

Найбільший ворог.

А тепер ще вам згадаю про найбільшого ворога, з яким ви мусите звести бій. Знаєте, де той ворог? Він таки тут поміж вами. Тим ворогом — це кождий чоловік сам для себе. І коли чоловік хоче вийти побідно в боротьбі з іншими ворогами людського спасення, то перш усього мусить поконати себе самого, то значить свої грішні схильности, пристрасти, навички і налоги. Отся боротьба не легка, і не можна її легковажити, бо не були від неї вільні навіть великі Святі Божі. От св. Апостол Павло так говорить: „Я люблюся в законі Божім, та бачу інший закон у моїх членах, що воює проти закона мого ума і поневолює мене за новини гріха, що знаходиться в моїх членах“. (Рим. 7,23).

І ви самі найкраще знаєте, як то нераз важко приходить ся в тій боротьбі. Рад би чоловік служити Богови, а тут гейби його щось до тої служби не пускає. Одному годі відвикнути від прокляну, другому від гніву, третій не годен розпрощатися з безбожним і плюгавим товариством. Та не падайте духом. Від нікого Господь Бог не вимагає понад його сили, і хто щиро хоче вдержатися при Божім записі, тому він радо помагає, як говорить св. Ап. Павло: „Все можу в Христі, котрий мене кріпить“. (Фил. 4,13). А коли Бог з нами, то хто проти нас? Боріться, поборете! Відновлюйте щодня добрі постанови (звичайні вояки муштруються), кріпиться молитвою (вояк без їди — не вояк), набирайте сили в частій св. Сповіді і Причастію,

будьте завзятими в борбі з собою так, як ви то вмієте нераз в маловартних земських справах, а перемога певна.

Чесна боротьба дає славу.

Коли станемо згадувати наші великі змагання з часу визвольної війни, то мусимо з великою пошаною склонитися перед тими, що своїм трудом і жертвою молодого життя ті змагання переводили в життя. Це я про наших славних Січових Стрільців, про наше народне військо. Не одному батькови ще нині щемить серце, не одній матері ще донині не висохли сльози, як згадають сина, що поклав буйну голову в тих змаганнях. Такий був молодий, так гарно стало розцвітати його життя, тільки надій на нього поклали, а як пішов, так не вернув. Даром виглядали ваші очі, даром ловили ви кожду, хочби найменшу, вістку про нього. Не верне вже! А щож вам за те осталося? Біль, розпука, жаль?! Так! Але й слава ясна! І ота слава коїтиме ваші зболілі душі за те, що ви своїх синів виховали на борців великої справи. Але нескінчено більша слава тих, що, вписавшись до Божого війська, невпинно й неустрашимо боряться за справу Божого царства і за вічну свою радість.

II.

Незаписана книжка.

Один побожний чоловік мав такий сон. Видалось йому, що десь ніби він прийшов перед небесні ворота. Прийшов по нагороду, бо довго боровся в своєму життю, але поборов всі злі склонности, сміло ставав в обороні Христової віри, а гріха боявся, як найбільшого нещастя. Тому був певний, що увійде до Божого царства. Але дивиться він, а кождому з тих, що перед ним прийшли, ангел отвирає якусь книжку і з неї щось вичитує, а потім одних впускає до неба, а других завертає на землю. Не знав він, що це такого, але приходить черга на нього. І перед ним отвирає ангел книжку і хоче читати, але обертає одну картку за другою, а вони всі незаписані. І дивується той чоловік, що він за свого життя так боровся з гріхом, а тут у книжці про те нічого не стоїть. І питається він ангела, що то може бути? А ангел йому каже: „Бачиш, брате, це добре, що ти боровся зі злом; тому в твоїй книжці нема ані одного гріха записаного, але нема теж ні одного доброго вчинку, длятого твоя книжка не записана. А чиж не знав ти, брате, що нема хісна з такої ріллі, яку ти і справив і вичистив з буряну, а не засіяв добрим зерном? А забув ти, що св. Ап. Яків сказав, що „віра без діл мертва“?

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДІ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ДО Ч. 10

о. А. Галандрук

Про виховання дітей

(Докінчення)

Як дуже займають дитину такі образки! Дитина прислухується радо побожним оповіданням батьків, захоплюється ними і духом переноситься до неба та хоче там бути, де Бог, ангели і святі.

Виховання на лоні родини вироблює обичаї, успосіблення й весь характер дитини. Серед родини розвивається серце, образуються привички, будиться розсудок, розвивається добрий, або злий характер. Від доброго, або злого виховання дітей на лоні родини залежить в першій мірі вес

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 10/X 1930 r.

Sąd okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w sprawie konfiskaty dodatku do Nr. 9 czasopisma pt. „Nywa” z daty Lwów wrzesień 1930 do Sygn. VI. 1. Pr. 228/30 na posiedzeniu niejawnym w dniu 10 października 1930 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia:

uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 5 października 1930 r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę dodatku do czasopisma pt. „Nywa” Nr. 9 z daty Lwów wrzesień 1930 r. zatytułowanego „Nywa Propowidy Bezpłatnyj dodatek” w artykule pt. „Chrystos — uhołnym kaminem” w ustępie od słów „Po sotkach” do „pochwała” znamiona zbrodni z § 65 a/ uk. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 349 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego zakazu pociąga za sobą przewidziane w § 21 ust. druk. z 17/12 1862 Nr. 6 ex 1563 Dzpp. tj. zasądzenie na grzywnę do 400 zł.

Uzasadnienie:

Ogłoszenie drukiem wyżej wymienionych wyżej ustępów artykułu ma na celu pobudzić do wzgardy i nienawiści przeciw jednolitemu związkowi Rzeczypospolitej przez szerzenie hasel separatystycznych na terytoriach wchodzących w skład Państwa, co odpowiada znamionom zbrodni z § 75 a/ uk. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

суспільний характер народу, його свідомість, його сила, його значіння, його завзяття, його посвята для загальної справи та його весь культурний добуток в будучности.

Окруження має непереможний вплив на дитину, яка вступає в світ зовсім безборонна, і так щодо виживлення, як також щодо образования цілковито зависить від тих, що знаходяться довкруги неї. Тому вже від першого віддиху дитини починається її виховання. Одна мати запитала визначного священика, коли має розпочати виховання свого чотиролітнього синка? На се питання дав їй священик таку відповідь: „Достойна пані, якщо не виховуєш його від самого початку, то чотири літа безповоротно страчені. З першим усміхом, що виступить на усточках дитини, починається задача матери“.

Як дуже ненаглядними і ніщо незначучими могли би видаватися впливи на характер дитини, то однак остають вони через ціле життя. Характер дитини є завязком характеру дорілого чоловіка (мужа) — всяке пізніше виховання є тільки вінцем діла.

Отже цілковито справджуються слова поета: „Дитина є батьком мужа“, або як каже Мільтон: „Дитинство запіває мужа, як поранок день“. При колісці засіваються зерна чеснот і проступків, почувань і думок, які означують характер на ціле життя.

Учені завважили, що дитина у віці від 18. до 30. місяця більше вчиться з виду зовнішнього світа, як через решту життя. Знання, котре дитина в тім віці набуває й думки, які розвиває в своїй душі, є такі важні, що ціла ученість дорослих студентів високих шкіл є нічим в порівнянні з ним.

Душа в дитинстві є найчуткішою на вражіння і перші іскри, які падають на неї, можуть легко роздмухати полумінь. Дитина присвоює в утревалоє собі чужі думки дуже скоро. Заціплені в душі дитини думки є подібні до киненого в ріллю насіння. Вони лежать там довго і кильчаться, поки не вистрілять в гору в чинах і привичках.

Перша радість, перший біль, перший осягнений вислід, перше спотикнення, перше діло, перший упадок, забарвлюють на все тло життя дитини.

Дитина сліпо наслідує все, що видить. Все для неї є взором способу поступовання, руху, мови, призначення характеру. „Для дитини — каже Ріхтер — найважнішою добою життя є перші роки, в котрих в товаристві інших починається обрязувати і відповідно забарвлювати. Кожний новий виховник менше впливає, як його попередник — а коли життя маємо уважати за школу, то подорож по цілм світі менше вплине, як мамка“. Коли хочемо мати гарні

характери, мусимо безумовно представляти дітям гарні взори. Мати є взором, котрий насамперед і найсильніше стоїть перед очима дитини.

„Добра мати — каже Юрій Герберт — стільки варта, що сто учителів“. В родині вона є магнесом всіх сердець і полярною зорею всіх очей. Дитина заєдно її наслідує, а те наслідування є для неї „цілим світом наук“, як каже Бакон. Мати є прикладом і взором, котрий дитина заєдно має перед очима, на нього дивиться та його наслідує. Наполеон звик йув говорити, „що будуче добре, або зле поступовання дитини залежить від матери“. Добрий приклад матери більше вчить, як найкрасші слова. Є се навчання чином.

Добрий приклад і слова науки християнської матери ніколи не забуваються. Вчаснійше чи пізнійше, може щойно в обличю смерти, виступлять слова і приклад матери перед очі душі, і навернуть сина чи доньку на дорогу спасення.

Тому велика відвічальність спадає на батьків за занедбання християнського виховання. Ніяке пізнійше виховання не може заступити виховання в домі батьків. Невиховані і зле виховані діти оскаржуватимуть своїх родичів за їх занедбання. В шпиталі для певилічимо хорих у Відні клячав чоловік в дозрілім віці при своїм ліжку. Коли один священник запитав милосердну сестру, що той чоловік робить, сказала вона йому: „Він приготавляється з великою повагою до першої сповіди“. І рівночасно при тих словах полилися струєю з його очей сльози і він почав нарікати: „Мої батьки винні, мої батьки винні“.

Чоловік повинен заєдно вчитися і вправлятися в чеснотах, як довго живе. Він повинен постійно образуватися й виховувати та виробляти в собі привичками силу волі, щоби панувати над своїми пристрастями і витревало йти по дорозі, яку вказують християнська віра і Божі заповіді. Ціле життя чоловіка — се школа. Найпершими учителями в тій школі є батьки, а передусім мати. Від родичів переймає дитину платний учитель, що веде її через кілька літ. Опісля слідує поважна школа життя.

Кінцевим іспитом тої довгої школи є смерть і суд Божий. А там вічний Суддя не буде питати — „що ти, чоловіче, знав“, тільки „що ти зробив?“ Християнські батьки! Вчить ваших дітей читати, писати, рахувати і всіх хосених відомостей. Але найперше навчіть їх одної конечної річі: Бога пізнавати, Бога любити, Його почитати та йому служити!

Амінь.

Неділя XXVI

(Докінчення)

Я сказав: може до смерті. Але я беру назад своє слово і скажу: тяжко до смерті. Чому? Бо на небі є ще справедливий Бог і кождий чоловік має совість. Справедливий Бог нерідко карає тих, що його зневажають, вже на сім світі, а совість страшна, як тільки вона пробудиться. Много християн задивляється так на земне щастя, що їх навіть поганин мігби застидати. Крез, король Лідії, що сам не знав, який він багатий і могутий, запитав раз мудрого Сольона, чи він не признає сього, що король Лідії є найщасливіший поміж всіма смертельниками? Сольон відповів: «Ніхто перед смертю не є щасливий». Крез запутався опісля у війну з перським королем Киром і дістався в неволю. Мав умирати на кострі. Коли його вивели на смерть і положили на костир, пригадав собі слова мудця Сольона і закликав тричі: «Сольоне, Сольоне, Сольоне!» Кир, почувши се, казав Креза з костра зняти і питав його за причину того оклику. Колиж довідався про неї, зворушений глибоко, не казав вже палити Креза, а прийняв його до свого боку як приятеля і дорадника.

Діялося се 47 літ тому на острові Кракатав. Сей остров лежав в горячій полосі між Азією й Австралією, а земля його була незвичайно урожайна і три рази до року відбувалися на ній жнива. Правда, на північній березі острова зносився верх вулькана Кракатав, алеж челюсти його були від 200 літ нечинні і здавалося, що вулкан вигас. Тимчасом в травні 1883 р. почав димити легко, однак жителі острова вкоротці успокоїлися і нічого собі з того не робили. Але в неділю 26 серпня сьогож року здрігнулася нечаяно гора Кракатав. З челюстий кратеру спалахнули стовпи огню, а відтак вже на другий день в один момент прийшло те, про що ніхто не знає, бо не бачив. Сталася катастрофа, весь цвітучий остров щез під поверхнею моря. 40000 людей згинуло в наслідок сеї катастрофи. Коли опісля міряли місце, де запався острів, знайдено глибину 300 метрів. Чи сподівалися ті люди, що так скоро западеться для них світ?

Один старенький священник покликав раз свого сотрудника і запитав його: «Що чувати нового?» «Ніщо» — відповів коротко сотрудник. «То я скажу вам щось нового», відповів парох. «Знаєте, світ кінчиться». «Се неправдоподібно і не може скоро статися». «Для того, хто вмирає, кін-

читься світ», сказав він і готовився до смерті. По двох днях зайшов для нього світ.

Колиб ми всі знали, що по трьох днях скінчиться світ, кождий спішивсяби спасти свою душу, творити покаєння і з жалем навертатися до Бога.

Отак минається земське щастя. А вічне вічно треватиже. Отже шукаймо його. Амінь.

о. Онуфрій Гайовський

Запис до Божого Царства

Проповідь на празник св. Арх. Михаїла

Обаче о сем не радуйтеся, яко дусі нам повинуються: радуйтеся же, яко імена ваша написана суть на небесіх (Лук. 10, 10).

Людські записи.

З часів послідньої світової війни певно у богатях із вас остався отакий спомин: Це було в перших днях по вибуху, в тих сумних днях, коли осиротіли села, заплакали діти, що їм забрали батьків, ломили руки жінки без мужів, від горя похилились батьки, що на старість осталися без синів; смутком вкрилися ниви, що прогнано від них робітника. А коли почала пропадати людська праця, люди стали позирати одні на других тай питали: «Що то буде, що то буде?» А ніхто не міг подати відповіді на це питання. А тимчасом стали людей скликати, щоб записувалися, бо будуть виплачувати причинки за тих, що їх покликали на війну, і відшкодування за зареквіровану худобу тай збіжжя. І відітхнули на хвилю люди, а дехто навіть і радувався, що — мовляв — не дадуть нам пропасти. Та завчасна була та радість, бо поки покінчили записи, прийшов ворог, тай тільки хісна осталося, що в записах. А скінчилась війна, знов писали і один і другий і десятий і — не знаю — котрий ще там раз. А списували всіх і всю. Списували, кільки вдів і сиріт полишилось по упавших на війні і деяким з них дещо й виплатили. Але найбільше записів було за воєнні шкоди. А казали записувати й найменшу річ, пропавшу на війні. Аж надоїли людям оті списи і записи, тільки їх там було. Тай тільки радости вийшло з тих записів, що гіркий сміх. А хісна ніякого!

І воно таке звичайно буває з усіми людськими записами, що тільки тоді чоловіка знають, як записаний має щось

дати. І тоді з такого запису і волами себе не витягнеш. Але, якщо ти записався в надії, що тобі щось припаде, то дуже часто таке буває, що щасливий той, що також надією може довго тішитися. А то й тільки честі й добра, що тебе записали. От таке буває з людськими, земськими записами.

Божий запис.

Тому, М. Д., я хочу вказати вам нині на один запис не людський і земський, але на такий, ще в ньому ми можемо покласти певну надію, бо це запис, зроблений самим Богом. А Божий запис, то так, як Боже слово, про яке сказав Ісус Христос, що «небо і земля минуться, а мої слова не минуться». (Марк. 13,31) Про той запис — як читаємо в нинішньому св. євангелію — сказав так Ісус Христос: «Однак не радуйтеся тим, що духи вам коряться, а радуйтеся, що імена ваші записані на небі». (Лука 10,20). А сказав Ісус Христос ті слова при такій нагоді: Раз з радістю хвалилися перед Ним Його ученики, що в Його ім'я їм і біси коряться. На те зауважив Ісус Христос, що хоч їхня радість із тої причини дуже велика, то вона ніяк не може рівнатися з радістю задля їхнього запису в Божому царстві.

Введення.

Колиж добрий і вірний Бог, тільки радости обіцяє нам із свого запису, то слід нам нині застановитися, хто буде мати право тим записом радуватися. Із науки кат. Церкви виходить, що учасниками тої радости стануть, ті, хто 1) впишеться до Христового війська, щоб боротися зі злом і 2) хто в той запис увійде через добрі учинки.

Допоможи-ж мені, св. Архистратиге Михаїле, Начальний Вожде Небесних сил, вляти в людські серця запал до тої боротьби і до збирання добрих учинків.

I.

Впис до Христової армії.

Коли новонароджену дитину приносять до св. Хрещення, то в першій молитві, яку відмовляється над немовлятем, просить священник Господа Бога: «Впиши его в книги животных», в які просить св. Церква вписати нового християнина. А це ніщо іншого, як тільки право до Божого

наслідства, запис до неба, до Божої Слави, щоби — як говориться далше в тій самій молитві — прославилося в охрещеному чоловіці Боже ім'я. Через св. Тайну Хрещення звільняє нас за Божою ласкою св. Церква з диявольської неволі, в якій нас держав первородний гріх, а записує до Божого царства. Та в дальшій молитві називається принесений до св. Хрещення «воїном Христа Бога Нашого». Виходить, що вписані до Божого царства вступають до Христової армії, до Божого війська, а це значить, що хто, вже став Христовим воїном, той мусить під приказами Христа боротися. Так воно й виходить зі слів св. Ап. Павла: «Ми діти Божі, а коли діти то й наслідники, наслідникиж Божі, а співнаслідники Христові, коли тільки з ним терпимо, щоби з ним прославитися» (Рим. 8,17).

«Не мир, а меч».

Так отсе нашу славу на небі ми маємо здобути. Наша слава на небі буде нагородою за добре зведену борбу. А тої борби домагається від нас сам Ісус Христос такими словами: «Не думайте, що я прийшов принести мир на землю; я не прийшов принести мир, а меч». (Мат. 10,34). Чи добре вважаєте, М. Д.? Христос, що при Його народженню співали Божі ангели пісню мира, Христос, що по своєму воскресенню витає Апостолів «мир вам», той Христос хоче війни!! «Ох Боженьку святий — скажуть ті, що з трудом пережили страхиття недавньої війни і поволи стають приходити до себе — чиж може бути що страшнішого над війну?». Так це правда, але й це правда, що Христос хоче війни і то не будьякої війни, бо слухайте далше, що він говорить: «Я прийшов розеднати чоловіка з його батьком і доньку з її матір'ю і невістку з її свекрухою». (Мат. 10,35).

Людська війна.

І знов запитаєте ви всі, що не маєте спокою дома, ви, батьки, що вас вашою кєрвавицею вивінувані власні діти проганяють з хати, ви, жінки, що за свою працю, за свою недолю не чуєте ніколи слова ласкавого, а лайка, а то й побої стали вищим хлібом насущним, ви всі запитаєте: «Чиж мало по Божому світу такої борні, як у наших хатах?» Щож. М. Д.? Жаль мені вас, жаль великий за ваші сльози кроваві, за ваші дні без світа і просвітку, але це не та війна, що її хоче Христос.

Це не та війна, бо слухайте, що Він говорить: «Хто любить батька або матір більш, як мене, не єсть мене достойний; а хто любить сина або доньку більш, як мене, не єсть мене достойний» (Мат. 10,37). Христос хоче війни за Його правду, за пошану Божого закону. А та війна, що її знає світ, і та війна, що риданням тай горем наповнює ваші хати, то не Христова війна! Він хоче такої війни, яку звів колись св. Арх. Михаїл, що в його честь святкуємо нинішній празник. От він відважно станув до боротьби зі збунтованими небесними силами в обороні Божої слави і з кличем: «Хто як Бог?» відкинув їх від Божого царства. І від нас, як своїх воїнів, вимагає Ісус Христос, щоб ми сміло ставали в обороні подоптаних Його прав. Жадає Христос, щоб ти, батьку, мав відвагу сказати блудному синові, що йде він злою дорогою, коли він, гордий молодечею силою, не дбає за здоровля своєї душі. Тобі, мамо, приказує Христос не подаватись перед фохами і забаганками пишної доні але навчити її, що найбільша краса дівчини — це її невинність, а найкрасший стрій — це чистота душі. Від тебе, жінко, вимагає Христос, щоб ти не лякалась збудити чоловіка зі сну байдужности для Божої слави, щоб ти примусила його до праці над християнським вихованням дітей, бо треба раз побороти той лихий звичай, що молитва, сповід і всі християнські практики — це жіноче діло, а чоловікові поза господарськими обов'язками нікуди такими справами займатися. Лихий це звичай, з яким ніхто інший не може боротись з таким успіхом, як жінка, бо саме їй дав Господь Бог таке незломне оружжя до тої борби, як ласкавість, ніжність, сердечність, а навіть сльози. А найсильніше ваше оружжя — це дар молитви. А «молитва — як каже св. Лаврентій — побіджує всіх ворогів, а грішників ділає святими». Отим оружжям не одна жінка для свого чоловіка, не одна мати для свого сина виборола вірність в Божій службі, а то й святість життя. (Н. пр. мати св. Августина).

Ложні пророки.

Від вас усіх вимагає Господь Бог, щоб ви неустрашимо ставали в обороні пошанування Божого закону і Божої волі. Переживаємо страшні часи, коли діявол вивів до боротьби з вірою і Церквою ложних пророків. І одні з них хочуть будувати земський рай без Бога, другі ніби ще визнають Бога, але хочуть, щоб Він був таким, якого їм тре-

ба. А деж супроти такого наступу ті, що записані до Христового війська? Перед першим ліпшим недоуком мовкнуть їх уста, перед брехливим крикуном ховаються за плотом байдужности: так, начеб не їх обов'язком було боротися з неправдою, бо це річ священника. Ні, М. Д. Так, як у звичайній війні найлучший старшина чи навіть і генерал не виграє війни без мужви, так і в Христовому війську священники мають в боротьбі проводити, а боротися мають усі.

Саме тепер іде в кат. Церкві такий рух, тзв. католицька акція, що має за ціль притягнути і світських людей до здобування щораз ширших теренів для Христового царства.

Тому з тим більшим жалем приходить звернути до тих, що забувають про гідність Христових воїнів і замість Христа боронити, хиляться на бік його ворогів. Та цеж зрада, а зрада — найчорніше пятно для воїна.

Найбільший ворог.

А тепер ще вам згадаю про найбільшого ворога, з яким ви мусите звести бій. Знаєте, де той ворог? Він такий тут поміж вами. Тим ворогом — це кождий чоловік сам для себе. І коли чоловік хоче вийти побідно в боротьбі з іншими ворогами людського спасення, то перш усього мусить поконати себе самого, то значить свої грішні склонности, пристрасти, навички і налоги. Отся боротьба не легка, і не можна її легковажити, бо не були від неї вільні навіть великі Святі Божі. От св. Апостол Павло так говорить: «Я люблюся в законі Божім, та бачу інший закон у моїх членах, що воює проти закона мого ума і поневолює мене до нових гріхів, що знаходяться в моїх членах». (Рим. 7,23).

І ви самі найкраще знаєте, як то нераз важко приходить в тій боротьбі. Радби чоловік служити Богови, а тут гейби його щось до тої служби не пускає. Одному годі відвикнути від прокльону, другому від гніву, третій не годен розпратитися з безбожним і плюгавим товариством. Та не падайте духом. Від нікого Господь Бог не вимагає понад його сили, і хто широко хоче вдержатися при Божім записі, тому він радо помагає, як говорить св. Ап. Павло: «Все можу в Христі, котрий мене кріпить». (Фил. 4,13). А коли Бог з нами, то хто проти нас? Боріться, поборете! Відновлюйте щодня добрі постанови (звичайні воюючи муштруються), кріпиться молитвою (воює без їди — не воює), набирайте сили в частій св. Сповіді і Причасті, будьте завзятими в борбі з собою так, як ви то вмієте нераз в маловартних земських справах, а перемога певна.

Чесна боротьба дає славу.

Коли станемо згадувати наші великі змагання в часу визвольної війни, то мусимо з великою пошаною склонитися перед тими, що своїм трудом і жертвою молодого життя ті змагання переводили в життя. Це я про наших славних Січових Стрільців, про наше народне військо. Не одному батькови ще нині щемить серце, не одній матері ще донині не висохли сльози, як згадають сина, що поклав буйну голову в тих змаганнях. Такий був молодий, так гарно стало розцвітати його життя, тільки надії на нього покладали, а як пішов, так не вернув. Даром виглядали ваші очі, даром ловили ви кожду, хочби найменшу, вістку про нього. Не верне вже! А щож вам за те осталося? Біль, розпука, жаль?! Так! Але й слава ясна! І ота слава коїтиме ваші зболілі душі за те, що ви своїх синів виховали на борців великої справи. Але нескінчено більша слава тих, що, вписавшись до Божого війська, невпинно й неустрашимо боряться за справу Божого царства і за вічну свою радість.

II.

Незаписана книжка.

Один побожний чоловік мав такий сон. Видалось йому, що десь ніби він прийшов перед небесні ворота. Прийшов по нагороду, бо довго боровся в своєму життю, але поборов всі злі склонности, сміло ставав в обороні Христової віри, а гріха боявся, як найбільшого нещастя. Тому був певний, що ввійде до Божого царства. Але дивиться він, а кождому з тих, що перед ним прийшли, ангел отвирає якусь книжку і з неї щось вичитує, а потім одних впускає до неба, а других завертає на землю. Не знав він, що це такого, але приходить черга на нього. І перед ним отвирає ангел книжку і хоче читати, але обертає одну картку за другою, а вони всі незаписані. І дивується той чоловік, що він за свого життя так боровся з гріхом, а тут у книжці про те нічого не стоїть. І питається він ангела, що то може бути? Ангел йому каже: «Бачиш, брате, це добре, що ти боровся зі злом; тому в твоїй книжці нема ані одного гріха записаного, але нема теж ні одного доброго вчинку, длятого твоя книжка не записана. А чиж не знав ти, брате, що нема хісна з такої ріллі, яку ти і справив і вичистив з буряну, а не засіяв добрим зерном? А забув ти, що св. Ап. Яків сказав, що «віра без діл мертва»?

А забув ти про другий прихід Ісуса Христа, як Він стане питати людей про добрі вчинки; що був голодний, а його не нагодували, був спрагнений, а його не напоїли, був голий, а його не приоділи? Вертайже, брате, ще на землю і постарайся, щоб було тут що доброго записати. І пробудився той чоловік, тай решту свого життя провів не лиш на боротьбі зі злом, але й ні одної нагоди не пропустив, щоб щось доброго не зробити. Будувалася в селі церква, люди нарікали на конкуренцію, а він тішився, що має можливість причинитися до Божої слави. Тут пригорнув бездомну сироту, там післав до сирітського захисту, тут дав на Рідну Школу, там на інвалідів, то на лічницю. Раз розрадив засмученого, то знов виорав ниву бідній вдові. Одним словом чувся, щасливим, як міг щось доброго зробити.

А ти, брате—сестро, так само поступаєш? Ні? То зле! То значить, що не дбаєш про запис до Божого царства. Не складаєш собі нічого до небесної щадниці.

Щаднича каса на небі.

От тепер усюди в мудрих людей заводяться щадничі каси. Замість видавати важко зароблений гріш на дурниці, от як тепер мода, на тандитні фаталашки, то відкладають люди призбираний гріш до каси, щоб — як то кажуть — було щось на чорну годину. І на небі є щаднича каса. Але там не приймають грошей, хочби то були найправдивіший доляри. В тій небесній касі записують тільки добрі вчинки, хочби то було — як сказав Ісус Христос — шклянка зимної води подана спрагненому.

Мудрий цар.

А коли ви до тої небесної каси будете складати, то поступатимете, як один мудрий цар. А було то так: Живдесь такий нарід, що жадному цареві не дозволив довше в себе панувати як один рік, а по році відвозив його на безлюдний острів і більше не журився про нього, як він там марно гинув. Та один цар зараз по своєму виборі взявся на спосіб. За увесь час свого панування, що міг, відвозив на той острів. А коли минув рік, і його, як і його попередників, прогнали, то він не дуже тим клопотався, бо мав на острові все заздалегідь приготоване, щоб вигідно там проживати аж до смерті. Оттим царем — це кождий з нас. Наше життя на землі проминає скоро — неначе один рік. А потім наша дорога йде на тамтой світ. Якщо ми за нашого зем-

ського життя не придбаємо якнайбільше добрих учинків, які одинокі підуть з нами на тамтой світ, то це значить, що ми не дбали про запис до Божого царства.

* * *

Втікають від боротьби боягузи.

В повоенних роках часто доводиться читати в часописах про пошесть самогубств. Майже нема дня, щоби не читати про такий випадок. Пр. в Німеччині покінчує з життям 40 людей денно*). Відбирають собі життя не лиш старші люди, але навіть діти. І не диво, що учені стали дошукуватися причин такої тривожної пошести. І різні різно про це говорять. Але всі їхні погляди можна звести до одного: Відбирають собі життя ті, яки не мають відваги в життю боротися. Прийшла перша ліпша життєва невзгодина чи неповідження або й промах, то вже від життя втікають. Цілком так, як той вояк-боягуз, що побачив полукіпки в полі, подумав, що то вороже військо тай давай ногам знати. Колиб у тих боягузів була сильна, глибока віра, то зналиб вони, що ціле земське життя — це безнастанна боротьба, і відважний той, хто вміє з життєвими труднощами боротися, а не той, що накладає на себе руку.

Без добрих учинків нема змісту життя.

Є ще й друга причина самогубств, особливо того рода, як отсе, про яке недавно писали часописи (падолист 1929 р.). Двацятьлітня американка, Руть Рокфеллер, в такий спосіб позбавила себе життя. Винайшла собі літак, щоби переїхатися над Нью-йорком. Коли літак був на висоті 700 метрів, відчинила дверцята каюти й кинулася в долину, вбиваючися на місці. Остала лист, де подала таку причину самогубства: „Життя цілковито мені знудилося. Мені 20 літ, я є молода, гарна й богата. Але жила надто скоро. Чару розкоші випила я до дна й не оставила ані каплі. Можеб я і не позбавляла себе життя, колиб я знала, що це завдасть біль моїм родичам, але вони є самолюбамі і ніщо їх не обходить поза їх приємністю“. Ця молода дівчина покінчила з життям не задля неповідження або з життєвих труднощій. Як сама написала, була богата і зазнала всіх вигод розкошій. А якаж причина спонукала її до такого тяжкого гріха? Брак змісту життя! Знаєте, що це значить?

*) Др. Р. Мурнер: Наука про самогубство.

Книжка з добрим змістом.

В життя то так, як в добру книжку, треба вложити добрий зміст, треба його чимсь виповнити. А ані багатства, ані розкоші до того не надаються.

Зміст життя — це добрі вчинки. На них почувається життя вдоволеним, воно росте й цвіте. І те найважніше: цвіте так, щоби в другому життю вкритися повним плодом вічного щастя. Добрі вчинки це наш нестертий запис в „книгах животних“ Божого царства. А хто таких добрих учинків не хоче придбати, той пропащий і в цьому і в вічному життю. „Для того, брати, старайтеся більше, щоби ви через добрі діла зробили певним ваше покликання і вибрання, . . . бо так щедро отвориться вам вхід у вічне царство нашого Господа і Спаси Ісуса Христа“. (II Петра 1, 10, 11). Кожному чоловікові дав Господь Бог відповідні сили, щоб добрими вчинками своє життя виповнити. Одному менше а другому більше, але всі ми на тій дорозі, на якій був той євангельський слуга до якого сказав його пан: „Добре, слуго добрий і вірний, в малім був ти вірний, над многими тебе поставлю; увійди в радість свого пана“. (Мат. 25, 22).

Амінь.

о. Онуфрій Гайовський

Про непохитність у вірі

(Проповідь на празник св. Вмучениці Параскевії)

„Віра твоя спасе тебе; йди в мирі“. (Лука 7, 50.)

Великим Божим даром для чоловіка є здоров'я. Але звичайно чоловік не доцінює того дару. Аж тоді, коли навістить його хочби мала недуга, втікає від нього і спокій і радість. А вже, як де появиться коли страшна пошесть, то на людий паде правдивий жах, бо пошесть не вдовольється одною жертвою, але — як каже поет — неначе косар

Понад полем іде,
Не покоси кладе;
Не покоси — гори.
Стогне земля, стогне море.

Найбільшеж лихо в тому, що найславніші лікарі не продумали ще до нині ліку на багато пошестий. Одиною їх радою в такому нещасті є піддержувати силу організму, себто силу людського тіла і правильний обіг крові, дбати про здоровий і чистий воздух і взагалі про чистоту. Але коли хто не має сильного серця то й від тої ради людям мала потіха, бо без здорового, сильного серця дуже важко а то й неможливо поконати не тільки пошесну, але і всяку недугу. Така то небезпека земському життю від пошестий.

Але й над душевним життям чоловіка нависла їх змора. От саме нинішні часи загрожені одною з таких пошестий. Це — так би сказати — недуга на великий розум. Людський розум, це також Божий дар, але нещастя, що чоловік того дару не шанує, а думає, як от тепер, що, знявшись ним понад хмари, може підвестись і понад небо, понад самого Бога, котрий той розум сотворив. І лік на ту недугу є, та біда, що люди нею заражені не хочуть про який будь лік і думати. Вони гейби вже стратили розум. І тому з жалем каже про них св. Письмо: «Говорить безумний в серці своїм: нема Бога» (Пс. 13,1).

Та так, як у звичайних недугах при життю остаються люди зі здоровим, сильним серцем, і в душевних недугах безпечні ті люди, що мають сильну і постійну віру. От саме про ту важну справу, про не непохитність у вірі буде нинішнє моє слово.

Застановимось тому при Божій допомозі: 1) що то є непохитність у вірі, 2) про причини її упадку і 3) про засоби для її добуття. Хайже св. В-мучениця Параскевія і всі св. Мученики, що жертвою свого життя засвідчили непохитність у вірі, випросять нам у Господа Бога ласку віднести хосен з нинішньої науки.

I.

В останніх літах дуже часто доводиться чути про нещастя великих повеней. От і цього року таке нещастя, а ще жахливіше перед трома літами навістило деякі околиці нашого краю.

Прийшли неждано великі зливи, ріки виступили з берегів і змели з лиця землі людські житла, бо щож значить супроти розбурханої сили води мала хата, поставлена ще й на слабоньких підвалинах? Але хати, що були побудовані висше ще й на каміни, устоялись. А знаєте, до кого Ісус Христос прирівнує тих людей, що поклали підвалини свого дому високо на каміни? Кожного того, «хто приходить до Нього, слухас Його слова і сповняє їх» (Лук. 6,47). Цебто людей, що мають сильну і постійну віру.

А хто має сильну віру? Той, що — як учить катехизм — не сумнівається про Божі правди, той що пр. не допускає такої гадки: «А мож воно не так, як нас учать в церкві, може дійсна правда за тим чоловіком, чи за тою книжкою, що науку віри називають видумкою та обманством?» Він не допускає такої гадки, бо певно знає, що колиб не було Бога, то не булоб і світа. Він сильно, без сумніву, вірить у все, чого учить св. Церква, бо знає, що ту науку приніс з неба сам Ісус Христос. Сумнівом буде також, коли хтось буде роздумувати так: «Може то неправда, що Бог додержить своїх обітниць, що пр. буде нагороджувати праведних». Подібно раз засумнівався Мойсей, коли вів через пустиню ізраїльський нарід, і не мав сильної віри, що Господь Бог допоможе йому добути воду зі скали (4. Мойс. 20). За цей сумнів покарав його Господь Бог так, що не дав йому ввійти до обіцяної землі.

А коли наша віра постійна? Ту учить св. церков так: Наша віра є постійна, коли ми готові радше все, навіть життя віддати, як від віри відступити, або її відречися. Таку віру мали всі св. Мученики, як пр. св. Параскева, що зреклася всіх достатків, всіх вигод, а навіть життя, а віри не покинула. А чи ви, М. Д., готові так само поступити? Таж і вас Ісус Христос хоче видіти у своєму царстві.

Отже треба, щоб ваша віра була і сильна і постійна, значить, щоб ви не колибались, не хитались у вашій вірі, щоб не сталося з вашою вірою таке, як з оттим домом побудованим на піску, про який згадує Ісус Христос: Повіяв вітер сумніву, прибули ріки терпінь і ударили на віру і упала. І настає велика руїна (Мат. 7. 26-27). А отта руїна відбувається таки на наших очах. Щож діється там, де нові будівничі світа заводять земський рай? Там, де не було непохитної віри, там не важка з нею борба. Повалили віру і замість раю пекло настало на землі: паде семейне життя, діти мордують власних батьків, чоловік для чоловіка став вовком, а всі купаються у крові. Така руїна! А дим зі згарищ тої руїни вже втискається і під наші, колісь тихі стріхи, і стає душити нас своїм чадом.

II.

Перед кількома роками зарядили власти, щоб обсаджувати дороги деревиною. І мусимо признати, що це розумне зарядження. А від часу, коли видано це, зарядження, до нині повинніб усі дороги замаїтися, бо кожної весни, декуди навіть святочно відбувається садження дерев. Та що з того? З людських заходів не видко майже жадного хісна. Чому? А, бо от як відбувається те садження: Вирве чо-

ловік кавалок якого будь корча з ліса, тицьне його в ямочку, припорпає землею тай вдоволений, що позбувся клопоту. А за тиждень або два вся засаджена деревина перемінилася у тички. Не мине знов тиждень, а вже й тих тичок не видно. І прийде друга весна, зачнеться та сама парада на ново. І так буде доти, доки люди в тій справі будуть поступати як від напасти. Щоб деревина прийнялася, мусить перш усього мати здоровий корінь, а щоб її молоденької вітер не звалив, треба її привязати до колика, а щоб вона росла, треба її підливати.

От те саме діється і з вірою у чоловіка. Не може вона встоятись непохитною, коли її приймаємо як від напасти. Бож на жаль так буває, що від напасти люди слухають проповіді, від напасти учаться катехизму, від напасти беруть добру, побожну книжку до рук. І може серед такого поведення запустити у нас віра свій корінь? Не звязана з нашим життям, з нашими намірами може видержати бурю сумнівів і покус? Не зрошувана росю добрих учинків може рости? І сповняються Христові слова про нас: Ми є ті, що приймають слово, та кореня не мають, вони до часу вірять, а в часі покуси відпадають. (Лука 8, 13). Брак коріння віри — це перша причина браку непохитності у вірі.

Є ще друга причина. Вона особливо злісно виставила жало в повоеєних часах. Недавня війна з димом пусгала людське майно, перемінивши спокійні і заживні людські оселі в купу згарищ. Та стрільна війни знівечили не лиш працю цілих поколінь, але розпанахали й людські душі і рознесли найкрасші і найблагородніші їхні почування в стріпки. І тому люди місто оцінити правдиву вартість всіх земських добутків, з тим більшим завзяттям один поперед другого звернули всі свої зусилля і змагання лиш на один бік: щоб чим скорше придбати і поставити на ноги те, що на війні втратили. І не можна було людям дорікати за їх працю, бож всяке сотворіння дбає і бореться за забезпечення життя. Мусить дбати і боротися і чоловік. Алеж у тій борбі чоловік себе загубив. Двигаючись з матеріальної руїни, попав у другу, страшнішу, душевну. Замовкли армати, але загреміли людські пристрасти, від яких оглухла людська совість. Захланність і ненаситність озвірила чоловіка в погоні за земським добром. Отся шалена буря людських пристрастей вивертає з корінням не лиш всі шляхотні почування, але й найцінніше добро — віру! Забув чоловік, що крім тіла має він і душу, а для душі «єдино єсть на потребу», щоб вона уміла хвалити Бога і забезпечити собі вічне життя.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДІ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ДО Ч. 11

о. Онуфрій Гайовський

Про непохитність у вірі

(Проповідь на празник св. Вмучениці Параскевії)

(Докінчення)

Таж говорить св. Ап. Павло (І. Тим. 6, 10): Коренем всього злого є грошелоубство, котрого деякі бажаючи, відвернулися від віри.

І коли чоловік все був лакомий на окрушки людської ласки, то тепер по війні він, як ніколи передтим, дбає про людські згляди. Людські згляди — отсе те лихо, що вже не одному захитало або й зруйнувало віру. Людські згляди — це людські очи, людські вуха, людські язики, яких малодушні християни більше бояться, як самого Бога.

Послухайте, що вам розкажу:

Недавно з одним ученим професором, Віктором Тоном склалася така подія. Запалення легенів кинуло його синка-одинака на ліжко болізни. Вся лікарська поміч показалаь безуспішною. Минав тиждень, відколи те нещастя склалося, а надія на подужання ставала з кожним днем менша. Врешті покликаний старший лікар, директор клініки, заявив, що нема рятунку. Вийшов з хати і полишив батька дитини в розпуці, бо мати, жінка професора, не втратила надії на Божу поміч. Коли за лікарем замкнулися двері, звернулася вона до мужа з проською, щоби клякнув з нею і в молитві шукав Божої помочі тай щоби обіцяв завернути з дороги невірства, стати добрим християнином і ще цього року приступити до великодної сповіди, чого вже давно не робив. Щож? Як тривога, то до Бога. Вільнодумний професор клякнув разом з жінкою і зробив бажаний обіт. І сталося, чого жадний лікар не міг зрозуміти. Дитині на другий день стало лекше. Минув якийсь час і поволі в пам'яті ученого професора сталась затирати небезпека, що була нависла над його домом. Але він ставав чогось неспокійний. Це мучила його гадка, що він згідно з обітом мав приступити до сповіди. А не знав, як це зробити, щоб не

наразитись на глум своїх знайомих, що його знали як дуже вільнодумного чоловіка. А тут Великдень вже недалеко. Врешті переміг себе і ввечері, щоб ніхто не довідався, пішов до церкви. Вже зближався до сповідальниці. Та в тій хвили обізався в нім фалшивий стид перед людськими поговірками і він вибіг з церкви. Але совість тепер ще гірше закричала і відібрала від нього весь спокій. Не було ради. У Великодню суботу знов вибрався до церкви і знов зблизвся до сповідальниці. Вже мав клякати. Втім поглянув на бік і... ах! Кого він побачив? На право від нього стояла жінка одного зі знайомих професорів-товаришів... і просто зі зачудованням дивилася на нього!.. Всі будуть знати, що він був у церкві!.. Стид! Ганьба і сміхи!.. Він прийшов сповідатися!.. Це вже переходить міру — треба раз покінчити з тим дурацтвом — і проф. Тон нагально відвернувся до виходу. Вибіг з церкви, вбіг до цукорні і казав подати собі снідання... Так, тепер не буде вже могли причащатися. Кінець з цілою комедією! Так він себе потішав і вийшов на вулицю. Нараз побачив свого сина, що йшов зі служанкою. І синок вгледів тата тай з радістю став бігти до нього впоперек вулиці. Втім зі закруту виїхав самохід і женеться просто на хлопця і... один зойк, страшний зойк падаючої дитини. Самохід зашумів, лише вітер задув за ним, а на середині вулиці остало скривавлене, розбите тільце дитини. Від того часу безперервний сум осів на лиці проф. Віктора Тона. Мовчав, а коли переривав мовчанку то говорив: „Знаєте?.. То моя гордість убила мого сина!“ („Місіонар“ ч. 10/1926).

Так! Гордість перед Господом Богом, а нерозумний страх і стид пред людьми! А цей страх, цей неоправданий стид скільки він лиха накоїв людям, скільки він віри зрабував тим, що вже були на дорозі до спасення? Св. Августин називає таких людей нічними богоччителями, бо вони в укритті признаються до Бога, але перед світом його віракаються. А є між ними і такі, що мають змогу стати в обороні правд св. віри і прав Церкви, немилосердно допаних новими ратівниками людства, так і уст не отворять, щоб — не дай Боже — кого собі не спротивити. Не один з них чує, як обезчещується Боже ім'я, а вдає глухого, бо цеж говорить його приятель, а другий то ще й притакне і поправить, бо хоче собі зеднати нового приятеля. Не одна родина завелаби в себе спільну молитву, колиб знала, що тоді ніхто з сусідів до хати не зайде. Нащо мають брати на язика? Не один пішовби частійше до сповіди, та боїться, щоб люди не взяли його на глум за його побожність.

І зналиб ми, як відповісти сусідам за їх кпини з нашої віри, колиб то сусід сусідові не придався. І зналиб ми, як то розстатися з „миленьким“ товариством, колиб не жаль, що деколи в тім товаристві дещо обличемо.

І саме це, що ми дуже часто за маленьку людську користь промінюємо небо, за маловажну людську похвалу нехтуємо Божу славу, за дрібненьку страту нараджуємось на страту Божого царства, от саме це є найбільш болючим. А там у горі над нами стоїть засумований Христос і говорить: „Хто відречеться мене перед людьми, відречуся його і я перед моїм Вітцем, що на небесах“. (Мат. 10, 33).

III.

Отакій стид і страта загрожують нам за брак непохитності в вірі. Це одно повинно нас опам'ятати. Але на нашій дорозі до неба повно перепон. Тому Господь Бог не покупив нам своєї помочі і засобів, щоби встоятись у вірності для нього.

В годині найбільшої небезпеки взивав Ісус Христос апостолів: „Чувайте і молитесь, щоби не ввійшли в спокусу“. (Мат. 26, 11). А чи є більша небезпека понад ту, коли ми можемо стратити віру? Таж стративши віру, стратимо все, бо, хто не увірить, буде осуджений (Марк. 16, 16). Тому будьмо чуйні на кожний ворожий подих, на всі ворожі затії і в молитві просім Бога о непохитність віри. Особливож ви, родичі, що не пізнаєте своїх дітей, що не слідно у них найкрасших черт ваших і ваших батьків, отої віри, що нею колись славився наш нарід, в молитві шукайте помочі, щоб прийшла їхня віднова в Христі.

Дерево з найсильнішим коронем всихає, коли посадити його в непоживну почву. І наша віра потребує поживи. Це слово Боже, про котре сказали апостоли, що в ньому життя вічне (Іоа. 6, 68). Щоб почути Боже слово, колись не було важко людям шукати Ісуса на пустині і там серед спеки, голоду і спраги дні цілі переводити. А нині декотрих вже проповідь мучить, катихизація непотрібний додаток. Зате „нові пророки“ мають послух.

Їх і слухають, від них і часописи чи книжку приймають. А ті, що виділи стільки книжки, що колись у школі, думають, начеб все, що друкване, то вже й правда. А тимчасом папір терпеливий і прийме не лиш найгарнішу краску, але і найпоганішу мазь. Щоб не дати себе ошукати при купні, ви кажете подати собі всякий товар, щоб лекше було відіркнати дрантя від доброго.

Чомуж ви такі інакші в справах віри? Чомуж приймаєте всяку мазанину, а не шукаєте відповіді на найбільш гідкі наклепи в здоровій, поважній книжці, чи часопису? Чому приймаєте отруту замість ліку?

Важке нині життя. Це правда, що ще ніколи так не бувало. Але й не буде того, щоб люди рай на землі збудували, бо вже бачимо, до чого дійшли ті, що таку штуку затіяли. А мимо того важко людям вилічитися з пошести,

яку рознесли по світі проповідники нового ладу, бо забуваються Христові слова: „Що за хосен для чоловіка позискати увесь світ, а занапастити свою душу.“ (Марк. 8, 36). От слухайте: Промисловець Мінфорд, що умер недавно в Нью Йорку, записав своїй дочці Грес четвертину величезного майна (мільйони), коли вона виречеться католицької віри і виступить з монастиря. Велика спокуса, правда? А дочка таки лишилася католичкою і монахиною.

А як поступали св. мученики: св. Параскева, св. Варвара, св. Юрій, св. Димитрій? Як мало — здається — від них вимагали? Одного слова відречення чи заперечення, одного зеренця кадила, чи одного поклону для поганського божества. А за те що їм давали? Богацтва, уряди, достоїнства. Цеж була велика спокуса, не то, що у вас, де не один готов платити відступством від віри часом за якубудь користь, а дуже часто за людський усміх, за слово похвали. А ви скажете, що св. мученики були самі, а у вас діти — рідня. Так це правда, але послухайте ще отщо: Вам відомо про недавні переслідуванні католическої віри в Мексику.

Недавно арештовано за той „злочин“ п'ятьох молодих людей. Один з них бун жонатий. Молодій жінці, що серед плачу показувала йому свою дитину, відповів: „Хочби я їх мав десять, всіх опустивби для Бога“. І спокійно прийняв смерть від розстрілу. („Місіонар“ ч. 7/1927).

* * *

А тепер. М. Д., перенесімся відси гень далеко, гень аж на вулиці Єрусалиму. Перейдім у ті далекі часи, коли там відбувалася одна судова розправа. Це судять самого Божого Сина. Він опльований, збитий, скатований стоїть перед римським намісником, а ціле подвір'я, ціла площа і всі вулиці перед палатою заповнені людською товпою. Поміж нею безупинно снуються якісь люди. Очи в них горять люттю і завзятістю, в їх рухах неспокій; що крок задержуються. Тут одному шепчуть щось до вуха, там крикнуть, тут всунуть щось у кулак, а все наслухують, що діється на суді. А римський намісник хоче судити, хоче навіть бути справедливим. Та тільки зачне він говорити, так ті люди підносять затиснені кулаки і кричать з усеї сили: „Розпни, розпни його!“ А за ними, як на даний знак, реве уся товпа: „Розпни, розпни його!“ Алеж поміж тою товпою є багато з тих, яким суджений нині Спаситель ще недавно отворив очи, змив проказу, яких поставив на ноги, нагодував хлібом. І вони кричать? Може хочуть боронити Христа? Ні! Нині жидівська старшина розіслала поміж них своїх агентів, розсипала гроші. І забулась Божа ласка, бо прийшла хвиля наживи. Можеб ще деякий і боронив Невинного, алеж на нього

звернені очи тих, що платили або щось обіцяли. А обіцяли багато — цеж ніщо не коштує: одному поле, другому гроші, цьому посаду, а тамтому ласку замість сподіваної кари. І кричать усі. Раби куплені на торговиці людської невдячності! І скінчилась розправа. Запав вирок смерті.

Але Христос воскрес і жиє! А його вороги хочуть що дня нової розправи! І що дня кричать: „Розпни його!“ І нині у них повні жмені людських ласк!

А ви, М. Д., де себе поставили? Чи поміж товпою, чи коло Христа? Кого держитеся за руки? Ворожих висланників чи Христової Матері і тих, що пішли з Ним аж на Голгофту, щоб втирати з Його лица кровавий піт? Поміж котрими ваше місце?...

Тут — під хрестом, а по смерті поміж тими, що їм прирік Христос: „Хто визнасть мене перед людьми, визнаю його і я перед Вітцем, що на небесах“ (Мат. 10, 32).

Амінь.

о. Й. Осташевський

Непорочне Зачаття Пр. Діви Марії

за О. Віктором Кольб, Т. І.

„Пренепорочна! Величним хором
Лучімся дружно з небесним двором;
Хай вся вселенна, в радість богата,
Поклін приносить, славу голосить
Тій, котру небо днесь превозносить,
О, повна ласки і благодати.
Як небо чиста, радуйся Мати!“

Дорогі! Як облак пречистий, як краса душ, як сонця луч світозарний, така чиста, така безгрішна, така свята є Пречиста Діва! Не може бути, щоби власти гріха й діявола підлягати могла Та, котру Христос Господь вибрав собі за Матір.

Образово представляється нинішнє свято так: Пречиста легонько зноситься над землею, голову Її окружає діядем зі звізд, Її стопа наступає голову змії, який вється по землі. Образ цей каже, як ціле людство стогне в ярмі злого духа, як кождий поодинок мусить повторяти: „В грісі зачатий я і в грісі породила мене моя мати“. Тільки Вона одна вистає гень високо понад земські сотворіння в блеску небесної величі, бо аж на Ній сповняються слова: „Ненависть положу між тобою (зміє) і між невістою, а вона зітре голову тобі“.

Тайна Непорочного Зачаття не відноситься до тіла Препоблагословенної, тільки до її пречистої душі.

Після науки св. Павла, яка є наукою Церкви, родяться всі діти Еви без життя надприродної ласки; вони вправді посідають всі природні дари та спосібності тіла і душі, але бракує їм надприродного життя дітей Божих.

Чому саме цього бракує людям? Бракує їм цього за-
для первородного гріха!

Це наслідство гріха, цей брак Божої ласки, який при-
носить людина зі собою на світ, направляє Тайною хре-
щення, тобто другим духовим народженням, через це до-
повняється в нас те, чого бракувало нам при першій, тілес-
ній нашій народженню. „Що народилося з тіла“, каже тому
Господь, „це є тілом, а що народиться з духа, є духом“; і
тому „коли ви не віродитесь водою і св. Духом, не ввій-
дете до небесного царства“. Після сказаного всі ми роди-
мося для неба мертвими, щойно пізніше пробуджуємося
до Божого життя.

Великий привілей Пр. Діви Марії повстає з того, що
Вона силою заслуг її Божого Сина і задля Нього не явля-
ється на цій землі з початку мертвою, а щойно пізніше бу-
диться до Божого життя, але відразу вступає в дочасне
життя без сумного наслідства гріха, без браку ласки Божої,
без первородного гріха; вже в хвилях зачаття Вона явля-
ється непорочною.

Тим не тільки заявляємо, що Вона, єдино чистая, була
в кожній хвилі свого життя дитиною Божої ласки й Бо-
жої любові, але також визнаємо, що на Неї спливали струї
життя, Божої ласки і любові в особливій і недостижній
повноті та силі. Хочете ясного приміру? Бачимо людську
дитину, яка вона слабенька й виснажена, ледви ногами во-
лочить, кожний протяг несе їй небезпеку, найменше напру-
ження вичерпує її, ціліське її життя блимає слабим світлом
напів вигашеної лампки. „Не диво“, скаже вам зажурена
мати дитинки, „моє бідацтво хоре; вже при народинах ви-
глядало воно нам на пропаще; позірно мертвим прийшло
на світ, з трудом привели ми його до життя, з великими
клопотами виплекали ми його; відси то його хирлявість,
його слабосильність, його нужденне животіння“.

А подивімся на іншу людську дитину. Цвите, здоровля
і сила бе з нього, веселе й радісне, очі світаються, лице ру-
мяниться, серце повне відваги, без втоми спішить в гору по
стрімких стежках життя: образ здоровля. „Не диво“ — ска-
же тут вам щаслива мати — „моє дитя вже з роду було
кріпке і здорове, прийшло на білий світ без казки, без уло-
мности, черстве як орех, червоне як яблочко, веселе як вес-
няне сонце!“ Це різниця між слабо уродженим і здорово-
уродженим у природнім життю.

Тепер зміро ріжницю між мертвородженням і живородженням у духовім життю, в життю ласки; зміро ріжницю між нашим життям ласки і життям ласки Препоблагословенної Діви Марії. Ми родимося мертві, щойно чудо неба нас робить живими. Через ціле наше життя двигаємо на собі неміч і кволість, нужду й убожество, смуток і гризу, стало в страху ми, що кожної хвилі можемо знов попасти в сіті смерті, з яких ми ледви вирвалися. А Пренепорочна ніколи не зазнала смерті своєї душі, на Ній від самого початку все сяло повне Божого життя, краси і сили, не лякалася небезпек духовної смерті. Так Її освітує нинішнього дня св. церква: „Подобаше Царици неба і землі, честнійшей Херувім і славнійшей без сравненія Серафім начатися і пребивати непорочній, якоже сотворишася і пребиваша святії Ангели“. Вона єдино чистая, благословенная і пренепорочно зачата Діва Марія!

Ніколи інакшою не уявляли собі християни Божої Матери; глибоко в серцях людей жила думка, що між людством, поціленим гріхом Адама, блищить — ясніє особа Матери Спасителя німбом непорочного зачаття. І лиш таке поняття про Пречисту відповідало Її становищу в Божім царстві. Або застановіться хвилинку: Пречиста Діва Марія вивисшена на найблагородніший престол вічної слави, возвеличувана хорами Ангелів і Святих, виславлювана всіми розумними й Богу милими сотворіннями — чи моглаб Вона бодай хвилинку знаходитися в тіні гріха? Чи ж це можливо, щоб між ті похвальні гимни небесної гармонії мішався вічно охриплий, повний іронії голос з челюстий пекла; захриплий, насмішливий голос, якого не можуть заглушити ангельські хори, голос Люцифера, який зловіщо реве: „Колись і ти була моею! Піднеси в гору корону Цариці неба, щоб було видно місце, де колись я наклеїв твое чоло п'ятном гріха; не забудь, що колись ти була моею і заки засіла на цім престолі слави, держав я тебе рабинею під своїми ногами!“ Чи ж це моглоб бути можливе? Чи не здимає вас страх на саму подібну думку? От проти того бунтується наше єство і горячо кличе з повної груди: „Радуйся, Невісто неневістная!“

Пречиста Леліє! Ти цього достойна, бо Ти мати Господа нашого Ісуса Христа, єдинородного Сина відвічного Вітця, від Тебе прийняв Божий Син чоловічество, своє тіло і кров, Тобі підчинився Він у своїм дитинстві, Тебе полюбив найсердечнішою любов'ю рідного сина, Тебе свою єдину і найдорожшу Матір.

Чи ж це можливо, щоб дух пекольний міг закликати до нашого Спасителя: „Ще заки вона сталася твоею матір'ю, була вже моею рабинею; заки Ти її чоло пошанував поцілуєм ласки, вже я назнаменував це чоло клеймом гріха —

прокляття; заки ти їй був підчинився, вже була вона мені підпорядкованою! Правда, не маю я участі в тобі, але мав я участь в найдорожшій особі, яку посідаєш на землі, мав я участь в твоїй матері, бо вона була колись моєю власністю, в грісі була вона зачата!"

Кому не дрожить тіло з переляку на подібну думку? Тому кличе наше серце:

Радуйся, Непорочно Зачата!

Лиш таке величання достойне сил небесних. Люцифер зі своїми приклонниками був стручений із сяйва небесної хвали у вічну тьму. Подумайте, цей дух тьми мігби сміло кпити собі з ангелів, які колись в небі славно побідили його: „Ви величаєте і прославляєте її вашою царицею, а я? Бачите, хто з нас більший, могутніший, я їй не службу, не прославляю її, але я колись панував над нею, і заки ще вона була вашою царицею, вже передтим служила в моїй неволі“.

Чие серце не закервавиться з болю від таких думок? Чиж не відчуваємо, що від подібних гадок дрож перестрашу перелетів би по цілих небесах? Таж батько ложі мавби право перейти дорогу архангелови, що вертав по благовіщенню від Пречистої Діви, і закликати до нього: „Як це ти казав: Радуйся, благодатная, повна ласки? Мовчи, бо вона не була повна благодати, початок її життя записався гріхом. Мовчи, не говори: Господь з тобою; передше я був з нею, щойно опісля прийшов Бог; мовчи, не кажи: благословенна ти між жінками; колись не була вона благословенною, проклин спочивав колись на ній, як і на всіх інших людях“.

Хто може стерпіти такі насміхи? О ні! Ти від віків і на віки Пренепорочна! Лиш така поява Марії Діви погоджується з обітницями Ст. Завіта. На брамі раю заповів Її прародичам милосердний Господь як невісту, котра побідно зітре голову змії; чомуж саме мало статись противно, чому мавби Її спіткати на світанку земського життя злий дух і своєю ногою наздопгати Її пречисте чоло? Вонаж була передсказана як діва й мати Спасителя, чиж можливо, щоб при очікуванні віками Її появи на землі вибіг перший напроти неї Люцифер та перший половив її? таке прийняття зготувивби Господь своїй матері на цім світі?

Від віків вибрав Бог цю дитину ласки на матір, яка мала породити Спасителя людському родови, так пише о. Монсабре, великий почитатель Марії Діви, і дав Її участь в попереджуючих знаках любови та прославлення, які земля і людство приносили Його Синови ще через довгі століття перед Різдом тогож Сина. Горючий корч, який наповнений славою Божою, горів, а не згоряв, є прообразом Марії, котра в достоїнстві материнства заховала свіжий блеск дівцтва; Ааронова палиця, що розцвила на самоті в скрині Завіта

сама скриня Завіта, героїня Дебора, мужна патріотка Юдита королівська Естера — всі вони були славними прообразами величнього достоїнства Марії Діви. З прообразами лучаться голоси пророків. Коли сам Бог початково вказав на Неї: „Невіста зітре голову змії“, тоді Вона явилася в душі людства заслонена тіннями майбутніх століть, а з часом збільшалося ясне світло кругом Її любої постати. Давид добачив Її красу, величає Її пишноту та здоровить здалека: „Слухай, дочко, і глянь тай прихили вухо твоє, і забудь про нарід твій і дім батька твого! І буде люба врода твоя цареви; бо Він є Господь твій, котрому весь світ поклоняється. І дочки тирські, дуки народів, з дарами шукатимуть лице твоє й будуть благодіти цих ласк, що їх Спаситель в тобі зложив“. (Пс. 44). Соломон величає Її найкрасшою між всіми дівами, зірницею спасіння, яснюючою зіззодою, яка запалає повним блеском в світлі вічного сонця, голубкою возлюбленою.

Ісаїя та Єремія заповідують світови великий знак милосердя, Діву, котра породить світови Емануїла, князя мира. Відси почавши, чуемо таємний шепіт сподівання між народами землі: Імя Діви, котра має принести спасіння людям, переходить від жидів до поган, і Сибіллї заповідують скорий прихід цієї благословеної Діви, поети оспівують Дитятко Боже, яке вона — Діва — подарує людству. Так уже далеко наперед любили й почитали народи Пренепорочну Божу матір та Її Сина в біблійних прообразах та стародавніх передсказуваннях. Цьому почитанню прилучуються новіші, ще знеслійші почитання, які віддавав Їй Син Божий через послух й синівську любов, які віддає Її християнське серце на цілїм земськїм гльобі через церковні величання, приватні набоженства, похвальні гимни та ширу відданість; які складають Їй ангели та вибранці неба через вічну пісню побіди святості над беззаконням.

Який чудесний ланцюх хвали й величання, кінець тогож аж в лоні вічності починає! Чи ж не розірвав би цього ланцюха слави первородний грїх, колиб передсказана Діва була хоч хвилинку в ярмі первородного грїха на рівні з иншими людьми? Тоді мусїлиб замовкнути на час всі прехвальні слова прославлення, а на їх місце понїсся би трївожний стогін нарікання: „В грїсі зачата я“.

Коли перед тисячлїттями привів Бог нашого прародича на цей ясний світ, то умістив його в запашнїм раю, в місці, яке наповнив красою й добром, що їх може в собі мати природа, певно, що також для другого Адама зготовив Бог рай і то куди красший від тамтого. А ним була Пренепорочна Діва Марія. Чи ж міг би ворог спасіння зневажити цей другий рай, заки ще новий Адам вспів до нього вступити?

Від найдавніших християнських громад переходила віра в Непорочність Божої Матері з роду в рід, а вже від сегомого віку на Сході, а від дванайцятого віку на Заході возвеличила св. Церква Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії особною службою. Але довго-довго не оголошувала св. Церква цього загального переконання вірних догмою кат. віри. Як при великій та могутній річній струї звертається наперед увага глядачів на її маєстатичний біг, на животворчі хвилі, які розливає вона по берегах лугів і долин, а аж опісля уважно стає просліджувати сховане жерело річної струї, так довгі часи було благодатне життя Божої Матері передовсім предметом церковної науки й наукових рішень. Довгі віки минали, заки вибила година, в котрій висказано найвисший і окончний вирок про перше жерело цієї благодатної ріки. Минали літа за літами на пильнім розслідуванні найбільших катол. учених, плили роки за роками на живім вижиданню віруючого народу. Що принесе останнє рішення?

Пречиста, Преблагословенна, Пренепорочна, окружена діядемом зізд, наступає на діавола, ворога нашого спасіння! Такою стояла Марія Діва завсіди перед очима християнського світа, такого рішення про Богородицю з уст непомильного Голови кат. Церкви тужливо вичікував кат. світ. Нарешті прийшов день 8. грудня 1854. р. В цілій повноті власті свого Божого посланництва піднісся св. Отець Пій IX зі свого престола. Тут надійшла хвиля на віки незабуття ні для неба, ні для земля, і оголосив як непомильну догму нашої віри, впливаючу з об'явлення, що: „Марія, Мати Господа нашого Ісуса Христа, є непорочною, є одинокою без первородного гріха зачатою Дівою“.

Тоді гураганом вирвався голос подяки й тріумфу зі сердець мільонів; сповнилося це, за чим тужили віками всі вірні! Це вже не була тільки побожна думка, святе почування, — ні, це вже була правда, певність, знесла понад всякий сумнів, що Матір Божа була повсякчасно повна ласки, Пренепорочна, вільна від первородного гріха від першої хвилі свого зачаття.

Непорочно Зачата! Благаємо Тебе, щоб ясний образ Твоєї чистоти та святости ярко й живо освічував наші сумні часи, затьмарені нічю пристрастей.

Перед очима моєї душі пересувається знайома картина зі св. Письма Ст. Завіта. Виджу стародавний край фараонів. Груба темрява окутала міста, села, цілий Єгипет — лише де сини Ізраїля замешкують, там ясно і соняшно. Це образ скорбний наших часів. Темрява безвіря і неморальности сповила світ, а між цим ясніє миле, соняшне світло для вибраних дітей, цим світлом є Діва з Дитятком; в її блеску цвте

життя, гідне чоловіка, вдається добро, веде шлях людського спасіння.

Перед св. Дівою з всемогучим Дитятком клониться моє серце в благальній мольбі: Непорочно Зачата! Спаси і помилуй нас!

Амінь.

.....

о. А. Ігаладюк

Неділя XXV

„Один чоловік прийшов з Єрусалиму в Єрихон і попався між розбійників, котрі обдерли його та поранивши, пішли, покинувши його ледви живого.“ Лук. 10, 30.

Притча про милосерного Самарянина була відповіддю Ісуса Христа на хитрий і підступний запит жидівського законовчителя, а ціллю її є повчити нас, хто є нашим ближнім і як повинні ми поводитися супроти ближнього.

Один чоловік, по народности жид, ішов собі спокійно з Єрусалиму до Єрихону. Вертав до своєї рідні, котру мабуть опустив перед кількома днями. День був погідний, сонце світило ясно, робилося горячо. Піт ллявся подорожньому з лиця, бо дорога була лиха, а він ніс з собою річі, закуплені в Єрусалимі. Спрага мучила його, бо ніде не було ні керниці, ні потоку, ні жерельця. При дорозі не було дерев, щоби міг відпочити собі в їх тіні. Як далеко сягало око, не видів ніодної хатинки. Ніодної людини не стрітив в дорозі. Навіть звірі поховалися перед жарою сонця в темні і неприступні нетри. Здавалося, що ціла природа заснула і завмерла від невиносимої спеки.

Всеж таки подорожний не був певний, чи його не зустріне яке лихо. Він що хвиля боязко оглядався довкруги себе, приставав і йшов даліше. Якраз минав групу сірих скал, що своїм виглядом і величиною подобали на невеличку, палестинську оселю. Зі страхом споглядав на неї. Аж тут зпоміж скал висунулось кількох диких людей з киями і палицями і почали забігати йому дорогу. Подорожний зрозумів, що се розбійники. Він пустився що сили втікати. Але був змучений дорогою й не довго міг втікати. Розбійники здігнали його і почали обкладати киями й палицями. Нападений боронився, як міг, але вкінці не стало йому сил. Упав на дорогу, а розбійники били його без милосердя і побили аж до крови. Подорожний лежав без руху і здавалося, що вже не жие. Розбійники зрабували йому все, що мав при собі, навіть одержу стягнули з нього. Наго-

го і напів мертвого полишили його і пішли собі до своєї кривки.

Опущений і немилосердно побитий лежав подорожний посеред дороги. Розбійники гадали, що він вже не живе. Але він ще не був мертвий, він тільки обімлів від ран і побоїв. За якийсь час порухав рукою, спробував підпертися і піднести зранену й окревавлену голову, та дарма. Нінащо не придалися його силювання, бо був дуже ослаблений. Рука знов опала, опала й голова. Не мав сили підвестися. Затяжкі рани задали йому розбійники, загато крови вийшло з його ран. Він зовсім певно бувби помер на дорозі, колиб йому ніхто не був прийшов з помічю.

Принагідно переходив тою самою дорогою жидівський священник з Єрусалиму. Несчастливий подорожний почув здаля його кроки. Отворив очі і побачив священника, старшого чоловіка. В дусі дякував Богови, бо думав, що священник змилосердиться над ним і допоможе йому. Тимчасом священник надблизився до нещасливця, що лежав на дорозі. Вид побитого до крови подорожнього переразив його і він задержався. Страх огорнув його серце. Уявив собі, що тут перед хвилиною скоїлося. Пригадав собі, що се околиця дуже небезпечна. Споглянув ще раз на лежачого серед дороги — скорим кроком відійшов. Боявся, щоб його щось подібного не стрінуло.

„Біда мені! Згину тут марно!“ — подумав собі нещасливий подорожний. І знов примкнув очі. Довго так лежав на дорозі, на сонці, і не міг рушитися. Нараз знов пробудився. Ото надійшов левит, слуга церковний, на те саме місце. Але й той підійшов, поглянув, налякався, і пішов далше.

„Чи мені вже ніхто не допоможе?“ — стогнав серед болю тяжко поранений подорожний. І заснув наново.

Минала година за годиною. Сонце пекло як огнем. Рани справляли великий біль нещасливому. Вітер змитає порох з дороги. Порох падав на рани. Мухи сідали на рани й кусали. Муравлі злазилися і гризли тіло. Несчастний лежав ще якийсь час. Надіхав на ослі чужинець, що переїздив тою дорогою. Був се купець Самарянин, один з тих, яких жиди дуже ненавиділи, уважали їх за нечистих, бридилися ними і навіть не дозволяли їм приходити до святині в Єрусалимі помолитися. Поранений був жидом і не сподівався від Самарянина ніякої помочі. Самарянин задержався, зліз з осла і приступивши до лежачого на землі, оглянув його рани. „Ще живе!“ — сказав до себе. Виняв зі своєї подорожньої торби вино, підпер помалу пораненому голову і подав йому напиться, щоби посилювся. Вино оживило пораненого. Але тільки стони було чути з його уст. Обережно обмив йому рани Самарянин вином, наляв на них оливи і перевя-

зав їх. А коли се зробив, поміг пораненому встати і посадив його на свого осла. Була се тяжка праця. Побачивши, що поранений є дуже ослаблений, піддержував його і помалу поїхав далше. За якийсь час привіз його до гостинниці. Самарянин покликав господаря до помочі. Обидва положили пораненого на лежак у гостинниці і заопікувалися ним. Він хутко заснув. Самарянин сидів біля хорого. По хвилі пробудився хорий і запитався слабим голосом: „Де я?“ — „У приятилів,“ відповів йому Самарянин, і дав йому пізнати, щоби успокоївся. Вдячно глядів хорий на чужинця. Господар напоїв його знов вином. Господиня зварила і принесла йому легку, стравну поживу. А Самарянин тимчасом кладе йому заедно студений оклад на голову. Так робив ще через довший час, аж до ночі. Щойно пізно в ночі удався на спочинок. Скоро світ був знов при ліжку хорого. Тепер хорий мався вже ліпше. Але ще не міг встати. „Виратований“ — сказав Самарянин до господаря „Ото гроші, мушу їхати далше. Що більше видаш на нього, я з поворотом віддам тобі.“ Виняв і полишив господареві два срібняки, попрощав хорого, котрий з вдячності до нього заплакав сльозами радості, і поїхав.

Христіяни! Як гадаєте? Чи ви можете виявити більше любови і милосердя до свого ближнього, як виявив Самарянин до свого відвічного ворога жида? Ратуючи його, Самарянин, наражував себе на таку саму небезпеку грабіжницького нападу на дорозі. Він довго заходився коло нещасного жида і немало натрудився, заки заосмотрив його рани і завіз його до гостинниці. Він заопікувався в гостинниці і не жалував грошей на його лічення. Він полишив господареві, відїзджаючи, ще два срібняки і не питав, хто йому їх зверне. Він прогайнував цілу добу біля хорого і може навіть поніс страту в своїх купецьких інтересах з тої причини. Мимо того він був вдоволений і радів як мала дитина, коли хорий відзискував здоровля. Се вдоволення і радість в серцю були для нього заплаатою за його заходи і труди коло хорого і понесені страти. Іншої заплати він може й не надіявся. А ви, освічені світлом Христової віри та надіючися вічної заплати в небі за свої добрі і благородні діла на землі, малиб інакше поступати супроти свого ближнього? Подайте помічну руку своєму ближньому в потребі! Не кажіть, що не маєте серця до нього, бо він в гніві з вами і ворог ваш! Фарисої та книжники ще більше ненавиділи Ісуса, переслідували його і вкінці розп'яли його на хресті, а Ісус молився за них. Жиди каменували св. Стефана, а його уста не знали інших слів, як слова молитви за них. На жидівським священикови і левитови бачите, яким відражаючим є чоловік твердого серця і без милосердя. Приклад Самарянина показує, як се благородно і гарно, коли чоловік, з серцем

і співчуттям, приходять з помічю потребуєчим. Чийому серцю подібне тепер ваше серце? Чи серцю жидівського священника і левита, чи серцю Самарянина? Чи маєте милосердя супроти бідного і нещасливого? Чи помагаєте йому по своїх силах? Чи може, хранны Господи, тішитесь з його нещастя? Будьте милосердні супроти ближних, коли хочете, щоби Бог був для вас милосердний. Блаженні милосердні, бо вони помилувані будуть!" Мат. 5, 7. Амінь.

о. Петро Ярославич

Введення в храм Преч. Діви

Нинішнє Свято Введення в храм Преч. Діви Марії обходимо на ту пам'ятку, як Іоаким і Анна, родики Преч. Діви, сповняючи свою обітницю, дану Богу, привели свою маленьку, бо ледви 3 літню, донечку Марію до єрусалимської святині, щоби її віддати на службу Богови.

Був тоді звичай, що деякі побожні родичі з вдячності за одержані від Бога добродійства віддавали своїх малих дітей до єрусалимського храму, де вони під оком старших виховувалися. Ті діти служували в храмі священикам і навикали до молитви і праці. Який гарний був се звичай! Як дуже мусіли ті родичі любити своїх дітей, коли так дбали про те, щоб вони від маленькості заправлялися до молитви і праці! Так, М. Д., бо молитва і праця се немов два стовпи, на котрих стоїть ціле життя чоловіка. Коли чоловік не навикне від маленького молитися і працювати, коли ті два стовпи не підопруть його в життю, який же він тоді нещасливий! Тоді ціле його життя проходить марно, без сліду; не тільки що нікому з нього нема пожитку, але ще й кождому заважає; кождий рад би позбутись його.

Але в нинішнім святі є ще одна дуже велика і важна наука. Ото Іоаким і Анна ведуть маленьку свою дитину до церкви і тим дають усім родичам повчаючий примір, що і вони повинні свої діти від наймолодших літ вести до Бога, вціплювати в них привязання до Бога, давати їм правдиво побожне, богобоязливе виховання. Се головна умова щастя ваших дітей. І над тим важним предметом нині при допомозі божій коротко застановимося.

І. Потреба богобоязливого виховання.

Як старий світ, так стара і журба родичів про щастя дітей. Ціліське своє життя трудяться—журяться тільки про них. Бо для кого вони так тяжко працюють? Для кого

стільки заходів, стільки невігоди натерпляться, як не для дітей? Для кого не жалують хочби яких великих коштів, терпів, терпінь, як не для дітей? Так, для дітей! Для дітей вони і крові своєї не жалували би, якби лише знали, що то потрібне до їх щастя.

Всі труди жертви і терпіння цілого їх життя, зміряють лиш до того одного, щоб видіти своїх дітей щасливими, щоби на старість—стерявши в труді для них свої сили—могли при них спокійно зажити. Та Боже мій милий! Як часто заводяться родичі в своїх надіях! Перевандруймо цілий світ вздовж і впоперек, всюди, в кожному місті, в кожному селі, мало що не в кожній хаті почуємо нарікання, жалі, плач, скарги родичів на дітей. Бідні ошукалися в своїх надіях! Вони гадали собі, що діти гідно виплатяться їм за той величезний труд, який для них поносили, що будуть мати з дітей потіху, що зможуть ними похвалитися перед людьми; а тим часом, замість того всього, мусять стидатися за них, тяжко терпіти, гіркі сльози проливати задля дітей. Пестили, по руках носили ангелів, а дочекалися діаволів. Чому воно так? В чім тут вина? Ото в тім, що родичі ніяк не хочуть зрозуміти, де шукати щастя для своїх дітей. Не хочуть зрозуміти того, що тільки побожне, богобоязливе виховання запевнить їх дітям щастя, що тільки з дітей так вихованих дочекаються потіхи і підпори в немічній старості. Тати й мами переконані, що чим більше майиа лишать своїм дітям, тим щасливійші будуть їх діти; тим більше любови, вдячності зазнають від дітей. А тимчасом ті достатки, маєтки без побожності то те саме, що ніж у руках ошалілого. Інші гадають, що наука запевнить щастя їх дітям, що коли їх діти завдяки їхнім превеликим трудам і жертвам дібуться якогось становища в світі, то віддячаться їм гідною любовю, помічю, а тимчасом наука без Бога то страшна трутина для душі. Ось тут причина нарікань, тут причина гіркого плачу родичів на свої діти.

Так, родичі самі собі винуваті, бо вони все дали своїм дітям, лиш Бога не дали, отже не дали їм нічого... „Без мене нічого не можете“ каже Ісус Христос. Зрозумійтеж, родичі, ту велику правду, що побожне, богобоязливе виховання се ключ до щастя ваших дітей. Хочете мати з ваших дітей потіху і поміч на старі літа, то виховуйте їх у страсі божім і побожності. Хочете, щоби з ваших дітей був пожиток для громади, для краю, для народу, виховуйте їх у страсі божій і побожності. Хочете вашим дітям запевнити дочасне й вічне щастя, виховуйте їх у боязні божій. Хто того не дасть дітям, той ставить хату на піску. Як прийде дощ, зберуть води, подує вихор, то хата не може їм опертися, мусить розвалитися, бо немає сильного фундаменту.

Тай легко зрозуміти, чому воно так є. Ото читаємо в Біблії, що коли чужинці — погани, побивши в війні ізраїльське військо, зрабували кивот божий і поставили його в святині свого божка Дагона, сталося велике чудо. Коли другого дня прийшли до святині, побачили свого божка розбитого на землі. Поганський божок не міг устоятися при божім кивоті і „паде лицем на землю пред кивотом завіта господня“. Таке саме чудо станеться, коли дітей ваших виховате в побожності, коли до їх сердець введете Бога—любов Бога і страх Божий. Тоді хочби який божок т. є. гріх, злословість, злоба, зла навичка наліг не устоїться перед Богом, мешкаючим у серці вашої дитини; відобеться від неї, як від скали; розібеться й згине. Щойно тоді ваші діти будуть добрі, слухняні, чисті, справедливі, багаті во всяку чесноту „аки древо насаженно при истоуди вод“ (Пс. 13), а то значить: цілковито щасливі.

Противно: де в серці Бог не мешкає, там вселяється Дагон, та кидається всяка хопта, гріх, розпуста, злі навички, налоги. Чиж може бути щасливим чоловік, коли в його серці повно труючої хопти, повно гною, а його душа запорпана глибоко в гріхах? „Ність радоватися нечестивим, глаголет Господь“. Чиж розумієте тепер, М. Д., що богобоязливе виховання ваших дітей се одинокий їх провідник серед небезпек сього світа? Воно проганяє пільму зперед очий, воно вчить розпізнавати зраду ворогів, воно показує дорогу просту, безпечну. Хто таке виховання дає своїй дитині, той дає їй ангела сторожа, дає їй певного проводиря гей ту Мойсееву палицею, що веде крізь моря і пустарі. А хто не виховує своєї дитини в боязни божій, той пускає її на дорогу життя із завязаними очима без провідника. Чиж може не впасти в руки смертельному ворогові вічного життя? А скоро лиш раз попаде в руки діавола, то він вже її цілої не випустить, але обідре з чесноти, з невинности, з чистоти сумління тай з неба.

II. На чім полягає богобоязливе виховання.

Насамперед на тім, щоби навчити дітей св. віри, навчити їх пізнавати Бога і його св. волю, бо се підстава всього. Бо чи може любити Бога, служити йому той, хто його не знає?! Так треба вам, християнські родичі, дитинку вашу вже змалку навчати слова божого, треба при кожній нагоді розповідати дитині, що то Бог все сотворив, що Бог всім править, все знає, все видить, всюди є; за добре нагороджує, за зле карає після сих слів св. письма; „научите чада ваша сія глаголати, сидящу тобі в дому, і ідущу тобі во пути і возлежащу тобі і встающу тобі“. (Второз. 11, 19).

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДІ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ДО Ч. 11

о. Й. Остащевський

Митрополит Андрей

сердечний Батько укр. селянства*)

„Благовістив їм слово нове:
Любов і правду і добро,
Добро найкращеє на світі
То братолюбіє.“ (Неофіти)

Цілий укр. Нарід радіє ювілеєм Впреосвящ. Митрополита Андрея. Але це рідке свято унагляднює передусім всю безмежну любов і безприкладну жертву, яку Найдостойніший Митрополит зволив принести за час Свогого благодатного кермовання судном укр. кат. Церкви нашому селянському станові. А нинішнє торжество подає нагоду селянським масам зложити щирий поклін невтомимій праці великого Добродія і ніколи незабутнього Учителя українського селянства.

І дійсно заворушиться укр. село від радісних свят в честь Ювілята. Не буде певно ні одної закутини в наших краях, де б цього року не задрожало укр. серце сердечним почуванням та щирим побажанням для Найдорожшої Особи нашого всеукраїнського Батька.

Львівський повіт постановив — як пристало столичному повітові — випередити край і започаткувати ювілейний рік нинішнім скромним святом, улаштованим селами тутешнього повіту під стягом філії „Просвіти“ ім. Маркіяна Шашкевича. Навмисно відбувається ювілейний концерт під ясним прапором „Просвіти“, бо всім відомо, що Впреосв. Митрополит уважає здоровим завдатком щасливішої долі укр. Народа якраз правдиву освіту та християнське вихо-

*) Промова на святочнім концерті в честь Висопреосвященого Митрополита Кир Андрея Шептицького з нагоди ювілею Його 30 літнього митрополитування.

вання широких народніх мас і цим двом завданням посвятив Він ціле своє многотрудяще життя. Для просвітянсько-виховавчої роботи на селі не щадить Високопреосв. Митрополит ні свого геніяльного ума, ні батьківської заохоти в своїх глибокоумних посланнях до духовенства і вірних, ні тимбільше грошових підмог на школи й бурси, в яких моглиб діти нашого села просвічувати свій ум, ублагородняти серце й понести опісля освіту та примір чесного характеру між широкі верстви Народу. А працю і жертву Їх Високопреосвященства ціхує всьопрощаюча і всіх обіймаюча любов рідного Вітця до дітей. Укр. Нарід є добрим і людяним народом — але тільки зглядом других, зглядом себе і своїх ніколи. На жаль десь від самих початків нашого історичного існування аж по нинішній день зауважуємо в нутрі всіх суспільних кляс нашого Народу взаїмну ненависть, яка безнастанно пожирає наш національний організм; не дозволяє нам, мимо природних талантів, відіграти ні найменшої ролі в міжнароднім життю; спричинює руїну за руїною мимо моря геройської крові й жертв, складаних віками на вівтарі Волі. Тільки розумне релігійне життя, всіх шарів нашого Народу може з нас сотворити зрілу й тямучу своїх завдань націю. Бо лиш кат. релігія і кат. Церква написали на своїх прапорах: Всі народи єднайтеся, щоб себе взаїмно любити, щоб бути готовими посвятити себе за своїх друзів, щоб будувати, творити святе, щасливе життя вже тут на землі! Будучи ще скромним сином св. Василія, запрягся нинішний Впреосвящ. Ювильят в тяжку місіонарську працю, перейшов вже тоді цілу нашу церковну провінцію, засіваючи в кожному майже серцю великі чесноти кат. віри та християнської любови. Вже тоді затягав Ювильят здорові основи під високу будівлю християнської культури, яка мала численними поверхами виростати на нашій рідній ґрунті. Вже як місіонар змагав Митрополит до того, щоби Боже право сталося серед нашої суспільности регулятором життя кожного села й кожної родини й кожної особи і таким робом цілого Народу. Бо тільки, де Бог, там любов і єдність, там сила, там щастя і воля!

А на сторожі своєї многонадійної сійби поставив Ювильят видавництво „Місіонар“, яке по нинішній день, поширюючи між нашим селянством чесноти кат. віри й творчої христ. любови, єднає міліони селянських сердець Божої та української справи. Винесений Божим Провидінням на митрополичий престол, продовжує Впреосв. Ювильят по нинішній день свою працю для розвою укр. кат. Церкви, для добра нашого Народу, передусім для найбільшніх верств нашого села.

Зараз у своїй вступній проповіді зі святоюрського амвона дня 17/1 1901. р. проголосив нинішній Найдод-

стойніший Ювильат в обличчю світської та військової влади і в приязности всіх шарів укр. суспільности, включно з представниками селянства в особах делегації селян з Перегінська: „Приношу любов до всеї пастви й бажаю щирою працею й жертвенністю заслужити собі на любов цілого Народу“. Від тоді, через 30 літ пливе ця щира праця на всіх ділянках церковного й народного життя, а з нею поплили широким руслом щедрі жертви для скріплення виснаженого лихоліттям народного організму, а все те огріте теплом і осяяне промінням майже набожної любови до найменшого брата, до його вічного спасіння, до його земських потреб. Правда, уряд єпископа в першу чергу має старатися про загробне щасливе життя людських душ, але Ювильат відразу став на становище, що спасіння загробне вислужується тут на землі, та й тому ціле життя старався Він націхувати релігійним знам'ям всі ділянки народного життя: мистецтво, культуру, політику, народне господарство, ціле наше суспільне життя. Кожда канонічна візитація Високопреосв. Ювильата була переглядом церковної праці та релігійного надбання парохіян, але одночасно також переглядом народньої роботи села. По кожній візитації падали з уст Їх Ексцеленції глибокоумні вказівки, поради, як повести дальшу працю, щоб могла видати вона як найбільшу користь селянам. Обов'язуючий укр. кат. духовенство примір Найдостойнішого Архієрея наче кликав: В нарід йдемо, для народа працюємо, народови себе жертвуємо! Архієрейські листи нашого Митрополита не минають ні одного важного громадянського моменту, щоб не освітити його, так з точки релігійного, як і з точки національного інтересу. По нинішній час виховуються на них цілі покоління селян, вони радою служать христ. родині, щоб не віддалювалася від Бога та забезпечила собі земське щастя та вічне небо; повчають громадянина, як згідно з волею Божою має він сповнити свій обов'язок підчас виборів; пояснюють соціальне питання; підносять дошку рятунку нашим Гуцулам; до єдності з народним пнем накликають тих, що вже навіть рідну мову забули, а ще тільки гр. кат. обряд пригадує їм їх походження, або біжать з радою і потіхою до найбідніших синів України, яких гірка нужда вигнала безпощадно поза рідний поріг нещасної Батьківщини у широкий, непривітний світ куска хліба шукати. Ніхто з нашої суспільности не інтересувався ними. Сказатиб, ніхто не старався зрозуміти їх страшного положення в чужім, незнанім світі. А добрий Батько не забуває бідних емігрантів і розтягає свої опікунчі крила так над сезоною еміграцією в Німеччині, як і над заморською в Америці. Пише свої ревні, дійсно вітцівські, послання, якими хоче вдержати безпросвітний наш бідняцький елемент при гр. кат. Церкві, стримати перед моральним

здичинням, перед винародовленням; пригадує родину в старім краю, піддержує лучність з нею; призвичаює до ощадности. За письмами пішла моральна опіка в особі світського й монашого духовенства, яке поїхало за старанням Ювилята до Німеччини, Боснії і за море. Давно булаб пропала наша заморська еміграція, колиб Найдостойніший Ювилят був по вітцівськи не занявся нею. Завдяки Його невсипучим трудам одержала укр. кат. Церква на американській землі свою рідну, церковну Єрархію, котра при парохіяльних церквах зорганізувала всю нашу еміграцію, дала їй змогу ощадним життям прийти до маєтку та заохотила прийти з матеріальною помічю рідному краю у важких хвилях його лихоліття. Сам Висолопреосвященний Митрополит аж два рази протягом двайцяти літ обіздить цілу Америку, вишукує кожду укр. ферму, кольтонію, кожду фабрику, де трохи більше скупчилось нашого люду, щоб скріпити його релігійно й національно. Високопреосвященний Архієрей відвідував церкви, відбував наради зі священниками й учителями; відправляв панахиди за борців, упавших за волю нашого народу.

А в краю? Милованнє зі своєю заслуженою господарською школою — цеж княжий дар Митрополита селянській верстві. Скільки то підльвівських бідняків користає з безплатних порад „Народної Лічниці“, „Порадні Матерей“, „Дентистичного Заведення“ — а прецінь для добра бідних селян та робітників оснував їх Високопреосв. Ювилят! Достойний Ювилят заложив на нашій землі Закони ОО. Студитів і Редемптористів, розсипав захоронки СС. Василіянок і Служебниць, — а всі вони, вивіновані Його грошем, служать укр. селянинові й робітникові. Довкруги монастирів і захоронок змінюється протягом короткого часу на краще культурний, моральний і національний вигляд околиці. Під сильним вражінням духовних місій ОО. Редемптористів цілі околиці начеб відбували новіціят ідейної праці для Бога й для Батьківщини. Сирітські захисти згуртували сотки сиріт по впадших на війні селянах. Впреосв. Митрополит став тим дітям за рідного батька і попровадив їх далеко кращим шляхом — ніж рідні батьки моглиб це зробити. Сам Ювилят їздив по далеких краях захід. Європи й аж за океан, щоб вимолити милостиню на безпеку життя й виховання тим селянським сиротам. Де тільки нарід — там зараз його Архипастир між ним являється. Стрілецький Вишкіл витає Ювилята між своїми хлопцями, Гмінд своє горе йому розказує. Найліпший Батько трудом і жертвою власної особи несе видатну поміч навіщеним руїною повіні селам. Смутом і злиднями покрила гроза голоду й епідемії наших забручанських братів-селян, — зараз щирий жаль стиснув серце нашого спільного Батька, Впреосв. Митрополита

і з Його наказу зібрала та передала наша Церква свою лепту тамошнім селянам. Хто перший, як не Ювилят, пригорнув до своїх грудей наддніпрянську еміграцію в її теперішніх, незавидних злиднях? Хто дав їй стільки серця і хліба? Недавний виступ Ювилята проти насильного забирання православних церков нашим безборонним селянам дав сотий раз доказ печаливої любови Батька супроти дітей. Сільські дівчата, що вступають до служби у Львові і виставлені на великі небезпеки, що грозять їх моральному життю, дістали теж в останніх часах від Ювилята великий дарунок, дім-захист у Львові як основу для своєї дальшої організації. А заціплення селян з Перегінська і Прилбич проти туберкульозу, чи ж можна забути? Ніхто не знає, скільки праці вкладає Ювилят в Інститут св. Йосафата у Львові, щоб забезпечити христ. виховання селянським дітям-гімназістам? Як противагу на страшний, моральний упадок, котрий послідними літами став грозити руїною всякій ідейній праці по наших селах, з волі їх Високопреосвященства має явитися Кат. Акція, кат. видавництва, кат. виховавчі інститути та заповіджена в послідних АЕпарх. Відомостях кат. гімназія. Вони мають виобразувати й виховати нашому селови ідейних провідників, поширити ідейну працю, зготовити плідючий ґрунт під краще Завтра укр. селянина. Дотеперішня праця Високопреосвященного Ювилята звязувала тісно наше національне судно з Петровим кораблем, ставляла підвалини під будівлю нашого суспільного й державницького життя на твердій скалі св. Петра, щоб забезпечити йому трівкість розвою, щоб охоронити його перед заливом знищення.

Бажанням їх Високопреосвященства при вступі на митрополичий престол було працею і жертвою здобути собі любов цілого Народу. На нинішнім ювілейнім торжестві можна сміло запевнити, що ніхто між Українцями взагалі, а між нашим селянством спеціально не втішався такою щиро-дитячою любовю, як Найдостойніша Особа їх Екссцеленції. В далекий Ярослав, у ворожий Курськ, в холодний Суздаль, скрізь, куди тільки людська злоба гонила Найдорожшого нашого Батька, скрізь за Ними линуло серце нашого села. Завсіди біль і горе їх Високопреосвященства родило терпіння у душах Його духовних дітей-селян. Кожда недуга Ювилята потрясає сумом і тривогою цілу церковну провінцію, несе перед Божий престіл безліч молитов за його здоровля. Доказом нелицемірної любови селян до Високопреосвященного Ювилята остане на все та радість, яка підчас повороту Ювилята з московської тюрми перемінила страшні воєнні часи на торжественний Великдень і веліла воєнним вдовам забути їх вдівство, а воєнним сиротам їх нещасне сирітство, та зібрала всіх аж до вікових старців

здовж дороги, куди Мученик-Батько вертав до рідного стада, щоб заопікуватися ним. Таких об'явів любови ніколи не забувається. Де тільки став поїзд, де тільки показалася світла постать Їх Ексселенції, там з тисячок грудей вибухав плач болем і кривдою шарпаного серця і нісся гіркою скаргою перед любим найдорожшим Батьком. Де піднеслась рука Їх Високопреосвященства до архієрейського благословення, там родилась надія на захист під його омофором. Селянин вірив, що з Ювілятом вертає мир, справедливість краша доля.

Ця свята, чиста любов дітей до Батька тріває і напевно триватиме ще довго й довго в простім серцю укр. селянина. А нині, в радісних хвилях ювілею, на крилах цієї любови несуться щирі благання до Отця світів, щоби дозволив Найдостойнішому і Найдорожшому Ювілятові вскорі пригорнути до свого батьківського серця цілий 40 мільйонний укр. Нарід і стати його самотнім духовним Учителем і Пастирем на шляху до неба та світлим Провідником-Мойсеєм на дорозі його історичного розвою.

Нехай слава Високопреосвященного і Найдорожшого Митрополита Кир Андрея лунає ясним і благословенним гомоном скрізь, де тільки бється укр. серце, від рода в рід!

о. Онуфрій Гайовський

Непереможність кат. Церкви

(Проповідь виголошена в часі ювілейного свята в честь
Й. Е. Митрополита Андрея в Зборіві дня 19. 6. 1930)

И глагола имъ Иисусъ: что страшливи есте, маловѣри; тогда воставъ-запрети вѣтрамъ и морю, и бысть тишина велія.
(Мат. 8,26)

Здається мені, що між нами небагато таких, що їм доводилося побувати над морем. А тим, що його бодай тільки один раз в своєму життю бачили, не вибється ніколи з пам'яті його незмірна велич, розбурхана сила і та таємна приманчивість, що просто приковує до себе чоловіка. І захоплюється чоловік музикою його хвилі і лякається його незглибимости; і лякається його й не всілі встоятись перед непереможним бажанням пуститися на його хвилі, щоби поплисти ген далеко, хочби й найдалше—аж там, де йому край, там, де оперлось воно о другий беріг. Та горе тому очайдухови, що посміє злегковажити таємну силу

моря тай сяде у слабонький човен або, що не знаючи орудувати кермою, довіряться зрадливим морським хвилям! Зметуть вони його скорше зі свого лиця, чим буде він мати час пізнати свою небезпеку. А коли ще по його зморщеному плесі загуляє буйний вітер, тоді чоловік навіть на найсильнішому кораблі стає таким маленьким, таким слабоньким, таким нічтожним, що не знати, де дівається його сила й його розум, отой розум, яким він не раз хотів змагатися не то з морем, але і зі самим Богом. Таке буває нині, коли гордий чоловік стає до змагу з наймогутнішими силами природи, коли побудував велитні машини. А щож було колись, коли човен складано з обтесаних сокирою бервен?!

Тому не диво, що, як читаємо в нинішньому св. євангелію, великий страх упав на апостолів, коли їх раз на великому озері захопила буре. І хоч вони, як рибалки, жили з водними хвилями, то не могли опертись з великого переляку і кинувшись до Христа, стали кликати: „Господи, ратуй нас, бо погибаємо“ (Мат. 8, 26). А Він їм сказав: „Чого боїтеся, маловіри? Тоді встав, наказав вітрам і морю, і настала велика тиша“ (Мат. 8, 26)

Яким величним, незглибимим і приманчивим є море, таке величне, приманчive й незглибиме для людського розуму є людське життя. І від віків змагається і повсякчасно буде змагатися людський ум, щоб його наскрізь змінити і знайти його край. Але горе тому очайдухови, що посміє злегковажити таємну силу моря тай сяде у слабонький човен або, що не знаючи орудувати кермою, довіряться зрадливим морським хвилям! Алеж ще більше горе тому гордунови, що злегковажить незглибимі Божі тайни і сяде у слабонький човен людських мірковань, або не знаючи кермуватись засадами віри, довіряться зрадливим життєвим хвилям. І саме тому корабель, що на ньому плили колись апостоли, з Христом заплили до другого берега, стає праобразом католицької Церкви, що в ній ми з Христом, кермовані його засадами, запливемо до тихої пристані його царства.

Допоможиж мені, Господи Ісусе Христе, впоїти нині в серце отих дітей Твоїх сильне переконання, 1) що корабель Твоїєї Церкви сильний і встоявся побідоносно в усіх світових бурях, 2) що Ти особлившою опікою дарив і даруватимеш тих синів з нашого народу, котрі на тому кораблі прямують до Тебе.

І.

1. Над генезаретським озером двох братів, Симон і Андрей, закидали сіти в море, бо були рибакami. І приступив до них Ісус і сказав їм: Ідіть в слід за мною і зроблю вас рибакami людей.

Вони зараз оставили сіти і пішли за ним (Мат. 4, 18—20). А вскорі, кинувши свої човни, пішли тою самою дорогою й інші. І так почалась будова нового корабля, корабля для ловлі людей, корабля Христової Церкви. А коли робота на очах росла, знайшлись вороги, що хотіли роботу перепинити і стали сіяти вітер. Та даремний був їх труд, ломились зуби їхнього завзяття о скалу Божої всемогучости. А уздоровлені каліки і воскресші мерці несли славу про нового Будівничого. І за три роки виріс новий невиданий корабель повний, чудних рибалок.

Та коли прийшов час спускати нове судно на широкі води, знялась буря. Гураганом заревіла ворожа злість. Зрадою напали на Будівничого і Керманича корабля. І вивели Його на Голгофту. А коли з корабля повтікали майже всі рибалки, коли Христа, зложено до гробу, заликували вороги. Та на побіду правди не треба було ждати навіть три дні. Бо воскрес Христос прийшов між апостолів і приніс їм стокій тай запевнення, що безпідставний їхній страх: Чиж забули ви, що моєї Церкви навіть пекольні ворота не переможуть? Се я з вами по всі дні до кінця віків (Мат. 28, 20).

2. А коли зійшов на апостолів св. Дух, глибшало з кождим днем русло, що на ньому став плисти корабель Христової Церкви. Але, як на морі нема довго сталої погоди, так і Христовій Церкві приходилось часто боротися з бурями. А хоч у тих бурях гине св. Стефан, падає голова апостола Якова, то на їх місце вступають не сотки, але тисячі нових рибалок. І приходить побіда за побідою. А найбільша та, коли найбільше завзятий гонитель Христа, Савло, перемініюється на найревнішого апостола Павла. І Христова Церква набирає такої сили, що її корабель допливає до всіх берегів великої римської держави.

3. Та тепер зривається найжахливіша буря, що лютує через три століття. Могутність римської держави з рознузданістю поганського світа подають собі руки, щоб розторщити небесний корабель. І саме тоді, коли їм здавалося, що він тріщить в своїх основах, він ріс у силу. З крови мучеників виростали сотки тисяч нових визнаців, що „вірою чинили справедливність, досягнули обітниць, загороджували пащі левів, гасили силу огня, ставали сильними з немічних, поконували царства“ (Євр. 11, 33—34). І поконали такий недавно ще могучий поганський світ. І грімко залунала пісня побіди. А побіда була така трівка і блискача, що в прах розсипалися всі змагання найзавзятіших Христових ворогів. І дишучи злістю і підносячи кулак до неба, кличе загоромлений Юліян Відступник: „Ти побідив, Галилеянене“!

4. Але й ворог людського спасення не спав. Коли не повелось йому затопити Христової Церкви в розшалілому морі поганства, звертається він до іншого підступу. А сей підступ добре нам відомий також з наших часів: розсадити корабель таки з його нутра. Алеж всі єреси гностиків, Арія, Несторія, монофізитів, монотелетів, Пелягія і іконоборців і всі схизми і всі реформації, місто розвалити Христову Церкву, помогли тільки відділити половину від здорового зерна.

5. А що доказали недавні трилітні переслідування кат. Церкви в Мексику? Тисячі мучеників пролили свою кров, а в тій крові тільки ясніше сонця заблестів Христовий заповіт: „І ворота пекольні не переможуть її“! Новочасні Нерони зі стидом завернули з дороги і нині самі забрались гоїти завдані рани.

6. А що доказують рознуздані бакханалії основників „червоного раю“? Який гомін несеться з посеред стонів кровавих жертв? В чий бік звернені очі шукаючих помочі? Кудю линуть зітхання розпукою прибитих грудий? Все спрямоване на Петрову скалу католицької Церкви.

От що кажуть члени того відломку Христової Церкви: „В посланню голови кат. Церкви я бачу ту Божу правду і красу, і не можу не витати її і не поклонитися перед нею“.¹⁾

II.

1. „Чого боїтеся маловіри? Се я з вами по всі дні до кінця віків“. Коли ці Христові слова все наповняли і вічно наповнятимуть надією всіх вірних Христової Церкви, то тим паче мусять вони вливати відраду і силу в серця нашого народу. Український народ, власник молоком і медом текучої землі, положеної на межах Заходу і Сходу, був вічно розриваний то з одного, то з другого боку. Та понад грохот громів, що котиться понад його головами, несеться голос Христа: Не кидайте мого судна, стійте непохитно при Петровій скалі і не лякайтеся, бо я з вами по всі дні аж до кінця віків.

2. І так воно дійсно було, так є і так остане. Сильна держава Володимира Вел., Ярослава Мудрого і Данила росла при злуці з кат. Церквою. А тільки на урожайній почві тої злуки вирости наші святі подвижники: св. Ольга, св. Володимир, св. Антоній і Теодозій Печерські, св. Борис і Гліб. Чиста віра — сильна віра, а сильна віра родить сильного духа.

¹⁾ А. М. Хиряков в час. „За Свободу“ 322, II. 1930,

3. А як колись між ізраїльський нарід, коли ним носили бурі, зсилав Бог пророків, так і нам, коли ми блудили по бездорожжях, зсылало Боже провидіння провідників, що наводили нас на слухну дорогу. Це митрополит Ізидор, а там св. священомученик Йосафат.

4. І колись „кров священомученика Йосафата стала певним задатком майбутньої перемоги, бо його смерть дала доказ найбільше наглядний, що се діло (єдність з кат. церквою) якому благословить Бог, коли дає йому святих і мучеників“. А те „що ми в світі святих в тій великій раді у Бога, де рішаються справи світа, доля одиниць і доля народів, там маємо того великого нашого рідного заступника“,¹⁾ свідчить, що Христос не жаліє нам своєї опіки і любови.

5. Свою особливу опіку і любов заявив нам Христос і в останніх часах, коли перед 30 роками посадив на престолі Митрополита Андрея. Отсе ми нині клонимось в глибокій подяці перед Христом, що Він зволив через Митрополита Андрея, як через свій „сосуд ізбраний“ так довгий час обсіпати наш народ цвітами своєї опіки. А в тих цвітів така велич багатства і така райдушна гра красок, скроплених жемчугами Божої роси, що не знає, де звернути своє око: Чи на велике світло його ума, чи на сяння божого знання і освіти серед народу, чи на віднову релігійного життя, чи на основи монастирів, чи на будовання сирітських захистів і лічниць, чи на оживлення краси церковної і народної культури, чи на зберігання скарбів світлої минувшини, чи на роздаровання великого майна в хосен меншого брата, чи на скромне, з убожеством зрівняне, власне життя, чи на опіку над покривдженими і обездоленими.

6. Але піднесім очі від того вінка і звернім їх до Божого Престолу, щоб зложити довг вдячності за найбільший дар, за мученичу пальму, яку Всевишній разом з жезлом вложив у руки нашого Найдорожшого Митрополита. Бо відколи кровава Христова жертва стала ціною відкуплення, відтоді свята мученича жертва Його вибраних знаходить у Нього найбільшу вартість. А та жертва була принесена за найвеличнійшу справу, за те, щоб єдиними устами і єдиним серцем весь наш народ міг славити Боже ім'я. Щей за те приносив він її „Богу,

Щоб за весь його біль
Зняв грозу з рідних піль,
З України тривогу.
„Боже — молих він — Ти
Свідомийши мети,

¹⁾ о. Климентій Шептицький: Значіння св. Йосафата.

До якої я прямую;
 Та як воля Твоя,
 Нехай вигнанцем я
 Цілий мій вік горюю:
 Нехай сам я всіх лих,
 Переслідувань злих
 Заживу у неволи,
 Аби лиш мій народ
 З рідних хат, загород
 Не був гнаний ніколи;
 — — — — —
 Аби він був щаслив;
 Аби в щастю процвів —
 За весь біль життя мого“¹⁾

І подобалось Богови, щоб ту дорогу крізь жертву і любов до слави Дорогий наш Мученик відбудув перший. Прийшла буря і знесла тих, що в кайданах покладали свою силу, а Він, як побідик, перейшов ще вчора терням, а нині цвітами вкрити дорогу. А його найлюбіша дитина, ідея зєдинення, місто згаснути, знялась в цілій своїй красоті.

От за сей дар найгорячішу дяку прийми, Милостивий Боже, і за те, що дав еси нам Пастиря, що готов за своє стадо свою душу покласти.

І найкірнійшу просьбу прийми: Щоби ще довгі літа через того Пастиря ми могли тішитися ласками Твоєї опіки.

* * *

„Чого боїтеся — се я з вами по всі дні до кінця віків“. Отсі Христові слова живим огнем надії підносять наші почування. Де Христос там перемога, бо непереможна Його Церква. І щасливий той народ, що свою долю зложив на кораблі Його Церкви, бо з того корабля знімається повний надії голос:

„Не бійтеся, отріть кроваві сльози:
 Прийде весна, як лиш минуть морози.
 А відновитесь при Христовій Церкві,
 Воскресне народ на кровавій жертві!“²⁾

Амінь.

¹⁾ В. Щурат: В суздальській тюрмі.

²⁾ о. І. Заверуха: Привіт народньому мученикови.

Введення в храм Преч. Діви

(Докінчення)

Скоро лиш дитина зачне говорити, учи її молитви, не занехай ніколи разом з дитиною помолитися, йдеш до церкви, возьми з собою і твою дитину, нехай привикає до церкви ходити. Коли дитина підросте, тоді треба мати бачне око на неї, де вона ходить, що вона робить, як бавиться. Кождої неділі і свята післати її до церкви на на Службу Божу і на вечірню. Тільки тоді варта еси зватися татом і мамою; бо лиш тоді виховаєш свою дитину на доброго христіянина, Богу на славу, людям на пожиток, а собі на потіху і на поміч. Та хтож про те памятає, хто з родичів так робить? Як мало родичів веде побожну розмову з своїми дітьми? Як дуже мало дбають родичі о те, щоб їх дитина не пішла спати без молитви; а рано помолилася, заки ще їсти дістане. А о тім, щоби за дитиною позирати, що вона робить, як бавиться з другими дітьми на вулиці або за худобою, о тім і не говорити! Родичам нашим байдуже про те, щоби дитина пішла в неділю до церкви, бо мовляв в зимі нема в чім, а в літі нема часу, бо худобу пасе, тай так минає рік за роком, а дитина росте, як те дерево в лісі, ніким не обчищене, що її чіпилося, то до неї й приросло. Родичі не тільки що не старалися виполоти з серця дитини труючу холпу, але ще й самі вчать дітий злого, хоч і не нароком; обридливі слова, проклони, сварки. які разураз діти чують у хаті, все те остає в серці дитини. Вчать родичі своїх дітий неправду говорити, ошукувати, навіть і красти посилають і так не тільки що самі не навчать нічого доброго, але ще й виривають те добре насіння, яке дісталоя до серця їх дитини в школі або в церкві. Та прийде час, коли будуть каятися за свою грішну роботу. М. Д., не робіть так! Не псуйте, а радше помагайте церкві й школі виціпляти в ваші діти пізнання і любов Бога. Добрим приміром ведіть їх до побожности, словом: старайтеся, щоби світло віри повним блеском ясніло в їх душі.

Та на самій науці не кінчиться богобоязливе виховання дітий. Треба ще від наймолодших літ розбуджувати в дітях сумління. Як мало нині родичі над тим працюють, як мало о те стараються. Проведуть дитині молитву, вишлють там деколи до церкви, і гадають, що вже всю свою повинність зробили, що вони виховують дитину в боязни Божій. Но щож варта молитва без сумління? Що варта наука катихизму без сумління? Тому то і є нині стільки християн, котрі лиш звуться

христіянами. Вони постять, моляться, до церкви ходять, сповідаються, але в учинках своїх показують на правдивих поган. — „Бога ісповідуют, а діли отмещутся Єго мерзці суще і непокорливі і на всяко діло благо неіскусні“. (Тит. 1, 16). Звідки до того приходить? Відси, що в тих людях за молоду не розбуджено сумління, то значить не вчено їх після віри жити. Тож і на те зверніть бачну увагу при вихованню ваших дітей.

Але що се значить розбуджувати в дітях совість? То значить: від наймолодших літ учити дитину, щоби при кождім слові, при кождім ділі оглядалася на право Боже, на науку Ісуса Христа, щоби робила те, що з правом Божим годиться, а мерзилася тим, що противне законам Божим, що зле, нечесне, гидке. Не будьте рівнодушними на блуди ваших дітей, не говоріть: „воно мале, дурне; само не знає, що говорить чи там робить; як підросте, помудріє“. Бо діти люблять непослухати, брехати, вони уперті, люблять мучити звірять і т. ін.; на все те не вільно позволяти, за такими блудами у дітей треба бачно слідити, треба карати, поправляти, не дозволити на упір, на непослух раз, другий, сотний. А до чого дитина навикне з маленька, такою вже лишиться, як то кажуть: „чим горнець накіпив“... Все те треба робити з увагою на добро для Бога, для сумління, для краси чесноти, а погані гріха. Одна побожна св. мати так все говорила до свого сина: „Люблю тебе, але радше волілаби видіти тебе на марах, ніж мавби ти образити Бога“. І той її син став також святим. А то нераз картають родичі своїх дітей, але як? То не красно, кажуть, люди будуть сміятися, не дістанеш того, не підеш, не поїдеш! А не кажуть: не робити того тому, бо Бог те видить; тим його ображаєш, тим шкодиш своїй душі, ганьбиш на собі знамя христіянина. Людьми страшать дитину, а не розбуджують у неї пізнання висшого добра. Тож не робіть так, але будіть сумління ваших дітей; нехай вистерігаюся злого не задля користий чи з огляду на людей, але з огляду на висше добро, на Бога. Прекрасний примір того дає старий Товит у науці, яку дає синові, висилаючи його в далеку дорогу: Як умру, каже; то поховай мене. Не занедбуй матери своєї, шануй її через ціле твоє життя, твори її волю, повинуйся їй. Боже борони тебе чимнебудь засмутити її, а як умре, поховай її при мені в однім гробі. Через ціле життя пам'ятай, дитино, про Господа нашого, щоби тобі не прийшла охота грішити і переступати його заповіді. Через ціле життя твори правду і не ходи путем неправди, щоби при тобі була поміч Божа у всіх ділах твоїх. З майна твого давай милостиню, але щоби ти не жалував того, що даєш. Не відвертайся від бідака, щоби від тебе не відвернулося лице Боже. Тим складаєш собі красний завдаток на дні потреби, бо милосердя від смерти вибавляє

і не пускає в тьму. Добрим даром є милостина для тих, що її творять в ім'я Боже... Яка се гарна наука! Як Товит розумів обов'язки вітця! Так повинні поступати родичі. Лиш у той спосіб розбуджене сумління зробить дітей в їх дальшій життю чесними і витревалими в добрім, у любові і службі Божій. Виросте дитина на мужа, піде в світ, наткнеться не на одну спокусу, нераз буде її тягнути злий примір до гріха, якже тяжко в світі спокусі опертись! А коли її сумління буде розбуджене для Бога, тоді дитина не дасться. Поконає всяку засідку диявольську, всяку спокусу переможе, скорше життя віддасть, аніж зійде з дороги правди і чесноти. Так знаєте вже, що доконче потрібно виховувати діти в боязни Божій, конче треба їм вщепити пізнання і любов Бога, треба наставати на те, щоби їх віра годилася з їх ділами, треба розбудити в них сумління. Возьмітьже собі ті уваги до серця, так виховуйте ваші діти. Трудна, але свята та праця сто-кратно оплатиться, бо вашим дітям запевните правдиве щастя, а собі на землі потіху з дітей ваших, поміч і потіху на старі літа, а по смерті у Бога безсмертну заплату. Амінь

проповідничого додатку до „Н И В И“
за рік 1930.

Промова підчас обличин Сс. Василянок	1 — 3
Промова підчас вінчання	3 — 5
Проповідь на Великдень	52 — 55
Мамина неділя	60 — 63
Проповідь на похороні Дра В. К.	63 — 66

Проща над гробом	5 — 7
XXII. неділя по Сош. Св. Духа	94 — 107 — 110

I. Про любов Бога	7 — 12
II. " " "	12—16—28 — 29
Про смерть взагалі	29 — 35
III. неділя по Сош. Св. Духа	103—107
Введення в храм Пр. Діви	142—144—156—158

IV. Визнання гріхів	17 — 22
V. Надолуження	22 — 28

I. Великий піст — час покаян.	. .	36 — 43
II. " — час реліг. відродження)	. .	43 — 52
На Свято Ап. Петра й Павла . . .	. .	83 — 90
Митрополит Андрей	. .	145—150

Наука на май	55 — 60
Марія — мати християн	66 — 69
„ „ церкви	69 — 72

о. АНДРІЙ ГАЛАНДЮК :

Неділя про Сліпого	72 — 76
Празник Евхаристії	76 — 78
Про виховання дітей	79—83—113—115
Неділя XXI	90 — 94
„ XXVI	110—116—117
„ XXV	139—142

о. ОНУФРІЙ ГАЙОВСЬКИЙ:

Запис до Божого Царства	117—125
Про непохитність у вірі	125—133
Непорочне Зачаття Пр. Діви	133—139
Непереможність кат. Церкви	150—155

.....

Ж 23911

1930

1-6, 7/8, 9-1